

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA SPOLEČENSKÝCH VĚD

EVROPSKÝ PARLAMENT

–

PŘÍMO VOLENÁ INSTITUCE EU VE VÝUCE VZDĚLÁVACÍHO
OBORU VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Rigorózní práce

Autor diplomové práce: Mgr. Zuzana Václavová
Obor: Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň
základních škol
Vedoucí diplomové práce: PhDr. Salim Murad Ph.D.

České Budějovice

2011

Prohlašuji, že jsem svou rigorózní práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své rigorózní práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 30. 5. 2011

.....
Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla především poděkovat vedoucímu práce panu PhDr. Salimu Muradovi Ph.D. za ochotu pomoci při vypracování mé rigorózní práce, odborné vedení a trpělivost. Dále paní PhDr. Heleně Pavličíkové CSc. za její cenné rady. Poděkování také patří paní Daniele Mayerhöfer z Informační kanceláře Evropského parlamentu, jež mi ochotně poskytla přínosné informace.

ANOTACE

Rigorózní práce pojednává o Evropském parlamentu jako jediné přímo volené instituci Evropské unie ve vzdělávacím oboru Výchova k občanství. Úvodní části práce se zabývají historickým kontextem integrace Evropské unie a vzniku Parlamentního shromáždění ESUO. Následující kapitoly se zabývají otázkou prvních přímých voleb do Evropského parlamentu, jejich vznikem, vývojem i důvody poklesu zájmu Evropanů hlasovat do této nadnárodní instituce. Pro přiblížení okolností evropských voleb v České republice se jedna z kapitol věnuje i této problematice. Druhá část práce nabízí pohled do české kurikulární reformy podporující posílení evropské dimenze ve vzdělávání a postavení Evropského parlamentu ve výuce vzdělávacího oboru Výchova k občanství. V závěru je analyzován dotazníkový průzkum, kterého se účastnili učitelé druhého stupně základních škol Jihočeského kraje, kteří vyučují předmět vzdělávacího oboru Výchova k občanství.

Práce vychází ze studia celostátní české a zahraniční literatury a pramenů.

Klíčová slova: *Evropský parlament, přímé volby, volební účast, evropská dimenze ve vzdělávání, Evropský parlament ve výuce, dotazníkový průzkum.*

ANNOTATION

The present doctoral thesis explores the European Parliament as the only one directly elected institution of the European Union as taught within the educational subject “Education to citizenship”. The introductory parts of the doctoral thesis engage in the historical context of integration of the European Union and formation of the Parliamentary Assembly ECSC. The following chapters examine the issue of the first direct election into the European Parliament, its formation, development and reasons why the Europeans’ interest to vote in the said transnational institution is on the decline. To further clarify circumstances of European elections in the Czech Republic, one of the chapters investigates these problems. The other part of the doctoral thesis provides a view into the Czech curricular reform, which supports the European dimension in education and the position of the European Parliament in lessons of the educational subject “Education to citizenship”. The concluding part analyses a questionnaire survey in which teachers of the educational subject “Education to citizenship” for secondary schools in the South Bohemian region participated.

The doctoral thesis is based on national and foreign literature and other documentary sources.

Key words: European Parliament, direct elections, voter turnout, European dimension in education, European Parliament in school lessons, questionnaire survey.

OBSAH

ÚVOD	11
I. HISTORIE EVROPSKÉHO PARLAMENTU	14
1.1 Počátky integrace Evropy a vznik Parlamentního shromáždění ESUO	14
1.2 Od Římských smluv k Evropskému parlamentu	19
II. PRVNÍ PŘÍMÉ VOLBY DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU	25
2.1 Přímé a všeobecné hlasovací právo v Evropském parlamentu.....	26
2.2 Komplikace projednávání přímé volby ve Velké Británii, Francii, Dánsku ..	28
2.3 Evropské stranické skupiny v prvních volbách	30
2.4 Průběh prvních přímých voleb	36
2.5 Výsledek prvních přímých voleb do Evropského parlamentu	44
2.6 Význam voleb.....	49
III. VÝVOJ VOLEB V EVROPSKÉM PARLAMENTU	51
3.1 Otázka přijetí jednotného volebního systému	51
3.2 Snižování volební účasti.....	60
3.2.1 Důvody poklesu zájmu hlasovat do Evropského parlamentu	63
IV. VOLBY DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU V ČESKÉ REPUBLICCE	69
4.1 Zákon o volbách do Evropského parlamentu	70
4.2 Volby v roce 2004	73
4.2.1 Volební programy	74
4.2.2 Výsledky hlasování.....	81
4.3 Volby v roce 2009	84
4.3.1 Volební programy jako reakce na vládní krizi	85
4.3.2 Výsledky voleb	88
4.4 Volební účast ve volbách do PS PČR a Evropského parlamentu.....	92
4.5 Funkce a pravomoci Evropského parlamentu – proč ho volíme	96
4.5.1 Kontrolní pravomoc	97
4.5.2 Rozpočtová pravomoc	98
4.5.3 Legislativní pravomoc	100

V. EVROPSKÁ DIMENZE VE VZDĚLÁVÁNÍ	102
5.1 Kurikulární reforma v České republice	106
5.1.1 Národní program pro rozvoj vzdělávání v České republice	106
5.1.2 Rámcový vzdělávací program	111
5.1.3 Školní vzdělávací program	117
5.2 Výchova k občanství – vzdělávací obor a předmět	121
5.3 Průřezové téma „Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech“	124
5.3.1 Tematické okruhy průřezového tématu	126
VI. EVROPSKÝ PARLAMENT VE VÝUCE VZDĚLÁVACÍHO OBORU VÝCHOVA K OBČANSTVÍ	131
6.1 Proč učit o Evropském parlamentu	132
6.2 Koho a kdy učit	136
6.3 Co učit	139
6.4 Jak učit.....	141
6.5 Aktuální doplnění a doporučení k výuce vzdělávacího oboru Výchova k občanství.....	146
VII. EVROPSKÝ PARLAMENT A UČITELÉ VZDĚLÁVACÍHO OBORU VÝCHOVA K OBČANSTVÍ V JIHOČESKÉM KRAJI	149
7.1 Základní údaje dotazníkového průzkumu	150
7.2 Dotazník a jeho hlavní zjištění	151
7.3 Shrnutí výsledků dotazníkového průzkumu	167
ZÁVĚR	168
CONCLUSION	171
POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY	174
PŘÍLOHA	192

SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A SCHÉMAT

Tabulka 1: Procento zisku hlasů politických stran postupujících do skrutinia ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004 a 2009.	90
Tabulka 2: Vývoj volební účasti u voleb do Poslanecké sněmovny a Evropského parlamentu v letech 1996 – 2010.	94
Tabulka 3: Vývoj volební účasti největších politických stran v letech 1996 – 2010.	94
Tabulka 4: Zastoupení pozice ministra školství za léta 1990 – 2010.	110
Tabulka 5: Rozdělení vzdělávacích oblastí a oborů v rámcovém vzdělávacím programu.	114
Tabulka 6: Průřezová témata a jejich tematické okruhy.	116
Tabulka 7: Návaznost vzdělávacích činitelů mezi Rámcovým vzdělávacím programem (RVP) a školním vzdělávacím programem (ŠVP) ve vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“.	118
Tabulka 8: Tematické okruhy průřezového téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.	126
Tabulka 9: Obsah tematického okruhu „Jsme Evropané“.	128
Tabulka 10: Rozložení souboru podle věku.	151
Tabulka 11: Aprobovanost učitelů předmětu výchova k občanství podle věkové kategorie.	152
Tabulka 12: otázka č. 4: „Je ve vašem ŠVP odpovídajícím způsobem začleněna problematika Evropské unie?“	153
Tabulka 13: otázka č. 5: „Kolik vyučovacích hodin věnujete problematice Evropské unie?“	154
Tabulka 14: otázka č. 6: „Využíváte při přípravě na výuku o Evropské unii cizojazyčné zdroje?“	155
Tabulka 15: otázka č. 7: „Je pro Vás výuka o Evropském parlamentu?“	156
Tabulka 16: otázka č. 9: „Jste podle Vás dostatečně informovaný/á o činnosti Evropského parlamentu?“	159
Tabulka 17: otázka č. 10: „Máte potřebné množství materiálů ke své přípravě pro výuku o Evropském parlamentu?“	159

Tabulka 18: otázka č. 11: „Používáte jako zdroj informací při přípravě o Evropském parlamentu internetovou adresu www.europarl.europa.eu ? (Jedná se o oficiální stránku Evropského parlamentu)“	160
Tabulka 19: otázka č. 12: „Jaký zdroj informací nejčastěji využíváte pro přípravu výuky o Evropském parlamentu?“	161
Tabulka 20: otázka č. 13: „Jste s kvalitou materiálů spokojený/á?“	161
Tabulka 21: otázka č. 14: „Hovoříte při výkladu o národních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky také o volbách do Evropského parlamentu?“	162
Tabulka 22: otázka č. 15: „Hlasoval/a jste někdy ve volbách do Evropského .“	164
Graf 1: Zastoupení politických frakcí v Evropském parlamentu v roce 1979. ...	46
Graf 2: Účast ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1979 – 2009.	61
Graf 3: Procento obdržených hlasů politických stran postupujících do skrutinia.	83
Graf 4: Volební účast ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a Evropského parlamentu v letech 1996 – 2010.	93
Graf 5: Procentuální vyjádření důvěry občanů České republiky a Evropské Unie v Evropský parlament a Národní parlamenty.	135
Graf 6: Využívání cizojazyčných zdrojů v závislosti na věkové kategorii.	156
Graf 7: Důležitost výuky o Evropském parlamentu v závislosti na věkové kategorii.	157
Graf 8: otázka č. 8: „Věnujete stejný počet hodin výuce o Evropském parlamentu jako tématu o Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky?“	158
Graf 9: otázka č. 14: „Hovoříte při výkladu o národních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky také o volbách do Evropského parlamentu?“ Graf určuje závislostní vztah odpovědí na věkové kategorii.	163
Graf 10: otázka č. 14: „Hovoříte při výkladu o národních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky také o volbách do Evropského parlamentu?“ Celkové výsledky odpovědí „ano“ a „ne“.	164
Graf 11: Účast učitelů ve volbách do Evropského parlamentu v závislosti na věkové kategorii.	165

Graf 12: Účast učitelů ve volbách do Evropského parlamentu. 166

Schéma 1: Vztah mezi vzdělávací oblastí, vzdělávacím oborem a tematickými okruhy průřezových témat. 117

Schéma 2: Vznik názvu integrovaného vyučovacího předmětu. 120

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1. Propagační plakáty prvních přímých voleb do Evropského parlamentu v roce 1979.	192
Příloha 2. Návrh hodiny – téma: Evropský parlament.	193
Příloha 3. Pracovní list 1/ varianta A: <i>Doplňte chybějící údaje.</i>	195
Příloha 4. Pracovní list 2/ varianta B: <i>Doplňte chybějící údaje.</i>	196
Příloha 5. Pomůcky: obrázky	197
Příloha 6. Pomůcky: obrázek	198
Příloha 7. Dotazník pro učitele 2. stupně ZŠ.....	199

ÚVOD

Integrační proces evropských států, jehož základy položila Deklarace z 9. května 1950, známá též jako Schumanova deklaráce, dala významný podnět k vytvoření sjednocené Evropy. Počátky integračního procesu byly postavené na hospodářské spolupráci zemí, která měla zaručit neopakovatelnost vypuknutí dalšího ozbrojeného konfliktu, jaký Evropa znala z první a druhé světové války. Šestice evropských států podepsala v roce 1951 smlouvu o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), která nechala souběžně vzniknout několik institucí, mezi nimiž bylo i Parlamentní shromáždění ESUO. Právě toto Parlamentní shromáždění ESUO je přímým předchůdcem dnešního Evropského parlamentu. V průběhu mnoha let Parlament postupně upevňoval svou pozici mezi ostatními institucemi Společenství i dnešní Evropské unie. Jednou z nejvýznamnějších změn v oblasti pravomocí Parlamentního shromáždění se stalo přijetí rozhodnutí o zavedení přímé volby jeho členů. Rok 1979 je proto historickým datem, kdy občané členských zemí dostali poprvé možnost hlasovat do evropské nadnárodní instituce. Toto jedinečné právo mohli občané dnes již dvaceti sedmi členských zemí naposledy zopakovat v roce 2009 a Česká republika nebyla výjimkou.

Důležitost Evropského parlamentu není postavena pouze na možnosti zvolení jeho poslanců v přímé volbě, ale i jeho ostatních pravomocí, které mu byly naposledy rozšířeny s ratifikací Lisabonské smlouvy. Tato nadnárodní instituce dnes disponuje kontrolní, rozpočtovou i legislativní pravomocí, spoluvytváří právní předpisy a schvaluje nejrůznější směrnice, nařízení aj. Tyto pravomoci, a zejména ta kontrolní, jej staví do role orgánu vykonávajícího demokratickou kontrolu nad všemi evropskými nadnárodními institucemi. Přímý kontakt s evropskými občany mu zaručuje kromě přímých voleb také petiční právo, které mohou občané Unie využít. Evropský parlament kromě toho dbá na ochranu lidských práv, což dokazuje každoroční udělování Sacharovovy ceny za svobodu myšlení, která byla mimochodem v roce 1989 udělena i Alexandru Dubčekovi. Za zmínku jistě také stojí jeho funkce zprostředkovatele pro případy mezinárodních únosů dětí jejich rodiči.

Diverzita kompetencí Evropského parlamentu sahá také do oblasti vzdělávání. Evropská politika vzdělávání je dlouholetým projektem Evropské unie, který byl posílen podepsáním Maastrichtské smlouvy v roce 1992, která vyzvala členské země k implementaci evropských témat do svých národních vzdělávacích systémů. Česká republika před svým vstupem do Unie již rozpracovala národní projekt kurikulární reformy českého školství, který byl přijat v roce 2002 a podpořen novým školským zákonem z roku 2004. Základním školám se tak otevřela možnost větší autonomie a vnitřní reformy, která měla být podpořena přehodnocením dosavadního způsobu vzdělávání, a to z didaktického a metodického hlediska. Povinná tvorba školních vzdělávacích programů se stala posledním krokem k realizaci těchto reforem a prvním krokem k jejich aplikaci ve školním prostředí.

Součástí školních vzdělávacích programů pro základní školy se mimo jiné stalo posílení evropských témat zejména prostřednictvím tzv. *průřezových témat*. Výuka o Evropské unii by proto neměla zapomínat ani Evropský parlament, jelikož ten svými charakteristickými rysy nejvíce odráží celkovou podobu vývoje samotné evropské integrace. Podstata Parlamentu by měla být při výuce vzdělávacího oboru Výchovy k občanství zdůrazněna, a to minimálně s ohledem na fakt, že účast v evropských volbách bude v příštích letech očekávaná i od žáků základních škol.

Cílem této rigorózní práce je přiblížit historický kontext vzniku Evropského parlamentu, objasnit průběh prvních přímých voleb do této nadnárodní instituce v roce 1979 a navázat na průběh evropských voleb v České republice. Vzhledem ke stále se snižující volební účasti v evropských volbách je součástí práce vysvětlení daného problému. Kromě toho se cíl práce opírá o objasnění kurikulární reformy v České republice a jejího naplnění ve vztahu posílení a prohloubení integrace evropských témat, tj. včetně Evropského parlamentu, ve vzdělávacím oboru Výchova k občanství. Hlavními cíli dotazníkového průzkumu je identifikovat informovanost učitelů druhého stupně základních škol Jihočeského kraje, kteří vyučují předmět výchova k občanství, tj. občanská výchova, ohledně problematiky výuky o Evropském parlamentu a její propojenosti s učivem v otázkách Parlamentu České republiky.

Ve své práci využiji sběru primárních dat v podobě zákonů, statistik či výsledků voleb. Dále se budu opírat o obsahové a sekundární analýzy dat zpracovanými jinými výzkumníky a v neposlední řadě v práci provedu dotazníkové šetření, jehož způsob zpracování je detailně vysvětlen v příslušné kapitole.

I. HISTORIE EVROPSKÉHO PARLAMENTU

1.1 Počátky integrace Evropy a vznik Parlamentního shromáždění ESUO

Důležitým krokem k pochopení vzniku Evropského parlamentu je připomenutí si základních aspektů, které vedly k integraci Evropy po druhé světové válce, a to v souvislosti s tím, jak významnou roli mělo a dodnes má toto uskupení evropských států. Evropský parlament, jak ho známe dnes, je výsledkem mnoha jednání, dohod a původních myšlenek o mírovém sjednocení Evropy, jehož novější autory je možné nalézt na přelomu 13. a 14. století ve Francii, přičemž významnou osobností se stal v 15. století i český král Jiří z Poděbrad, který nechal vypracovat podrobné plány pro sjednocení evropských států, jejichž organizace měla zaručit trvalý mír v Evropě. Návrh nesoucí název *Smlouva o nastolení míru v celém křesťanstvu* byl předložen francouzskému králi Ludvíku XI., avšak pod nátlakem církve vedené Piem II. nedošlo k jeho naplnění.¹

Snahy o integraci a organizaci evropského kontinentu se mnoho let, ba dokonce staletí nesetkávaly s kladným ohlasem a jejich pokus o realizaci upadal spíše v zapomnění. K nové propagaci této myšlenky přispěl výrazným způsobem až v první polovině 20. století hrabě Coudenhove-Kalergi², který se opíral o ideu

---

¹ Zárodky pravého evropanství a jeho první novodobé plány pro sjednocení Evropy na základě křesťanské federace monarchií předložil poradce francouzského krále Filipa IV. Sličného, Pierre Du Bois. Návrh byl velmi profrancouzský a málo propracovaný. Návrh Jiřího z Poděbrad sklídil u francouzského krále velký ohlas, ale z důvodu obav církve z integrace evropských zemí a jejího posunutí vzad bylo francouzské království pod nátlakem donuceno uzavřít s českým královstvím pouze dohodu o přátelství. Spis je rozdělen do dvou částí, přičemž druhá je věnována odkazům definujícím funkci unie. Ta měla pracovat na principu sjednocených států, které by respektovaly vnitřní politiku ostatních zemí a jejichž kooperace by byla zaručena společnými institucemi společenství. V mezinárodní rovině mělo působit například consilium, tj. rada panovníků, mezinárodní soud či valné shromáždění členů stavů, a to vše za finanční podpory unie řízené podle právních norem. (MEZIHORÁK, František. *Průvodce evropanstvím*. Olomouc 1997, s. 7-17).

² Richard Nicolaus Eijiro von Condanhove-Kalergi žil v letech 1894-1972. Narodil se v Poběžovicích u Domažlic v rodině rakousko-uherského diplomata a jeho japonské manželky. Byl úzce spjat s Československem - po uzavření mírové Saint-Germainské smlouvy se stal

Spojených států evropských, jež rozvedl ve své knize Pan-Evropa z roku 1923. Toto uskupení států nemělo být založeno na principu federalizace, a to především z důvodu zachování plné suverenity malých států, ale především na jejich hospodářské, ekonomické a politické integraci. Podstatou Kalergiho myšlenky bylo vytvořit konkurenceschopnou tzv. *Pan-Evropu* odolávající na jedné straně Americe jako velkého ekonomického subjektu a na straně druhé nátlaku ruského bolševismu. Koncepce takto sjednocených států, která neměla zahrnovat Sovětský svaz ani britskou říši, měla fungovat na základě rady, v níž by spolupracovali zástupci jednotlivých zemí, shromáždění složeného z parlamentních delegátů a v neposlední řadě soudního dvoru. Na podporu rozšíření těchto plánů byla v roce 1923 ve Vídni zřízena centrální pobočka Panevropské unie a posléze její ústředí v mnoha zemích Evropy.³ Výjimku nepředstavovalo ani Československo.⁴

Návrh o sjednocení Evropy hraběte Coudenhove-Kalergiho je považován za ústřední. Je nutné si však uvědomit, že v období od konce první světové války a počátku druhé světové války se nacházelo na evropském kontinentu mnoho intelektuálů, kteří publikovali nejrůznější díla pojednávající o jednotné Evropě.⁵ Jedním z členů Panevropské unie byl i francouzský liberální politik Aristide Briand⁶, který o integraci Evropy nejen hovořil, ale oficiální cestou předložil

---

československým občanem. (GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 27).

³ GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 25-29.

⁴ Panevropská unie byla v Československu zřízena v druhé polovině roku 1926, přičemž byla rozdělena na československé a německé oddělení pod společným předsednictvem a vedením Václava Schustera. Podporu Pan-evropskému hnutí vyjadřovali i T. G. Masaryk a Edvard Beneš. (KUČERA, Rudolf. Panevropská unie Česko [online]. *Panevropa.cz*, [2011-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.panevropa.cz/?cat=10>>).

⁵ O uspořádání Evropy na základě federace publikoval v roce 1928 Gaston Riou knihu pod názvem *Evropa, má vlast*. Jeho koncepce integrace nezahrnovala Velkou Británii, což nebylo v těchto letech ojedinělým případem. Opačný postoj k britské říši zaujal ve svém díle *Europe* Edouard Herriot. (GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 28-29).

⁶ Aristide Briand byl francouzský státník, který plnil funkci ministra zahraničních věcí či předsedy vlády. Briand se podílel na vytvoření *Briandova-Kellogova paktu*, jehož účastníci se zřekli války, jakožto možné cesty k vyřešení mezinárodních sporů. (Kol. aut. *Ilustrovaný encyklopedický slovník I*. Praha 1980, s. 278-279).

memorandum zabývající se konkrétními postupy integrace.⁷

Jednání o evropském uspořádání se však zastavila z několika důvodů. Především to byl nacionalismus a šovinismus, od kterých neupouštěla hlavně většina vysoko postavených reprezentantů států, neochota spolupráce a nedůvěra mezi Francií a Německem, hospodářská krize⁸ a pochopitelně nástup Adolfa Hitlera k moci. Následkem těchto faktorů nemohl být dlouhodobě udržen mírový stav a muselo dojít k vypuknutí druhé světové války, aby si Evropané uvědomili nezbytnost jednoty tohoto rozlehlého území. Coudenhove-Kalergi nemohl být z druhé světové války překvapen, jelikož již v roce 1923 ve své knize *Pan-Evropa* píše: „Vypukne-li nová válka mezi světovými velmocemi, nebude jejím cílem kapitulace nebo porážka nepřátelské fronty, nýbrž vyhlazení nepřátelského národa. ... Světová válka Evropu pouze oslabila, příští válka by ji zasadila smrtelnou ránu. Státník, jenž podepíše příští vyhlášení války, podepíše rozsudek smrti nad Evropou. Po této válce by zbyly po Evropě pouze sutiny, jaké dnes vidíme v kdysi kvetoucích kulturních oblastech vnitřní Asie; Berlín a Paříž by poznaly osud Babylónu a Ninive. Necht' by skončila příští evropská válka jakkoli – vyjde z ní jen jedna moc vítězně: Rusko.”⁹

Nedlouho po ukončení druhé světové války začaly demokratické vlády Západu opět předkládat nové plány o uspořádání v Evropě, ale také o možném způsobu založení organizace, jež by zajistila neopakovatelnost událostí z první poloviny 20. století.¹⁰ V tomto ohledu šlo v podstatě o navázání na Kalergiho pojetí institucí, které by byly regionální organizací Společnosti národů.¹¹ Jedním z prvních kroků, které vedly k vybudování současné Evropské unie, bylo založení Rady Evropy v roce 1949. Jednalo se o první evropskou organizaci mající svůj parlamentní sbor tzv. *Poradní shromáždění*. Proto, aby mohl projekt integrace

---

⁷ GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 29-32.

⁸ V důsledku krachu na newyorské burze dne 24. října 1929 došlo ke zhroucení ekonomik a rozpoutání velké hospodářské krize. (Kol. aut. *Ilustrovaný encyklopedický slovník I*. Praha 1980, s. 839).

⁹ COUDENHOVE-KALERGI, Richard Nicolaus. *Pan-Evropa*. Praha, 1993, s. 60-61.

¹⁰ Kol. autorů. *Evropské společenství, váš soused*. Luxembourg, 1992, s. 5-7.

¹¹ GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 27.

pokračovat a byl považován za smysluplný, bylo nutné vytvořit spolupráci především mezi Francií a Německem, jehož těžký průmysl by byl v mezinárodním měřítku kontrolovatelný a neupíral mu přitom jeho práva. Významnou roli v této problematice sehrál francouzský politik Jean Monnet, jehož plány se dotýkaly hospodářské spolupráce, zejména v oblasti těžby uhlí a výroby oceli, Spolkové republiky Německa s ostatními demokratickými zeměmi Evropy.¹² Monnetovy návrhy byly předloženy francouzskému ministru zahraničních věcí Robertu Schumanovi, který se jimi podrobně zabýval. Následný projekt byl rozpracován do podoby tzv. *Deklarace z 9. května 1950* neboli Schumanovu plánu, který se stal nosným pilířem pro vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), ale i dnešní Evropské unie. Francouzská vláda pomocí deklarace navrhla podřízení francouzsko-německé výroby uhlí a oceli společné instituci, čímž by byly položeny základy nejen k hospodářskému rozvoji Evropy, ale i jejímu postupnému federalismu. Přijetím Schumanova plánu chtěla francouzská vláda též zajistit nemožnost vypuknutí dalšího ozbrojeného konfliktu. Vzhledem k tomu, jak velká by byla výrobní jednotka, na které by se podílely i ostatní země Evropy, by byla zaručena její solidarita. Kromě společné výroby vláda navrhovala zavedení tzv. *Vysokého úřadu*, jehož členové by byli nezávislé osoby jmenované vládami na principu rovného zastoupení.¹³

Poté, co znění deklarace vyvolalo v Evropě velký ohlas, byly učiněny kroky k jejímu naplnění. Dne 18. dubna 1951 byla v Paříži podepsána tzv. *Pařížská smlouva*¹⁴ o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), kterou

---

¹² Západní Německo (SRN) disponovalo v oblasti Porúří velkými zásobami černého uhlí a ocelářským průmyslem. (PLECHANOVÁ, Běla. Historie integrace EU [online]. *Euroskop.cz*, [2011-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8884/sekce/1945-1949/>>).

¹³ JOANNIN, Pascale. Déclaration de Robert Schuman (9 mai 1950) [online]. *Robert-schuman.eu*, [2008-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.robert-schuman.eu/question_europe.php?num=qe-98>.

¹⁴ Pařížská smlouva neboli Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) měla zajistit např. modernizaci výroby, plnění limitů vývozních cen včetně rozvoje mezinárodní směny, soustavné zásobování společného trhu, minimální a maximální celní sazby, které měly být později zrušeny na základě vnitroeurovského výměnného obchodu, dodržování stanovených norem

podepsala šestice přistupujících států: Francie, Německo, Belgie, Nizozemí, Lucembursko a Itálie. Smlouva vstoupila v platnost v roce 1952 a její platnost byla vymezena na 50 let. Její funkce neměla povahu pouhého kontraktu mezi státy, ale jednalo se de facto o smlouvu s platností zákona. Společně s touto organizací vznikly i její instituce, mezi něž se řadil nadnárodní Vysoký úřad¹⁵, později znám jako Evropská komise, jež byl pod dohledem Rady ministrů, dále Společné shromáždění (Parlamentní shromáždění ESUO), předchůdce současného Evropského parlamentu a Soudní dvůr.¹⁶ Nelehkým úkolem se stalo rozmístění těchto orgánů, jelikož každá z výše uvedených zemí upřednostňovala své kandidátské město. Mezi ně patřil např. Štrasburk, Haag, Turín i Schumanem navrhované kontroverzní území Sársko, které bylo však jednoznačně odmítnuto ze strany německého kancléře Konrada Adenauera. Situace se začala stávat neřešitelnou, a proto bylo nutné přistoupit ke kompromisu. Ministři dočasně souhlasili s následujícím východiskem. Vysoký úřad a Soudní dvůr našly své místo v Lucemburku společně se sekretariátem Shromáždění, jehož hlavní sídlo se ale nacházelo ve Štrasburku.¹⁷

Parlamentní shromáždění ESUO se sídlem ve Štrasburku zasedalo poprvé 10. září 1952, čímž potvrdilo svou existenci. Shromáždění vykonávalo ve svých počátcích především kontrolní funkci. Mezi jeho další kompetence patřilo například jednoroční schvalování a projednávání souhrnné zprávy od Vysokého úřadu, rozpočtu ESUO, které se podle kontraktu konaly vždy druhé úterý

---

konkurence atp. Zakázány byly např. kartelové dohody. (Les traités, Le texte du traité de Paris (pdf) [online]. *Touteurope.eu*, [2008-08-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.touteurope.eu/fr/organisation/droit-communautaire/les-traites/presentation/le-traite-de-paris-1951.html>>).

¹⁵ Prvním předsedou Vysokého úřadu byl zvolen Jean Monnet, který tuto funkci vykonával do roku 1955. (Jean Monnet (1888-1979) [online]. *Europa.eu*, [2011-02-03]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/foundingfathers/monnet/index_en.htm>).

¹⁶ Oficiální francouzské názvy orgánů ESUO podle Pařížské smlouvy: Vysoký úřad (La Haute Autorité), Shromáždění ESUO (L'Assemblée), Rada ministrů (Le Conseil de ministres) a Soudní dvůr (La Cour). (Les traités, Le texte du traité de Paris (pdf) [online]. *Touteurope.eu*, [2008-08-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.touteurope.eu/fr/organisation/droit-communautaire/les-traites/presentation/le-traite-de-paris-1951.html>>).

¹⁷ GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 70-93.

v květnu daného roku. Podle článku 22 Pařížské smlouvy mohlo být zasedání Shromáždění výjimečně svoláno Radou ministrů, popř. na základě žádosti většiny jeho členů nebo Vysokého úřadu. Shromáždění mohlo též postulovat Vysokému úřadu otázky či žádosti, na které tento úřad zpravidla reagoval v písemné či ústní podobě.¹⁸ Instituci tvořilo 78 zástupců tzv. *evropské šestky*, přičemž jejich počet se odvíjel od počtu obyvatel dané země.¹⁹ Vzhledem k těmto okolnostem bylo třeba dbát na to, aby nebyly diskriminovány malé státy. Delegáti tohoto orgánu nebyli až do roku 1979 voleni přímo, ale byli jmenováni poslanci národních parlamentů. Poslanci se později rozhodli ve Shromáždění zasedat nikoli podle národnostní příslušnosti, ale podle toho, jakou politickou stranu reprezentovali. Hlavními politickými uskupeními se stali socialisté, křesťanští demokraté a liberálové.

1.2 Od Římských smluv k Evropskému parlamentu

Po úspěšném vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli začali politici usilovat o vznik dalších institucí, mezi které se zařadilo Evropské obranné společenství (EOS). Vedlo je k tomu hned několik důvodů. Jedním z nich bylo vypuknutí korejské války v roce 1950 a požadavek Američanů na znovuvyzbrojení Německa. Tento akt by však vyžadoval i založení jistého druhu Politického společenství²⁰ vedoucího k federalizaci minimálně šestice zemí

---

¹⁸ Les traités, Le texte du traité de Paris (pdf) [online]. *Touteleurope.eu*, [2008-08-08] Dostupné z WWW: <<http://www.touteleurope.eu/fr/organisation/droit-communautaire/les-traites/presentation/le-traite-de-paris-1951.html>>.

¹⁹ Do tzv. *evropské šestky* patřily výše zmíněné země, které vstoupily do Společenství ESUO. Počty jejich zástupců v Parlamentním shromáždění byly následující: Francie 18, Německo 18, Itálie 18, Belgie 10, Nizozemí 10 a Lucembursko se 4 zástupci. (Les traités, Le texte du traité de Paris (pdf) [online]. *Touteleurope.eu*, [2008-08-08] Dostupné z WWW: <<http://www.touteleurope.eu/fr/organisation/droit-communautaire/les-traites/presentation/le-traite-de-paris-1951.html>>).

²⁰ Robert Schuman již ve své deklaraci z 9. května 1950 navrhoval vytvoření instituce, která by později sjednotila Evropu ve federaci. V Politickém společenství se měla odrážet právě tato

Evropy. Projekt Evropského obranného společenství byl založen na principu jedné evropské obranné armády, jež by v případě vyprovokování válečného konfliktu jinou stranou zaručila vzájemnou pomoc jejích členů.²¹ Tento návrh předložený Francií se však od počátku potýkal spíše s pravděpodobností jeho neúspěšné realizace. Politické události ve Francii v druhé polovině roku 1954 se staly jednou z hlavních příčin, proč nebyl plán o EOS přijat. Francouzská socialistická strana se rozdělila na dva tábory a později navíc padla vláda Laniel – Bidault. Ústředí politického dění bylo tak v rukou gaullistů, kteří vystupovali vůči záměrům o vytvoření obranné instituce negativně. Ratifikaci ukončilo jednání Národního shromáždění, které se v srpnu 1954 rozhodlo na svém zasedání smlouvu dále neprojednávat, čímž ji ve skutečnosti zamítlo. Projekt Evropského obranného společenství i Politického společenství byl po čtyřech letech vyjednávání paralyzován.²²

Bylo zřejmé, že ani tento nezdar nemohl politiky nadlouho zastavit na cestě k vytváření nových institucí. Zástupci Beneluxu aktivizovali své síly a ponaučení z předešlého neúspěchu se začali soustředit na oblast hospodářství. Vzhledem k hrozící energetické krizi v Evropě se zdálo být nejpříjemnější směřovat pozornost právě k energetice. V průběhu několika měsíců byl Beneluxem předložen projekt zahrnující možná odvětví napomáhající dalšímu sjednocení.²³

---

skutečnost. Jeho funkce se měla soustředit na oblast zahraničních politiky, do které spadala diplomacie a obrana. V březnu 1953 byl vypracován konkrétní návrh činnosti této organizace, která se skládala z Parlamentu tvořeného dvěma komorami (Komora národů a Senát), Evropské výkonné rady, Rady ministrů členských zemí, Poradní ekonomické a sociální rady a Soudním dvorem. S projektem „federálního státu“ souhlasili např. Jean Monnet, Konrad Adenauer, stejně jako různá evropská hnutí. (GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 105-108).

²¹ Armáda měla disponovat pozemními a vzdušnými silami s výjimkou ozbrojených sil nutných pro ochranu zámořských území a dále měla být vytvořena ústřední vojenská administrativa obsahující společný rozpočet. (GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 101-105).

²² PIODI, Franco. SCHELLING, Margret. ANTONA, Donato. *Směrem k jednotnému Parlamentu. Vliv společného Shromáždění ESUO na Římské smlouvy. Padesáté výročí Římských smluv*. Evropský parlament, 2007, s. 14.

²³ Patřit sem měla např. energetika včetně atomové energie a dopravy. (HAD, Miloslav. URBAN, Luděk. *Evropská společenství: první pilíř Evropské unie*. Praha, 2000, s. 16-17).

Šestice ministrů²⁴ členských zemí ESUO se sešla na konferenci v italské Messině, aby zahájila jednání o integraci nových sektorů. Porada se konala ve dnech 1. – 3. června 1955 a měla za výsledek přijetí návrhu o vytvoření dvou společenství. Jednalo se o instituci společného trhu a atomové energie. Ministr zahraničních věcí Paul-Henri Spaak byl posléze jmenován předsedou výboru vládních zástupců, kteří měli podrobněji vypracovat další návrhy. Příští konference se konala v Benátkách v květnu 1956, kde Spaakův výbor předložil zprávu, kterou společenství ESUO akceptovalo. Mezivládní výbor měl nyní za úkol upravit dva kontrakty, z čehož první se týkal Evropského společenství pro jadernou energii a druhý společného trhu. Téměř o rok později byly v Římě podepsány tzv. *Římské smlouvy*, na jejichž základě bylo vytvořeno Evropské hospodářské společenství (EHS) a již zmíněné Evropské společenství pro jadernou energii (EURATOM). Smlouvy byly stvrzeny podpisy zástupci členských států ESUO 25. března 1957, přičemž v platnost vstoupily 1. ledna 1958. Kontrakty byly podepsány bez časového omezení a možnosti rezignace, což pro přistupující země znamenalo velký závazek. Na druhé straně ale i velký hospodářsko-politický potenciál. I přesto, že se mělo jednat především o ekonomické sladění systému, jeho zakladatelé v něm viděli hlavně příležitost k vytvoření společné politiky. Centrály Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro jadernou energii byly umístěny v Bruselu.²⁵

Římské smlouvy rozšířily pole nadnárodní kooperace i její budoucí posilování. V případě EHS byl kladen důraz zejména na hospodářskou politiku, společnou politiku v sektoru zahraničního obchodu, dopravy a zemědělství, celkové liberalizaci obchodu, odstranění celních poplatků atd. Mimo to byly součástí EHS Evropská investiční banka zabezpečující finanční zdroje členským zemím a

---

²⁴ Konference v Messině se účastnili: Antoine Pinay (Francie), Walter Hallstein (Německo), Gaetano Martino (Itálie), Paul-Henri Spaak (Belgie), Johan Willem Beyen (Nizozemí), Joseph Bech (Lucembursko), který zasedání předsedal. (GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 129).

²⁵ HAD, Miloslav. URBAN, Luděk. *Evropská společenství: první pilíř Evropské unie*. Praha, 2000, s. 15-105.

Evropský sociální fond, jehož činnost se opírala o péči zaměstnanosti. Kromě jiného byly položeny základy novému institucionálnímu systému, který se týkal i EURATOMU a skládal se z pěti orgánů. Jednalo se o Komisi, Radu ministrů, Parlamentní shromáždění, Soudní dvůr, Hospodářský a sociální výbor, který sloužil jako poradní instituce Komise a Rady. Nutno podotknout, že EHS a EURATOM měly svou vlastní Komisi včetně zvláštní Rady ministrů, jelikož se nejednalo o jednu organizaci. V ESUO bylo řízení instituce ponecháno v rukou Vysokého úřadu.²⁶

Pravomoci původního Shromáždění ESUO byly Římskými smlouvami rozšířeny. Od roku 1958 zastupovalo všechny tři instituce (Evropské společenství uhlí a oceli, Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii) a bylo přejmenováno na Evropské parlamentní shromáždění. Pod tímto názvem shromáždění šesti zakládajících členských států poprvé zasedalo ve Štrasburku dne 19. března 1958. Jeho prvním předsedou se stal jeden z přímých iniciátorů založení Spojených států evropských a zakladatelů ESUO, Robert Schuman, bývalý ministr zahraničních věcí Francie. Řady Evropského parlamentního shromáždění se rozšířily ze 78 na 142 poslance stále jmenovaných svými národními parlamenty.²⁷ Hlavním úkolem byla kontrola a posuzování záležitostí nadnárodních úřadů Komise EHS a EURATOMU, které mohlo Shromáždění dvoutřetinovým hlasováním odvolat, avšak vytvoření nové následnické Komise nebylo již v jeho kompetenci. V případě Vysokého úřadu

---

²⁶ Treaty establishing the European Economic Community, EEC treaty – original text (non-consolidated version) [online]. *Europa.eu*, [2007-10-7]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_eec_en.htm#>.

²⁷ Od roku 1958 zasedalo v Evropském parlamentním shromáždění 142 poslanců z šesti přístupových zemí. Počty zástupců jednotlivých zemí byly následující: za Francii se jednání účastnilo 36 poslanců a stejně tomu bylo i v případě Německa a Itálie. Belgie a Nizozemsko měly nárok do křesel Shromáždění dosadit 14 zástupců a Lucembursko 6. V porovnání s Parlamentním shromážděním ESUO lze konstatovat, že v případě Francie, Německa a Itálie se množství zástupců jednou tolik zvýšilo, kdežto podíváme-li se na čísla Belgie a Nizozemí zjistíme, že zde došlo k navýšení o čtyři poslance, to znamená ani o polovinu. Lucembursku bylo přiděleno šest křesel, tedy nejnižší počet ze všech členských států. Jeho navýšení se týkalo dvou nových vyslanců. (GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 142).

mohlo Shromáždění též vyjádřit svou nedůvěru a učinit tak na základě nepříznivého hodnocení výroční zprávy.²⁸ Z důvodu nemožnosti podílení se na novém sestavení úřadu prakticky nikdy nedošlo k odvolání pomocí hlasování o nedůvěře. Evropské parlamentní shromáždění nebylo stále voleno přímou volbou, což vysvětluje fakt dvojího mandátu poslanců. Ti zastávali funkci jak v národních parlamentech, tak i v Evropském shromáždění. V případě, že byli tito státníci v národním parlamentu zvoleni přímou volbou a zároveň vykonávali činnost ve Shromáždění, mohli do něj vnášet příznačné prvky myšlenek svých voličů. Vykonávání dvojího mandátu bylo však časově náročné a jeho držitelé museli mnohdy svou činnost v jednom z parlamentů omezit.²⁹

Dne 30. března 1962 přijalo Evropské parlamentní shromáždění konsenzus, jež dovoľoval přejmenovat tento orgán na Evropský parlament. Stalo se tak z důvodu odlišení instituce od Shromáždění Rady Evropy a na požádání některých politiků, kteří se domnívali, že změna názvu by odrážela přesněji jeho pozici mezi ostatními evropskými institucemi. I přesto, že bylo nové označení užíváno již od šedesátých let, z právního hlediska vstoupilo v platnost až s přijetím tzv. *Jednotného evropského aktu* v roce 1986.³⁰

Pravomoci Evropského parlamentního shromáždění byly v jistých oblastech

---

²⁸ Historie, Evropský Parlament [online]. *Evropsky-parlament.cz*, [2011-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/parliament/history.html>>.

²⁹ Kol. autorů. *Volby do Evropského parlamentu: co mohou změnit?* Praha, 2008, s. 9-12.

³⁰ Jednotný evropský akt neboli Akt o jednotné Evropě byl prvním z výrazných kroků revize Římských smluv, který byl podepsán 17. února 1986 v Lucembursku a 28. února 1986 v Haagu. V platnost vstoupil o více než rok později, tj. 1. července 1987. Jednotný evropský akt přijal mnoho konkrétních opatření, jejichž úkolem bylo zajistit zejména jednotný vnitřní trh, volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu. Dále mělo být dosaženo zrušení kontrol osob a zboží na vnitřních hranicích, prohloubení otevřenosti trhů práce atp. Z institucionálního hlediska byly učiněny významné změny v pravomocích Evropského parlamentu, jehož název byl tímto aktem oficiálně stvrzen. Evropskému parlamentu vzrostly kompetence především v oblasti legislativy. Ty se týkaly např. možnosti spolurozhodování o přijetí nových členských zemí, předložení pozměňujících návrhů k dané legislativě nebo odsouhlasení mezinárodních kontraktů. (The Single European Act [online]. *Europa.eu*, [2007-10-7] Dostupné z WWW: <http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_singleact_en.htm>).

rozšířeny, ale nejednalo se o velké změny. Na ty musela tato instituce počkat minimálně do sedmdesátých let. Je třeba si však uvědomit, že úloha Evropského parlamentu byla v jeho počátcích považována spíše za symbolickou, nežli vedoucí. S přijetím nových kontraktů docházelo i k navyšování jeho pravomocí, které mu v budoucnu zajistily respekt mezi ostatními evropskými institucemi, stejně jako u Evropanů.

II. PRVNÍ PŘÍMÉ VOLBY DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Evropský parlament prošel od dob svého založení mnohými změnami, které lze charakterizovat velmi kladně, a to především hodnotíme-li nabývání jeho kompetencí v oblasti Evropského společenství.³¹ Evropský parlament, nespokojen se svou funkcí, začal stupňovat své požadavky pravomocí zejména v šedesátých letech, kdy došlo k podepsání tzv. *Slučovací smlouvy*. Jeho nespokojenost tkvěla v tom, že zastával nadále výhradně pozici kontrolního orgánu vzhledem k Evropské komisi. Nároky Evropského parlamentu se zvyšovaly a směřovaly směrem k Radě ministrů, která měla rozhodující úlohu při řešení legislativních záležitostí a přijímání nejrůznějších usnesení.³² Změnu přinesly dvě smlouvy, první tzv. *Lucemburská smlouva*³³ podepsaná dne 22. dubna 1970 a druhá tzv. *Bruselská smlouva*³⁴ ze dne 22. července 1975. Tyto kontrakty vnesly do Evropského parlamentu nový princip, který stál na pravomocích rozpočtové

---

³¹ Evropské společenství vzniklo fúzí tří nadnárodních institucí. Jednalo se o Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM). Ke sjednocení došlo podepsáním tzv. *Slučovací smlouvy* ze dne 8. dubna 1965 v Bruselu s platností od 1. července 1967. S tímto sjednocením došlo k vytvoření společného správního orgánu tzv. *Komise Evropských společenství*. Evropské společenství disponovalo od roku 1967 těmito orgány: Evropská komise, Evropská rada, Rada ministrů Evropské unie, Evropský parlament, Evropský soudní dvůr a Účetní dvůr. (MEZIHORÁK, František. *Průvodce evropanstvím*. Olomouc 1997, s. 69-90).

³² Tamtéž, s. 88.

³³ Lucemburská smlouva vstoupila v platnost 1. ledna 1971 a vztahovala se konkrétně ke změnám rozpočtových ustanovení a společné zemědělské politice. Evropské společenství dalo souhlas k vytvoření rozpočtu vlastních příjmů. (Lucemburská smlouva [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=77&pageRank=9&language=CS>>).

³⁴ Bruselská smlouva neboli Druhá rozpočtová smlouva vešla v platnost 1. června 1971. Posílila pozici Evropského parlamentu, který mohl odmítnout navrhovaný rozpočet a udělit Komisi absolutorium za plnění rozpočtu. (Druhá rozpočtová smlouva/Bruselská smlouva [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=77&pageRank=8&language=CS>>).

politiky Evropského společenství, čímž velmi posílil jeho úlohu mezi ostatními institucemi.

2.1 Přímé a všeobecné hlasovací právo v Evropském parlamentu

Evropský parlament dlouho usiloval o zavedení přímé volby kandidátů. Dosáhl by tím nejenom většího respektu mezi ostatními orgány, ale i u Evropanů, kterým se měl tímto aktem přiblížit a hájit jejich zájmy. Jako první přišel s myšlenkou přímé volby v roce 1948 francouzský ministr zahraničních věcí Paul Reynaud³⁵, který prezentoval svou koncepci voleb na Haagském sjezdu.³⁶ Tento projekt se však neujal, jelikož byl politiky pokládán za předčasný. O dva roky později, tj. v roce 1950, proběhla nová debata o přímých volbách vedená opět Francouzi, konkrétně zahraničním výborem Národního shromáždění. Argumenty pro posílení kompetencí Shromáždění vycházely z obavy navrhovaného plánu o založení Vysokého úřadu, který by disponoval důležitými rozhodovacími pravomocemi v oblasti ESUO. Stejně jako předchozí koncepce Paula Reynauda byl i tento návrh zamítnut. Avšak s ohledem na tyto i jiné rozsáhlé diskuse byly do Pařížské smlouvy a později i do Římských smluv vneseny primární požadavky k vypracování konkrétního návrhu přímých voleb do parlamentního Shromáždění, které by posléze vykonávalo činnost přímo voleného orgánu evropským lidem.³⁷

---

³⁵ Paul Reynaud byl pravicový politik žijící v letech 1878 – 1966. Ve Francii působil jako ministr zahraničních věcí a předseda vlády, který byl v období druhé světové války tři roky vězněn nacisty. (Kol. autorů. *Ilustrovaný encyklopedický slovník III*. Praha 1982, s. 111).

³⁶ Haagská konference se uskutečnila v dubnu 1948. Při zasedání se jednalo o poválečné spolupráci zemí Evropy vedoucí k vytvoření její jednoty na základě demokratického principu. (Haagský kongres [online]. *Eurosokop.cz*, [2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.eurosokop.cz/281/s-ekce/g-h/>>).

³⁷ Zmínka byla zanesena do Pařížské smlouvy v roce 1951 v kapitole II, čl. 21. (Les traités, Le texte du traité de Paris (pdf) [online]. *Touteurope.eu*, [2008-08-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.touteurope.eu/fr/organisation/droit-communautaire/les-traites/presentation/le-traite-de-paris-1951.html>>). Dále v Římské smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství (EHS) z roku 1958, v části páté o orgánech společenství, hlava I, čl. 138 a tamtéž o založení Evropského

S přímou volbou vyvstalo mnoho otázek, na které ve společenství nebylo možné najít jednotnou odpověď. Už v případě souhlasu se samotnými volbami bylo těžké najít mimo parlament jejich příznivce. Především členové jiných orgánů se obávali nárůstu pravomocí Evropského parlamentu, což bylo nakonec vyvráceno na pařížském summitu. Další otázka zasahovala do oblasti jednotného volebního systému členských zemí Evropského společenství. V průběhu několika let se politici dohodli na používání poměrného volebního systému³⁸, který však nebyl ve všech zemích jednotný. Rozdíly byly patrné například ve výši omezující klauzule, velikosti volebních obvodů atp.³⁹

Nejprve bylo ovšem nutné rozhodnout o zavedení přímých a všeobecných voleb do Evropského parlamentu, jejichž zásadní překážkou bylo nevypracování konkrétního volebního systému. Jedno z prvních zasedání dotýkající se této problematiky se konalo na summitu v Paříži v roce 1974, na kterém byly přítomny vlády členských států. V lednu 1975 Evropský parlament schválil tzv. *Patijnovu* zprávu⁴⁰ o úmluvě zavádějící přímé a všeobecné hlasovací právo, která dále oddělovala přímé volby od jednotného volebního mechanismu. V návaznosti na přijetí výše zmíněné zprávy rozhodla Evropská rada v Římě téhož roku, aby byly přijaty stanovy potvrzující konání přímých voleb v polovině roku 1978. Datum bylo s konečnou platností odloženo na červen 1979, a to na žádost Velké Británie, která nestihla ratifikovat tzv. *Akt o volbě zástupců Shromáždění všeobecnou a*

---

společenství pro atomovou energii (EURATOM), v hlavě III. o ustanovení orgánů, čl. 108. (Les traités, Texte intégral du traité créant la Communauté économique européenne (CEE), Texte intégral du traité créant la Communauté européenne de l'énergie atomique (CEEA ou Euratom) [online]. *Touteurope.eu*, [2008-08-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.touteurope.eu/fr/organisation/droit-communautaire/les-traites/presentation/les-traites-de-rome-1957.html>>).

³⁸ Poměrný volební systém nebo též proporční je založen na principu přepočtu obdržených hlasů jedné politické strany na jednotlivé mandáty. (Volební systémy [online]. *Vláda.cz*, [2010-11-01]. Dostupné z WWW: <<http://icv.vlada.cz/cz/pro-skoly/materialy/politicky-system/volebni-systemy-77517/>>>).

³⁹ SOKOL, Petr. *Volby do Evropského parlamentu 1979 – 2009*. Praha 2009, s. 17-18.

⁴⁰ Návrh dohody Patijnovy zprávy byl vypracován Schelto Patijnem, nizozemským socialistou a přijat dne 14. ledna 1975. (Chronologie 1971 - 1980 [online]. *Eppgroup.eu*, [2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.eppgroup.eu/group/fr/chronology04.asp>>).

přímou volbou, který formálně uzavřel dlouhý proces přímých voleb do Evropského parlamentu. Součástí dokumentu bylo stanovení počtu volených zástupců za jednotlivé členské státy, trvání mandátu, jehož časová délka byla vymezena na dobu pěti let od zahájení prvního zasedání parlamentu, užívání výsad a imunity, inkompatibilita s jinými funkcemi atp. Volby do Shromáždění se podle aktu měly konat v den určený každým členským státem, přičemž toto datum mělo v daných zemích spadat do stejného období, které bylo vymezeno od čtvrtka do neděle. V aktu najdeme zmínku o jednotném volebním systému zemí Evropského společenství, který zůstal i nadále otevřen. Až do jeho schválení měl být řízen vnitrostátními předpisy volebního postupu každého členského státu.⁴¹

2.2 Komplikace projednávání přímé volby ve Velké Británii, Francii, Dánsku

Samotný fakt nabývání pravomocí Evropského parlamentu způsoboval v mnoha zemích komplikace, kvůli kterým se například zpozdila ratifikace Aktu o volbě zástupců Shromáždění všeobecnou a přímou volbou ve Velké Británii. Projednávání bylo v této zemi od počátku nesnadné, jelikož legislativa zastávala vůči přímým volbám velmi negativní postoj, stejně jako část labouristické vlády, kde panovaly neshody, které vedly k jejímu rozštěpení. Z těchto důvodů bylo nutné zajistit, aby ve Velké Británii případné ratifikační procesy smluv, které by jakýmkoli způsobem zvyšovaly kompetence Shromáždění, prošly nejprve britskou legislativou a až poté byly schváleny daným orgánem Evropského společenství.

---

⁴¹ Akt o volbě zástupců Shromáždění všeobecnou a přímou volbou byl podepsán devíti zástupci ministerstev zahraničních věcí tvořících Radu ministrů Evropského společenství, a to 20. září 1976 – je nutné si uvědomit, že počet členských zemí se od roku 1973 zvýšil, a to o Dánsko, Irsko a Velkou Británii. Akt upravoval stěžejní údaje pro nadcházející volby do Evropského parlamentu. Počet volených zástupců byl určen následovně: Belgie 24 (především z důvodu rovnocenného počtu mezi Valony a Vlány), Dánsko 16, Německo 81, Francie 81, Irsko 15, Itálie 81, Lucembursko 6, Nizozemí 25 a Velká Británie. V případě inkompatibility šlo o neslučitelnost poslaneckého mandátu Evropského společenství například s funkcí zástupce vlády členského státu, představitele Komise, soudce nebo tajemníka Soudního dvora společenství atd. (Act concerning

Tato podmínka byla ve Velké Británii zapsána do zákona o volbách poslanců do Evropského parlamentu. Kromě toho britské politické strany nemohly dlouho dojít ke konsenzu ohledně přijetí vládního návrhu volebního zákona do Evropského parlamentu, který měl být postaven na principu proporčního systému. Tento koncept byl nakonec zamítnut a nahrazen tradičním většinovým systémem. Labouristé tak kvůli rozkolu své strany přišli během volby o poměrném zastoupení stran o 116 hlasů svých poslanců, a to z celkového počtu 319 hlasujících osob. Na stranu konzervativců hájících většinový systém se přidalo několik desítek labouristů. Prosazení návrhu však liberálům při volbě do Evropského parlamentu uškodilo, jelikož zde neobdrželi jediný mandát.⁴²

Obdobná situace jako ve Velké Británii se odehrála ve Francii. Zavedení přímých voleb do Evropského parlamentu se v této zemi shodovalo s principy politického středu a většiny socialistů. Naproti tomu se do opozice postavili gaullisté a komunisté, kteří zastávali přesvědčení opírající se o obavy ze ztráty svrchovanosti státu. Vyostřenou situaci se pokusil uklidnit prezident Valéry Giscard d'Estaing⁴³, který podal žádost o posudek Ústavní radě, zda by přímé volby do Evropského parlamentu nebyly v rozporu s francouzskou ústavou. Ústavní rada v prosinci 1976 tuto skutečnost vyvrátila, ale současně uznala, že ústava nedovoluje přenesení suverenity na žádnou mezinárodní organizaci. Zapravdu tak dostaly de facto oba politické tábory, i když s převahou socialistů. Další kroky vedly k rozhodnutí o typu volebního systému. Francouzský prezident i strana gaullistů upřednostňovali pro evropské volby poměrný systém, který byl nakonec vybrán.⁴⁴

---

the election of the representatives of the Assembly by direct universal suffrage (20 September 1976) [online]. *Ena.lu*, [2009-06-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>).

⁴² PATEJDL, Stanislav. *Evropský parlament a proces politické integrace západní Evropy*. Praha, 1985, 55-56.

⁴³ Valéry Giscard d'Estaing vykonával funkci francouzského politika a státníka. Působil jako ministr financí a hospodářství, předseda Národní federace nezávislých republikánů a následně byl zvolen dvacátým prezidentem V. republiky. (Kol. aut. *Ilustrovaný encyklopedický slovník I*. Praha 1980, s. 732).

⁴⁴ GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 280-281.

Nelehká situace o přijetí přímých voleb a zvýšení pravomocí Evropského parlamentu nastala také v Dánsku, které před přistoupením do společenství v roce 1973 nechalo velmi podrobně vypracovat plán jeho kontroly svým národním parlamentem. Tento plán byl v podobě smlouvy následně přijat se vstupem Dánska do Evropského společenství. Smlouva se týkala zejména kompatibility národního a Evropského parlamentu. Dánská vláda totiž odmítala připustit, že by její národní parlament byl na nižším stupni a musel by se podřizovat rozhodnutím nadnárodní parlamentní instituce. Dalším důvodem byla obava z rozšiřování Společenství na federální úrovni a ztráty suverenity. Dánsko bylo v politické a právní oblasti chráněno právem veta, které mohlo uplatnit na základě tzv. *Lucemburského kompromisu*.⁴⁵ Pro posílení a udržení veškerých pravomocí národního parlamentu byly poslanci v prvních přímých volbách do Evropského parlamentu vázáni povinným dvojitým mandátem.⁴⁶

2.3 Evropské stranické skupiny v prvních volbách

Po ratifikaci Aktu o volbě zástupců Shromáždění všeobecnou a přímou volbou mohly začít přípravy prvních voleb, jejichž datum bylo stanoveno na 7. – 10. června 1979. Pro politické strany členských států bylo důležité sjednotit programy v komunitním rámci. Toto sloučení však vyvolávalo obtíže, jelikož volební stanoviska jednotlivých národních stran se někdy značně odlišovala. Lze tedy

---

⁴⁵ Lucemburský kompromis vznikl z iniciativy Francie, která odvolala svého člena z Rady, čímž došlo k tzv. *politice prázdné židle* trvající půl roku. Spor se dotýkal přechodu od jednomyslného rozhodování k většinovému, s čímž Francie nesouhlasila. Lucemburský kompromis přinesl 18. ledna 1966 řešení, podle kterého není možné členský stát přehlasovat prostou většinou, považuje-li daná země projednávaný návrh za velmi důležitý pro zájmy svého státu. Jednání muselo dále pokračovat, dokud nebylo rozhodnuto jednomyslně. (PLECHANOVÁ, Běla. Historie integrace EU [online]. *Euroskop.cz*, [2011-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8886/sekce-60-leta/>>).

⁴⁶ PATEJDL, Stanislav. *Evropský parlament a proces politické integrace západní Evropy*. Praha, 1985, 59-60.

konstatovat, že eurostrany fungovaly spíše na principu jakéhosi spolku národních stran. Vytvoření politických stran v Evropském společenství mělo hned několik důvodů. Prvním bylo posílení vazby mezi jednotlivými členskými státy na úrovni mezinárodní spolupráce nebo zvýšení intenzity protiváhy vůči Komisi a Radě ministrů. Vytvořené frakce měly také sloužit jako nástroj k parlamentním jednáním a v neposlední řadě se jednalo o získání větší moci, kterou měly doposud zájmové svazy.⁴⁷

Zhruba v polovině sedmdesátých let vznikl *Svaz socialistických stran Evropského společenství* (Evropská sociálně demokratická strana) seskupující strany Socialistické internacionály. Konkrétně se jednalo o jedenáct stran pracujících, sociálnědemokratických a socialistických stran devíti členských zemí. Přípravy volebního programu strany pro přímé volby do Evropského parlamentu trvaly přibližně dva roky a odrážely fakt diverzity jednotlivých stran. Vypracování velmi podrobného plánu, které se uskutečnilo pod dohledem čtyřčlenné komise, zkrachovalo z příčiny nadměrného počtu pozměňovacích návrhů, které enormně zvýšily náklady strany pro jeho přijetí. Následkem bylo schválení obecného programového prohlášení, které strany používaly jako doplněk ke svým národním programům.⁴⁸ Tento manifest byl vydán dne 24. června 1978 v Bruselu a obsahoval základní body politiky socialistů. V nich je možné spatřit zaměření na hospodářskou sféru dotýkající se konkrétně ekonomické demokracie, efektivní a demokratické hospodářské struktury, zajištění plné zaměstnanosti, spravedlivé rozdělení příjmů a bohatství, lepší sociální zabezpečení atp. I přesto, že Svaz socialistických stran Evropského společenství tvořily strany z odlišných zemí, jejichž program se ne vždy a jednoznačně shodoval, byly v prohlášení zachovány základní prvky socialismu.⁴⁹ Na společném zasedání socialistů v Bruselu ve dnech 10. – 15. ledna 1979 byla jednomyslně přijata „Výzva evropským

---

⁴⁷ NUGENT. Neill. *The government and politics of the European union*. New York, 2003, s. 212-216.

⁴⁸ FIALA, Petr. MAREŠ, Miroslav. *Evropské politické strany*. Brno, 2001, s. 44-64.

⁴⁹ Déclaration politique des partis sociaux-démocrates (Bruxelles, 24 juin 1978) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

volicům“, ve které byly rozepsány výše zmíněné zásady strany.⁵⁰

V nadcházejících letech byla založena *Evropská lidová strana*⁵¹, kterou tvořily křesťanskodemokratické strany sedmi zemí Společenství. Výjimkou bylo Dánsko a Velké Británie, kde tyto strany neexistovaly. Síla této strany tkvěla v její otevřenosti k nečlenským státům Evropského společenství, které mohly do jejích řad vyslat své pozorovatele. Tento status mohly získat země kandidující do Společenství včetně těch, které patřily do Paktu stability. Křesťanští demokraté orientovali stranu do oblasti sociální etiky zahrnující témata euthanasie, interrupce, rodiny či církve. Oproti Svazu socialistických stran Evropského společenství, ale i mnohých dalších, Evropská lidová strana použila pro volební kampaň do Evropského parlamentu jednotný program, jež byl odsouhlasen 23. února 1979 v Bruselu. Ten byl v zásadě vypracován tak, aby podporoval federální povahu Evropského společenství s posílením pravomocí jak Komise, tak i Evropského parlamentu. Kromě rozšiřování společenství směrem na jih se křesťanští demokraté ve svém prohlášení opírali o decentralizaci politické moci

---

⁵⁰ Dokument obsahoval sedm výchozích bodů programu: zajištění práva na práci, udržení hospodářského a sociálního vývoje pod demokratickou kontrolou, boj proti znečištění, ukončení diskriminace zejména vůči ženám, ochrana spotřebitele, prosazování míru, bezpečnosti a spolupráce a v neposlední řadě obranu lidských práv a občanských svobod. Prohlášení bylo zakončeno sdělením, ve kterém socialisté vyzývají evropský lid k volbě jejich strany v zájmu všeho lidu. (Appeal to the European Electorate (15 January 1979) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>).

⁵¹ Evropská lidová strana (European People's party – EPP) vznikla 29. dubna 1976. Jejími prvotními členy byly francouzské Centrum sociálních demokratů (CDS), Křesťanskodemokratická a bavorská Křesťanskosociální unie (CDU/CSU) Německa, za Belgie vlámská Křesťanská lidová strana (CVP) a valonská Křesťanskosociální strana (PSC) – CVP byla v roce 2001 přejmenována na Křesťanskodemokratickou a vlámskou (CD&V) a PSC v roce 2002 na Demokratický humanistický střed (CDH). Dalšími zakladateli se staly italská Křesťanská demokracie (DC), která v roce 1994 změnila svůj název na Italskou lidovou stranu (PPI), dále irská strana Rodu Gaelů (FG), lucemburská Křesťanskosociální lidová strana (CSVP) a za Nizozemí vystupovala Antirevoluční strana (ARP), Křesťanská historická unie (CHU) a Katolická lidová strana (KVP). Holandské strany v roce 1980 přijaly rozhodnutí o sjednocení do Křesťanskodemokratické výzvy (CDA). (FIALA, Petr. MAREŠ, Miroslav. SOKOL, Petr. *Eurostrany; Politické strany na evropské úrovni*. Brno, 2007, s. 29).

v souladu se zásadou subsidiarity, evropskou svobodu a solidaritu, lidská práva, boj s nezaměstnaností apod.⁵²

Mezi významné politické frakce Parlamentu se zařadila i *Federace liberálních stran Evropského společenství* ustavená dne 27. března 1976.⁵³ V jednu organizaci se zde sloučilo čtrnáct demokratických a liberálních stran. Stalo se tak na zasedání ve Stuttgartu, kde byla podepsán tzv. *Stuttgartská deklarace* osmi z devíti členských zemí – Irsko liberální stranu nemělo. Vytvoření platformy volebního programu nebylo snadné. Odlišné názory prezentovala například britská a francouzská strana. Britští liberálové dávali přednost reformě zemědělské politiky, kdežto francouzští republikáni se snažili zajistit, aby došlo k omezení kompetencí Evropského parlamentu. Stuttgartská deklarace však podala jasná stanoviska, která byla aplikovaná ve volební kampani. Bez pochyby stojí za zmínku, že některé body programu byly pokrokové. Jednalo se především o zásadu opatření lidských a občanských práv a svobod pod dohledem Evropské unie⁵⁴ s možností odvolání každého občana k Evropskému soudnímu dvoru, vytvoření demokratické ústavy postavené na principu dělby moci. Francouzskému požadavku týkajícímu se snížení pravomocí Evropského parlamentu nebylo vyhověno a deklarace naopak vyžadovala jejich navýšení. Evropská liberální strana propagovala, aby Komise byla odpovědná Evropskému parlamentu, do kterého by měly volby probíhat podle zásad poměrného zastoupení. Opomenuta nebyla ani hospodářská stránka Evropské unie, která měla dbát na zajištění ekonomického růstu a progresu v oblasti měnové unie. Důraz byl také kladen na potřebu společné zahraniční

---

⁵² Programme politique du Parti populaire européen (Bruxelles, 23 février 1979) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

⁵³ Stranu je možné nalézt také pod názvem *Evropská liberální, demokratická a reformní strana (ELDR)*. (FIALA, Petr. MAREŠ, Miroslav. *Evropské politické strany*. Brno, 2001, s. 65).

⁵⁴ Evropská liberální, demokratická a reformní strana ve Stuttgartské deklaraci nepoužila označení Evropské společenství, ale Evropská unie (L'Union européenne). Název Evropská unie se však oficiálně používá až se vznikem tzv. *Smlouvy o Evropské unii* (Maastrichtské smlouvy) z roku 1992, jež vstoupila v platnost 1. listopadu 1993. Informaci o změně názvu je možné nalézt v hlavně I – Společná ustanovení, článek A. (Treaty on European Union (Maastricht, 7 February 1992) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>).

politiky včetně vnějších vztahů a politické spolupráce, které by garantovaly bezpečnost, svobodu a mír za spolupráce s partnery Severoatlantické aliance, Spojených států amerických a Organizace spojených národů.⁵⁵ Pro první přímé volby do Evropského parlamentu, zvolilo toto seskupení stran název *Evropští liberální demokraté*.⁵⁶

Variabilita národních stran v Evropském společenství byla sice veliká, ale docházelo i k situacím, kdy některé strany nenašly svůj protějšek. Od prvních přímých voleb byly členy Evropského parlamentu dvě různé konzervativní frakce. Ve Velké Británii tomu tak bylo s konzervativci, kteří se chtěli podle svých možností připojit k Evropské liberální, demokratické a reformní straně nebo Evropské lidové straně. Obě seskupení však od návrhu ustoupila. Britským konzervativcům nezbylo než založit svou vlastní organizaci *Evropští demokraté*, do které vstoupilo i několik dánských demokratů. Ve svém prohlášení se zaměřovali na zemědělskou politiku včetně podpory malých statkářů.⁵⁷ K vytvoření druhé konzervativní skupiny v Evropském parlamentu dala podnět francouzská gaullistická strana Sdružení pro republiku (RPR)⁵⁸, která s irskou

---

⁵⁵ Déclaration de Stuttgart (26 mars 1976) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

⁵⁶ Název odpovídá anglickému European Liberal Democrats. (History: ELDR 1976 – 2009 [online]. *Eldr.eu*, [2011-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.eldr.eu/en/about-eldr/eldr-history.php#1976>>).

⁵⁷ GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 283.

⁵⁸ RPR – Ressemblement pour la République. Počátek vzniku strany je datován do roku 1958, kdy působila pod jménem *Svaz pro novou republiku (UNR)* a její program se nesl v duchu gaullismu. Posléze byla strana několikrát přejmenována. V roce 1962 na *Svaz pro novou republiku/Demokratický svaz (UNR/UDT)* - došlo k frakci s *Demokratickým svazem práce (UDT)*. Po pěti letech, tj. v roce 1967 strana změnila název na *Svaz demokratů pro pátou republiku (UD)*, avšak o rok déle jej zkrátila na *Svaz demokratů pro republiku (UDR)*. S příchodem dalšího nového názvu *Sdružení pro republiku (RPR)* v roce 1976 se gaullisté pokusili obnovit i pravicové hodnoty strany. Mezi důležité osobnosti strany patřili pochopitelně Charles de Gaulle, francouzský prezident v letech 1959 – 1969, Georges Pompidou, předseda vlády a později prezident (1969 – 1974). V roce 1976 v čele strany stanul Jacques Chirac, jenž v letech 1995 – 2007 vykonával též funkci prezidenta. (ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha, 1999, s. 135-421).

Fianna Fáil založila parlamentní frakci pod názvem *Pokrokoví evropští demokraté*⁵⁹. Připojilo se i několik politiků z Dánska a Skotska. Důvodem, proč nebyli konzervativci přijati mezi křesťanskodemokratické strany, byly jejich kritické postoje k evropské integraci a celkově k Evropskému společenství, což se odrazilo zejména ve volebním programu Pokrokových evropských demokratů, který se nesl v duchu národní kampaně Sdružení pro republiku. Gaullisté byli zásadně proti zvyšování kompetencí Evropského parlamentu, bruselskému systému a přidružování dalších států ke společenství, které by zkomplikovaly ekonomickou situaci. Stejně jako Evropští demokraté kladli důraz na zemědělskou sféru.⁶⁰

Založení komunistického uskupení se potýkalo s nelehkým úkolem, který spočíval ve vyřešení nesouladu francouzského a italského volebního programu. Francouzi se vydali cestou radikální kritiky Evropského společenství, které podle nich mělo způsobit nárůst nezaměstnanosti a krach mnoha továren. Jejich program se blížil v tomto ohledu gaullistům, včetně toho, aby nedošlo k nárůstu pravomocí Evropského parlamentu. Je nutné pochopit, že pro národní socialistickou transformaci vedenou francouzskými komunisty představovalo Evropské společenství nemalou překážku, a to kvůli jeho nadnárodnímu charakteru v rámci Evropy. Francouzská komunistická strana (PCF)⁶¹ upřednostňovala zachování znění Římských smluv a nerozšiřování pole působnosti. Zástupci italských

---

⁵⁹ Strana se v roce 1984 přejmenovala na *Sdružení evropských demokratů*. (Unie pro Evropu národů [online]. *Euroskop.cz*, [2011-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8653/sekce/unie-pro-evropu-narodu/>>).

⁶⁰ GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 283.

⁶¹ PCF – Parti Communiste Français. Komunistická strana Francie byla založena v roce 1920, a to odtržením od Socialistické strany Francie. Její význam nebyl až do třicátých let veliký, jelikož v parlamentních volbách dosahovala opakovaně kolem 5% hlasů. Činnost strany byla v roce 1939 zakázána, přičemž znovuoobnovení nastalo v důsledku protifašistického odboje. Následkem druhé světové války začala komunistická strana směřovat svůj program více doleva, na což Francouzi zareagovali ve volbách v roce 1946, kdy strana získala 26% hlasů a stala se tak nejsilnější v zemi. Její obliba v následujících letech klesala, i přesto ale nadále obsazovala poslancecká křesla. Mezi vedení strany patřil Maurice Thorez či George Marchaise. (ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha, 1999, s. 196-197).

komunistů se ke kritice přidali, avšak jejich teorie se zakládala na boji proletariátu uvnitř Evropského společenství, odkud by mohli vést výhodnou propagandu. K tomu bylo ale nutné, aby byla Evropskému parlamentu poskytnuta větší škála kompetencí. Komunistická frakce *Skupina komunistů a blízkých* nebo také *Komunisté a blízké strany* vznikla v roce 1973 za spolupráce Francouzů, Italů, Dánů a Nizozemců. Je třeba připomenout, že v šedesátých a sedmdesátých letech začal do komunistických stran více pronikat tzv. *eurokomunismus*, který se v obecné rovině odvracel od moskevských tezí. I přesto, že tento nový směr neupustil od důležitosti významu různých revolučních bojů, vydal se cestou k demokratickému socialismu, spolupráci s církvemi či jinými politickými proudy. Eurokomunismus byl patrný například u Komunistické strany Itálie (PCI).⁶²

Volby do Evropského parlamentu v roce 1979 byly důležitým stádiem v procesu navyšování významu tohoto orgánu mezi ostatními supranacionálními institucemi společenství. Výše uvedené politické frakce, stejně jako přímé volby hrály však spíše vedlejší roli, a to vzhledem k nenahraditelnosti stranickopolitického systému každé z členských zemí.

2.4 Průběh prvních přímých voleb

První přímé volby do Evropského parlamentu by bylo možné označit za jeden z největších experimentů v rámci Evropského společenství, ba dokonce Evropy vůbec. Více jak stovka miliónů občanů členských zemí mohla poprvé v dějinách hlasovat přímou volbou do nadnárodní organizace a zvolit do ní své zástupce.

---

⁶² PCI – Partito Comunista Italiano. Podobně jako ve Francii vznikla Italská komunistická strana po rozvratu v Italské socialistické straně v roce 1921. Po druhé světové válce se stala jednou z nejsilnějších stran, avšak zanedlouho byla z vlády odstraněna. V šedesátých letech strana začala přebírat prvky eurokomunismu, což ji výrazným způsobem posunulo vpřed. V roce 1991 se s příchodem krize komunismu transformovala ve *Stranu demokratické levice*, jejíž popularita se ještě znásobila. Mezi další země, kde eurokomunismus našel své přívržence, patřilo Španělsko, Velká Británie, z jisté části Francie a skandinávské komunistické strany. (ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha, 1999, s. 111-165).

Přípravnou fází zahájily politické strany dlouho předtím, než se volby konaly. Nasvědčují tomu i vzniklé frakce a jejich snaha o vytvoření jednotného politického programu. V některých zemích probíhala volební kampaň s velkým nasazením, v jiných méně. Vždy záleželo na postoji a síle vůdčí politické strany.

Volby probíhaly v jednotlivých zemích 7. a 10. června 1979 s tím, že pro Dánsko, Irsko, Nizozemí a Velkou Británii bylo stanoveno datum na čtvrtek 7. června a pro ostatní země, tj. Belgie, Francii, Itálii, Lucembursko a Německo, připadlo hlasování na 10. června 1979.⁶³ Vzhledem k tomu, že nebyl přijat společný volební řád a systémy členských států se lišily jeden od druhého, muselo se hlasování do Evropského parlamentu řídit pravidly každé země zvlášť. Tyto faktory, odlišné datum a nejednotný řád, vyvolávaly v Evropě kritiku. V důsledku těchto aspektů docházelo k názorům, že se nejednalo o evropskou volební kampaň, ale o devět národních kampaní pod vedením nadnárodních stran. Europarlamentní volby potvrdily, že členským zemím opravdu chyběl souborný vzor, podle kterého by se mohly řídit. Lucembursko například využilo situace a spojilo národní volby s evropskými a dovolilo svým voličům hlasovat pro více než jednu stranu. V jiných zemích byly zřízeny národní nebo regionální obvody. Zastoupení poslanců v Evropském parlamentu záviselo na počtu populace země a přidělování křesel nebylo prováděno podle čistého poměrného systému. Vrátili-li se k Lucembursku, zjistíme, že zde jeden poslanec odpovídal 60 000 obyvatel, přičemž Německo mělo nárok na jednoho takového státníka při počtu 765 000 obyvatel. Jestliže uvážíme všechny tyto i mnohé další rozdíly, nezbývá než konstatovat, že nejednotný volební systém musel velmi ovlivnit výsledky voleb.⁶⁴

Volební účast veřejnosti byla závislá na informovanosti občanů o otázkách Evropského parlamentu, ale i celého Evropského společenství. Průměrně hlasovalo v přímých volbách zhruba 62% voličů, což lze považovat za uspokojivé.⁶⁵ Je třeba vzít v úvahu, do jaké míry se projevila intenzita volební

---

⁶³ GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 284.

⁶⁴ DESCHAPMS, Étienne. Electoral systems [online]. *Ena.lu*, [2011-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

⁶⁵ NUGENT, Neill. *The government and politics of the European union*. New York, 2003, s. 214.

kampaně, zájem voličů o Společenství a s tím související rozdíl volební účasti v jednotlivých zemích, který byl v některých případech značný. Důkazem toho je Belgie, kde účast vzrostla na přibližně 91,6% oproti Velké Británii, kde k volebním urnám přišlo okolo 32 % voličů.⁶⁶ V mnoha zemích svědčila účast a následný výsledek přímých voleb spíše o vnitropolitické situaci.

Ve Francii o přízeň soupeřily především tři velké politické strany. Kandidátská listina gaullistů založená na silném nacionalismu postavila do vedení Jacquesa Chiraca a nesla název „Obrana francouzských zájmů v Evropě“. Francouzská ministryně zdravotnictví Simone Veil, zastupující Svaz pro francouzskou demokracii (UDF)⁶⁷, reprezentovala kandidátku pod názvem „Unie pro Francii v Evropě“. Svaz pro francouzskou demokracii šel cestou středního odporu, když hájil systém konfederální Evropy a nezvyšujících se pravomocí Evropského parlamentu. Jedním z důvodů, proč se ve svém programu UDF soustředila na zavedení konfederace a vnitrostátní politiky, bylo vyhnutí se kritiky ze strany gaullistů, kteří byli jejím pravicovým spojencem. Třetím uchazečem o získání mandátů v Evropském parlamentu byl François Mitterand, jež stál v čele strany socialistů. I když se ve Francii k volbám nedostavilo 39% voličů, dali Francouzi ve volbách přednost nové UDF, která zvítězila s 27,6%, což odpovídalo zisku 25 křesel z 81 míst. Politické strany, jež bránily zájmy Francie a vystupovaly s ostrou kritikou proti Evropskému společenství, nezbudily u voličů takový zájem. Jediná strana, která si byla i přes své negativní hodnocení společenství schopna obhájit postavení, byla strana komunistická. Ta v přímých volbách do Evropského parlamentu obdržela 20,5% hlasů, tj. 19 mandátů. Socialistický program Françoise

---

⁶⁶ Příčinou takového propadu ve Velké Británii bylo s největší pravděpodobností konání voleb do národního parlamentu, které se uskutečnilo jen několik týdnů před evropskými volbami. Jejich účast byla 70%. (PATEJDL, Stanislav. *Evropský parlament a proces politické integrace západní Evropy*. Praha, 1985, 62-66).

⁶⁷ UDF – Union pour la Démocratie Française. Strana vznikla v roce 1978 jako prostředek pro podporu kandidátů prezidenta Valéry Giscard d'Estaing v očekávání legislativních voleb ve Francii. Sdružení pro republiku bylo sjednoceno z šesti malých stran. (Union pour la démocratie française [online]. *Perspective.usherbrooke.ca*, [2010-11-01]. Dostupné z WWW: <<http://perspective.usherbrooke.ca/bilan/servlet/BMParti?codePays=FRA&codeParti=udf>>).

Mitteranda sice dosáhl 23,5% a 22 křesel, avšak jeho obvyklý náskok vůči komunistické straně se snížil. Za zmínku jistě stojí i volební propad gaullistů Jacquesa Chiraca, jehož strana Sdružení pro republiku nedosáhla ani 20% (přesně 16,3% a 15 mandátů).⁶⁸

Samotné volby ve Francii probíhaly kuriózním způsobem. Francouzská vláda chtěla zajistit co nevyšší volební účast, a tak použila volební zákon, který Francouzům umožňoval hlasovat pomocí volebního lístku, který si sami udělali. Jedinou podmínkou tohoto systému bylo, aby bylo z lístku přesně a jasně vidět, koho daná osoba volila. Komplikace nastaly až po sčítání hlasů, kdy pověřená komise oznámila, že zhruba milion hlasů je neplatných a rozdělila mandáty podle výše uvedených počtů křesel. Situace začala být ještě složitější, když komise přinesla informaci o změně počtu platných hlasů a s tím související přesunutí jednoho mandátu od socialistů ke Svazu pro francouzskou demokracii vedeného Simone Veilovou. Komise dodatečně uznala 108 000 hlasů, z čehož 78 000 jich připadalo pro kandidátku Unie pro Francii v Evropě. Tento fakt vyvolal u socialistů velký rozruch, na jehož základě podali stížnost k soudu, který o čtyři měsíce později, tj. v říjnu 1979, vynesl rozsudek v jejich prospěch. Pro socialisty to znamenalo ponechání si všech 22 mandátů.⁶⁹

Velká Británie procházela v sedmdesátých letech procesem velkých změn, počínaje vstupem do Evropského společenství. Tato událost ještě více prohloubila názorovou diferenciaci mezi pravicí a levicí. Konzervativní strana v čele s Margaret Thatcherovou⁷⁰ vyhrála v roce 1979 nejprve volby do národního

---

⁶⁸ SOKOL, Petr. *Volby do Evropského parlamentu 1979 – 2009*. Praha 2009, s. 19-21.

⁶⁹ Tamtéž, s. 20-21.

⁷⁰ Margaret Thatcherová, britská politička, byla v roce 1975 nejprve zvolena na pozici předsedkyně Konzervativní strany, a poté se v roce 1979 stala první ženou v roli předsedkyně britské vlády, jejíž tři funkční období trvala od roku 1979 do roku 1990 (první 1979 – 1983, druhé 1983 – 1987 a třetí 1987 – 1990). Pro toto období se běžně užívá výraz *thatcherismus*. Během svého působení Margaret Thatcherová prosazovala silnou zahraniční politiku, ekonomický liberalismus, privatizace státních podniků, monetarismus, omezování vlivu odborů atd. (Margaret Thatcher Foundation. [online]. *Margaretthatcher.org*, [2011-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.margaretthatcher.org/essential/biography.asp>>).

parlamentu a posléze do parlamentu evropského. Odlišný program a kladný postoj konzervativců ke Společenství se i v národních volbách ukázal jako efektivní, jelikož celkový počet získaných hlasů přesáhl nadpoloviční většinu. Za této skutečnosti se konzervativcům podařilo vzbudit zájem u svých proevropsky laděných voličů a přimět je hlasovat i ve volbách do Evropského parlamentu. I přesto však není možné popřít skutečnost, že účast byla ze všech členských zemí nejnižší. Poraženým labouristům velmi uškodila jejich nevyřešená vnitrostranická rozpolcenost s převahou negativního postoje ke Společenství, včetně jeho neustálé kritiky. Liberální strana, ačkoli získala od voličů některé hlasy, neměla dostačující počet k získání ani jednoho mandátu do Parlamentu. Britové svým hlasováním dali jasně najevo, že upřednostňují vyřešení vnitrostátní politiky před evropskými záležitostmi. Nutno dodat, že jejich informovanost o volbách do Evropského parlamentu nebyla nijak výrazná.⁷¹

Voleb ve Spolkové republice Německo se účastnilo 65,7% voličů. Stejně jako v předešlých dvou zemích se jednalo spíše o vnitropolitický boj na národní úrovni mezi Křesťansko-demokratickou unií (CDU) – Křesťansko-sociální unií (CSU) a vládní koalicí Sociální demokracie (SPD) – Svobodně demokratické strany (FDP).⁷² Křesťansko-demokratická unie získala celkem 34 mandátů a

---

⁷¹ PATEJDL, Stanislav. *Evropský parlament a proces politické integrace západní Evropy*. Praha, 1985, 65-66.

⁷² Křesťansko-demokratická unie (CDU) představuje konzervativní stranu, jež vznikla v roce 1945 stejně jako její sesterská strana Křesťansko-sociální unie (CSU) Bavorska. Obě strany spolu od roku 1949 úzce spolupracují. Jejich program se zaměřuje na tradiční hodnoty, sociálně tržní hospodářství, politiku zaměstnanosti a odmítá zvýšené státní zásahy do ekonomiky. Křesťansko-demokratická unie a Křesťansko-sociální unie sdružují nejčastěji katolíky a evangelíky, kteří jsou v Německu hojně zastoupeni. Kořeny Sociálnědemokratické strany (SPD) Německa sahají až do 2. poloviny 19. století, přesněji do roku 1875, kdy se spojil Všeobecný dělnický spolek a Sociálnědemokratická strana dělnická. V roce 1933, po nacistickém převratu, byla strana zakázána a v období druhé světové války bylo mnoho jejích členů drženo v koncentračních táborech. Koncem padesátých let Sociálnědemokratická strana upustila od původního programu vycházejícího z marxismu. Nejčastěji tvoří koalici se Svobodnou demokratickou stranou (FDP), která je liberálně orientovaná a sama se označuje za středo-pravicovou. Politika této strany dává přednost volnému trhu, zdůrazňuje práva jednotlivce, čemuž odpovídá omezení zásahů státu do

Křesťansko-sociální unie 8 křesel. Vzhledem k tomu, že obě strany tvořily koalici, konečný počet mandátů vzrostl na 42, tj. 49, 7% hlasů, což jim zaručilo vítězství. V případě seskupení Sociální demokracie a Svobodně demokratické strany lze hovořit o zisku 46,8% hlasů, tj. 35 mandátů pro sociální demokraty a 4 pro svobodné demokraty. Celkový počet křesel koalice SPD-FDP oproti CDU-CSU propadl o sedm mandátů. Na základě těchto výsledků je však možné konstatovat, že v případě, kdybychom posuzovali strany jednotlivě, dojdeme k závěrům, že by se vítězem musela stát Sociální demokracie, která obdržela 35 poslaneckých křesel. Svobodně demokratická strana ve volbách do Evropského parlamentu ztratila oproti jejímu průměru kolem 2% hlasů, které připadly straně zelených. Ekologové se sice nacházeli v žebříčku oblíbených stran na nižších příčkách, ale přesto jejich počet hlasů v těchto volbách vzrostl na 3,2%. Kandidatura a následné zvolení Otto von Habsburska⁷³ jako zástupce Křesťansko-demokratické unie v Evropském parlamentu splnilo proevropské očekávání.⁷⁴ Jeho činnost trvala od roku 1979 do konce čtvrtého volebního období, tj. do roku 1999.⁷⁵

života člověka či uznání soukromému vlastnictví. (ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha, 1999, s. 218-458).

⁷³ Otto von Habsburský, narozen 20. listopadu 1912, byl nejstarší syn císaře Karla I. Za svého života musel několikrát odejít do exilu a vzdát se svého práva na trůn. Dokument, jehož prostřednictvím tak učinil, byl podepsán 31. května 1961. Vedlo ho k tomu několik důvodů, z nichž nejdůležitější se týkaly jeho dětí (ty by museli kvůli zákonu o Habsburcích nadále žít v exilu) a pracování na projektu Panevropské unie. I přesto, že se Otto von Habsburský svých nároků vzdal, do Rakouska mohl přijet až po rozhodnutí správního soudu ve věci o povolení k pobytu v roce 1966. Vzhledem ke komplikované situaci v Rakousku, zažádal Otto von Habsburský o německé občanství, které mu bylo uděleno v roce 1978. V nadcházejícím roce byl zvolen poslancem strany Křesťansko-demokratické unie (CSU) v Evropském parlamentu, kde byl schopný domluvit se desítkou jazyků. (HAMMANOVÁ, Brigitte. *Habsburkové: životopisná encyklopedie*. Praha, 2010, s. 352-354).

⁷⁴ PATEJDL, Stanislav. *Evropský parlament a proces politické integrace západní Evropy*. Praha, 1985, 64-65.

⁷⁵ V Evropském parlamentu zastával Otto von Habsburský po několik let pozici předsedy Delegace pro vztahy s Maďarskem. Předsednictví v Delegaci při smíšeném parlamentním výboru EU-Maďarsko vystřídal v listopadu 1994 za pozici místopředsedy, ve které setrval do konce čtvrtého volebního období Evropského parlamentu. (Otto von Habsburk [online]. *Europarl.europa.eu*,

V Itálii se volby uskutečnily ve čtvrtek 7. června 1979 a k jejich urnám přišlo odevzdat hlasovací lístek přes 80% voličů. V severní části země s průmyslovým zázemím byla absence téměř minimální, jelikož v některých městech bylo registrováno více než 90% hlasujících. I přesto, že výhru sklidila Křesťanská demokracie (DC) se ziskem 29 mandátů a za ní následovala Italská komunistická strana (PCI) s 24 křesly, je nutno podotknout, že úspěch v eurovolbách měly zejména malé politické strany, mezi které se řadili například liberálové a republikáni. V případě Italské socialistické strany (PSI)⁷⁶ bylo zajímavé, že za ni v Evropském parlamentu usedl československý politik a bývalý kulturní atašé československého velvyslanectví v Římě Jiří Pelikán.⁷⁷ Mnoho poslaneckých mandátů bylo rozděleno mezi menší strany. Za zmínku jistě stojí, že čtyři křesla připadla Italskému sociálnímu hnutí (MSI-DN) i Italské sociálnědemokratické straně (PSDI).⁷⁸

Europarl.europa.eu, [2011-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/members/archive/term1.do?letter=H&language=CS>>).

⁷⁶ Historie Italské socialistické strany (Partito Socialista Italiano - PSI) sahá do roku 1892, kdy došlo ke sloučení socialistických stran, které přijaly společný název *Strana italských pracujících*. Lídrem strany byl po jisté období i pozdější fašistický vůdce Benito Mussolini. V roce 1921 se strana rozštěpila a z jejího levicového křídla vznikla Komunistická strana Itálie (PCI). Proces rozkladu socialistické strany pokračoval rokem 1947, kdy se odtrhlo pravicové křídlo, pod jehož iniciativou byla vytvořena Italská sociálně demokratická strana (PSDI). Strana italských pracujících poté změnila svůj název na výše uvedenou Italskou socialistickou stranu. Její činnost skončila v devadesátých letech, kdy byl její zástupce a předseda vlády, Bettino Craxi obviněn z kooperace s mafií a korupce. (ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha, 1999, s. 166-167).

⁷⁷ Jiří Pelikán byl v roce 1968 delegován do diplomatických služeb v Itálii, kde o rok později zažádal o politický azyl. Jeho požadavku bylo vyhověno a v roce 1977 mu bylo uděleno italské občanství. Ve službách Evropského parlamentu působil po dvě funkční období, tj. od roku 1979 do roku 1989. Od druhého volebního období byl členem Skupiny socialistů, Delegace pro vztahy se zeměmi Magrebu, Delegace pro vztahy s členskými státy sdružení ASEAN a Meziparlamentní organizace ASEAN (AIPO) a Korejskou republiku atd. (PELIKAN, Jiri [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/members/archive/term1.do?letter=P&language=CS>>).

⁷⁸ SOKOL, Petr. *Volby do Evropského parlamentu 1979 – 2009*. Praha 2009, s. 22.

Euroskeptici usilující o výraznou transformaci Evropského hospodářského společenství či dokonce vystoupení Dánska z Evropského společenství dostali v prvních přímých volbách zelenou. Obsadili druhé místo těsně za sociálními demokraty, kteří získali o pouhých 0,9% hlasů více. Dánští občané tak jasně vyjádřili své stanovisko vůči jejich zemi ve Společenství. Důvodem byl především nesouhlas s posilováním kompetencí Evropského parlamentu a politické integrace. Na druhou stranu není možné popřít, že by dánská vláda chtěla potlačit spolupráci ekonomického charakteru. Pro vstup do Evropského společenství se v roce 1972 kladně vyjádřilo 63,3% voličů, avšak několik měsíců poté, co bylo Dánsko integrováno, začala podpora občanů klesat a dodnes jsou označováni za největší euroskeptiky unie.⁷⁹ V Evropském parlamentu našli za sociální demokraty místo čtyři poslanci, dva členové Konzervativní lidové strany (KFP), jeden zástupce Socialistické lidové strany (SFP) a se stejným počtem mandátů i poslanec Centristické demokracie (CD).

Nejvyšší počet volebních lístků byl odevzdán v zemích, kde byla volební účast evropských voleb povinná. V Belgii nepřišlo k urnám pouze 8,4% voličů a v Lucembursku 11,1%, což je ve srovnání s Velkou Británií naprosto nesrovnatelný rozdíl. Vítěznými stranami v Belgii stejně jako v Nizozemsku se stali křesťanští demokraté, kteří v obou zemích dostali shodný počet křesel, tj. deset. Zástupci belgických a nizozemských socialistů a liberálů mohli v Parlamentu s dostatečným počtem mandátů taktéž usednout. V případě Holandska křesťanští demokraté zvítězili nad socialisty pouze o jedno poslanecké místo. V Irsku se k volebním urnám dostavilo 63,6% voličů, což svědčí o pátém nejvyšším členském průměru v rámci Evropského společenství.⁸⁰ Irští středopraví Vojáci osudu (FF) s 34,7% hlasů předstihli s nevelkým náskokem stranu Irského kmenu (FG).⁸¹

---

⁷⁹ Dánsko [online]. *Euroskop.cz*, [2011-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/510/sekce/dansko-v-evropske-unii/#up>>.

⁸⁰ Irsko. Volební účast [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-02-20]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/elections2009/cs/ireland_cs.html>.

⁸¹ SOKOL, Petr. *Volby do Evropského parlamentu 1979 – 2009*. Praha 2009, s. 19-22.

2.5 Výsledek prvních přímých voleb do Evropského parlamentu

Prvních přímých a všeobecných voleb do Evropského parlamentu se zúčastnilo přesně 110 967 437 občanů. Voliči mohli vybírat z 3 692 kandidátů, z čehož jich v parlamentu usedlo 410. Oproti předešlému systému bylo zavedeno nové pravidlo pro vstup politických stran do parlamentu. Podle předpisu mohla být skupina utvořena nejméně z dvaceti devíti osob, popř. dvaceti jedné, avšak za předpokladu, že uchazeči budou minimálně ze dvou odlišných členských zemí.⁸²

V boji o křesla v nadnárodní instituci se podílel dostatečný počet politických stran, ze kterých vyšly dvě s uspokojivým výsledkem zisku více jak sta mandátů z celkových 410 křesel. Odhady předběžných výsledků se příliš nelišily od skutečnosti.⁸³ Na základě odevzdaných hlasů v národních volbách v jednotlivých členských zemích lze vyhodnotit pořadí, v jakém se politické frakce nacházely po volbách. Na prvním ustavujícím zasedání Evropského parlamentu ve Štrasburku uskutečněného ve dnech 17. – 20. července 1979 zasedlo do jeho řad nejvíce socialistů se 113 mandáty. Předsednické křeslo obsadil Belgičan Ernest Glinne, vykonávající funkci do roku 1984.⁸⁴ Křesťanských demokratů tvořících frakci Evropské lidové strany usedlo díky hlasů voličů v národních volbách 107. Na místo předsedy křesťanskodemokratické frakce, ve které se sdružovali zástupci stejného myšlenkového proudu ze zemí Beneluxu, Francie, Itálie, Irska a

---

⁸² V předešlém řádu byl stanoven minimální počet na čtrnáct kandidátů nebo deset ze tří různých zemí Evropského společenství. Návrh na změnu podal německý poslanec křesťanských demokratů Rudolf Luster. (Elections '79. The results. Voting figures in the Nine and composition of the new Parliament. 6 July 1979 [online]. *Aei.pitt.edu*, [2005-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://aei.pitt.edu/5182/>>).

⁸³ V pondělí 11. června 1979, tj. den po ukončení prvních přímých voleb, byly zveřejněny odhady, ve kterých mělo 130 křesel připadnout socialistům a okolo 100 mandátů křesťanským demokratům. (Europe: Electing a New Parliament [online]. *Time.com*, [1979-06-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,946309-1,00.html>>).

⁸⁴ BOISSIEU, Laurent de. Groupe de l'Alliance Progressiste des Socialistes et Démocrates au Parlement européen (S&D) [online]. *Europe-politique.eu*, [2009-08-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/alliance-progressiste-des-socialistes-et-democrates.htm>>.

Německé spolkové republiky, za niž byl zvolen Egon Alfred Klepsch,⁸⁵ kterého v roce 1982 vystřídal italský státník Paolo Barbi.⁸⁶ Nezanedbatelná část 64 křesel připadla Evropským demokratům, jež byla zastoupena naprostou většinou britských konzervativců. Do března 1982 byla strana pod vedením Brita Jamese-Scotta Hopkinsa, kterého později nahradil Henry Plumb.⁸⁷ Poslanecká místa v novém Evropském parlamentu našla dále Skupina komunistů a blízkých, kteří vybojovali 44 mandátů. Jejím předsedou se na jeden rok stal Giorgio Amendola, kandidát na post prezidentského křesla Evropského parlamentu. Jeho pozici převzal v červnu 1980 italský poslanec Guido Fanti, který vykonával svůj mandát do konce prvního volebního období.⁸⁸ Za komunisty následovala Federace liberálních stran Evropského společenství s působností liberálů a demokratů, kteří zvolili Němce Martina Bangemmana předsedou frakce.⁸⁹ Strana se ve volbách umístila těsně za komunisty se 40 křesly. Volební program gaullistů nezaznamenal v eurovolbách vyšší zájem voličů. Z celkového počtu možných míst mohlo v Evropském parlamentu usednout 22 poslanců. Předseda strany Christian de la Malène, poslanec francouzského Sdružení pro republiku, neváhal a ucházel se stejně jako Giorgio Amendola o prezidentské křeslo instituce, které nezískal, ale jako jediný zůstal ve funkci předsedy frakce až do roku

---

⁸⁵ Člen Křesťansko-demokratické unie. (Chairmen of the Group [online]. *Eppgroup.eu*, [2011-02-21]. Dostupné z WWW: <http://www.eppgroup.eu/flash/presidents/Grouppresidents_en..asp>).

⁸⁶ BOISSIEU, Laurent de. Groupe Du Parti Populaire Européen (Démocrates-Chrétiens) (PPE) [online]. *Europe-politique.eu*, [2009-07-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/groupe-du-parti-populaire-europeen-et-des-democrates-europeens.htm>>.

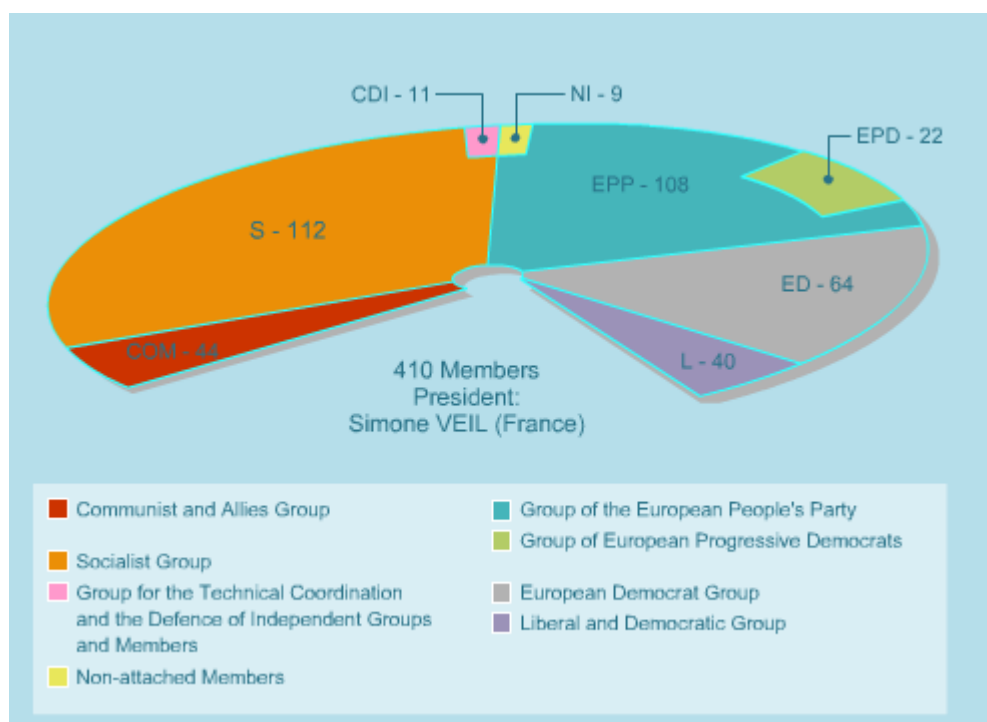
⁸⁷ BOISSIEU, Laurent de. Groupe des Démocrates Européens (DE) [online]. *Europe-politique.eu*, [2008-11-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/groupe-des-democrates-europeens.htm>>.

⁸⁸ BOISSIEU, Laurent de. Groupe confédéral de la Gauche Unitaire Européenne – Gauche Verte Nordique (GUE-NGL) [online]. *Europe-politique.eu*, [2009-07-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/gauche-unitaire-europeenne.htm>>.

⁸⁹ BOISSIEU, Laurent de. Groupe Alliance de Démocrates et des Libéraux pour l'Europe (ADLE) [online]. *Europe-politique.eu*, [2009-07-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/alliance-des-democrates-et-des-liberaux-pour-l-europe.htm>>.

1994.⁹⁰ Spíše doplňující roli hrála Skupina technické koordinace a obrany a nezávislých poslanců společně s nezařazenými, kteří získali 11 a 9 křesel. K nezvyklému systému rotace předsednického křesla přistoupili ve frakci technické koordinace, kde se po čtyřech měsících měnili čtyři zástupci, a to do druhého volebního období, tj. roku 1984, než byli vyměněni za nové rotující.⁹¹ Oproti předešlému seskupení politických stran, do kterého byli poslanci jmenováni svými národními parlamenty, se posunula orientace Evropského parlamentu ze středo-levice do středo-pravého pole.

Graf 1: Zastoupení politických frakcí v Evropském parlamentu v roce 1979.

Zdroj: European navigator⁹²

⁹⁰ BOISSIEU, Laurent de. Groupe Union pour l'Europe (UPE) [online]. *Europe-politique.eu*, [2009-05-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/union-pour-l-europe.htm>>.

⁹¹ Během prvních pěti let zastával pozici předsedy frakce italský politik Marco Panella zastupující Radikální stranu (RAD), představitelé Dánska Sven Skovmand a Else Hammerich za FolkB a CD. Čtvrtým v pořadí se stal irský poslanec strany Fianna Fáil Neil Blaney. (BOISSIEU, Laurent de. Groupes Mates au Parlement européens [online]. *Europe-politique.eu*, [2008-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/groupe-arc-en-ciel.htm>>).

⁹² Nutno podotknout, že Evropský navigátor oproti Laurentu de Boissieu v grafu uvádí odlišný

Nutno připomenout, že frakce měly a dodnes mají podobu parlamentních klubů, což znamená, že každá stranická skupina volí svého předsedu, místopředsedu nebo popřípadě další zástupce. Tito předsedové mohli v roce 1979 kandidovat na post prezidenta Evropského parlamentu, kterého bylo třeba dosadit do funkce na prvním jednání Parlamentu ve Štrasburku. Prvního kola se zúčastnilo pět kandidátů, mezi které patřila Simone Veil⁹³ zastupující Svaz pro francouzskou demokracii (UDF), Giorgio Amendola, představitel Komunistické strany Itálie (PCI), Emma Bonino, kandidátka za italskou stranu Technicky nezávislých (CTDI), Francouz Christian de la Malène ve funkci zástupce frakce Pokrokových demokratů (DEP) a italský socialista Mario Zagari (politická příslušnost - PES). Vzhledem k tomu, že v prvním kole nikdo z výše uvedených nezískal naprostou většinu hlasů, postoupili do druhého klání Simone Veil se 183 hlasy, Mario Zagari se 118 hlasy a Giorgio Amendola se 44 hlasy.⁹⁴ Zbývající dva kandidáti pro nedostatek hlasů vypadli. V úterý 17. července 1979 byla ve druhém kole absolutní většinou zvolena francouzská politička Simone Veil. Výsledky hlasování vyhlásila Louise Weiss.⁹⁵ Počet přítomných hlasujících byl

---

počet mandátů u socialistů a křesťanských demokratů, a to místo 113 křesel pro socialisty a 107 pro frakci Evropské lidové strany.(Political composition of the European Parliament (1979) [online]. *Ena.lu*, [2011-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>).

⁹³ Simone Veil vykonávala nejprve funkci stálého atašé pro ministerstvo spravedlnosti a po několika letech usedla do čela ministerstva zdravotnictví, kde její úřadování skončilo v roce 1979. Od tohoto roku se stala nejenom členkou Evropského parlamentu, ale i jeho prezidentkou. Její mandát na této pozici vypršel o dva a půl roku později. Členkou Evropského parlamentu zůstala až do roku 1993. Její život byl poznamenán ročním pobytem v koncentračním táboře v Osvětimi a celkovou nacistickou érou, kvůli které přišla o otce a bratra. (Simone Veil immortelle [online]. *Lexpress.fr*, [2008-11-20]. Dostupné z WWW: <http://www.lexpress.fr/actualite/simone-veil-immortelle_707104.html>).

⁹⁴ Details of voting in EP Presidential election since 1979 [online]. *Europarl.europa.eu*, [2007-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=EN&type=IM-PRESS&reference=20070109BKG01804>>.

⁹⁵ Louis Weiss byla francouzská žurnalistka, spisovatelka, politička a feministka žijící v letech 1893 – 1983. Ve dvacátých a třicátých letech se pohybovala v okolí Aristida Brianda, který rozpracoval teorii Panevropy Coudenhove-Kalergiho, jež publikoval ve svém časopise a „škole míru“. Louis Weiss tyto průkopnické představy o sjednocení evropských států velmi podporovala

404 poslanců, avšak hlasovací lístek odevzdalo 400 voličů, z čehož 23 jich bylo prázdných či neplatných. Celkové číslo validních lístků se zastavilo na počtu 377. Z tohoto množství byla vypočtena absolutní většina 189 hlasů nutná k dosažení předsednického křesla. Italský socialista Mario Zagari odešel se 138 hlasy a jeho komunistický spolukandidát Giorgio Amendola pouze se 47 hlasy, což činilo ve srovnání se 192 hlasy pro Simone Veilovou velký rozdíl.⁹⁶

Zvolení francouzské političky se stalo historickým momentem. Jednak proto, že v čele Evropského parlamentu poprvé od roku 1958, tj. od jeho vzniku usedla žena, ale také z důvodu konání vůbec prvních přímých a všeobecných voleb do této supranacionální instituce. Simone Veil po svém zvolení do funkce hlavy Evropského parlamentu přednesla projev, jež byl výzvou poslancům k upevnění role Parlamentu mezi ostatními orgány Evropského společenství, zaměření se na ekonomickou, energetickou, monetární a sociální politiku, zmírnění nezaměstnanosti aj. Mezi těmito faktory nová předsedkyně dále apelovala na nutnost prohlubování solidarity Evropy, která měla být budována mezi státy a lidmi za předpokladu, kdy by však nesmělo dojít ke zpochybnění či pomíjení základních národních zájmů členských zemí Společenství. Simone Veil tímto vystoupením oživila motivaci svých kolegů k budování nové Evropy, za což od nich sklídila obrovský potlesk.⁹⁷

Zasedání Parlamentu se kvůli roztržitosti pracovišť staly velmi náročnými, jelikož evropští poslanci museli cestovat mezi Palácem Evropy ve Štrasburku, sekretariátem v Lucemburku a konečně Brusel, kde se konala jednání Komise a Rady. Účast na jednáních byla o to složitější pro přibližně jednu třetinu europoslanců, kteří stále disponovali dvojíým mandátem.⁹⁸ K tomuto výrazně

---

a podílela se na jejich rozšíření. V roce 1979 byla zvolena nejstarší poslankyní Evropského parlamentu. (Louise Weiss [online]. *Louise-weiss.org*, [2011-02-23]. Dostupné z WWW: <http://www.louise-weiss.org/louise_weiss.html>).

⁹⁶ Réaction luxembourgeoise à l'élection de Simone Veil à la présidence du Parlement européen (CLT, 18 juillet 1979) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

⁹⁷ Discours de Simone Veil (Strasbourg, 17 juillet 1979) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

⁹⁸ V nově uspořádaném Parlamentu sedělo 125 poslanců s dvojíým mandátem a 77 členů, jež

přispěl fakt, kdy dánská vláda zavedla povinnou formu dvojitého mandátu pro své poslance. Co se týče návrhů, ty musely být nejprve schváleny dvoutřetinovou většinou přítomných a naprostou většinou zařazených. Jestliže nebyl člen parlamentu přítomen v době hlasování, nemohl být jeho hlas prostřednictvím druhé osoby uznán. Možnost hlasování v zastoupení byla v Evropském parlamentu nepřijatelná.⁹⁹

2.6 Význam voleb

První přímé volby v roce 1979 měly být Evropskému parlamentu v mnoha sférách přínosem. Samotné hlasování občanů evropských členských zemí se stalo symbolem nezávislosti Evropského parlamentu na národních parlamentech, kterým bylo ukončeno jmenování vyslanců. S tímto de facto poslancům zanikl dvojitý mandát, což jim umožnilo více se soustředit na evropský aspekt posilování moci Parlamentu a odpovědnějšímu vykonávání europoslaneckých funkcí. Na druhou stranu tímto vzrostlo riziko přerušování spolupráce mezi Evropským parlamentem a národními parlamenty, na což nemohla přistoupit dvojice zemí¹⁰⁰, kde národní parlamenty plnily kontrolní funkci tohoto nadstátního orgánu. Společenství obecně získalo přímý kontakt s Evropany, což mělo pomoci k prosazování veřejného mínění občanů. Zejména byla ale podpořena legitimita parlamentu mezi ostatními nadnárodními orgány. Základem bylo posílení

---

přišlo z předchozího funkčního období. Z celkového počtu 410 zástupců připadlo křeslo 344 mužům a 66 ženám. (Elections '79. The results. Voting figures in the Nine and composition of the new Parliament. 6 July 1979 [online]. *Aei.pitt.edu*, [2005-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://aei.pitt.edu/5182/>>).

⁹⁹ GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 286-287.

¹⁰⁰ Vzhledem k tomu, jak byla dánská a britská vláda závislá na svých parlamentech, byly vytvořeny zvláštní trvalé komise, které informovaly národní parlamenty o projednávaných záležitostech Evropského parlamentu. K tomuto kroku se uchýlila i Francie společně s dalšími členy Společenství, kteří komisi ale neudělili příliš kompetencí. (GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha, 2004, s. 287).

demokratické kontroly nejenom Komise či Rady, ale i některých dalších institucí Evropského společenství. Dozor Komise byl úzce spjat s její kritikou, které se však Parlament v minulosti spíše vyhýbal, jelikož pro něj bylo výhodnější s Komisí spolupracovat a mít větší sílu v opozici vůči Radě, která zastupovala vlády. S ohledem na výsledek přímých voleb nepředstavovala výjimku ani tvrzení, podle kterých byla volbami otevřena cesta dalšímu integračnímu procesu, a to hlavně politického a ekonomického charakteru. I přesto, že první volby nepřinesly konkrétnější rozšíření pravomocí Parlamentu, stal se tento fakt trnem v oku některým členským zemím, mezi které se řadilo Dánsko, Francie a Velká Británie. Komplikace vznikaly z obav posilování kompetencí, které by vedly ke snížení státní svrchovanosti. Evropský parlament se v novém složení po volbách ujal své funkce s plným nasazením, jež se projevilo při schvalování rozpočtu v příštích letech, který několikrát odmítl přijmout a vrátil jej k přepracování. Kvůli nemožnosti podílet se přímo na legislativních rozhodnutích, postavil Parlament Radu do pozice, kdy s ním musela podle tzv. *konzultační procedury* projednávat různé záležitosti týkající se například jednotlivých sekcí smluv atp. Ve skutečnosti se jednalo o interpelační právo, jež bylo prosazeno Velkou Británií. Kromě debat mezi institucemi předstoupil předseda Rady před Evropský parlament, a to minimálně dvakrát za dobu svého funkčního období, aby nejdříve objasnil záměry svého předsednictví a posléze je vyhodnotil. Díky této kompetenci mohl Parlament rozšířit diskuse v oblasti mezinárodní politiky, otázky lidských práv aj.¹⁰¹

První přímé volby sice nepřinesly požadované posílení pravomocí Evropského parlamentu, ale zajistily mu v systému Společenství prvek demokratické legitimizace, jelikož se stal jediným orgánem v tomto sdružení států, který disponoval přímým mandátem voličů. Kromě toho se jednalo o vůbec první přímé a všeobecné volby do nadnárodní instituce, což v občanech vyvolalo vysoké očekávání. I přesto, že další práva k nabývání kompetencí byla Parlamentu udělována postupně, sehrálo konání přímých voleb významnou a určující roli pro jeho budoucnost.

---

¹⁰¹ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 270-272.

III. VÝVOJ VOLEB V EVROPSKÉM PARLAMENTU

Od zahájení prvních přímých voleb se hlasování do Evropského parlamentu uskutečňovalo, a dodnes tomu není jinak, každých pět let. Celkem proběhlo do roku 2011 sedm voleb, které byly doprovázeny dohady o jednotném volebním systému, navyšováním kompetencí parlamentu v rámci členských zemí či paradoxně sníženou volební účastí, která v roce 2009 přesáhla jen o jednu desetinu 43%.¹⁰² Všeobecně je hodnocení výsledků voleb od roku 1984 negativní, což se odráží právě v souvislosti s počtem odevzdaných hlasovacích lístků. Z jakého důvodu dochází k odlivu voličů, proč nebyl přijat jednotný volební systém ani po roce 1984 a proč jsou volby do Evropského parlamentu označovány za druhořadé, jsou hlavní témata této kapitoly.

3.1 Otázka přijetí jednotného volebního systému

Úsilí o přijetí jednotného volebního systému bylo vyvíjeno již od založení Společenství ESÚO. Požadavky k vytvoření konkrétního návrhu je možné nalézt jak v Pařížské smlouvě, tak i ve smlouvách římských. Podle nich měl být vypracován koncept zabývající se přímými a všeobecnými volbami, jež by se konaly jednotně ve všech členských zemích. Ustanovení měla schválit Rada, která by ho dále doporučila k přijetí všemi členskými státy. Tento krok se však stal velmi problematickým a konsenzu bylo dosaženo až v roce 1999, tj. po dvaceti letech od konání prvních voleb do Evropského parlamentu.

V říjnu 1958 byla v rámci Výboru pro politické záležitosti Evropského parlamentního shromáždění zřízena pracovní skupina zabývající se volbami do Evropského parlamentu, které předsedal Fernand Dehousse. Mezi prvními pokusy

---

¹⁰² Volby do EP: rekordně nízká volební účast [online]. *Euractiv.cz*, [2009-06-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropske-volby-2009/clanek/volby-do-ep-rekordne-nizka-voleb-ni-ucast-006106>>.

o vytvoření návrhu jednotného volebního systému před rokem 1979 se pokusila právě tato skupina, která koncem dubna 1960 předložila tzv. *Dehousseovu zprávu*.¹⁰³ Jednalo se o dokument navrhuující řešení volby členů do Evropského parlamentu v přímých, všeobecných a jednotných volbách. Podle zprávy měly být dvě třetiny poslanců voleny přímou volbou a zbývající jedna třetina by i nadále spadala do pravomoci nominací národních parlamentů. Pracovní skupina pozměnila i systém schvalování jednotného volebního řádu, který měl být podle nového návrhu přijat společným výborem Rady a Shromážděním. Tato skutečnost byla ovšem v rozporu s článkem 138 Smlouvy o Evropském hospodářském společenství i článku 108 Smlouvy o Evropském společenství pro atomovou energii, ve kterých je dáno, že rozhodnutí může přijmout jednomyslně pouze Rada, která jej předá k dalšímu řešení jednotlivým členským státům. Ty by musely návrh dále konzultovat na národní úrovni, a to proto, zda není v nesouladu s ústavními předpisy.¹⁰⁴ Dehousseova zpráva nebyla přijata z několika důvodů. Za prvé byla v rozporu s výše uvedenými smlouvami, což vyvolávalo napětí v některých členských zemích, mezi kterými nejvíce vzdorovala Francie, která byla všeobecně proti zavedení přímých a všeobecných voleb do Evropského parlamentu. Rada zůstala raději pozadu, a to vzhledem k tomu, že zhruba ve stejné době probíhala jednání o tzv. *Fouchetových plánech*¹⁰⁵ týkajících se

---

¹⁰³ Pracovní skupina byla vytvořena 22. října 1958 a v době svého založení měla devět členů. Při prvním jednání byl Fernand Dehousse zvolen prezidentem a Jacques Santerio viceprezidentem. O rok později se usnesení Výboru shodlo na zvýšení počtu spolupracovníků, které poté čítalo 13 osob. (General report by Fernand Dehousse, Member of the European Parliamentary Assembly (30 April 1960) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>).

¹⁰⁴ Les traités, Texte intégral du traité créant la Communauté économique européenne (CEE), Texte intégral du traité créant la Communauté européenne de l'énergie atomique (CEEA ou Euratom) [online]. *Touteurope.eu*, [2008-08-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.touteurope.eu/fr/organisation/droit-communautaire/les-traites/presentation/les-traites-de-rome-1957.html>>.

¹⁰⁵ Znám jako Návrh smlouvy o Evropské politické unii byl vypracován na popud francouzského prezidenta Charlese de Gaulla, který počátkem roku 1961 představil projekt vnitřní reformy ustavených evropských společenství, ve kterém byla pozornost soustředěna na vývoj k politické unii. Na základě vyjádření souhlasu ostatních zemí o jeho rozpracování byl následně tímto úkolem pověřen francouzský velvyslanec působící v Dánsku Christian Fouchet. Návrh měl být jakousi

pozměňujících úprav Evropského společenství.¹⁰⁶

V následujících letech nastal ohledně přijetí rezoluce přímých voleb a jednotného volebního systému útlum. Evropský parlament proto na konci šedesátých let pohrozil Radě s žalobou, a ta se začala případem opět zabývat. V návaznosti na Dehoussův návrh dal Evropský parlament počátkem sedmdesátých let podnět k jeho přepracování. Do příprav nového plánu se začlenil i Georges Vedel, v jehož zprávě z roku 1972 se kromě jiného objevila poznámka o jednotném volebním řádu. Podle něj nebylo nutné vytvořit úplnou jednotu systému hned na počátku, ale postupem času se k ní dopracovat. Jednalo se o to, že většina členských států prováděla volby za pomoci poměrného volebního systému, které se však lišily například ve způsobu přepočtu hlasů na mandáty, tj. volební formulí nebo principu jednoho přenosného hlasu, které se týkalo především Irska integrovaného v roce 1973. V následujících letech předstoupil s dalším návrhem nizozemský politik Schelto Patijn, který ve svém projektu pod názvem Patijnova zpráva, navrhl oddělení přímých a všeobecných voleb od jednotného volebního systému, aby tak došlo k urychlení přijetí konsenzu o konání prvních voleb v roce 1979. Mimo to se v dokumentu zmiňuje, že by měl být jednotný volební řád přijat do konce roku 1980.¹⁰⁷ Toho však nebylo docíleno a v druhém kole voleb v roce 1984 se hlasování konalo podle rozdílných národních pravidel. Komplikace se vyskytly zejména při projednávání s Velkou

---

novou alternativou Římských smluv. První Fouchetův plán byl předložen v roce 1961, ale nesetkal se s ohlasem stejně jako druhý návrh, jehož projednávání byla přerušena v dubnu 1962. Projekty o vytvoření unie měly fungovat na společné zahraniční politice, obraně či jednoduše kooperace v oblasti vědy, ochrany lidských práv aj. (FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie: druhé, doplněné a aktualizované vydání*. Brno, 2010, s. 82-84).

¹⁰⁶ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno, 2003, s. 278-279.

¹⁰⁷ Patijnova zpráva obecně navrhovala zavedení třídní volební lhůty, během které by občané členských zemí volili do Evropského parlamentu, dále ustavení pětiletého mandátu poslanců či počet zastupitelů parlamentu, který čítal 355 členů. Křesla byla podle zprávy rozdělena následovně: Belgie 23, Dánsko 17, Německo 71, Francie 65, Irsko 13, Itálie 66, Lucembursko 6, Nizozemí 27 a Velká Británie 67. Množství poslanců v jednotlivých zemích bylo ještě pozměněno v Aktu o volbě zástupců Shromáždění všeobecnou a přímou volbou v roce 1976. (Rapport Patijn (13 January 1975) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>).

Británií, která byla svou majoritou proti přijetí proporčního systému, jelikož v národních volbách byla uplatňována většinová soustava.¹⁰⁸

Nový projekt byl zpracován tři roky po prvních volbách, tudíž nedošlo ani k dodržení lhůty uvedené v Patijnově zprávě. Evropský parlament v březnu 1982 prezentoval nově vypracovaný plán tzv. *Selingerovu zprávu*, jež měla upravit Akt o volbě zástupců Shromáždění všeobecnou a přímou volbou z roku 1976. Návrh byl zaměřen na oblast rozšíření proporčního zastoupení. Poměrný systém užívaný v Evropském parlamentu měl podle Selingerovy zprávy vycházet z přerozdělování mandátů na základě d'Hondtovy formule¹⁰⁹ a zavedení vstupní hranice od 3% do 5%. Kromě toho byla navržena možnost hlasování na dálku, to znamená, že občan členského státu Evropského společenství, který dlouhodobě žil v jiné členské zemi by dostal možnost volit právě ve státě svého bydliště. Návrh projektu nebyl přijat ani po přepracování v roce 1984, který byl předložen jako novela známá pod jménem Bockletova zpráva. Opět došlo k jejímu zablokování především ze strany Britů, kteří se nechtěli vzdát svého systému prosté většiny, jenž se používal v jednotlivých volebních obvodech. Tato patová situace nebyla vyřešena ani po několika následujících volebních obdobích.¹¹⁰

Otázka jednotného volebního systému se posunula o něco vpřed po třetích volbách do Evropského parlamentu, tj. po roce 1989, kdy byly vypracovány tzv.

---

¹⁰⁸ TALÁŠEK, Vladimír. *Evropské společenství. Část I, Politické základy a geneze*. Praha, 1990, s. 25-26.

¹⁰⁹ D'Hontova metoda je používána k přepočtu množství získaných hlasů na mandáty politickým stranám. Přerozdělování mandátů probíhá vícekolově. V prvním kole jsou mandáty rozděleny podle počtu hlasů, přičemž zbývající hlasy politických stran se následně určí jako podíl obdržaných hlasů strany ku množství křesel, jež strana získala v předchozích kolech, a to navýšením o jednotku. Dělí se tedy například dvěma, třemi atd. až do přerozdělení všech mandátů. (LEBEDA, Tomáš. Hlavní proměnné proporčních volebních systémů. *Sociologický časopis*, 2001, roč. 37, čís. 4, s. 436 [online]. *Sreview.soc.cas.cz*, [2011-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/60-sociologicky-casopis-4-2001/1082>>).

¹¹⁰ DUFF, Andrew. Pracovní dokument o návrhu změny Aktu ze dne 20. září 1976 o volbě členů Evropského parlamentu ve všeobecných a přímých volbách. [online]. *Europarl.europa.eu*, [2010-05-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/workingDocsCom/comparlDossier.do?dossier=AFCO%2F7%2F01139&body=AFCO&language=CS>>.

De Guchtovy zprávy. O dva roky později byla přijata první z nich, do které byly přeneseny návrhy na zachování d'Hondtovy metody a zároveň prvky subsidiarity, což vyvolalo další diskusi. Tento princip byl totiž chápán jako zasahování do vnitřních záležitostí členských zemí. V roce 1992 byl schválen druhý pozměňující návrh, který se více soustředil na nové rozdělení křesel v Parlamentu. Je nutné si uvědomit, že po pádu Berlínské zdi došlo k začlenění východního Německa nejen do Spolkové republiky Německo, ale zároveň do Společenství. Za těchto okolností vzešly argumenty na změnu počtu německých poslanců zasedajících v Evropském parlamentu.¹¹¹ Britská liberální strana využila situace, kdy se Evropský parlament zabýval více otázkami samotných voleb než jednotným volebním řádem a podala na něj stížnost k Evropskému soudnímu dvoru.¹¹² Žaloba nebyla s platností od 10. června 1993 uznána, ale donutila zástupce na toto téma opět jednat.¹¹³ Třetí v řadě navrhovaných zpráv od Karla De Guchta byla přijata na základě modifikace dvou předešlých. Poslední návrh se opíral o skutečnost, kdy muselo být alespoň z jisté části vyhověno britskému většinovému systému. I přesto, že nový projekt opět vycházel z poměrného volebního systému, dovoľoval Britům uspořádat takové volby, kdy by byly dvě třetiny mandátů voleny prostou většinou a jedna třetina poměrně. Vzhledem k tomu, že v době diskusí probíhala zároveň jednání o ratifikaci Maastrichtské smlouvy, bylo

---

¹¹¹ De Gucht navrhoval navýšení německých poslanců na 99, přičemž by Francie, Itálie a Velká Británie disponovaly jednotlivě 87 křesly. (DUFF, Andrew. Pracovní dokument o návrhu změny Aktu ze dne 20. září 1976 o volbě členů Evropského parlamentu ve všeobecných a přímých volbách. [online]. *Europarl.europa.eu*, [2010-05-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/workingDocsCom/comparlDossier.do?dossier=AFCO%2F7%2F01139&body=AFCO&language=CS>>).

¹¹² Žaloba byla vznesena za neplnění smluv o nepřijetí rozhodnutí na základě článku 175 Smlouvy o EHS, který byl taktéž ustaven v nově přijaté Maastrichtské smlouvě ze dne 7. února 1992 s platností od 1. listopadu 1993. (The Maastricht Treaty. Provisions amending the treaty establishing the European economic community with a view to establishing the European community [online]. *Eurotreaties.com*, [2010-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf>>).

¹¹³ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie: druhé, doplněné a aktualizované vydání*. Brno, 2010, s. 326.

schválení jednotného volebního systému odloženo. Kromě toho byl do Maastrichtské smlouvy znovu zanesen článek, který upravil znění článku 138 Smlouvy o Evropském hospodářském společenství, týkající se jednotného volebního systému. Tento článek nabádal k jeho přijetí s tím, že ho musí kromě jednomyslného souhlasu schválit většinou hlasů svých členů také Evropský parlament. Po přijetí by byl předán jednotlivým členskými zeměmi, které by jej dále projednaly s ohledem na jejich ústavní předpisy.¹¹⁴ Během těchto jednání zároveň docházelo i k navyšování odpovědnosti Evropského parlamentu, a to tím, že na něj byl dlouhodobě vyvíjen nátlak k nalezení konečného východiska z několikaletého sporu o jednotný volební model.¹¹⁵

Třetí de Guchtova zpráva nebyla přijata, ale posloužila jako hlavní vzor k vypracování nového návrhu, který předložila německá strana. Stejně jako v předešlých případech i tento plán neprošel hlasováním a do Amsterodamské smlouvy¹¹⁶ nechali poslanci zanést článek z výše uvedené Maastrichtské smlouvy s pozměňujícím zněním. Definitivní výsledek přinesl až návrh Evropského parlamentu z července 1998, jenž také vycházel z de Guchtovy třetí zprávy. Vypracováním úkolu byl pověřen místopředseda Evropského parlamentu Georgios Anastassopoulos¹¹⁷, jehož jméno se odrazilo v názvu nového podkladu,

---

¹¹⁴ The Maastricht Treaty. Provisions amending the treaty establishing the European economic community with a view to establishing the European community, E – In Part Five 'Institutions of the Community, (40) [online]. *Eurotreaties.com*, [2010-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf>>).

¹¹⁵ Use your vote making your choice. Vote in the member state where you live. Election special June 1994, Info Memo 2, 29 May 1994 [online]. *Aei.pitt.edu*, [2005-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://aei.pitt.edu/5176/>>.

¹¹⁶ Amsterodamská smlouva byla ratifikací smlouvy o Evropské unii a zároveň smluv o založení Evropských společenství aj. Kontrakt byl podepsán 2. října 1997 s platností od 1. května 1999. Amsterodamská smlouva posílila například legislativní pravomoce Evropského parlamentu tím, že rozšířila jeho okruh otázek v mechanismu spolurozhodování. Pozměněn byl i vztah parlamentu vůči Komisi a jeho kontrolní funkce. (PANIZZA, Roberta. Maastrichtská a Amsterodamská smlouva [online]. *Circa.europa.eu*, [2008-07-01]. Dostupné z WWW: <http://circa.europa.eu/irc/poce/fact_sheets/info/data/how/evolution/article_7144_cs.htm>).

¹¹⁷ Georgios Anastassopoulos, řecký politik a člen Skupiny Evropské lidové strany. Od roku 1989

tj. Anastassopoulosova zpráva. Pro jeho přijetí sehrála důležitou roli změna seskupení vlády ve Velké Británii, kde toryové do té doby pevně stáli za volebním systémem *first-past-the-post*, tj. relativně většinového systému. V národních volbách v květnu 1997 zvítězili labouristé, kteří se tak téměř po dvaceti letech postavili znovu do čela vlády, tentokrát s lídrem Tony Blairem.¹¹⁸ Labouristická strana s podporou liberálních demokratů podpořila schválení dlouho očekávaného projektu poměrného systému do Evropského parlamentu. Stalo se tak 14. ledna 1999 s tím, že v červnu téhož roku byl princip regionálního proporcího zastoupení v pátých všeobecných a přímých volbách uplatněn.¹¹⁹

Schválení jednotného volebního mechanismu všemi státy Evropské unie fungovalo na principu unitárního systému, o kterém hovořil Georges Vedel. Z toho vyplývá, že se jednalo spíše o přijetí všeobecně platného poměrného způsobu voleb, jež se vyznačovalo nezanedbatelnými odlišnostmi při aplikaci. Poměrný systém je možné charakterizovat několika faktory, které určují jeho míru proporcionality. Mezi ně lze zařadit volební formuli, formu kandidátských listin, velikost volebních obvodů, a pokud je stanovena, tak i výši uzavírací klauzule. Jednou z mála shod se ve všech zemích stala aktivní věková hranice volebního práva, která byla stanovena od osmnácti let. V případě pasivního volebního práva lze hovořit o značné diverzitě. Věková mez dvaceti sedmi zemí Evropské unie se pohybuje od osmnácti do dvaceti pěti let.¹²⁰ Rozpory v proporcích soustavách

---

do roku 1999 vykonával funkci místopředsedy Evropského parlamentu. Předsednické křeslo mu bylo uděleno ve Výboru pro dopravu a Výboru pro dopravu a turistiku. (Georgios Anastassopoulos [online]. *Europarl.europa.eu*, [2010-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/members/archive/alphaOrder/view.do?language=CS&id=1462>>).

¹¹⁸ Labouristé získali v národních volbách 418 mandátů, čímž obsadili naprostou většinu křesel. Toryové oproti nim obdrželi pouze 165 mandátů. (TOLOUDIS, Nicholas. *Common Procedure, Common Problems: Moving Toward Uniform Electoral Procedures for EP Election*, s. 27 [online]. *Aei.pitt.edu*, [2006-05-02]. Dostupné z WWW: <<http://aei.pitt.edu/2195/>>).

¹¹⁹ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*, Brno, 2003, s. 281-283.

¹²⁰ Od osmnácti let mohou občané Evropské unie kandidovat v Dánsku, Finsku, Maďarsku, Maltě, Německu, Nizozemsku, Portugalsku, Slovinsku, Španělsku a Švédsku. O rok později, tj. v devatenácti letech pouze v Rakousku a od jednadvaceti v Belgii, Bulharsku, České republice,

členských zemí jsou patrné v mnoha dalších oblastech. Jedním z nich je samotný volební systém, ze kterého se vyjímá Irsko, jež používá princip jednojmenného přenosného hlasování.¹²¹ Irové drží primát i v ohledu, týkajícího se kandidátských listin. Jako jediná země z dosavadního uskupení zemí v Unii užívá hlasování bez kandidátských listin. Ve zbylých státech je aplikována buď forma otevřená nebo přísně vázaná. Česká republika reprezentuje otevřenou kandidátskou listinu, ve které lze zohlednit preferenční hlasy voliče. Naproti tomu v přísně vázané formě, kterou upřednostňuje například Německo, jsou kandidáti voleni podle pevného pořadí, tudíž se zde nenaskytá možnost udání preference ze strany voliče. Volání Evropského parlamentu po skutečném jednotném volebním systému je narušeno i z důvodu široké škály počtu volebních obvodů. Zatímco většina členských zemí disponuje pouze jedním, Polsko jich má celkově třináct a Velká Británie dvanáct. Nesourodost volebního systému je podpořena i odlišnou uzavírací klauzulí, jež dovoluje politickým stranám vstoupit do Evropského parlamentu. Lze konstatovat, že v sedmadvacítce mírně převažují země, u nichž se klauzule vůbec nevyskytuje. Je tomu tak u patnácti států, přičemž zbylých dvanáct je ve většině zastáncem pětiprocentního navýšení. Hranice čtyř procent byla zavedena ve dvou případech, a to v Rakousku a Švédsku. Zcela nezvyklou podobu výše vstupního omezení zvolilo v Evropské unii Bulharsko, jehož klauzuli je nutné podrobit výpočtu. V roce 2007 činila 5, 56%.¹²²

Mnohaleté snahy Evropského parlamentu o přijetí jednotného volebního

---

Estonsku, Irsku, Litvě, Lotyšsku, Lucembursku, Polsku, Řecku, Slovensku a Velké Británii. Výjimečnou hranici dvaceti tří let má Francie s Rumunskem a dvaceti pětiletou Itálie a Kypr. (FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie: druhé, doplněné a aktualizované vydání. In: Europawahlrecht [online]. *Wahlrecht.de*, [2010-07-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.wahlrecht.de/ausland/europa.htm>>).

¹²¹ Též znám jako irský systém. Hlasování se odvíjí od určeného pořadí kandidátů podle vlastní preference voliče. Vítězí ten uchazeč, který získá nejvíce preferenčních hlasů. Tyto preference lze dále přenášet z kandidáta voličem nejvýše preferovaného na uchazeče, který za ním následuje. (Single Transferable Vote [online]. *Electoral-reform.org.uk*, [2010-07-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.electoral-reform.org.uk/article.php?id=48>>).

¹²² FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie: druhé, doplněné a aktualizované vydání. In:

systemu byly završeny přijetím Anastassopoulosovy zprávy, k čemuž výrazně přispěl fakt změny vlády ve Velké Británii. Během ratifikace Smlouvy o Evropské unii dospěl Evropský parlament k rozhodnutí, že není nutné naléhat na prosazení unitární volební metody. S tímto úzce souvisí fakt, kdy v průběhu ratifikace došlo k definování elementárních předpokladů pro jednotné volby do Parlamentu, a to i přestože žádný společný předpis o volbách neexistoval. Základní otázky typu dvojitého mandátu, zavedení jednotného volebního mechanismu, sjednocení podmínek poslanců Evropského parlamentu či poskytování finanční dotace eurostranám a nadacím byly od prvních přímých voleb vyřešeny.¹²³

Podepsání Lisabonské smlouvy¹²⁴, ke kterému došlo 13. prosince 2007, s sebou tradičně přineslo i další pozměňující článek týkající se jednotného volebního systému. Ve znění nového článku se píše: „*Evropský parlament vypracuje návrh na přijetí ustanovení nezbytných pro volbu jeho členů ve všeobecných a přímých volbách konaných jednotným postupem ve všech členských státech nebo podle zásad společných všem členským státům.*“¹²⁵ Oproti článku Maastrichtské smlouvy je zde evidentní posun, který ponechává volbu typu poměrného způsobu voleb na každém z členských států. Tento fakt je uveden v poslední části výše

---

Europawahlrecht [online]. *Wahlrecht.de*, [2010-07-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.wahlrecht.de/ausland/europa.htm>>.

¹²³ DUFF, Andrew. Pracovní dokument o návrhu změny Aktu ze dne 20. září 1976 o volbě členů Evropského parlamentu ve všeobecných a přímých volbách. [online]. *Europarl.europa.eu*, [2010-05-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/workingDocsCom/comparlDossier.do?dossier=AFCO%2F7%2F01139&body=AFCO&language=CS>>.

¹²⁴ Lisabonská smlouva vstoupila v platnost 1. prosince 2009 a je transformací smluv o Evropské unii, mezi které se řadí Smlouva o Evropském společenství a Smlouva o Evropské unii. Po odmítnutí Smlouvy o ústavě pro Evropu v referendech Francie a Nizozemska v roce 2005 začaly příznivci prohlubování integrace Unie pracovat na Lisabonské smlouvě. (Smlouva pro Evropu 21. století [online]. *Europa.eu*, [2011-03-12]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/lisbon_treaty/take/index_cs.htm>).

¹²⁵ Odkaz na Lisabonskou smlouvu (Konsolidovaná verze Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie, Úř. věst. C 83, čl. 223, s. 149 [online]. *Eur-lex.europa.eu*, 3. března 2010. [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2010:083:SOM:CS:HTML>>).

zmíněného článku. Ve Smlouvě o Evropské unii se psalo: „*Evropský parlament vypracuje návrhy na všeobecné a přímé volby konané jednotně ve všech členských státech.*“¹²⁶ Otázka jednotného volebního mechanismu bude i nadále řešena a lze usuzovat, že zastánci federativního pojetí Unie budou usilovat o kompletní sjednocení systému bez diference.

3.2 Snižování volební účasti

Evropský parlament se v roce 1979 stal velmi specifickou nadnárodní institucí, která sdružovala značný počet politických subjektů. Dodnes se jedná o jediný supranacionální orgán, do jehož řad jsou zástupci voleni prostřednictvím evropského lidu, a to v přímých, všeobecných a tajných volbách. Hlavním úkolem Parlamentu od ustanovení přímého hlasování bylo zastupovat evropský lid a sloužit jeho potřebám. S tímto faktem docházelo po mnoho let k dalšímu rozšiřování kompetencí, které měly mimo jiné především zvýšit reprezentativnost zájmů občanů dnešní Evropské unie. V červnu 2009 probíhaly již sedmé volby do Evropského parlamentu a zároveň o několik měsíců později vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, která rozšířila působnost a celkově pravomoci Parlamentu. Paradoxem proto zůstává, že právě v roce 2009 byla naměřena nejmenší volební účast v dějinách přímých voleb do tohoto orgánu. Přímá úměra zvyšování kompetencí s reprezentativností versus volební zájem voličů se zcela vytratila a její místo od druhých voleb v roce 1984 obsadila úměrnost nepřímá. Tento paradox je zapříčiněn několika aspekty, na které se v současné době hledají nejenom správné odpovědi, ale také řešení, které by pomohly přimět občany členských zemí k hlasování v následujících volbách, tj. v roce 2014.

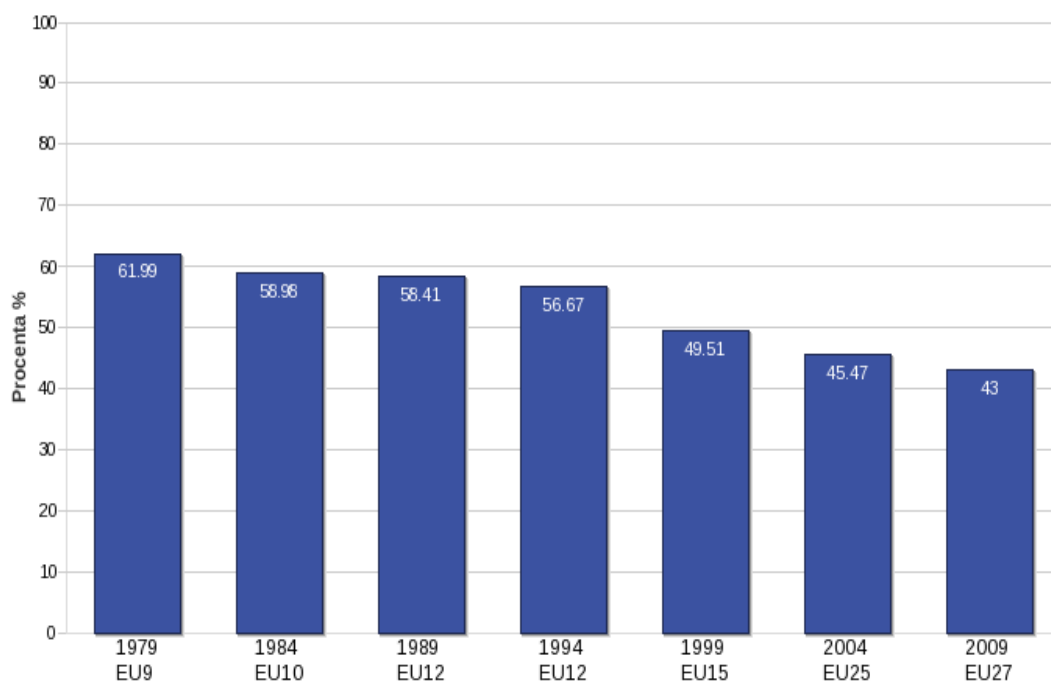
Evropský parlament mohl být po sečtení volebních lístků v roce 1979 s volební účastí spokojen, jelikož účast vzrostla na 61,99%. V následujícím volebním

---

¹²⁶ Smlouva o Evropské unii (92/C 191/01), s. 40 [online]. *Mfcr.cz*, 3. března 2010. [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/evropska_unie_27429.html>.

období hlasovalo deset zemí¹²⁷ a byl zaznamenán pokles o 3,01%. O téměř zanedbatelném rozdílu lze hovořit v případě porovnání výsledků z roku 1984 a třetího kola z roku 1989, kde odchylka činila 0,57%. Naproti tomu hluboký propad vznikl mezi čtvrtými a pátými volbami, tj. v rozmezí pěti let 1994 – 1999, kdy byla zaznamenána diference o 7,16%. Snižování volební účasti ani v dalších letech nestagnovalo a v roce 2009 byla naměřena hodnota 43%. K podrobnému znázornění slouží následující graf.

Graf 2: Účast ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1979 – 2009.

Zdroj: Evropský parlament¹²⁸

Z uvedených dat grafu je patrné, k jak velkému úbytku voličů došlo zejména v době od prvních voleb do roku 2009. Vycházíme-li z těchto údajů, lze dojít

¹²⁷ V roce 1981 přistoupilo do ES Řecko. (Řecko. Základní informace [online]. *Euroskop.cz*, [2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/409/sekce/zakladni-informace/>>.

¹²⁸ Účast ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1979 – 2009 [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-03-12]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/parliamen/t/archive/elections2009/cs/turnout_cs.html>.

k závěru, že během třiceti let Evropský parlament ztratil bez jedné desetiny devatenáct procent voličů. Je třeba si však také uvědomit, že ve čtyřech státech¹²⁹ Evropské unie jsou občané ze zákona povinni odevzdat svůj hlas do volebních úřadů, díky čemuž bylo na druhou stranu výrazně podpořeno dosažené minimum hlasů v posledních volbách.¹³⁰ Účast v Belgii a Lucembursku se obvykle pohybuje od 87% do 92%. V ostatních zemích s povinným hlasováním, toto se týká i Itálie, je možné registrovat v rozmezí let 1979 – 2004 škálu účasti od přibližně 63% do 85%. V roce 2009 se však nečekaně snížila i v zemích s povinným volebním systémem. Výsledky sahající pod devadesátiprocentní hranici byly s výjimkou Belgie a Lucemburska zaznamenány v Itálii, kde byla účast oproti předešlým letům 65,05%. V Řecku ponížila oproti roku 2004 o 10,61% a v porovnání pátých a sedmých voleb rozdíl činí dokonce 17,64%. Zájem o volby do Evropského parlamentu upadl během pěti let i na Kypru, který byl do Unie integrován 1. května 2004¹³¹, o měsíc a půl dříve než se konaly šesté volby do Parlamentu. Hodnoty odevzdaných hlasovacích lístků při posledním kole voleb se zastavily na 59,4%.¹³²

Za zmínku jistě stojí i skutečnost účasti voleb v zemích s nepovinnou volební

---

¹²⁹ Povinná účast hlasování do Evropského parlamentu je daná v Belgii, Kypru, Lucembursku a Řecku. (Volby do EP: rekordně nízká volební účast [online]. *Euractiv.cz*, [2009-06-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropske-volby-2009/clanek/volby-do-ep-rekordne-nizka-voleb-ni-ucast-006106>>).

¹³⁰ V souvislosti s povinnými volbami v členských zemích Unie se často uvádí také Itálie, a to i přesto, že zde byla tato povinnost v roce 1993 eliminována z volebního zákona. V podvědomí Italů se však z nevědomosti zákonodárné změny nese dále, k čemuž přispívá i fakt, že nedošlo k jejímu odstranění z ústavy. (FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie: druhé, doplněné a aktualizované vydání*. In: BAIMBRIDGE, M., DARCY, D. (2001) *European Electoral Systems and Disproportionality*. In: LODGE, J. (ed.), *The 1999 Elections to the European Parliament*. Houndmills: Palgrave, s. 252-262).

¹³¹ Kypr. Základní informace [online]. *Euroskop.cz*, [2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/548/sekce/zakladni-informace/>>.

¹³² Účast ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1979 – 2009 [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-03-12]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/elections2009/cs/turnout_cs.html>.

účastí. Z nich zaujímá naprosto primární postavení Slovensko, jehož občané odevzdali v roce 2004 rekordně nejnižší počet hlasů v dějinách voleb do Evropského parlamentu. K urnám přišlo pouhých 16,97% oprávněných voličů a v roce 2009 o 2,67% více.¹³³ Tato čísla jsou ovšem v naprostém rozporu s tím, jaké postavení obecně Slováci zastávají k institucím Evropské unie a Evropskému parlamentu vůbec. Podle průzkumu z roku 2009, nejvíce občanů z celé Unie důvěřují Evropskému parlamentu právě obyvatelé Slovenska. Vyjádřilo se tak 71% z celkového počtu dotázaných. Na druhé pozici se umístilo Lucembursko s 67% a třetí místo připadlo Bulharsku, Estonsku a Rumunsku s 65%. Takto vysokou důvěru Slováků k Parlamentu lze vysvětlit v souvislosti s nedůvěrou ve vlastní vládu, jež dosahuje až 61% a v národní parlament, kterému věří pouze 35% občanů.¹³⁴

3.2.1 Důvody poklesu zájmu hlasování do Evropského parlamentu

Od druhých nadnárodních voleb se Evropský parlament potýká s nízkou účastí, jejíž hranice především díky Belgii, Lucembursku a Maltě zůstává alespoň na pomezí čtyřiceti procent. Za poklesem zájmu zúčastnit se hlasování stojí několik příčin. Mezi hlavní je možné zařadit druhořadost voleb, špatnou informovanost obyvatelstva či časté zneužívání těchto voleb jako prostředku k řešení vnitrostátních problémů.

Pojem volby druhého řádu neboli second-order election (SOE) v sobě již nese podstatu problému. Toto označení se používá i pro volby do Evropského parlamentu už jen proto, že v podvědomí voličů stojí až na druhém místě za národními volbami, kterým je všeobecně občany jednotlivých států přiřazován

---

¹³³ Účast ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1979 – 2009 [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-03-13]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/elections2009/cs/turnout_cs.html>.

¹³⁴ KUHN, Ivan. Eurobarometer 72. Verejná mienka v Európskej únii, Jeseň 2009. Národní zpráva Slovenská republika, s. 8-16 [online]. *Ec.europa.eu*, [2009-09-18]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb72/eb72_sk_sk_nat.pdf>.

větší význam.¹³⁵ Volby druhého řádu jsou dávány do souvislosti s přímým hlasováním do Parlamentu v roce 1979. Schmittova a Reifova zpráva vypracovaná o několik měsíců později po prvních evropských volbách definovala hlavní hypotézy voleb druhého řádu. V tomto druhu hlasování je podle Hermanna Schmitta i Karlheinz Reifa ve srovnání s národními volbami patrná nižší volební účast (národní volby jsou často označovány za volby prvního řádu, tj. first-order election, FOE). Vzhledem k nesourodnému volebnímu systému poukazovali na vyšší možnost začlenění malých politických subjektů do chodu Evropského parlamentu, ale také na fakt, kdy odlišný evropský a národní volební mechanismus způsobuje odliv voličů. Mimo to se občané členských zemí měli více soustředit na volbu jednotlivých osobností než na stranické hledisko. Tento nástin předpokladů, který obsahuje další faktory, vycházel z bádání z průběhu prvních voleb. Je třeba dodat, že i přes nejrůznější kritiku, jež apelovala na předčasné závěry, se většina hypotéz v dalších kolech voleb potvrdila.¹³⁶

Odpověď na otázku, proč lidé upřednostňují národní volby před evropskými, není složitá. Většina obyvatel se zaměřuje spíše na politickou situaci své vlastní země, která jim je v mnoha ohledech bližší, a kde mají pocit, že bude možné pomocí voleb něco změnit. Při volbách do nadnárodní instituce voličům chybí jisté politické vzrušení, které by jim dodalo chuť podílet se na případných změnách politické situace v rámci Evropské unie. Voliči jednou za pět let odevzdají v červnu své hlasy do volebních urn určených Evropskému parlamentu, ale tímto je celá věc skončena. V porovnání s národním děním, které následuje po volbách, zůstává Evropský parlament v pozadí. Občané s ním ztrácejí kontakt i kvůli nízké informovanosti, která je umocňována tlakem médií zaměřujících se více na téma boje politických stran na národní úrovni. Je důležité si uvědomit, že lidé potřebují být během funkčního období zahrnováni

---

¹³⁵ SCHMITT, Herman. Second-Order Election to the European Parliament: Is E-Voting the Solution? [online]. *Mzes.uni-mannheim.de*, [2002-05-11]. Dostupné z WWW: <www.mzes.uni-mannheim.de/publications/papers/HS_Florence.pdf>.

¹³⁶ CABADA, Ladislav. Volby do Evropského parlamentu jako volby druhého řádu: reflexe voleb v nových členských zemích EU ze středovýchodní Evropy. In: ŠARADÍN, Pavel. *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc, 2008, s. 32-33.

informacemi například o změně politického dění, mocenském střetu nebo tvorbě reputace poslanců a politických subjektů, které podněcují jejich veřejný zájem. Tento důležitý činitel má ovšem podporu zejména na národní úrovni, kde s ním obyvatelé přicházejí denně do styku.¹³⁷ Podpora Evropského parlamentu z pozice občanů i politických stran následně ochabuje, jelikož dění v supranacionálním orgánu je pro ně v porovnání s národními událostmi méně podstatné.

Informovanost občanů členských zemí velmi závisí na zainteresovanosti národních médií ohledně dění v tomto případě v Evropském parlamentu. V České republice existuje mnoho internetových portálů, které jsou věnovány Evropské unii i jejím jednotlivým institucím. Vezmeme-li však v úvahu nejčtenější české deníky, i zde často narazíme na problém absence článků zabývajících se nejrůznější tematikou orgánů unie. V zemích Unie se zpravidla jejich intenzita zvyšuje při ratifikaci nových smluv, a to obzvláště v případě, kdy je přijetí nového kontraktu spojeno s národním referendem. V těchto případech dochází k tomu, kdy se s každou novou reformou přestávají občané v unijním systému orientovat, čímž dochází k jejich odlivu při volbách. Jen od roku 1992 došlo k podepsání pěti nových smluv, které revidovaly postavení Evropského parlamentu.¹³⁸ Člověk, který nerozumí chodu orgánu, nezná jeho představitele ani principy, na jakých je založena jeho činnost, stěží přijde k volebním urnám. K tomuto přispívá i fakt, že volební kampaně jsou zaměřeny více méně ideologicky, než aby se věnovaly konkrétním tématům zabývajících se evropskou

---

¹³⁷ NUGENT. Neill. *The government and politics of the European union*. New York, 2003, s. 214-215.

¹³⁸ Volby do Evropského parlamentu pobíhají každých pět let. Od roku 1992 dochází k obměně základních kontraktů v mezidobí hlasování do Parlamentu. Toto způsobuje narušení orientace občana v primárních oblastech nejen přímo volené instituce, jakou je Evropský parlament, ale celé struktury Evropské unie. V roce 1992 byla podepsána Maastrichtská smlouva, tj. Smlouva o EU, o pět let později byla přijata Amsterodamská smlouva, následně v roce 2001 Smlouva z Nice, o tři roky později následovala Smlouva o ústavě pro Evropu, která nebyla s konečnou platností odmítnuta v referendech Francie a Nizozemska a v roce 2007 byl koloběh ratifikací zakončen Lisabonskou smlouvou. (SMETNA, Zbyněk. Volby do EP: Stále jen druhořadé volby? *Global politics* [online]. *Globalpolitics.cz*, [2010-01-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/zamereno-na-eu/volby-do-ep-stale-jen-druhorade-volby>>).

problematikou. Na místo toho jsou kampaně vedeny za pomoci národních témat, ve kterých často chybí konkrétněji zaměřené programové dokumenty týkající se Evropské unie.¹³⁹ Na základě těchto aspektů politologové hovoří o tom, že evropské volby nejsou odrazem mínění voličů o Evropské situaci, ale jakousi odměnou či odplatou národním parlamentům za jejich činnost.¹⁴⁰

Podstatnou roli ve volební účasti hraje časový odstup voleb na národní a evropské úrovni. Některé země, jako Lucembursko v roce 1979, spojuje oba druhy voleb v jednu dobu. Většina politologů se přiklání ke schématu tří volebních etap, které je možné najít pod názvy líbánky (honeymoon), střední období (mid-term) a pozdní období (later term). V prvním případě se volby do Evropského parlamentu konají do jednoho roku po národním kole voleb s tím, že vítězné politické subjekty obvykle obsazují místa Evropského parlamentu se stejným nebo dokonce vyšším počtem hlasů. Střední období je vymezeno od třinácti měsíců do tří let. Během této doby velké národní strany ztrácejí při volbách do Evropského parlamentu své voliče, což se děje nejvíce v polovině volebního cyklu národních parlamentů. Poslední typ, pozdní období, začíná od tří let od doby vykonání národního hlasování. S tímto druhem periody se váže znovu zvýšení podpory stranických subjektů volených do Evropského parlamentu, které obstály při posledních národních volbách. Tyto časové intervaly platí především pro národní parlamenty, u kterých funkční období trvá čtyři roky. Členy Evropské unie jsou však i takové země, kde výkonné období národního parlamentu je stanoveno rozdílným časovým úsekem.¹⁴¹

Za uvedení jistě stojí i další faktory, které se podílejí na snižování volební

---

¹³⁹ MOCEK, Ondřej. Evropský parlament jako zástupce evropského lidu? Global politics [online]. *Globalpolitics.cz*, [2009-05-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/zamereno-na-eu/evropsky-parlament-jako-zastupce-evropskeho-lidu>>.

¹⁴⁰ CABADA, Ladislav. *Volby do Evropského parlamentu jako volby druhého řádu: reflexe voleb v nových členských zemích EU ze středovýchodní Evropy*. Praha, 2010, s. 12.

¹⁴¹ CABADA, Ladislav. *Volby do Evropského parlamentu jako volby druhého řádu: reflexe voleb v nových členských zemích EU ze středovýchodní Evropy*. In: ŠARADÍN, Pavel. *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc, 2008, s. 33.

účasti. Každý občan¹⁴² Evropské unie má právo předložit Evropskému parlamentu petici. Stížnosti zpracovává Petiční výbor Evropského parlamentu, který vyhodnocuje jejich závěry. Výbor se musel například zabývat výtkami občanů s bydlištěm na Maltě a ve Španělsku, kterým nebylo dovoleno odevzdat svůj hlas během voleb do Evropského parlamentu, a to proto, že místní volební sbor nevykonával svou funkci. V Estonsku a Lotyšsku se potýkají s komplikacemi obyvatelé s ruským původem, kterým je odpíráno právo volit do Evropského parlamentu na základě argumentu, jež tvrdí, že tyto osoby nejsou oprávněny hlasovat za výše uvedené země, jelikož nejsou v tomto ohledu považovány za jejich občany. S tímto je třeba připomenout, že v Estonsku se tato diskriminace dotýká dvanácti procent obyvatel a v Lotyšsku dokonce až dvacet procent.¹⁴³

Za odlivem voličů stojí vícero příčin, na které se v současné době europoslanci snaží najít odpovědi. Předmětem i nadále zůstávají nezodpovězené otázky, jakým způsobem přimět voliče členských zemí, aby se zúčastňovali hlasování ve větším množství. Na tiskové konferenci konané u příležitosti vyhlášení voleb v roce 2009 bylo přítomno mnoho předsedů politických uskupení Evropského parlamentu, z nichž naprostá majorita nebyla s výsledky spokojena. José Manuel Barroso, předseda Evropské komise, kupříkladu podotkl, že by neměly politické subjekty na národní úrovni soustředit pozornost pouze na vnitropolitické události, ale vnést do svých politických programů také jistý evropský formát. Tímto by občané dostali příležitost být v užším kontaktu s nadnárodními institucemi. O něco diskutabilnější je jeden z prvních výroků britského předsedy Evropských liberálů z let 2002 – 2009 Grahama Watsona. Tento politik navrhl pro zvýšení zájmů voličů, aby byla Evropskému parlamentu dána možnost zvolit předsedu Evropské komise, čímž by se tyto dva orgány více sjednotily. Na základě této teze by podle

---

¹⁴² Petici může předložit také osoba, která má v některém z členských států Unie hlášené bydliště. (Petice [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=49&language=CS>>).

¹⁴³ DUFF, Andrew. Pracovní dokument o návrhu změny Aktu ze dne 20. září 1976 o volbě členů Evropského parlamentu ve všeobecných a přímých volbách. [online]. *Europarl.europa.eu*, [2010-05-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/workingDocsCom/comparlDossier.do?dossier=AFCO%2F7%2F01139&body=AFCO&language=CS>>.

něj voliči začali vnímat skutečnost sblížení institucí jako větší propojení mezi jejich hlasy a rozhodnutími v celé sféře Evropské unie. S tímto dále souvisela i myšlenka opírající se o celoevropské kandidátní listiny, ze kterých by určitý počet poslanců získal mandáty v Evropském parlamentu. Příští volby do Evropského parlamentu konané v roce 2014 většině obyvatelům zemí Unie napoví více o tom, zda byly učiněny správné kroky ke zvýšení voličské vůle.¹⁴⁴

---

¹⁴⁴ Volby do EP: rekordně nízká volební účast [online]. *Euractiv.cz*, [2009-06-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropske-volby-2009/clanek/volby-do-ep-rekordne-nizka-volebni-ucast-006106>>.

IV. VOLBY DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU V ČESKÉ REPUBLICE

Česká republika jako člen Evropské unie, kterým se stala 1. května 2004, dostala na základě své integrace právo účastnit se šestých voleb do Evropského parlamentu.¹⁴⁵ Ty se konaly pouhý měsíc a půl poté, co české země vstoupily do společenství. Stejně tomu bylo i v dalších devíti zemích¹⁴⁶, které do Unie přistoupily ve stejném roce. Ve dnech 11. – 12. června 2004 měli čeští občané jedinečnou příležitost odevzdat poprvé svůj hlas při volbách do Evropského parlamentu.¹⁴⁷ Další možnost se jim, stejně jako ostatním obyvatelům členských zemí, naskytlá o pět let později, tj. v roce 2009.

Volební proces se v České republice řídí určitým postupem, který musí politické strany i občané země dodržovat. O tomto typu systému, ale i dalších ústředních otázkách zabývajících se volbami na území republiky bude pojednávat

---

¹⁴⁵ Proces integrace České republiky probíhal delší období. V lednu 1996 podala Česká republika formálně žádost o přistoupení do Unie. V roce 1997 se Česká republika ocitla v okruhu zemí, které byly vybrané do užšího kola jednání. Dne 31. března 1998 začala bilaterální jednání mezi Evropskou unií a Českou republikou (k podobným zasedáním došlo i s pěti dalšími zeměmi lucemburské skupiny). Českou stranu reprezentoval ministr zahraničních věcí Jaroslav Šedivý. Hlavní část jednání probíhala za tzv. *screeningu*, kdy se porovnávalo evropské právo s legislativou republiky. V roce 2003, konkrétně 16. dubna 2003, byla v Aténách podepsána Smlouva o přistoupení. Svými podpisy ji stvrdili prezident Václav Klaus a premiér Vladimír Špidla. Nedílnou součástí integrace České republiky do Unie bylo národní referendum probíhající ve dnech 13. – 14. června 2003, kde se 77,33% občanů vyjádřilo kladně a 22,67% záporně při celkové volební účasti 55, 21%. (HAD, Miloslav. URBAN, Luděk. *Evropská společenství: první pilíř Evropské unie*. Praha, 2000, s. 145-155 a Historie vstupu ČR do EU [online]. *Ec.europa.eu*, [2010-10-30]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm>).

¹⁴⁶ V roce 2004 vstoupily do Evropské unie společně s Českou republikou také Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko. (Významná data v dějinách Evropské unie [online]. *Europa.eu*, [2011-03-16]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/abc/12lessons/key_dates/index_cs.htm>).

¹⁴⁷ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004 [online]. *Volby.cz*, [2011-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep?xjazyk=CZ>>.

tato kapitola.

4.1 Zákon o volbách do Evropského parlamentu

Český volební zákon o volbách do Evropského parlamentu vychází z několika pramenů. Za jádro je považován Akt o volbě zástupců Shromáždění všeobecnou a přímou volbou ustanovený v roce 1976, který řešil zejména otázku počtu zasedajících poslanců, vznikem a zánikem mandátu včetně jeho inkompatibility s jinými funkcemi. Upřesnění a rozšíření volebního práva bylo vneseno do Smlouvy o Evropské unii – Maastrichtské smlouvy, která vstoupila v platnost v roce 1993 a která položila základy k zavedení institutu občanství Unie¹⁴⁸. Detailní rozpracování společných práv občanů ve volbách do Evropského parlamentu upravuje Směrnice 93/109/ES z 6. prosince 1993.¹⁴⁹ Hlavní zdroje použité pro vytvoření českého zákona o volbách do tohoto supranacionálního orgánu završuje Ústava České republiky.¹⁵⁰

Pravidla upravující volby do nadnárodní instituce jakou je Evropský parlament, jsou pro Českou republiku shrnuta v Zákoně o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů ze dne 18. února 2003 pod zněním 62/2003 Sb.¹⁵¹ Volební systém, podle kterého probíhají evropské volby, se příliš neliší od českého, jež se užívá pro hlasování do dolní komory Parlamentu České republiky.

---

¹⁴⁸ Institut občanství Unie je doplňkem státní příslušnosti občanů Evropské unie. Toto právo dovoluje například osobě žijící na území jednoho členského státu, jehož není státním příslušníkem, volit do Evropského parlamentu. (ŠARADÍN, Pavel a kol. *Volby do Evropského parlamentu v České republice*. Praha, 2004, s. 118).

¹⁴⁹ Směrnice Rady 93/109/ES. Úř. věst. L 329, s. 0034 – 0038 [online]. *Eur-lex.europa.eu*, [1993-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0109:CS:HTML>>.

¹⁵⁰ BLAFKOVÁ, Martina. Volby do Evropského parlamentu v České republice (2004) [online]. *E-polis.cz*, [2005-05-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/evropska-unie/275-volby-do-evropskeho-parlamentu-v-ceske-republice-2004.html>>.

¹⁵¹ Zákon o volbách do Evropského parlamentu 62/2003 Sb. [online]. *Zakony-online.cz*, [2003-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://zakony-online.cz/?s101&q101=all>>.

Základním činitelem charakterizujícím volby do Poslanecké sněmovny je aplikace poměrného volebního systému odvíjejícího se od d'Hontova dělitele. Proporční mechanismus byl přijat všemi členskými státy v roce 1999, ale není možné ho považovat za jednotný, jelikož některé země používají i jiné způsoby přepočtu hlasů na mandáty. Na obdobném principu Poslanecké sněmovny fungují i některé další atributy volebního systému. Patří mezi ně například aktivní a pasivní volební právo, které je v České republice stanoveno na osmnáct a dvacet jedna let nebo uzavírací klauzule v podobě 5% platné na celém území země.¹⁵²

Největší rozdíl oproti českému proporčnímu systému dolní komory je dán v počtu volebních obvodů. V případě hlasování do Poslanecké sněmovny se Česká republika dělí do čtrnácti obvodů, ovšem v době evropských voleb představuje země pouze jeden volební obvod, ze kterého po sečtení hlasů vzejde 24 poslanců, pro rok 2004, s mandáty určenými do Evropského parlamentu. K narušení čtrnácti obvodového systému došlo z několika příčin. Jednou z nich je skutečnost, že rozdělení 24 křesel mezi čtrnáct obvodů by bylo nejen složité, ale především disproporciální, jelikož některé obvody by disponovaly dvěma až třemi mandáty, zatímco v některých dalších by dosáhly maximálně jednoho křesla. Tímto by došlo k velkému nepoměru v rámci výsledků a navíc by mohlo být hlasování v jednomandátových obvodech označené za většinové, což by mělo za následek nedodržení proporčního volebního systému. Další distinkce se objevuje u procentuální hranice, jež dovoluje postoupení kandidáta z volební listiny. Jedná se o systém preferenčních hlasů, které mohou občané České republiky v obou případech voleb využít. U hlasování do Poslanecké sněmovny lze vybrat nanejvýš dvě osoby v rozsahu volené politické strany. Proto, aby kandidát mohl ve volbách do dolní komory postoupit, musí obdržet nejméně 5% všech preferenčních hlasů svého stranického subjektu. Jedná-li se o hlasování do Evropského parlamentu, stačí dané osobě získat 3% k tomu, aby mohla usednout v řadách nadnárodní instituce Parlamentu. Tento odlišný mechanismus dovoluje kandidátům více

---

¹⁵² Zákon 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů [online]. *Psp.cz*, [1995-09-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/texts/1995-247.html>>.

profitovat z proporčního systému, ve kterém lze zohlednit volbu uchazeče o politické místo pomocí preferenčních hlasů.¹⁵³

Volby do Evropského parlamentu vyhláší hlava státu, a to nejdéle 90 dnů před jejich zahájením. Termín voleb byl zakotven již v Aktu o volbě zástupců Shromáždění všeobecnou a přímou volbou, který ho vymezil na první polovinu v červnu s platností od čtvrtka do neděle. Každý členský stát Unie si mohl poté zvolit pro sebe nejvhodnější variantu dní. Česká republika se přiklonila k otevření volebních místností ve dnech od pátku do soboty. Během této doby mohou přijít volit i občané jiných členských zemí, kteří pobývají na území republiky. Projeví-li takováto osoba vůli účastnit se evropských voleb, je třeba, aby s příslušným obecním úřadem projednala nezbytné náležitosti vztahující se k seznamu voličů daného volebního úseku, a to nejdéle 40 dnů před konáním voleb.¹⁵⁴

Za zmínku jistě stojí i zákon o volební kampani, který je součástí českých právních norem a který vychází z § 16 Zákona o volbách do Parlamentu České republiky č. 247/1995 Sb. Politické strany, hnutí a koalice mají právo využít mediálních prostředků pro přiblížení svého volebního programu občanům země. Propagační náplň kampaně mohou politické subjekty zahájit nejdříve šestnáct dní před otevřením volebních místností a ukončit nejpozději dva dny před konáním hlasování. Ze zákona mají navíc kandidující skupiny vyhrazeno celkově čtrnáct hodin bezplatného času jak v Českém rozhlase, tak i České televizi. Dvaceti osmi hodinový úsek je rovnoměrně rozdělen mezi všechny politické subjekty, jejichž kandidátní listina prošla registračním řízením v době zápisu.¹⁵⁵

---

¹⁵³ HAVLÍK, Vlastimil. Volební zákon pro volby do Evropského parlamentu [online]. *Globalpolitics.cz*, [2004-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/volebni-zakon-ep>>.

¹⁵⁴ Zákon o volbách do Evropského parlamentu 62/3003 Sb. [online]. *Zakony-online.cz*, [2003-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://zakony-online.cz/?s101&q101=all>>.

¹⁵⁵ Tamtéž.

4.2 Volby v roce 2004

Rok 2004 by bylo možné z evropského i českého pohledu charakterizovat jako průlomový. V květnu toho roku se Češi stali občany Evropské unie a mohli poprvé vyjádřit svůj politický postoj vůči nadstátní organizaci ve volbách do Evropského parlamentu. Občanské mínění bylo však zasaženo politickou situací, která v té době vévodila a odrážela přesný model volební etapy středního období (mid-term), což se projevilo i ve výsledku hlasování, které vycházelo spíše z požadavku změny na vládní úrovni než zájmu o evropské záležitosti.

Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002 vyhrála s 30,20% hlasy ČSSD, která následně utvořila koalici ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU.¹⁵⁶ Toto uskupení bylo pro sociální demokraty východiskem ze situace, kdy byli vázání Bohumínskou dohodou, která jim zakazovala v tomto rámci spolupracovat s komunisty. S krajní většinou 101 koaličního mandátu usedli nově poslanci do dolní komory.¹⁵⁷ V polovině funkčního období začaly gradovat vnitřní rozpory ve straně sociálních demokratů a na celostátní úrovni se otevřely diskuse o občanech znepokojených rostoucí nezaměstnaností a celkovou sociální situací. Tohoto momentu využila opozice v čele s občanskými demokraty při volbách do Evropského parlamentu, které probíhaly v období vládní krize. Občanská demokratická strana pojala evropské volby jako nástroj k vyjádření nedůvěry vlády prostřednictvím občanského referenda, na čemž založila i svoji volební kampaň. Z tohoto důvodu se lze domnívat, že volby do Evropského parlamentu

---

¹⁵⁶ Za sociálními demokraty (ČSSD) se jako druzí s větším propadem hlasů umístili občanští demokraté (ODS) s 24,47%, třetí místo obsadili komunisté (KSČM), kteří získali 18,51% a koaliční partneři KDU-ČSL a US-DEU, jež obdrželi 14,27% hlasů. (Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 14. – 15. 6. 2002. Politické strany, politická hnutí a koalice posupující do skrutinia [online]. *Volby.cz*, [2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ps2002/ps62?xjazyk=CZ>>).

¹⁵⁷ Po převedení získaných hlasů na mandáty obdržela ČSSD 70 křesel a koalice KDU-ČSL a US-DEU 31 mandátů. (Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 14. – 15. 6. 2002. Rozdělení mandátů [online]. *Volby.cz*, [2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ps2002/ps631?xjazyk=CZ>>).

byly zkrácené, jelikož jejich pravá vládní agenda byla připodobněna té v České republice.¹⁵⁸

4.2.1 Volební programy

První volby do Evropského parlamentu byly pro Českou republiku charakteristické uvedeným bojem politických stran o moc, ale také například počtem kandidujících subjektů, který se společně se Španělskem řadil mezi nejvyšší v celé Evropské unii. Pro evropské volby se nechalo na území České republiky registrovat 31 stran a hnutí, které žádaly podporu občanů. Tomuto vysokému číslu se přiblížilo ještě Švédsko, kde obyvatelé měli možnost vybírat z 30 stran. Ve srovnání s počty kandidatur některých starších členů Unie se jednalo opravdu o vysoká čísla. V Rakousku, které vstoupilo do Evropské unie v roce 1995, se ucházelo o funkci v Evropském parlamentu šest politických subjektů, to znamená, že zde bylo pouze šest celostátních kandidátních listin.¹⁵⁹ Tento fakt je v České republice důsledkem velmi výhodné finanční nabídky ze strany státu, který za postavení kandidátní listiny požadoval 15 tisíc korun na zaplacení příspěvku volebních nákladů, které měly ovšem stát přijít až na přibližně tři čtvrtě miliardy korun.¹⁶⁰ Malé strany byly motivované nejenom tímto vstupním tarifem, ale také třicetikorunovým příspěvkem za každý odevzdaný hlas. Podle § 65 Zákona o volbách do Parlamentu České republiky č. 247/1995 Sb. má každá politická strana, hnutí či koalice právo na tuto podporu, získá-li alespoň jedno procento ze všech platných hlasů.¹⁶¹ Dalším faktorem, který byl

---

¹⁵⁸ ŠARADÍN, Pavel a kol. *Volby do Evropského parlamentu v České republice*. Praha, 2004, s. 237-238.

¹⁵⁹ Podobně jako Rakousko na tom bylo ještě Lucembursko, kde za celou zemi vystupovalo sedm politických subjektů. (HOLECOVÁ, Simona. KLEKNEROVÁ, Zuzana. V Česku kandiduje rekordní počet stran [online]. *Hn.ihned.cz*, [2004-06-08]. Dostupné z WWW: <<http://hn.ihned.cz/cz/c1-14480010>>).

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Zákon o volbách do Evropského parlamentu 62/3003 Sb., § 65 Příspěvek na úhradu volebních

velkou inspirací zejména pro malé politické subjekty, bylo využití možnosti bezplatné propagace volebního programu, který souvisí s již zmíněným zákonem o volební kampani. Nutno podotknout, že parlamentní strany měly oproti těm, které se v tomto kruhu nepohybovaly a byly méně známé, výhodu ve finančním zázemí, které jim přinášeli různí sponzoři. Kromě toho se jim snáze dostávalo i podpory od známých osobností.

Za 31 kandidujících stran a hnutí se ucházelo o pozici v Evropském parlamentu celkem 806 osob, z čehož bylo 203 žen a 603 mužů.¹⁶² Nejmladší kandidát dosahoval věku 34 let, přičemž senátor Richard Falbr kandidující za stranu sociálních demokratů se stal s svým věkem 63 let nejstarším ze všech uchazečů.¹⁶³ Vzhledem k tomu, že zákon 62/3003 Sb. umožňuje podání kandidatury také osobám jiných členských zemí Evropské unie na území České republiky, objevily se v pěti případech na kandidátních listinách i občané s odlišnou státní příslušností.¹⁶⁴ Naprostou většinu kandidátních listin zaplnily osoby s občanstvím České republiky, kterých bylo 801, tj. 99,38%. Zbývajících pět osob mělo po jednom příslušnost britskou, francouzskou, italskou, irskou a německou.¹⁶⁵

---

nákladů [online]. *Zakony-online.cz*, [2003-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://zakony-online.cz/?s101&q101=all>>.

¹⁶² Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Kandidáti dle pohlaví a věku [online]. *Volby.cz*, [2011-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep2212?xjazyk=CZ&xv=1&xstrana=0>>.

¹⁶³ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Nejstarší a nejmladší poslanci [online]. *Volby.cz*, [2011-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep2211?xjazyk=CZ&xv=2&xstrana=0>>.

¹⁶⁴ Podle § 6 Zákona o volbách do Evropského parlamentu 62/3003 Sb. může osoba jiné členské země Unie kandidovat na území České republiky na pozici poslance Evropského parlamentu, a to v případě, je-li tato osoba nejpozději druhý den voleb po dobu minimálně 45 dnů vedena v evidenci obyvatel podle zvláštního právního předpisu. (Zákon o volbách do Evropského parlamentu 62/3003 Sb., § 6 Právo být volen [online]. *Zakony-online.cz*, 18. března. 2003 [cit. 2011-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://zakony-online.cz/?s101&q101=all>>).

¹⁶⁵ „Sdružení nestraníků“ (SN) mělo ve svých řadách Brita, jeden Francouz kandidoval za stranu Sdružení nezávislých a Evropských demokratů (SNK-ED), italský příslušník byl členem Koruny České (monarchistická strana Čech, Moravy a Slezska), (KČ). Strana „Viktor Kožený – Občanská federální demokracie“ spolupracovala s irským občanem a za Komunistickou stranu Čech a

Jak uvádí Český statistický úřad, jediný, kdo z těchto kandidátů vykonával mandát poslance v dolní komoře Parlamentu České republiky, byl člen Komunistické strany Čech a Moravy s německým státní občanstvím.¹⁶⁶

Základní témata, která čeští občané považovali při volbách do Evropského parlamentu za stěžejní, se odvíjela z předvolebního výzkumu, kdy Česká republika nebyla ještě členem Evropské unie a jehož výsledky bylo možné zaznamenat v Národní zprávě České republiky publikované v červenci 2004. Internetový portál Eurobarometr zveřejnil, že až 70% Čechů by ve volebních kampaních upřednostňovalo téma zaměstnanosti. Na úrovni 50% se objevily tři náměty, mezi které patřily specifické národní otázky, kriminalita a práva občanů EU. Zejména odpověď zasahující do oblasti zaměstnanosti a řešení národních otázek vypovídala o stavu nespokojenosti Čechů s vnitřními záležitostmi země. Z toho vyplynulo, že pokud se některá z politických stran v průběhu kampaně zaměří více na řešení problému vnitrostátní situace nežli na evropskou otázku, může počítat s větším přílivem hlasů. Tomuto odpovídá i fakt, že na výše uvedená témata reagovali z celé Evropské unie nejvíce právě občané českých zemí.¹⁶⁷

K předvolební atmosféře se začátkem května 2004 vyjádřil i politolog Jiří Pehe, který rozdělil české voliče na dvě části. První skupina bude podle něj k volbám do Evropského parlamentu přistupovat a hlasovat dle vlastního soudu o spokojenosti či nespokojenosti se současnou vládou republiky a druhá část se bude soustředit spíše na to, jakou měrou bude která politická strana schopna

---

Moravy (KSČM) podal svou kandidaturu jeden německý příslušník. (Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Kandidáti dle státního občanství [online]. *Volby.cz*, [2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep221?xjazyk=CZ&xv=15>>).

¹⁶⁶ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Poslanci dle státní příslušnosti [online]. *Volby.cz*, [2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep2215?xjazyk=CZ&xv=2&xstrana=24>>.

¹⁶⁷ DYTRT, Zdeněk. SKOTNICA, Roman. STRUHAŘOVÁ, Blanka. ZAPLATÍLEK, Martin. Eurobarometr 2004.1. Veřejné mínění v nových členských zemích. Národní zpráva: Česká republika, s. 42-43 [online]. *Ec.europa.eu*, [2011-03-23]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb61/eb61_en.htm>.

zastávat zájmy České republiky v nadnárodní instituci.¹⁶⁸

Konzervativní přístup charakteristický obhajobou národních zájmů zvolili pro svou volební kampaň občanští demokraté a jinak tomu nebylo ani u komunistické strany a nezávislých. Především ODS a KSČM si tímto zajistily přízeň voličů, kteří jim také díky tomu odevzdali při volbách nejvíce hlasů. Občanští demokraté, kteří obsazovali v předvolebních průzkumech první příčky, postavili do čela své kandidátky nesoucí název „Modrá šance pro Evropu, stejné šance pro všechny“ Jana Zahradila. Program obsahoval stručný popis náplně Evropského parlamentu a deset základních úkolů, které by v něm ODS podporovala. Ústřední témata se zabývala zemědělskou reformou nutnou pro odstranění diskriminace českých zemědělců, kteří byli se vstupem do Evropské unie znevýhodněni nebo začlenění České republiky do Schengenského prostoru.¹⁶⁹ Jak bylo již naznačeno, občanští demokraté využili evropských voleb jako nástroje pro vyjádření veřejného mínění o vládní koalici vedenou premiérem Vladimírem Špidlou, jehož popularita v posledních měsících výrazně klesala. Občanští demokraté zahájili svou předvolební konferenci konanou 16. května 2004 ostrou kritikou vládnoucí koalice, kterou následně uplatňovali i na veřejnosti. Předseda strany Miroslav Topolánek se v závěru svého prohlášení vyjádřil takto: „*A tak v těchto volbách stojíme proti vládě, která je proevropská pouze na papíře. Svoji nezodpovědnou a neúspěšnou politiku lživě schovává za Brusel. Stojíme proti vládě, která vyjednala špatné podmínky pro naše zemědělce, zaměstnance, hoteliéry..., a mohl bych pokračovat. Stojíme proti stranám, jejichž představitelé dosáhli toho, že již v prvních letech budeme čistými plátcí do evropského rozpočtu. Nikdo jim nemůže věřit, že by v Evropském parlamentu fungovali lépe. Tady špatně vládou a v Evropě špatně vyjednávají.*“¹⁷⁰ V pozadí nezůstal ani lídr ODS do Evropského parlamentu Jan Zahradil, který svými výroky na témže zasedání vládu nešetřil o

---

¹⁶⁸ FRANTOVÁ, Libuše. Volební kampaň vtrhla do ulic, křesel je málo. Deníky Bohemia [online]. *Euods.pspace.cz*, [2011-03-26]. Dostupné z WWW: <http://euods.pspace.cz/?c_id=195>.

¹⁶⁹ Volební program [online]. *Euods.pspace.cz*, [2011-03-26]. Dostupné z WWW: <http://euods.pspace.cz/?c_id=184>.

¹⁷⁰ Projev předsedy ODS Mirka Topolánka [online]. *Euods.pspace.cz*, 16. 5. 2004. [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <http://euods.pspace.cz/?c_id=229>.

nic méně než Miroslav Topolánek, ba lze říci, že jej předčil. Za uvedení stojí několik tezí: „*A co je ještě horší, u mnoha témat jsme byli svědky a jsme svědky toho, jak vláda úmyslně zatajuje, zakrývá, nebo alespoň zkresluje tyto pro ni nepříjemné skutečnosti před veřejností. Vláda prostě a jednoduše lže. ...Tato vláda zkrátka škodí této zemi, i pokud jde o integraci České republiky do EU.*“¹⁷¹ Jestliže měl do té doby někdo stále pochyby o tom, že Občanští demokraté evropské volby nevyužijí k vyvolání ještě větší vládní krize, jistě se zmýlil. Jan Zahradil ve svém projevu zmínil i tuto skutečnost: „... *Pokud jde o vnitřní politiku, tyto volby musí znamenat a budou znamenat naše vítězství. Musí znamenat a budou znamenat těžkou porážku této vlády. Musí znamenat a budou znamenat první krok na cestě, která povede k odstranění této vlády od moci a k vytvoření jiné vládní konstelace na základě vůle občanů: ...*“¹⁷²

Strana občanských demokratů při volbách do Evropského parlamentu v roce 2004 rychle zareagovala na stávající fenomén internetového rozkvětu v České republice a využila ho pro svou volební kampaň. Tento specifický internetový portál přinášel kromě základních informací o Evropské unii, jejích institucích, funkcích a možnostech volební program i nejrůznější druhy zábavy v podobě her, soutěží, eurovtipů aj. určených pro mladé lidi, kteří se stali cílovou skupinou této strany.¹⁷³ Občanští demokraté se na tento druh voličů zaměřili natolik, že museli vysvětlovat nařčení z předvolební agitace¹⁷⁴, které se měl dopustit lídr kandidátky Jan Zahradil a spolukandidát Hynek Fajmon. Agitovat měly na zemědělském učilišti v Čáslavi, kam podle jejich explikace přijeli pouze informovat studenty o Evropské unii. Toto potvrdil i přihlížející reportér besedy, který ovšem ve výsledku poznamenal důležitý fakt, který se odvíjel od uskutečněné diskuse.

---

¹⁷¹ Projev lídra ODS Jana Zahradila [online]. *Euods.pspace.cz*, 16. 5. 2004. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW: <http://euods.pspace.cz/?c_id=231>.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ ODS představila další volební novinky [online]. *Euods.pspace.cz*, [2004-05-01]. Dostupné z WWW: <http://euods.pspace.cz/?c_id=185>.

¹⁷⁴ Jedná se o nedovolené přesvědčování a získávání lidí pro určitý program, které je často spojováno s propagandou. Agitace je přitom podle příslušného zákona na školách v době voleb zakázána. (Kol. aut. *Ilustrovaný encyklopedický slovník I*. Praha 1980, s. 34).

Někteří učni se po ukončení debaty vyjádřili, že i když do té doby pana Jana Zahradila neznali, budou ve volbách hlasovat pro jeho stranu. Lídr kandidátní listiny ODS obvinění odmítl a dodal, že v podobných akcích bude i nadále pokračovat.¹⁷⁵

Ze stejného důvodu byl obviněn také Libor Rouček, lídr kandidátky sociálních demokratů, který sice neměl agitovat na území školy, ale prostřednictvím diskuse se studenty v prostředí jednoho karlovarského hotelu. I v případě tohoto uchazeče o křeslo v Evropském parlamentu bylo podáno vysvětlení, kterým nařčení popřel. Otázkou se tak stalo a dodnes tomu není jinak, kde agitace začíná a končí. Někteří o této problematice hovoří jako elastickém výkladu daného zákona o agitaci.¹⁷⁶

Česká strana sociálně demokratická zvolila hlavní uchazeče své kandidátní listiny do Evropského parlamentu již v prosinci 2003, tj. v době, kdy Česká republika ještě nebyla členem Evropské unie. První místo obsadil výše zmíněný poslanec Libor Rouček, druhou pozici získal senátor Richard Falbr a třetí poslanec Milan Ekert. Seznam kandidátů byl poměrně obsáhlý, jelikož se skládal z 31 jmen.¹⁷⁷ Volební program sociálních demokratů prezentovaný pod názvem „Za Evropu bezpečí, míru, prosperity a sociálních jistot“¹⁷⁸ se nesl více méně ve stínu krize spojené s neoblibou tehdejší vlády vedené Vladimírem Špidlou a vnitrostranickou nejednotností, která dlouhé měsíce plnila články tisku. Neúspěchu ve volbách bylo přisuzováno i nesprávné zvolení lídra kandidátky

---

¹⁷⁵ Zahradil chce další diskuse na školách [online]. *Idnes.cz*, [2004-05-27]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A040527_082904_domaci_lja>.

¹⁷⁶ VALIŠ, Zdeněk. Elastický výklad zákona o zákazu politické agitace na školách [online]. *Radio.cz*, [2004-06-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/elasticky-vyklad-zakona-o-zakazu-politicke-agitace-na-skolach>>.

¹⁷⁷ Mezi dalšími uchazeči se objevilo i jméno ministra zdravotnictví z let 2000 – 2002, Bohumila Fišera. (ČSSD má kandidátky pro evropské volby [online]. *Idnes.cz*, [2003-12-14]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/cssd-ma-kandidaty-pro-evropske-volby-dvw-/domaci.asp?c=A031214_170908_domaci_jpl>).

¹⁷⁸ BALÍK, Stanislav. Předvolební programy v evropských volbách [online]. *Revuepolitika.cz*, [2004-05-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/681/predvolebni-program-y-v-evropskych-volbach>>.

Libora Roučka, který nebyl schopen zaujmout voliče sociálních demokratů natolik, aby ji volilo více občanů.¹⁷⁹ Zastoupení ČSSD si přitom muselo být vědomo, že výběr správného lídra bude pro tyto volby zásadní.

Teorii o tom, jak důležitou roli hraje v České republice v průběhu volebního období osobnost hlavního kandidáta strany do evropských voleb, ale nejenom jeho, potvrdil mezinárodní průzkum Evropské unie. Mezi odpověďmi na otázku jaké jsou nevýznamnější důvody při rozhodování o odevzdání hlasu ve volbách do Evropského parlamentu¹⁸⁰, vybralo 63% občanů českých zemí bez ohledu na pohlaví, věk a vzdělání „osobnost kandidáta“. S počtem 51% skončila odpověď „politický program kandidáta“, pro který hlasovali nejvíce lidé do 24 let a „názor na vnitrostátní problémy“ se umístil třetí s 47%. Nezanedbatelné byly i dvě poslední možnosti, kdy by se 32% českých občanů rozhodovalo podle názoru na evropské problémy a jen o dvě procenta méně by bylo ovlivněno politickou stranou kandidáta, která hrála vyšší důležitost u respondentů nad 40 let. V porovnání s 25 členskými státy Unie, které se k variantě „osobnost kandidáta“ vyjádřily pouze s 21%, kladla česká populace v tomto ohledu opravdu velký důraz. Žádná z ostatních odpovědí se nevyznačovala tak velkým procentuálním rozdílem, který činil 42%.¹⁸¹

Konzervativní strategii jako ODS zvolili i komunisté, kteří svůj poněkud rozsáhlý program pojmenovali „S vámi a pro vás, doma i v EU“. Nejdůležitějšími hesly vyskytujícími se v programu byly rovnoprávnost, solidarita, sociální práva, mír a pochopitelně také nezaměstnanost s kriminalitou. Identické byly teze

---

¹⁷⁹ BLAFKOVÁ, Martina. Volby do Evropského parlamentu v České republice (2004) [online]. *E-polis.cz*, [2005-05-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/evropska-unie/275-volby-do-evropskeho-parlamentu-v-ceske-republice-2004.html>>.

¹⁸⁰ Otázka byla položena v tomto znění: *Pokud se rozhodne zúčastnit se příštích voleb do Evropského parlamentu, které pro vás budou nejdůležitější důvody při rozhodování, komu dáte svůj hlas?* (DYTRT, Zdeněk. SKOTNICA, Roman. STRUHAŘOVÁ, Blanka. ZAPLATÍLEK, Martin. Eurobarometr 2004.1. Veřejné mínění v nových členských zemích. Národní zpráva: Česká republika, s. 42 [online]. *Ec.europa.eu*, 07/2004. [cit. 2011-03-29]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb61/eb61_en.htm>).

¹⁸¹ Tamtéž.

s občanskými demokraty o nevýhodných podmínkách, s kterými Česká republika vstoupila do Evropské unie a o jejichž nápravu by KSČM prostřednictvím získaných mandátů v Evropském parlamentu usilovala. Komunisté svým potencionálním voličům v dokumentu připomněli, že tento program určený pro evropské volby vychází ze základního programu strany, jenž klade důraz na politické a sociálně-ekonomické aspekty země.¹⁸²

4.2.2 Výsledky hlasování

V České republice probíhaly ve volebním týdnu průzkumy veřejného mínění, které v podstatě odpovídaly pozdějším výsledkům hlasování. Například dne 3. června 2004 byl zveřejněn článek, který vycházel z průzkumu šetření TNS Factum. Podle analýzy se měla Evropskému parlamentu nejvíce přiblížit opoziční ODS, a to se zhruba 28%, což odpovídalo 9 mandátům. Druhý nevyšší počet hlasů vycházel pro KSČM, jež by mohla při volbách obdržet kolem 18,4% a až třetí by skončila ČSSD s 16%. Křesla v Parlamentu by měla podle šetření získat ještě KDU-ČSL, koalice Sdružení nezávislých a Evropští demokraté (SNK-ED) a na přesné hranici s pěti procenty i strana Vladimíra Železného Nezávislí. Předběžné prognózy ukazovaly, že ostatní politické subjekty by nepřesáhly hranici uzavírací klauzule. Tato skutečnost by se týkala i Unie svobody liberálních demokratů (US-DEU), která tvořila společně s ČSSD a KDU-ČSL vládní koalici. O to horší se stal odhad, kdy US-DEU neměla ve volbách do Evropského parlamentu obdržet více jak jedno procento hlasů. O něco lépe, i když stále pod hranicí vstupní klauzule, se pohybovala Strana zelených s 2,5%.¹⁸³

V pátek 11. června a v sobotu 12. června 2004 byly občanům Evropské unie

---

¹⁸² Volební program do EP 2004. S Vámi a pro vás, doma i venku [online]. *Kscm.cz*, [2005-11-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.kscm.cz/index.asp?thema=3303&item=28372&category=>>>.

¹⁸³ Průzkum: ODS je favoritem voleb [online]. *Idnes.cz*, [2004-06-03]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/pruzkum-ods-je-favoritem-voleb-dm1-/zpr_archiv.asp?c=A040603_121711_eunie_jan>>.

otevřeny na území České republiky volební místnosti. Z 8 283 485 voličů odevzdalo svůj hlas 2 344 290 občanů, z čehož 11 428 hlasů bylo označeno za neplatné.¹⁸⁴ Z rozdílu lze dojít k závěru, že volební účast činila v České republice pouze 28,32%.¹⁸⁵ Předvolební analýzy potvrdily vítězství občanských demokratů, kteří těsně překročili hranici 30%. Součet jejich hlasů se rovnal přesnému počtu 30,04%. Propad mezi občanskými demokraty a komunisty, kteří za nimi následovali, dosahoval difference 9,78%. Druhé místo v těchto volbách tak připadlo KSČM, která na základě svého programu obdržela 472 862 platných hlasů. Pořadí jednotlivých stran, které nabízely nejrůznější české statistické prognózy před volbami, bylo silně narušeno neúspěchem sociálních demokratů. Do té doby nejsilnější vládnoucí subjekt se v evropských volbách ocitl až na pátém místě, a to s 8,78% hlasů. Předpokládané třetí místo připadlo koalici SNK-ED, jež si oproti průzkumům velmi polepšila. Součet hlasů Sdružení nezávislých a Evropských demokratů byl roven 11,02%, což odpovídalo 257 278 odevzdaných platných hlasů. V případě křesťanských demokratů se neobjevily žádné enormní změny. Strana KDU-ČSL dokonce předstihla ČSSD a z voleb odcházela s 9,57% hlasů. Posledním postupujícím do skrutinia se stal Vladimír Železný se stranou Nezávislých, kteří si oproti ČSSD pohoršili pouze o 0,6% voličů.¹⁸⁶

Ostatní výsledky politických subjektů lze označit za tristní. Strana zelených jako jediná překročila hranici 3% hlasů a Pravý blok s Uníí liberálních demokratů pouhé jedno procento. Nutno však dodat, že mohli de facto oslavit úspěch i proto, že jim byl podle příslušného zákona vydán třicetikorunový příspěvek za každý odevzdaný hlas. Zbytek 22 kandidujících subjektů nepřesáhl ani jedno procento hlasů.¹⁸⁷

---

¹⁸⁴ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Celkové výsledky hlasování [online]. *Volby.cz*, [2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep11?xjazyk=CZ>>.

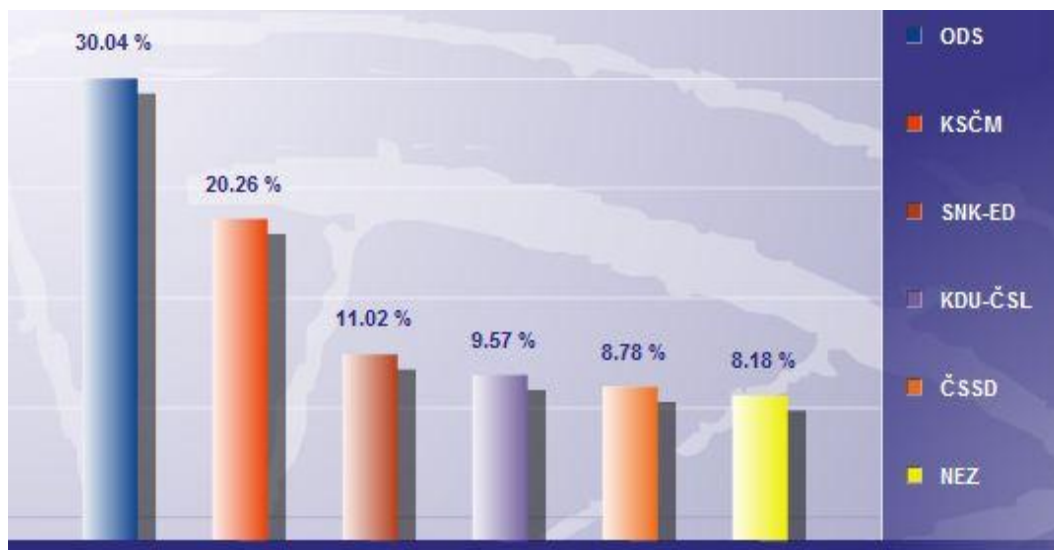
¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Strany postupující do skrutinia [online]. *Volby.cz*, [2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep141?xjazyk=CZ>>.

¹⁸⁷ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06.

Pro názorné zobrazení získaných hlasů při volbách do Evropského parlamentu poslouží následující graf.

Graf 3: *Procento obdržených hlasů politických stran postupujících do skrutinia.*

Zdroj: Český statistický úřad¹⁸⁸

Na základě obdrženého počtu hlasů byly podle d'Hontovy volební formule vypočteny zisky mandátů, se kterými strany následně vstoupily do svých frakcí v Evropském parlamentu. Z celkového množství 24 mandátů, určených pro zástupce České republiky v nadnárodní instituci Unie, připadlo devět křesel občanským demokratům, šest komunistům, tři koalici SNK sdružení nezávislých a Evropští demokraté. Se dvěma mandáty odcházely tři politické strany, mezi které se zařadili křesťanští demokraté, sociální demokraté a Nezávislí.¹⁸⁹

2004. Celkové výsledky hlasování [online]. *Volby.cz*, [2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep11?xjazyk=CZ>>.

¹⁸⁸ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Strany postupující do skrutinia [online]. *Volby.cz*, [2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep141?xjazyk=CZ>>.

¹⁸⁹ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06.

V Evropském parlamentu se výše zmíněné strany, jež postoupily do skrutinia, připojily k uskupením stejného nebo velmi podobného politického proudu. V případě občanských demokratů, které vedl Jan Zahradil, se jednalo o frakci Evropské lidové strany (Křesťanští demokraté) a Evropských demokratů (EPP-ED). Komunisté přistoupili k uskupení Evropské sjednocené levice – Severská zelená levice (EUL/NGL) a koalice Sdružení nezávislých a Evropští demokraté našli svého partnera stejně jako členové ODS a KDU-ČSL u politické frakce EPP-ED. Členové České strany sociálně demokratické zvolení za Českou republiku uplatnili svůj mandát v Evropském parlamentu ve Skupině sociálních demokratů (PES) a Nezávislí v čele s Vladimírem Železným zasedli u Skupiny Nezávislost/Demokracie (IND/DEM).¹⁹⁰

4.3 Volby v roce 2009

První evropské volby v České republice byly velmi ovlivněny politickým děním v zemi a jinak tomu nebylo ani u posledních sedmých voleb do Evropského parlamentu v Unii. Vnitrostátní situace se po zvolení nové vlády¹⁹¹ v roce 2006

2004. Přehled zisků mandátů [online]. *Volby.cz*, [2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep144?xjazyk=CZ>>.

¹⁹⁰ Politická frakce EPP-ED odpovídá anglickému názvu Group of the European People's Party (Christian Democrats) and European Democrats. Sjednocená levice EUL/NGL Confederal Group of the European United Left/Nordic Green Left, skupina evropských sociálních demokratů PES v anglickém znění Socialist Group in the European Parliament a konečně frakce IND/DEM pod názvem Independent/Democracy Group. (Kol. autorů. *Evropský parlament: poslanci zvolení v České republice do Evropského parlamentu, 6. volební období 2004 – 2009, stav ke květnu 2007*. Praha, 2007, s. 16-48).

¹⁹¹ Ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006 zvítězila ODS, která získala 35% hlasů a 81 křesel a která utvořilo vládní koalici ODS, KDU-ČSL a SZ. Druhá se v národních volbách umístila ČSSD s 32% hlasů a 74 mandáty, třetí byla KSČM s téměř 13% hlasy a 41 křesly v Parlamentu. KDU-ČSL připadlo 7% hlasů a 13 mandátů a hranici pěti procent překročila i Strana zelených (SZ), pro niž hlasovalo zhruba 6% voličů, čímž získala 6 křesel. (VODIČKA, Karel. CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha, 2007, s. 261-264).

nezměnila, ba dokonce byla vyhocena do největšího možného důsledku, který se vyznačoval pádem vlády předsedy Miroslava Topolánka v polovině¹⁹² českého předsednictví v Evropské unii. Tento fakt nejen ovlivnil pokračování předsednictví, ale zřejmě také mohl ovlivnit volební účast v červnových volbách do Evropského parlamentu.

Poražená opozice v čele se sociálními demokraty se pokusila koaliční vládu sestavenou po volbách v roce 2006 svrhnout celkem pětkrát, ale díky několika poslancům, „přeběhlíkům“, uspěla až v roce 2009, kdy probíhala celosvětová ekonomická krize.¹⁹³ S tímto úzce souvisí hlasování do Evropského parlamentu, kterých se podobně jako v předešlém období účastnilo velmi málo voličů. Příčinou byla opět vládní krize, o které lze tvrdit, že zcela zakryla evropské volby, čímž mohlo dojít ke ztrátě vůle občanů účastnit se jiných než národních voleb.

4.3.1 Volební programy jako reakce na vládní krizi

Pro volby do Evropského parlamentu, které byly pro rok 2009 v České republice stanoveny na dny 5. – 6. června, si své politické programy připravilo 33 politických subjektů kandidujících do této supranacionální organizace.¹⁹⁴

---

¹⁹² Nedůvěra byla vládě vyjádřena dne 24. března 2009. (Vláda padla. Pohřbili ji Tlustý, Schwippel, Jakubková a Zubová [online]. *Idnes.cz*, [2009-03-24]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/vlada-padla-pohrbili-ji-tlusty-schwippel-jakubkova-a-zubova-pq6-/domaci.asp?c=A090324_171609_domaci_klu>).

¹⁹³ O svržení vlády se sociální demokracie pokoušela celkem pětkrát, a to v poměrně krátkých časových odstupech. Po zhlédnutí dat je možné konstatovat, že se o vyjádření nedůvěry vládě hlasovalo v jejím funkčním období minimálně dvakrát za jeden rok. O svržení se opozice pokusila dne 20. června 2007, poté 5. prosince 2007, po třetí 30. dubna 2008, následně 22. října 2008 a naposledy 24. března 2009. (Pád vlády Mirka Topolánka – 24. března 2009 [online]. *Stream.cz*, [2009-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.stream.cz/video/276478-pad-vlady-mirka-topolanka-24-brezna-2009>>).

¹⁹⁴ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 05. 06. - 06. 06. 2009. Celkové výsledky hlasování [online]. *Volby.cz*, [2011-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>>.

Obecně platily stejné podmínky jako při minulém hlasování, což uchazečům ulehčovalo v jistém smyslu práci, ale především mohli využít svých zkušeností. Kampaň vedenou dvěma největšími rivaly nelze označit jinak než za velmi podobnou s rokem 2004. Ve skutečnosti se evropské volby staly spíše další příležitostí, jak na veřejnosti ještě více zdůraznit svůj nesouhlas s protistranou. Hájení evropských zájmů zůstalo formalitou, která tiše doprovázela negativní a ostré kampaně největších politických stran v zemi. Předseda sociálních demokratů Jiří Paroubek se nechal zjevně inspirovat výroky zástupců ODS z roku 2004 a při obhajobě stranického programu zaměřeného na hospodářskou krizi se pro média vyjádřil takto: „*Vláda dělala z krize papírového tygra, zlehčovala ji. Buď slepě lhali, nebo jsou kolosálně neschopní.*“¹⁹⁵ Negativismus nebyl tentokrát vyjadřován pouze prostřednictvím billboardů či novinových článků, ale také pomocí internetových stránek. Občanští demokraté vytvořili speciální portál „ČSSD proti vám“, který parafrázoval návrhy sociální demokracie na řešení ekonomické krize a komentoval nejrůznější výroky jejích členů. Na internetových stránkách je dodnes uvedeno, že se ze strany ODS jednalo o odpověď na kritiku sociálních demokratů a její nezodpovědnou politiku.¹⁹⁶ V celé České republice nechali občanští demokraté vylepit negativní plakáty, na kterých dominoval Jiří Paroubek. Ten byl obklopen texty typu: „*Můj program: Škodit a strašit. Váš Jiří Paroubek.*“¹⁹⁷ Dále bylo možné prostřednictvím portálu youtube.com sledovat tzv. *Kuchařku ČSSD* nebo tzv. *Oranžové etudy*.¹⁹⁸

Ze strany sociálních demokratů probíhala kampaň stejným způsobem. Po

---

¹⁹⁵ Kampaň ČSSD před eurovolbami vsadí na téma krize [online]. *Idnes.cz*, 14. února 2009. [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-34397310-kampan-cssd-pred-eurovolbami-vsadi-na-tema-krize>>.

¹⁹⁶ ČSSD proti vám [online]. *Cssdprotivam.cz*, [2011-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://cssdprotivam.cz/>>

¹⁹⁷ MELICHAR, Martin. Negativní kampaně táhnou. Ale nesmí se to s agresí přehnat [online]. *Lidovky.cz*, 31. srpna 2009 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <http://www.lidovky.cz/negativni-i-kampane-tahnou-ale-nesmi-se-to-s-agresi-prehnat-pea-/ln_domov.asp?c=A090831_112356_ln_domov_mel>.

¹⁹⁸ Tamtéž.

republice visely agresivní billboardy s postavami premiéra Miroslava Topolánka či Jana Zahradila, lídra evropských voleb pro rok 2009, které se nesly ve znění: „18 111 Kč vás stálo každé moje slovo v Evropském parlamentu, a to jsem tam dva roky vůbec nepromluvil. Já jsem v pohodě, co vy? Dáte mi 5. června znovu svůj hlas? Jan Zahradil, lídr ODS do EP“.¹⁹⁹

Volby do Evropského parlamentu proběhly v prvním týdnu měsíce června s tím, že navázaly na předčasné národní volby do Poslanecké sněmovny. Za zmínku stojí i fakt, že kampaně vyvrcholily do takových měřítek, že členové dvou největších politických subjektů byli napadáni. Sociální demokraté byli na svých mítincích mnohokrát napadeni létajícími vajíčky, což vzešlo z iniciativy jejich odpůrců, kteří na sociální síti Facebook založili skupinu „Vejce pro Paroubka v každém městě“.²⁰⁰ Po Miroslavu Topolánkovi hodili útočníci kameny, z nichž ho jeden zasáhl do oblasti hlavy. Jiří Paroubek v reakci na tuto událost navrhl sepsat memorandum o slušné kampani, které občanští demokraté odmítli s tím, že oni ji vedou. Tímto byl pokus o zavedení spořádaných kampaní zablokován.²⁰¹

Volební programy jednotlivých stran nicméně našly i společné téma, kterým bylo řešení ekonomické krize. Občanští demokraté se pro volby do Evropského parlamentu zaměřili na dvě primární oblasti. První se dotýkala výše zmíněné finanční krize a druhá energetické bezpečnosti. Důležitá změna měla pro zástupce ODS v Evropském parlamentu nastat po červnových volbách. Občanští demokraté v čele s Miroslavem Topolánkem podepsali v roce 2006 s lídrem britské

---

¹⁹⁹ MELICHAR, Martin. Negativní kampaně táhnou. Ale nesmí se to s agresí přehnat [online]. *Lidovky.cz*, 31. srpna 2009 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <http://www.lidovky.cz/negativni-i-kampane-tahnou-ale-nesmi-se-to-s-agresi-prehnat-pea-/ln_domov.asp?c=A090831_112356_ln_domov_mel>.

²⁰⁰ Desítky tisíc lidí na Facebooku vyzývají: Vejce pro Paroubka v každém městě! ODS [online]. *Lidovky.cz*, [2009-05-26]. Dostupné z WWW: <http://www.lidovky.cz/desitky-tisic-lidi-na-facebooku-vyzyvaji-vejce-pro-paroubka-v-kazdem-meste-1tu-/ln_domov.asp?c=A090526_094508_ln_domov_mtr>.

²⁰¹ Paroubek chce dohodu o slušné kampani. My ji vedeme, opáčila ODS [online]. *Lidovky.cz*, [2009-08-24]. Dostupné z WWW: <http://www.lidovky.cz/paroubek-chce-dohodu-o-slusne-kampani-my-ji-vedeme-opacila-ods-ptb-/ln_domov.asp?c=A090824_165143_ln_domov_mev>.

konzervativní strany dohodu, kterou se zavazovali po sedmých evropských volbách vytvořit v Evropském parlamentu novou konzervativní stranu. Zvolení členové ODS byli do té doby v jednotné frakci Evropské lidové strany (Křesťanští demokraté) a Evropských demokratů (EPP-ED) s křesťanskými demokraty a koalicí Sdružení nezávislých a Evropští demokraté. Odlišnou formu ale shodné téma zvolila pro evropské volby také ČSSD. Křesťanští demokraté do svého programu zanesli a rozvedli čtyři nejvíce diskutované oblasti unijní politiky, které se týkaly ekonomické sféry, energetiky, změny klimatu a role Evropské unie na světové scéně. Zejména tomuto posledními bodu nevěnovala ODS ani ČSSD velkou pozornost. Strana zelených, která v minulých volbách nepřekonalala pěti procentní hranici a nedostala tak příležitost zastupovat Českou republiku na evropské úrovni, zaměřila svůj program na témata změny klimatu a energetické bezpečnosti.²⁰²

Negativní kampaně nejsou v České republice ničím ojedinělým. Je nutné si však uvědomit, že namísto zvýšení volební účasti mohou výrazně přispět i k jejímu snížení. Kromě toho se volby do Evropského parlamentu staly spíše jakýmsi předběžným startem předvolební kampaně pro předčasné národní říjnové volby, které byly nakonec zrušeny a stranicko-politickým bojem ODS a ČSSD. Z tohoto důvodu se lze domnívat, že evropské volby ztratily v České republice na významu, ba dokonce, že byly agresivními kampaněmi nevěnujícími pozornost evropským otázkám téměř přehlédnuty. Toto mohl být i jeden z důvodů, proč nedošlo k navýšení volební účasti, ale jejímu opaku.

4.3.2 Výsledky voleb

Ve volbách v roce 2009, kdy dostali občané zemí Evropské unie na území České republiky podruhé možnost hlasovat do Evropského parlamentu, přišlo svůj

---

²⁰² Volební programy evropských politických frakcí pod drobnohledem [online]. *Euractiv.cz*, [2009-06-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/volebni-programy-evropskych-politickych-frakci-pod-drobnohledem-000052>>.

hlas odevzdat 2 369 137 osob. Tato cifra odpovídala 28,22% volební účasti. Z odevzdaných obálek jich nebylo možné uznat 10 203, tj. výsledný počet činil 2 358 934 platných hlasů. V České republice mohlo přitom k volbám podle příslušného seznamu přijít až 8 401 374 osob.²⁰³

Z celkem 33 politických subjektů přesáhly jen čtyři požadovanou uzavírací klauzuli pěti procent. Volby vyhráli jako v roce 2004 občanští demokraté, kteří si oproti výsledku z minulého hlasování do Evropského parlamentu polepšili a obdrželi od voličů 31,45% hlasů. Občanské demokraty a sociální demokraty od sebe v těchto volbách dělilo 9,07%, což zaručovalo ČSSD druhé místo. Ve srovnání s prvními volbami z roku 2004, kdy sociální demokraté získali pouze 8,78% hlasů, se jednalo o velký nárůst. Sociální demokraté tak z evropských voleb odcházeli s celkovým počtem 22,38% hlasů. Z dosavadních výsledků je evidentní, že komunistická strana naopak ve volbách své voliče ztratila. V historicky prvním hlasování do nadnárodní instituce získala 20,26% hlasů, které ovšem nebyla schopna obhájit. S propadem o 6,08% stála za sociálními demokraty, kteří ji pro tyto volby nechali daleko za sebou. Nově získané mandáty v Evropském parlamentu mohli uplatnit také Křesťanští demokraté, kteří si stejně jako komunisté pohoršili, ale udrželi si postavení. V případě KDU-ČSL se jednalo o ztrátu 1,73% voličů, z čehož vyplývá, že křesťanští demokraté získali pro tyto volby 7,64% platných hlasů. Jediný další subjekt, který se pěti procentní hranici pro vstup do skrutinia alespoň přiblížil, byla politická strana Suverenita, kde bylo možné nalézt kandidátku europoslankyně z roku 2004 Jany Bobošíkové. Tato strana obdržela při druhých volbách do Evropského parlamentu 4,26% hlasů. Přes dvě procenta voličů získaly v porovnání s minulými volbami dohromady čtyři strany, mezi které se řadili Věci veřejné, Evropská demokratická strana, Starostové a nezávislí – vaše alternativa a Strana zelených. Většina ze zbývajících stran neobdržela ani jedno procento hlasů.²⁰⁴

---

²⁰³ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 05. 06. - 06. 06. 2009. Celkové výsledky hlasování [online]. *Volby.cz*, [2011-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>>.

²⁰⁴ Tamtéž.

Procentuální rozdíly počtu hlasů, kterých dosahovaly nejvýznamnější politické strany ve dvou evropských volbách v České republice, je možné porovnat v příložené tabulce.

Tabulka 1: *Procento zisku hlasů politických stran postupujících do skrutinia ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004 a 2009.*

Politická strana		% hlasů 2004	% hlasů 2009
Občanská demokratická strana	ODS	30,04	31,45
Česká strana sociálně demokratická	ČSSD	8,78	22,38
Komunistická strana Čech a Moravy	KSČM	20,26	14,18
Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová	KDU-ČSL	9,57	7,64

Zdroj: Český statistický úřad²⁰⁵

Vítězným politickým stranám bylo podle počtu obdržených hlasů vypočteno množství mandátů, kterými se mohly podílet na dosažení co nejlepších výsledků ve své evropské frakci. Z výsledků je zřejmé, že s nejvíce mandáty za Českou republiku přispěli občanští demokraté, kteří jich dostali devět. Hned za nimi se sedmi křesly umístili sociální demokraté, za kterými následovala komunistická strana se čtyřmi mandáty. Poslední v řadě, kdo mohl podpořit nadnárodní uskupení Evropského parlamentu, byli křesťanští demokraté, kteří mezi své kolegy do této organizace vnesli dva mandáty.²⁰⁶

Po evropských volbách v roce 2004 se tři české politické strany připojily k jedné frakci, kterou představovalo uskupení Evropské lidové strany (Křesťanští demokraté) a Evropští demokraté (EPP-ED). V roce 2009 tomu bylo jinak. Jak bylo již poznamenáno, občanští demokraté podepsali dva roky po prvních volbách

²⁰⁵ Výsledky voleb [online]. *Volby.cz*, [2011-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/>>.

²⁰⁶ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 05. 06. - 06. 06. 2009. Přehled zisků mandátů [online]. *Volby.cz*, [2011-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep144?xjazyk=CZ>>.

do Evropského parlamentu s britským lídrem konzervativců Davidem Cameronem závazek o vytvoření nové konzervativní frakce. O její vytvoření se zasloužily i některé další členské země, mezi kterými bylo Polsko se svou stranou Právo a spravedlnost (PiS) známou díky prezidentu Lechu Kaczyńskimu²⁰⁷, ale také například Belgie nebo Dánsko. Sympatizující politické subjekty nového uskupení vystoupily z EPP-ED kvůli rozdílným postojům vůči Evropské unii a jejímu centralizovanému modelu řízeného z Bruselu. Nové uskupení bylo od počátku označováno za eurorealistickou pravostředovou frakci, která bude stát v opozici vůči federalistickému pojetí Unie a zvyšování jejích pravomocí.²⁰⁸ Koncem června 2009 bylo toto uskupení založeno pod názvem Evropští konzervativci a reformisté (ECR)²⁰⁹. V současné době má frakce 55 členů z devíti zemí Evropské unie, což z ní dělá pátou největší skupinu v Evropském parlamentu.²¹⁰ V březnu 2011 se o úspěch ODS v Evropském parlamentu zasadil lídr občanských demokratů Jan Zahradil, který byl ve Štrasburku zvolen předsedou frakce Evropských konzervativců a reformistů.²¹¹ Občanští demokraté zřízením nové politické skupiny v Evropském parlamentu dostali svému slovu a nyní nezbývá než čekat do dalších eurovoleb v roce 2014, zda bude schopna na evropské i

---

²⁰⁷ Prezident Lech Kaczyński zahynul při letecké havárii v Rusku dne 10. dubna 2010, když letěl společně s delegací uctít památku zabitých Poláků ve druhé světové válce v Katyni. Nikdo z cestujících nehodu nepřežil. (Polsko je v šoku: Prezident Lech Kaczyński zahynul při pádu letadla v Rusku [online]. *Ihned.cz*, [2010-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.ihned.cz/svet/c1-42391900>>).

²⁰⁸ PRÁTOVÁ, Renáta. RAFAELOVÁ, Lenka. RÁKOSOVÁ, Lenka. ODS založí v Europarlamentu novou frakci [online]. *Rozhlas.cz*, [2009-06-08]. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/evropskaunie/zpravodajstvi/_zprava/591875>.

²⁰⁹ European Conservatives and Reformists. (List of European Party Groups [online]. *VoteWatch.eu*, [2011-04-03]. Dostupné z WWW: <http://www.votewatch.eu/cx_epg.php>).

²¹⁰ Českou republiku zastupuje 9 členů, Velkou Británií 25, Polsko 15 a zbývající země mají po jednom poslanci – Belgie, Dánsko, Maďarsko, Nizozemsko, Litva a Lotyšsko. (Brief History of the ECR Group [online]. *Ecrgroup.eu*, [2011-04-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecrgroup.eu/ecrg-and-eu3.asp>>).

²¹¹ Předsedou skupiny EKR byl ve Štrasburku zvolen Jan Zahradil (ODS) [online]. *Ecrgroup.eu*, [2011-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://ecrgroup.eu/cz/video-gallery-news.asp>>.

národní úrovni obhájit svou pozici.²¹²

Sociální demokraté při návratu do Evropského parlamentu v roce 2009 vstoupili do stejnojmenné frakce jako v předešlých evropských volbách, kterou byla Skupina sociálních demokratů (PES). Toto uskupení se ovšem již po několikáté za dobu své účinnosti přejmenovalo a jinak tomu nebylo ani po sedmých volbách do Evropského parlamentu. Od července 2009 byli zástupci České strany sociálně demokratické členy frakce Pokrokového společenství socialistů a demokratů v Evropském parlamentu (S&D)²¹³.

V případě křesťanských demokratů a komunistů, kteří v druhých evropských volbách v České republice získali dva a čtyři mandáty, zůstali beze změny ve frakci svých evropských partnerů jako v předešlém funkčním období.²¹⁴

4.4 Volební účast ve volbách do PS PČR a Evropského parlamentu

Rozdíl ve volební účasti při hlasování do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a do Evropského parlamentu je možné označit za markantní. Evropské volby, které fungují de facto na principu voleb druhého řádu neboli second-order election (SOE) jsou v zemích s nepovinným hlasováním zastíňovány mnoha faktory vycházejících z vnitropolitické situace a etapy funkčního období²¹⁵

---

²¹² LANDEN, Thomas. Group Formation in the EP: Conservatives Team Up With Reformists. What will UKIP do? [online]. *Brusselsjournal.com*, [2009-06-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.brusselsjournal.com/node/3978>>.

²¹³ Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament (List of European Party Groups [online]. *VoteWatch.eu*, [2011-04-04]. Dostupné z WWW: <http://www.votewatch.eu/cx_epg.php>).

²¹⁴ List of MEP S from Czech Republic [online]. *VoteWatch.eu*, [2011-04-04]. Dostupné z WWW: <http://www.votewatch.eu/cx_countries.php?euro_tara_id=22>.

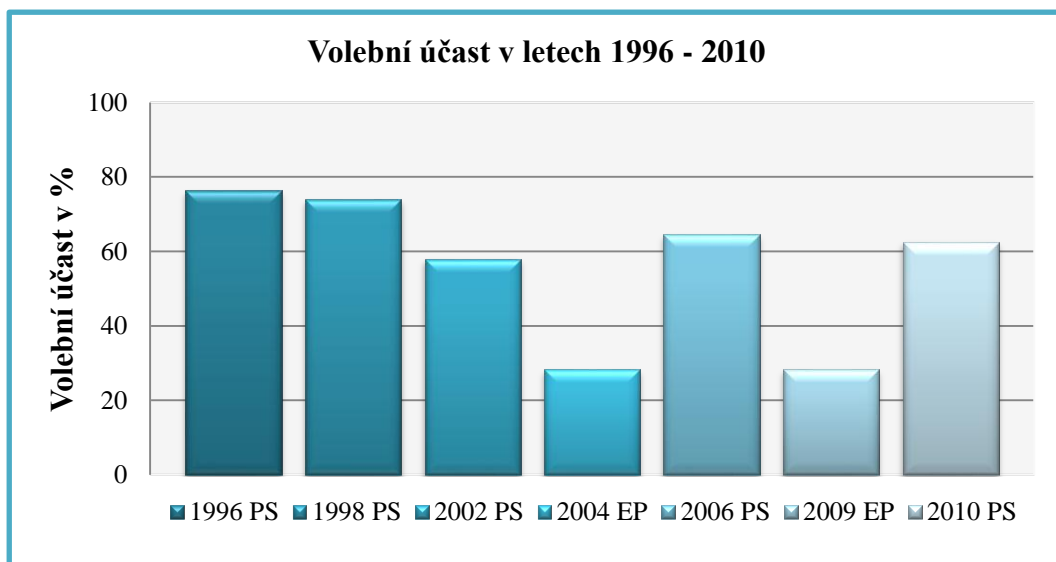
²¹⁵ Jedná se o časový odstup národních a evropských voleb, které lze rozdělit do tří volebních etap – honeymoon, mid-term a later term. (CABADA, Ladislav. Volby do Evropského parlamentu jako volby druhého řádu: reflexe voleb v nových členských zemích EU ze středovýchodní Evropy. In: ŠARADÍN, Pavel. *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc, 2008, s. 33).

vládnoucích stran, v nichž se právě nacházejí.

V České republice se v prvních letech její existence, tím je míněno od rozpadu Československa, pohybovala volební účast do Poslanecké sněmovny v rozmezí od 76 do 74 procent. Velký propad nastal v roce 2002, kdy byl v těchto volbách naměřen historicky nejnižší počet voličů v zemi, který čítal pouhých 58%. V příštích letech se vůle voličů odevzdat hlasy opět vrátila a byl zaznamenán nárůst přes deset procent. Tato skutečnost se ovšem vztahovala pouze k volbám do Poslanecké sněmovny, jelikož při hlasování do Evropského parlamentu nebyly pozorovány žádné procentuální výkyvy. Jejich účast vždy o několik desetin přesáhla 28%, a to v mezidobí národních voleb do Poslanecké sněmovny.²¹⁶

Pro názorné zobrazení rozdílu účasti mezi národními a evropskými volbami slouží následující graf.

Graf 4: Volební účast ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a Evropského parlamentu v letech 1996 – 2010.

Zdroj: Český statistický úřad²¹⁷

²¹⁶ Výsledky voleb [online]. *Volby.cz*, [2011-04-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/>>.

²¹⁷ Tamtéž.

Přesné vyobrazení procentuálního vývoje účasti voleb do Poslanecké sněmovny a Evropského parlamentu od roku 1996 lze spatřit v této tabulce.

Tabulka 2: *Vývoj volební účasti u voleb do Poslanecké sněmovny a Evropského parlamentu v letech 1996 – 2010.*

Rok voleb	1996 PS	1998 PS	2002 PS	2004 EP	2006 PS	2009 EP	2010 PS
Účast v %	76,41	74,03	58,00	28,32	64,47	28,22	62,60

Zdroj: Český statistický úřad²¹⁸

V tabulce jsou záměrně barevně odlišeny volby do Evropského parlamentu, což svědčí jednak o jejich diverzitě vůči národním volbám, ale také o nižším počtu voličů. Tyto výsledky vycházejí z volební podpory všech politických stran, hnutí a koalic na území České republiky v průběhu čtrnácti let.

Vzhledem k nestabilitě a velkým rozdílům volební účasti u některých politických subjektů stojí jistě za uvedení souhrnný výčet i těchto dat.

Tabulka 3: *Vývoj volební účasti největších politických stran v letech 1996 – 2010.*

Rok voleb a účast v %	ČSSD	ODS	KDU-ČSL	KSČM
PS 1996	26,44	29,62	8,08	10,33
PS 1998	32,31	27,74	9,00	11,03
PS 2002	30,20	24,47	14,27	18,51
EP 2004	8,78	30,04	9,57	20,26
PS 2006	32,32	35,38	7,22	12,81
EP 2009	22,38	31,45	7,64	14,18
PS 2010	22,08	20,22	4,39	11,27

Zdroj: Český statistický úřad²¹⁹

²¹⁸ Výsledky voleb [online]. *Volby.cz*, [2011-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/>>.

²¹⁹ Tamtéž.

Z uvedené tabulky, kam byly zařazeny pouze politické subjekty České republiky, které od roku 1996 několikrát obhájily svou pozici a mohly se tak postavit do čela vlády či být v její opozici, lze vyčíst mnoho zajímavých informací. První v řadě, ČSSD, vždy dosahovala v Poslanecké sněmovně významného počtu hlasů, který klesl až v posledním roce, tj. 2010. Enormní propad ze ztráty voličů zaznamenali sociální demokraté pouze jednou, a to při volbách do Evropského parlamentu v roce 2004. I přes tento neúspěch je možné konstatovat, že si ČSSD do roku 2006 udržovala relativně stabilní volební podporu. Tento fakt byl poněkud narušen v období let 2009 – 2010, kdy sociální demokraté získali téměř shodný počet hlasů jak do Poslanecké sněmovny, tak i Evropského parlamentu.²²⁰

Popularita strany občanských demokratů v prvních letech nejprve mírně klesala. K výraznému obrátu došlo při prvních evropských volbách, kdy se vláda potýkala s krizí, a občanští demokraté stáli v opozici. Další vzestup volební podpory strana zaznamenala v následujících národních volbách v roce 2006, kdy dosáhla svého historického maxima 35,38% hlasů. Poměrně velký pád ji však čekal ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2010. Důvodem je často zmiňovaná nová pravicová strana TOP 09²²¹ vedená Karlem Schwarzenbergem, které voliči odevzdali 16,70% hlasů.²²² Strana Křesťanských demokratů si až do roku 2010, kdy nepřekročila pěti procentní hranici vstupní klauzule, udržovala poměrně stálou přízeň voličů, která jí zaručovala křesla jak v národním parlamentu, tak parlamentu evropském.²²³

Voliči, kteří do té doby podporovali KDU-ČSL svými hlasy, v posledních parlamentních volbách upřednostnili odevzdat je novým stranám, kterými byla již zmíněná TOP 09 či Věci veřejné, které v poslaneckých volbách v roce 2010

---

²²⁰ Výsledky voleb [online]. *Volby.cz*, [2011-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/>>.

²²¹ TOP 09 [online]. *Top09.cz*, [2011-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.top09.cz/>>.

²²² Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 28.05. – 29.05. 2010. Celkové výsledky hlasování [online]. *Volby.cz*, [2011-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ>>.

²²³ Výsledky voleb [online]. *Volby.cz*, [2011-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/>>.

obdržely 10,88% hlasů²²⁴. Vyšší hodnoty podpory dosáhla strana pouze v roce 2002, kdy utvořila koalici se stranou Unie svobody – Demokratická unie (US-DEU). Pozvolný vzestup s vrcholem v roce 2004 zažili komunisté, jejichž podpora posléze opět klesla s národními volbami a rokem 2006. Obecně lze říci, že nárůst voličů komunistické strany připadal spíše na období evropských voleb, s výjimkou roku 2002, kdy se konaly volby do Poslanecké sněmovny. Komunisté i přes svou minulost zůstávají od vzniku České republiky třetí nejsilnější stranou v zemi, která po všechna volební období let 1996 – 2010 vždy překonala hranici 10% volební účasti.²²⁵

4.5 Funkce a pravomoci Evropského parlamentu - proč ho volíme

Evropský parlament od svého založení prošel významnými změnami, které posílili jeho postavení mezi ostatními orgány i evropskou veřejností. Od kontrolní funkce, kterou vykonávalo již Shromáždění ESUO, byly postupně jeho pravomoci rozšířeny o oblast rozpočtovou a legislativní. Po ustanovení přímých a všeobecných voleb v roce 1979 začali poslanci Evropského parlamentu klást ještě větší důraz na zvyšování jeho kompetencí ve smyslu posílení zájmů občanů členských zemí v této nadnárodní instituci. Žádosti europoslanců byly v průběhu let realizovány, avšak paradoxně v souběžnosti s tím, že o něj občané projevovali čím dál tím menší zájem, což dokazují ukazatelé jeho volební účasti.

Orgán, jakým je Evropský parlament, vykazuje činnost v mnoha oblastech a jeho pole působnosti lze proto označit za komplexní. Do primární sféry jsou zařazeny tři druhy pravomocí, kterými disponují i ostatní zastupitelské sbory. Jedná se o kompetenci kontrolní, rozpočtovou a legislativní. Dále je možné jmenovat politickou roli Parlamentu, kam se řadí kontrola Evropské komise,

---

²²⁴ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 28.05. – 29.05. 2010. Celkové výsledky hlasování [online]. *Volby.cz*, [2011-04-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ>>

²²⁵ Výsledky voleb [online]. *Volby.cz*, [2011-04-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/>>.

spolupráce s Evropskou radou, schvalování evropských zákonů či zastoupení států Evropské unie.²²⁶ Parlament je také vybaven pravomocí podílet se na volbě některých představitelů Evropské unie, do čehož lze zahrnout schvalování předsedy Komise a jmenování Komise jako takové nebo volbu evropského ombudsmana. Dále je konzultován při volbě zástupců Účetního dvora či předsednických postů Evropské centrální banky.²²⁷

4.5.1 Kontrolní pravomoc

Kontrolní funkce patří dodnes k základním povinnostem Evropského parlamentu. Z původní pravomoci, která se vztahovala pouze na dohled nad činností Komise, byla postupně uplatněna i u Rady ministrů a orgánů, jež odpovídají za zahraniční a bezpečnostní politiku. Evropský parlament rozhoduje o vyslovení nedůvěry Komisi, která může být odvolána pouze za předpokladu souhlasu naprosté většiny poslanců a dvou třetin odevzdaných hlasů. Nutno podotknout, že impuls k zahájení jednání o hlasování k vyslovení nedůvěry Komisi proběhlo v minulosti celkem sedmkrát, ale nikdy nebyl tento návrh přijat. Mimo to zde hraje důležitou roli i fakt, že Evropský parlament nemůže požadovat demisi jednotlivých členů Komise, jelikož ta je považována za celek. Jediným východiskem je uplatnění Smlouvy o Evropském společenství revidované Smlouvou z Nice, kdy předseda Komise může vyzvat konkrétního člena svého orgánu k rezignaci. K odlišnému procesu dochází u Rady, které Evropský parlament nemůže vyjádřit nedůvěru a tím ji odvolat z funkce. Není-li Parlament spokojen s konáním orgánu, může Radu žalovat za nečinnost u Evropského soudního dvora. Tímto způsobem Evropský parlament Radě pohrozil

---

²²⁶ Pravomoci [online]. *Evropsky-parlament.cz*, [2011-04-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/parliament/powers.html;jsessionid=AC8A68E61158E79776F6871B87E1FED8>>.

²²⁷ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie: druhé, doplněné a aktualizované vydání*. Brno, 2010, s. 359.

v šedesátých letech v souvislosti s přijetím jednotného volebního systému.²²⁸

Spolupráce těchto tří nadnárodních institucí i jejich kontrola se projevuje prostřednictvím interpelací a písemných dotazů, kterých Evropský parlament do dnešního dne hojně využívá. Vzhledem k tomu, že množství dotazů stále narůstalo a zejména pro Komisi se stalo časově náročné poskytnout na všechny odpověď, musel Evropský parlament omezit počet skupin, jež byly do té doby oprávněné takto činit.²²⁹

4.5.2 Rozpočtová pravomoc

Průlom v rozpočtové pravomoci Evropského parlamentu přinesly v sedmdesátých letech dva kontrakty, kterými byla Lucemburská smlouva a Bruselská smlouva. Pro Parlament to znamenalo posílení jeho kompetencí, a to i přesto, že dodnes musí tuto finanční pravomoc Unie sdílet s Radou. Stejně tomu je i v legislativní oblasti kompetencí. Do procesu utváření evropského rozpočtu je začleněna i Komise, která společně s Radou každoročně stanovuje výši příjmů a výdajů Evropské unie, resp. Komise vytvoří návrh a předá ho Radě. Po předložení návrhu rozpočtu Evropskému parlamentu se poslanci musí vyslovit k jeho přijetí či zamítnutí. Jestliže není koncept schválen, je nutné, aby ho pověřené orgány přepracovaly a více zohlednily politické priority Parlamentu. Proces schvalování rozpočtu se tak může velmi protáhnout, a to i přesto, že orgány musí dodržovat vymezené lhůty.²³⁰ V době kdy byl Evropský parlament složen z delegovaných členů národních parlamentů k zamítnutí evropského rozpočtu nedošlo. Tato skutečnost se objevuje až po přímých volbách z roku 1979, kdy Parlament využil svého práva a rozpočet dvakrát odmítl.²³¹ V takovém případě je zavedeno

---

²²⁸ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie: druhé, doplněné a aktualizované vydání*. Brno, 2010, s. 345-348.

²²⁹ Kol. autorů. *Evropský parlament*. Lucemburk, 2010, s. 20-21.

²³⁰ Tamtéž, s. 11-45.

²³¹ Rozpočtová pravomoc [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-04-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=46&pageRank=5&language=CS>>.

rozpočtové provizorium a Komise je nucena vypracovat návrh nový. Kromě toho jí je během této doby dovoleno čerpat výlučně jednu dvanáctinu finanční částky z minulého roku.²³² Evropský rozpočet je schvalován na jeden rok, přičemž průběh jednání a následného přijímání trvá od května do prosince.²³³

Peníze z Evropské unie pocházejí z tzv. *vlastních zdrojů*, to znamená, že každý členský stát přispívá určitým množstvím peněz do rozpočtu Unie. Tato finanční částka je vypočtena na základě národního bohatství, tj. relativní prosperity odpovídající hrubému národnímu produktu (HNP). Dále členské státy odvádějí určité procento z daně z přidané hodnoty (DPH), která je vybírána ze zboží a služeb nebo cel uvalených na vnějších hranicích Evropské unie na průmyslové a zemědělské zboží z nečlenských zemí.²³⁴

Druhá část příjmů vzniká například z finančních přebytků minulého roku, sankcí, úroků z pozdních splátek, daní platů zaměstnanců Evropské unie či příspěvků z nečlenských zemí na různé programy.²³⁵ Opačnou stránkou evropského rozpočtu jsou jeho výdaje, které směřují do několika oblastí. Mezi hlavní patří společná zemědělská politika, rozvoj venkova a životního prostředí, podpora zaměstnanosti, bezpečnosti, výzkumu a inovací, vzdělávání aj.²³⁶ Pro zamezení případných neoprávněných úniků jsou výdaje permanentně pod dohledem Rozpočtového výboru Evropského parlamentu, Evropského účetního dvora a Evropského úřadu pro boj proti podvodům. Instituce Evropské unie jsou kromě toho povinny každý rok předložit Parlamentu zprávu, jakým způsobem

---

²³² FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie: druhé, doplněné a aktualizované vydání*. Brno, 2010, s. 350.

²³³ Rozpočtový rokem se míní doba od 1. ledna do 31. prosince. (Rozpočtová pravomoc [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-04-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=46&pageRank=5&language=CS>>).

²³⁴ Kol. autorů. *Evropský parlament*. Lucemburk, 2010, s. 15-16.

²³⁵ Where does the money come from? How is the budget financed? [online]. *Ec.europa.eu*, [2011-04-06]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/budget/explained/budg_system/financing/fin_en.cfm>.

²³⁶ Where does the money go? [online]. *Ec.europa.eu*, [2011-04-07]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/budget/explained/budg_system/fin_fw0713/fin_fw0713_en.cfm>.

nakládaly s finanční sumou, jež jim byla přidělena. Proces, kdy dochází k tomuto ověřování, je znám jako udělování absolutoria²³⁷ za plnění rozpočtu.²³⁸

4.5.3 Legislativní pravomoc

Třetí významnou oblastí, ve které má Evropský parlament velkou váhu, jsou pravomoci v legislativním procesu. Smlouva o Evropském hospodářském společenství otevřela Parlamentu cestu k pasivní legislativní účasti, která vycházela z nově zavedené konzultační procedury. V praxi to znamenalo, že Rada musela určitý okruh otázek projednávat s Evropským parlamentem. K dalšímu rozšíření legislativních pravomocí došlo s přijetím Jednotného evropského aktu z roku 1986, který se zasadil o ustanovení procedury spolupráce. Evropský parlament se mohl aktivně podílet na určitých jednáních, ale jeho případný nesouhlas neměl rozhodující váhu v prosazení diskutované záležitosti.²³⁹

Zlom v kooperaci na legislativní úrovni nastal mezi Evropským parlamentem a Radou s přijetím Smlouvy o Evropské unii – Maastrichtské smlouvy, kdy bylo Parlamentu uděleno právo prosadit svůj názor v rámci spolurozhodovací procedury, která v sobě zahrnovala i právo parlamentního veta. Pro Parlament to znamenalo, že začal v některých otázkách evropské politiky rozhodovat společně s Radou o legislativních návrzích Komise, čímž se de facto staly rovnocennými partnery. Oblasti, ve kterých mohl Evropský parlament zasáhnout, se postupem několika let rozšířily. Naposled se tak stalo s přijetím Lisabonské smlouvy.²⁴⁰ V souvislosti s daňovou politikou či výroční kontrolou farmářských cen

---

²³⁷ Absolutorium je odborný název užívaný pro schvalování účtů nebo činnosti dané instituce/orgánu za určité funkční období. (Kol. aut. *Ilustrovaný encyklopedický slovník I*. Praha 1980, s. 20).

²³⁸ Kol. autorů. *Evropský parlament*. Lucemburk, 2010, s. 16.

²³⁹ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie: druhé, doplněné a aktualizované vydání*. Brno, 2010, s. 351-356.

²⁴⁰ Evropskému parlamentu je dovoleno spolurozhodovat například v oblastech vnitřního trhu, volného pohybu pracovních sil, zemědělské politiky aj. Nově se podílí v justici zabývající se

nebyly ovšem Parlamentu tyto pravomoci rozšířeny, a proto v nich plní pouze konzultační roli.²⁴¹ Při rozhodování musí poslanci s Radou dodržovat řádný legislativní proces, který je v závislosti na rychlosti schválení návrhu rozdělen do třech čtení a dohodovacího řízení. Jestliže Evropský parlament a Rada přijmou legislativní text v prvním čtení, je tento návrh schválen a není proto nutné pokračovat v dalších fázích. Není-li legislativní text přijat v prvním čtení, musí být do určitého časového úseku přepracován a znovu předložen pro schválení. Jestliže by poslední koncepce návrhu nebyla odhlasována ani ve třetím čtení, je tento text s konečnou platností považován za zamítnutý.²⁴²

Další významnou kompetencí legislativního rámce je procedura souhlasu, která byla zavedena již v Jednotném evropském aktu. Parlament je v některých důležitých fázích rozhodování vyzván ke spoluúčasti při hlasování. Souhlasné řízení je vyžadováno zejména při rozšiřování Evropské unie o nové členské země, schvalování mezinárodních smluv, otázkách občanských práv atd.²⁴³

Na základě těchto informací lze konstatovat, že v legislativní oblasti Unie je Evropský parlament zainteresován do tří hlavních procedur. Nejvýznamnější roli zastává procedura spolurozhodování, přičemž zbývající dvě, tj. konzultační a souhlasu, zauímají také velmi důležitou úlohu.

---

trestními činy nebo policejní spolupráci. (Pravomoci [online]. *Euroskop.cz*, [2011-05-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/93/sekce/pravomoci/>>.

²⁴¹ Legislativní pravomoc [online]. *Evropsky-parlament.cz*, [2011-04-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/parliament/powers/legislative.html>>.

²⁴² Řádný legislativní postup [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-04-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=46&pageRank=4>>.

²⁴³ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie: druhé, doplněné a aktualizované vydání*. Brno, 2010, s. 358-359.

V. EVROPSKÁ DIMENZE VE VZDĚLÁVÁNÍ

Podpora a rozvoj vzdělanosti se staly v rámci Evropské unie již před mnoha lety významnými tématy, jejichž naplňování se zásadním způsobem projevilo i ve vzdělávacím programu České republiky. Původní myšlenky obecného charakteru deklarující posílení oblasti odborné vzdělanosti je možné nalézt již v Pařížské smlouvě, tj. od prvopočátku zahájení integrace Evropy.²⁴⁴ Idea posílení vzdělanosti ve všech členských zemích Unie byla za spolupráce zainteresovaných osob postupně rozšiřována. Významným krokem se v osmdesátých letech stalo založení informační sítě pod názvem Eurydice, jejímž prostřednictvím byla propojena evropská spolupráce vzdělávání.²⁴⁵ Během několika let začaly vznikat evropské vzdělávací programy, mezi kterými byly Erasmus či Lingua.²⁴⁶ Konference ministrů školství jednotlivých zemí Evropského společenství, jež se konala v roce 1988, přispěla k vymezení základních cílů v oblasti evropského vzdělávání, čímž do něj vnesla nové atributy podílející se na vytvoření dalších projektů. Elementární podstata usnesení ministrů stála na tvrzení o rozvoji společné evropské identity, hodnot a cílů, poskytnutí dostatečného množství informací o Evropském společenství a budoucím fungování Evropské unie.²⁴⁷

Velkým úspěchem pro příznivce evropské dimenze ve vzdělávání v národních programech se stalo podepsání Maastrichtské smlouvy v roce 1992. Tímto krokem byly členské země Unie vyzvány k zařazení evropských témat do svých národních edukačních systémů, což dodnes dovoluje udávat společný směr jak ve vzdělávací, tak i odborné přípravě. Pozměňující body ve Smlouvě o Evropské

---

²⁴⁴ Evropská unie a školství České republiky [online]. *Walterbartos.cz*, [2011-04-10]. Dostupné z WWW: <http://www.walterbartos.cz/clanky/evropska_unie_a_skolstvi_ceske_republiky.htm>.

²⁴⁵ About Eurydice: Organisation [online]. *Eacea.ec.europa.eu*, [2011-02-25]. Dostupné z WWW: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/about_eurydice_en.php>.

²⁴⁶ Vzdělávací programy EU [online]. *Euractiv.cz*, [2007-08-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/vzdelavani0/link-dossier/vzdelavaci-programy-eu>>.

²⁴⁷ BAŽANTOVÁ, Zuzana. VRATIŠOVSKÝ, Karel. Vzdělávací programy Evropské unie a ČR I. [online]. *Cuni.cz*, [2005-09-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.cuni.cz/IFORUM-2174.html>>.

unii je možné najít v článku 126 a 127, které jsou zaměřeny na všeobecné a odborné vzdělávání mládeže. První z uvedených článků konstatuje, že Společenství se v této oblasti podílí na rozvoji hodnotného vzdělávání, a to za kooperace členských zemí. Výchozími body k naplnění požadavků byly kupříkladu rozšíření pojetí evropského formátu za pomoci výuky cizích jazyků již sdružených zemí, rozvoj mobility, který se vztahoval na pedagogické pracovníky i žáky, zintenzivnění kooperace mezi příslušnými institucemi včetně podpory výměnných programů aj. Tato spolupráce se podle Maastrichtské smlouvy měla týkat i nečlenských zemí a různých mezinárodních organizací, které by mohly dopomoci ke zlepšení obecné vzdělanosti. Článek 127 na tyto nároky politiky vzdělávání navazuje a poukazuje i na důležitost zkvalitnění základní a odborné roviny vzdělanosti vzhledem k usnadnění procesu hledání budoucího profesního uplatnění. Tato koncepce, která byla zahrnuta ve výše jmenovaném kontraktu, nabyla platnost 1. listopadu 1993.²⁴⁸

V souvislosti s přijetím smlouvy o Evropské unii byly v roce 1993 rozpracovány další návrhy k problematice vzdělávání, a to v tzv. *Zelené knize o evropské dimenzi*. Dokument poukazuje kromě jiného i na důležitost zavedení jednotného hodnotícího systému, čímž by se zjednodušil dosavadní systém přenosu výstupů mezi vzdělávacími institucemi.²⁴⁹ Rozdíly v klasifikační soustavě jsou patrné například mezi Českou republikou a Francií. Zatímco v českém podání je na základní škole užívána škála hodnocení od jedné do pěti, ve Francii známkuji od nuly do dvaceti bodů.²⁵⁰

Dalším důležitým mezníkem v procesu prohlubování evropské dimenze vzdělávání bylo přijetí dokumentu s názvem „Učení v informační společnosti“. Obsah se zabýval úkolem vybavit školy informačními technologiemi, na jejichž

---

²⁴⁸ The Maastricht Treaty. Provisions amending the treaty establishing the European economic community with a view to establishing the European community [online]. *Eurotreaties.com*, [2010-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf>>).

²⁴⁹ Vzdělávací programy EU [online]. *Euractiv.cz*, [2007-08-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/vzdelavani0/link-dossier/vzdelavaci-programy-eu>>.

²⁵⁰ ČEPČÁNYOVÁ, Jana. *Reálie frankofonních zemí: Civilisation en racourci La France, la Suisse, la Belgique, le Luxembourg, Monaco, le Canada*. Plzeň, 2004, s. 23-24.

bázi by mohly lépe spolupracovat v nejrůznějších oblastech vzdělávání a zapojovat se do evropských projektů. Tento program byl sjednán na období v rozmezí let 1996 – 1998.²⁵¹

V následujících letech počet projektů i nadále narůstal. Mezi ty nejznámější se zařadily tzv. *eLearning*, který vznikl za účelem podpory elektronického vzdělávání a jehož hodnoty nejvíce podporovala Evropská komise. Jeho vznik probíhal v rámci zavedení programu Sokrates, který je dnes mezi studenty společně s programem Erasmus velmi populární. Fungování eLearningu probíhalo v letech 2004 – 2006.²⁵² Informační portál, který dodnes zastává tyto principy a je i v současnosti využíván, byl vytvořen z podnětu Generálního ředitelství pro vzdělávání a kulturu Evropské komise, jež podporovalo kontext evropské edukace a celoživotního vzdělávání.²⁵³ Vzdělávací program pro období let 2000 – 2006 byl vytvořen v roce 1997. Základním posláním tohoto dokumentu nesoucího název „Na cestě k Evropě vědění“ bylo zvýšení počtu výměnných akcí mezi studenty a pedagogickými pracovníky do roku 2010, a to na dvojnásobek.²⁵⁴

Evropská unie postupem několika desítek let prohlubovala a rozvíjela funkční systémy vzdělávacích programů a učení o Evropě, které se staly součástí zejména všech integrovaných zemí. Za jejich pomoci byly v procesu sjednocování evropského kontinentu rozšiřovány myšlenky o celoživotním vzdělávání a jeho aplikaci v mezinárodním měřítku. I přesto, že Evropská unie vystupuje jako směrodatný činitel, pomocí čehož stanovuje a doporučuje vzdělávací normy,

---

²⁵¹ BAŽANTOVÁ, Zuzana. VRATIŠOVSKÝ, Karel. Vzdělávací programy Evropské unie a ČR I. [online]. *Cuni.cz*, [2005-09-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.cuni.cz/IFORUM-2174.html>>.

²⁵² Vzdělávací programy EU [online]. *Euractiv.cz*, [2007-08-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/vzdelavani0/link-dossier/vzdelavaci-programy-eu>>.

²⁵³ Elearningeuropa.info - Transforming education through technology [online]. *Elearningeuropa.info*, [2011-04-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.elearningeuropa.info/en/home?>>>.

²⁵⁴ Nejznámějšími evropskými programy podporujícími mobilitu a celkovou oblast vzdělávání jsou Lingua, Erasmus, Petra, Phare, Sokrates, Leonardo aj. (Vzdělávací programy EU [online]. *Mezinarodni-organizace.wz.cz*, [2011-04-11]. Dostupné z WWW: <<http://mezinarodni-organizace.wz.cz/eu/vzdelavaci-programy-eu/vzdelavaci-programy-eu.html>>).

zůstává výhradně v zodpovědnosti jednotlivých členských zemí, jakým způsobem se vzdělávacími programy naloží. Jejich respektování lze ilustrovat na vzdělávacím systému České republiky, která s Rámcovým vzdělávacím programem nechala do výuky zanést průřezové téma „Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech“. Tento tematický okruh se věnuje problematice institucí Evropské unie, tj. včetně Evropského parlamentu.²⁵⁵

S postupem času se na vzdělávání kladly vyšší nároky, což je patrné i ze zmíněných dokumentů. Z ústředních cílů vzdělávací politiky Unie je možné jmenovat alespoň některé z nich. Od počátku to byl zejména důraz na zavedení evropské dimenze do vzdělávání, podpora rozvoje výuky cizích jazyků, uznávání kvalifikací a diplomů, zintenzivnění mobility studentů a pedagogických pracovníků, vývoj informační technologie atd.

Významnou úlohu ve vzdělávací politice Unie má i její nadnárodní Parlament. Postavení Evropského parlamentu bylo posíleno v roce 1992, kdy mu byly pomocí Maastrichtské smlouvy navýšeny mimo jiné pravomoci ve spolurozhodovací proceduře. Tento fakt mu do současnosti dovoluje spolurozhodovat o většině předložených návrhů, mezi kterými jsou zahrnuty i projekty z důležitých oblastí evropské vzdělávací politiky. O otázky vzdělávání se v Evropském parlamentu stará především Výbor pro kulturu, mládež a vzdělávání, Poradní výbor odborného vzdělávání aj. Do jejich kompetence spadá rozvoj evropských vzdělávacích programů podporujících mobilitu nebo rozpočet vzdělávání.²⁵⁶ Z těchto důvodů nelze Evropský parlament od tématu vzdělávání a školství oddělit.

---

²⁵⁵ JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 95-96.

²⁵⁶ Dalšími výbory podílejícími se na procesu rozvoje vzdělávání je Hospodářský a sociální výbor nebo Regionální výbor. Evropský parlament velmi podporuje vzdělávací programy, jakými jsou Sokrates či Leonardo. (ČERYCH, Ladislav a kol. *České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie*. Praha, 1999, s. 8-9).

5.1 Kurikulární reforma v České republice

Členské státy Evropské unie již během integračního procesu přijímají důležitá rozhodnutí, která budou mít v budoucnu pro jejich zemi zásadní dopad. Ne jinak tomu bylo i v případě České republiky, která od vstupu do Unie prošla zásadní reformou školství. Zavádění evropské politiky vzdělávání do systémů členských zemí je stanoveno již v Maastrichtské smlouvě. V praxi to znamená, že se tyto země drží společné koncepce o Evropě, ale závisí na každé z nich, jakou variantu realizace zvolí. Jedním z hlavních záměrů tohoto projektu je přiblížení významu sjednocené Evropy a uvědomění si evropské identity.

První kroky ke kurikulární reformě v České republice byly zahájeny několik let před vstupem země do Evropské unie. Fakt o budoucím přistoupení země do tohoto společenství měl již v té době na tvorbu nových dokumentů podstatný vliv. V osnovách českých škol byla evropská tematika zařazena už dříve, ale podle vypracovaných analýz postrádaly integrující zásady a hlubší vysvětlení pojmů Evropa a evropanství.²⁵⁷ S ohledem na tyto skutečnosti byla v české školské reformě zohledněna také tato problematika.

5.1.1 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice

V České republice byly před vstupem do Evropské unie učiněny významné kroky vedoucí k zásadní reformě českého školství. Impulzem pro zahrnutí otázky evropské dimenze do vzdělávacího programu českých škol nabylo významu se zavedením Národního programu rozvoje vzdělávání, tj. Bílé knihy. Návrh tohoto projektu byl zadán Eduardu Zemanovi, který v té době vykonával funkci ministra školství. Z důležitých podkladových materiálů, jež přispěly k vytvoření vzdělávací

---

²⁵⁷ WALTEROVÁ, Eliška. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – I. Část [online]. *Rvp.cz*, [2005-10-27]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/112/VYCHOVA-K-MYSENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH-%E2%80%93-I-CAST.html/>>.

politiky České republiky, a tudíž i Národního programu rozvoje vzdělávání patří kniha „České vzdělávání a Evropa“ a výroční zprávy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.²⁵⁸ Jedná se o dokument, který sloužil jako předloha pro vytvoření Rámcového vzdělávacího programu (RVP), na který navazovaly jednotlivé školní vzdělávací programy (ŠVP). Bílá kniha ovšem nabízí pouze velmi obecný charakter informací o rozvoji vzdělávání a reformě českého školství. V jejím úvodu její autoři označují jako: „*systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu.*“²⁵⁹ Slovo „obecný“ je pro tento dokument stěžejní v tom smyslu, že většina cílů je zde popsána v univerzu, bez konkrétních a detailních formulací. Stručnému objasnění cílů vzdělávání a výchovy v první kapitole navíc předchází jakýsi filozofický text o společnosti a člověku. Pro ukázkou lze uvést následující úryvky z několika odstavců: „*Žijeme v době prudkých a obtížně předvídatelných společenských změn, které se netýkají jen naší země. Vedle nenápadných, ale pronikavých změn podmínek každodenního života – technických, politických, společenských i lidských – jsou tu velké procesy evropské i globální... . Člověka charakterizuje mimořádná plastičnost. Na rozdíl od živočichů, vybavených k životu určitým způsobem a přizpůsobených pro určité prostředí, může člověk žít mnoha různými způsoby a v nejroz-manitějších prostředích, pro každé z nich se však musí tento způsob života nejprve naučit, tj. tvořivě převzít jako kulturu od své rodiny a společnosti.*“²⁶⁰ Kromě toho v kapitole nechybělo ani připomenutí

---

²⁵⁸ Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání, s. 9 [online]. Msmt.cz, [2009-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/analyza-naplnovani-cilu-vzdelavani>>.

²⁵⁹ KOTÁSEK, Jiří. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha, 2001, s. 12 [online]. Msmt.cz, 4. prosince 2002. [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>>.

²⁶⁰ KOTÁSEK, Jiří. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha,

v jakých fázích reprodukce se společnost rozvíjí.²⁶¹ Obecné cíle vzdělávání a výchovy byly poté rozděleny do několika kategorií, které vycházely z teze výčtu oblastí²⁶², kterých se vzdělávání mělo týkat.

Po prostudování dokumentu nezbývá než souhlasit s výroky pracovního týmu, který Národní program rozvoje vzdělávání v roce 2009 podrobil důkladné analýze. Z hodnocení Bílé knihy a jejích naplněných cílů vyplývá, že se jedná o velmi obecný text, ve kterém chybí základní předpoklad formulace cílů. Většina cílů má výlučně všeobecný charakter bez jejich větší souvislosti s opatřeními, kvůli čemuž je méně srozumitelné, jakým způsobem mohou opatření přispět k naplnění stanovených cílů. V souvislosti s hierarchizací cílů a opatření též dochází k jisté destabilizaci textu, jelikož čtenář postrádá jejich posloupnost důležitosti. Podle pracovního týmu v Bílé knize ukazatelé naplnění cílů de facto ve většině případů chybí.²⁶³

S ohledem na tyto nedostatky je nutné připomenout, za jakých politických podmínek byl Národní program rozvoje vzdělávání tvořen a následně aplikován do školství. Jeho přijetí spadalo do doby předsednické vlády Miloše Zemana, tj. v době působnosti menšinové vlády a opoziční smlouvy.²⁶⁴ Mimoto se jednalo o období, kdy se zhruba za rok a půl konaly volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, na jejichž základě byla ustavena nová koalice vedená Vladimírem Špidlou. Jeho vláda se celkově vyznačovala programovou nesourodostí, nízkou oblibou a navíc vnitrostranickou nejednotností sociálních

---

2001, s. 12 [online]. *Msm.cz*, 4. prosince 2002. [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.msm.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>>.

²⁶¹ Jedná se o fázi přijetí či zakořenění, uplatnění a prosazení, předávání. (Tamtéž).

²⁶² Podle dokumentu by měl být brán zřetel mimo poznávání a vědění i na osvojování dovedností sociálních, morálních, estetických aj. (Tamtéž, s. 14-15).

²⁶³ Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání, s. 9 [online]. *Msm.cz*, [2009-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.msm.cz/vzdelavani/skolskareforma/analyza-naplnovani-cilu-vzdelavani>>.

²⁶⁴ VODIČKA, Karel. CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky: historie a*

demokratů. Během čtyř let, kdy v České republice vládla koalice ČSSD, KDU-ČSL, US-DEU připadlo premiérské křeslo třem různým politikům, resp. členům České straně sociálně demokratické.²⁶⁵ I přes velkou nestabilitu, kterou vláda během svého funkčního období procházela, byla schopna udržet vládnoucí pozici do voleb v roce 2006. Povinné zavedení Rámcového vzdělávacího programu, resp. školních vzdělávacích programů základních škol, mělo nabýt plné platnosti 1. září 2007.²⁶⁶ V tomto roce ale už několik měsíců vládla koalice ODS, KDU-ČSL a SZ pod vedením Mirka Topolánka. To znamená, že došlo opět jak k výměně premiéra, tak i ministra školství, kterým se stala Miroslava Kopicová. Je třeba dodat, že ve funkci ministra školství se od doby schválení Bílé knihy do doby povinné implementace školních vzdělávacích programů vystřídal celkem šest ministrů a pět premiérů vlády, což mohlo mít určitý vliv na tvorbu a aplikaci národního vzdělávacího programu, kterým byla Bílá kniha.²⁶⁷

Pro názorné představení daného časového úseku, za který obdrželo šest různých osob předsednickou pozici sektoru Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, slouží následující tabulka.

---

současnost. Praha, 2007, s. 261-264.

²⁶⁵ Místo předsedy vlády nejprve získal Vladimír Špidla (15. 7. 2002 – 4. 8. 2004), poté Stanislav Gross (4. 8. 2004 – 25. 4. 2005) a nakonec Jiří Paroubek (25. 4. 2005 – 16. 8. 2006). (Členové vlády [online]. *Vlada.cz*, [2011-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/default.htm>>).

²⁶⁶ Harmonogram: Průběh reformy – vydávání RVP a přechod na výuku podle vlastních ŠVP [online]. *Msm.cz*, [2011-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.msm.cz/vzdelavani/skolskareforma/harmonogram>>.

²⁶⁷ Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání, s. 7-9 [online]. *Msm.cz*, [2009-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.msm.cz/vzdelavani/skolskareforma/analyza-naplnovani-cilu-vzdelavani>>.

Tabulka 4: Zastoupení pozice ministra školství za léta 1990 – 2010.

Jméno a příjmení	Období vykonávání ministerské funkce
Petr Vopěnka	1990 - 1992
Petr Piňha	1992 - 1994
Ivan Pilip	1994 - 1997
Jiří Gruša	1997 - 1998
Jan Sokol	1998 - 1998
Eduard Zeman	1998 - 2002
Petra Buzková	2002 - 2006
Miroslava Kopicová	2006 - 2007
Dana Kuchtová	2007 - 2007
Martin Bursík	2007 - 2007
Ondřej Liška	2007 - 2009
Miroslava Kopicová	2009 - 2010
Josef Dobeš	od 2010

Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ²⁶⁸

Spolupráce na vytvoření nové vzdělávací politiky České republiky, jejíž podstatnou část představovala Bílá kniha, si stanovilo několik ústředních cílů. Nutno podotknout, že Národní program rozvoje vzdělávání v České republice se opíral o schválený projekt „Koncepte vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice“²⁶⁹, který Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo v roce 1999. Hlavní body se týkaly předškolního, základního a středního vzdělávání. Před schválením konečné verze Bílé knihy musel návrh projektu projít

---

²⁶⁸ Ministři školství od roku 1848: Seznam ministrů a ministryň školství od habsburské monarchie po dnešek [online]. *Msm.t.cz*, [2011-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.msm.t.cz/ministerstvo/ministri-skolstvi-od-roku-1848>>.

²⁶⁹ Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání, s. 7-9 [online]. *Msm.t.cz*, [2009-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.msm.t.cz/vzdelavani/skolskareforma/analyza-naplnovani-cilu-vzdelavani>>.

pozměňujícími úpravami, ke kterým přispěla Národní konference z listopadu 2000.²⁷⁰ Konečné znění nového vzdělávacího programu bylo přijato dne 7. února 2001.²⁷¹ K vládnímu usnesení o schválení Bílé knihy byl připojen paragraf o závazných doplňujících úkolech, kterými byly pověřeny osoby podílející se na tvorbě Národního programu rozvoje vzdělávání. Dodatky vyzývaly k realizaci přijatého programu, vypracování výročních zpráv s upřesňujícími informacemi o plnění vytyčených cílů programu, vypracování finančního plánu projektu, jenž bude každoročně aktualizován apod.²⁷² S přijetím Bílé knihy bylo úzce spojeno vypracování nového školského zákona. Oba faktory výrazně přispěly k reformě českého školství.

5.1.2 Rámcový vzdělávací program

Kurikulární reforma českého školství vycházela z podnětu vytvoření nových pedagogických dokumentů, pro které byl důležitý státní program vzdělávání, tj. národní kurikulum.²⁷³ V Bílé knize se o něm hovoří jako o programu, jehož

---

²⁷⁰ Změny byly navrženy ohledně navýšení veřejných výdajů na vzdělávání, zjednodušení systému přechodu ze základní na střední školu, zvýšení možnosti obdržení maturitní zkoušky nebo snazšího zpřístupnění terciálního vzdělávání. (KOTÁSEK, Jiří. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha, 2001, s. 7-9 [online]. *Msm.cz*, [2002-12-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.msm.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>>).

²⁷¹ Tamtéž.

²⁷² Usnesení Vlády České republiky ze dne 7. února 2001 č. 113 k Bílé knize – Národnímu programu rozvoje vzdělávání v České republice [online]. *Vláda.cz*, [2001-02-07]. Dostupné z WWW: <http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/3880F7C335D74CD6C12571B6006DAE4F>.

²⁷³ KOTÁSEK, Jiří. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha, s. 37 [online]. *Msm.cz*, [2002-12-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.msm.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>>.

stěžejní hodnoty jsou ukryty v demokratickém a humanistickém vzdělávání každého člověka.²⁷⁴ V obecné rovině lze kurikulum označit za souhrnný vzdělávací program, který určuje funkce, cíle a obsah vzdělání, zároveň se vztahuje k metodám a organizaci výuky, učebním strategiím nebo primárnímu pojetí vzdělání.²⁷⁵ Tyto aspekty byly respektovány především v novém školském zákoně o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání č. 561/2004 uzákoněném v roce 2004. Podle stanovených principů se nejprve sestavil Rámcový vzdělávací program, na jehož základě vznikly školní vzdělávací programy.²⁷⁶

Struktura kurikulárních dokumentů má v České republice podobu dvoustupňového modelu. V první řadě je to státní úroveň, kterou reprezentují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy²⁷⁷. Druhou etapu představuje školní úroveň, která zahrnuje školní vzdělávací programy. Rámcový vzdělávací program pro základní školy převzal priority vzdělávání z Národního programu rozvoje vzdělávání a školského zákonu z roku 2004. Program vymezuje všeobecně závazné požadavky kladené pro každý stupeň a obor a samozřejmě také normy, které musí základní školy respektovat při tvorbě svého vlastního

---

²⁷⁴ KOTÁSEK, Jiří. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha, s. 37 [online]. *Msm.cz*, [2002-12-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.msm.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>>.

²⁷⁵ Cílem jsou zde myšleny výstupní dovednosti, vědomosti či hodnoty, přičemž obsah učiva, by měl být vymezen v určitém rámci, a to jasně a stručně. Eliška Waltrová, přední česká pedagoška, označuje kurikulum za soubor problémů, jež se dotýkají otázek proč, koho, v čem, jak, kdy, za jakých podmínek a s jakými očekávanými efekty vzdělávat. (MÜLLEROVÁ, Lenka. ŠIKULOVÁ, Renata. *Cvičebnice obecné didaktiky pro studenty učitelství*. Ústí nad Labem, 2001, s. 39-41).

²⁷⁶ Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání č. 561/2004 (školský zákon) [online]. *Msm.cz*, [2004-11-10]. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.msm.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>>.

²⁷⁷ Jedná se o všechny rámcové vzdělávací programy v České republice, tj. pro předškolní vzdělávání, základní a gymnaziální vzdělávání, střední odborné vzdělávání a ostatní. (JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 9).

programu. Transformace školství v součinnosti se zavedením nového systému měly přispět k vnitřní reformě základních škol a jejich autonomii. K tomu byla zapotřebí přizpůsobivost pedagogických pracovníků, kteří dodnes zastávají primární úlohu nositelů těchto změn.²⁷⁸

Důležitými principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy je vymezení klíčových kompetencí, kterých by měli žáci na konci základního vzdělávání docílit. Klíčové kompetence jsou jakýmsi souborem vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, jež jsou nezbytné v oblasti osobního rozvoje člověka a jeho uplatnění ve společnosti.²⁷⁹ Jejich aplikace by měla nahradit tradiční způsob memorování učiva a ukázat žákům cestu, jakým způsobem se mohou učit a obhajovat své výsledky, vést je k diskuzím a spolupráci, propojit jejich vědomosti s co nejvyšším počtem vědních oborů atp. Za zmínku jistě stojí postoj pracovního týmu, jež zpracoval podrobnou analýzu kurikulárních dokumentů. Ti zastávají názor, že klíčové kompetence, tak jak jsou uvedeny v rámcovém vzdělávacím programu, jsou sepsány příliš obecně, v dokonalé a ideální podobě. Kromě toho autoři podotýkají, že proces osvojování klíčových kompetencí je záležitostí celoživotního vzdělávání.²⁸⁰

Vedle klíčových kompetencí se v Rámcovém vzdělávacím programu objevuje pojem vzdělávací obsah, který zahrnuje očekávané výstupy a učivo. Tyto faktory jej dávají do úzké souvislosti s klíčovými kompetencemi, a proto by neměly být od sebe oddělovány. Podobně tomu je i u dalších termínů, které na sebe navazují, a to například u vzdělávací oblasti a vzdělávacího oboru. Obecně lze konstatovat, že vzdělávací obsah je v Rámcovém vzdělávacím programu základních škol

---

²⁷⁸ HRACHOVCOVÁ, Marie. HORSKÁ, Viola. ZOUHAR, Jan. *Pomáháme při tvorbě školního vzdělávacího programu: vzdělávací obor Výchova k občanství*. Praha, 2007, s. 8-10.

²⁷⁹ Klíčových kompetencí je celkově šest: kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanská a pracovní. (JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 14-17).

²⁸⁰ Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání, s. 21 [online]. *Msmť.cz*, [2009-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmť.cz/vzdelavani/skolskareforma/analyza-naplnovani-cilu-vzdelavani>>.

rozvržen do devíti vzdělávacích oblastí tvořených vzdělávacími obory. V některých případech může jít pouze o jeden obor.²⁸¹

Tabulka 5: Rozdělení vzdělávacích oblastí a oborů v Rámcovém vzdělávacím programu.

Státní úroveň - Rámcový vzdělávací program	
Vzdělávací oblast	Vzdělávací obory
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura
	Cizí jazyk
Matematika a její aplikace	Matematika a její aplikace
Informační a komunikační technologie	Informační a komunikační technologie
Člověk a jeho svět	Člověk a jeho svět
Člověk a společnost	Dějepis
	Výchova k občanství
Člověk a příroda	Fyzika
	Chemie
	Přírodopis
	Zeměpis
Umění a kultura	Hudební výchova
	Výtvarná výchova
Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví
	Tělesná výchova
Člověk a svět práce	Člověk a svět práce

Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy²⁸²

Z tabulky je patrný vztah mezi třemi proměnnými, kterými jsou nevyznačený obsah vzdělávání a zvýrazněná oblast a obory vzdělávání. Vzdělávací obsah je odrazem jednotlivých vzdělávacích oblastí, ze kterých vycházejí vzdělávací obory. Vzdělávací obory jsou do vzdělávacích oblastí řazeny podle příbuzenských

²⁸¹ JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 18.

²⁸² Tamtéž.

rysů na základě jejich vzájemné relace.

Koncepce Rámcového vzdělávacího programu ovšem zahrnuje ještě další povinnou součást základního vzdělávání známou pod pojmem „průřezová témata“. Průřezová témata by bylo možné charakterizovat jako povinně volitelná témata, která prostupují jak vzdělávacími oblastmi, tak i vzdělávacími obory. Jedná se o mezitémata propojující vzdělávací oblasti a vzdělávací obsahy oborů. Jejich implementace je ve školních vzdělávacích programech obligatorní, ale závisí na každé škole, kdy a za jakých okolností je aplikuje. Obsah průřezových témat je rozdělen do několika tematických okruhů, jejichž účinnost je závislá na propojenosti vzdělávacího obsahu daného vyučovacího předmětu, který si stanovuje škola.²⁸³ Průřezová témata představují nový komponent vzdělávání, který vychází z aktuálních problémů světa. Svou komplexností jsou vhodná pro aplikaci ve všech vzdělávacích oblastech Rámcového vzdělávacího programu.²⁸⁴

Každé průřezové téma je specifikováno jednotlivými tematickými okruhy, které jsou v Rámcovém vzdělávacím programu dále rozvedeny do dalších podtémat. Vzhledem k tomu, že je tato práce zaměřena na Evropský parlament, bude ukázka vztahu mezi základními ukazateli zaměřena právě na instituce Unie. Téma Evropského parlamentu je nejprve obsaženo ve vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“, následuje vzdělávací obor „Výchova k občanství“, který na školské úrovni ústí ve vyučovací předmět, a to pod názvem, který si zvolí škola. Na státní úrovni následuje průřezové téma pod názvem „Výchova k myšlení v Evropských a globálních souvislostech“, které se člení na tři tematické okruhy. Jedním z nich je „Jsme Evropané“, ve kterém je možné nalézt podtéma „Instituce Evropské unie a jejich fungování“.²⁸⁵

---

²⁸³ JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 90.

²⁸⁴ TICHÁ, Jiřina. Informace k hodnocení průřezových témat ve školních vzdělávacích programech pro základní vzdělávání [online]. *Msmť.cz*, [2008-03-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmť.cz/vzdelavani/informace-k-hodnoceni-prurezovych-temat-ve-skolnich-vzdelavacich-programech-pro-zakladni-vzdelavani?highlightWords=informace+hodnocen%C3%AD+pr%C5%AF%C5%99ezov%C3%BDch>>.

²⁸⁵ JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se*

Pro lepší orientaci je v tabulce znázorněn poměr mezi průřezovými tématy a tematickými okruhy, které na sebe vážou vzdělávací obory a oblasti.

Tabulka 6: *Průřezová témata a jejich tematické okruhy.*

Státní úroveň - Rámcový vzdělávací program	
Průřezová témata	Tematické okruhy
Osobnostní a sociální výchova	Osobnostní rozvoj
	Sociální rozvoj
	Morální rozvoj
Výchova demokratického občana	Občanská společnost a škola
	Občan, občanská společnost a stát
	Formy participace občanů v politickém životě
	Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování
Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech	Evropa a svět nás zajímá
	Objevujeme Evropu a svět
	Jsme Evropané
Multikulturní výchova	Kulturní diference
	Lidské vztahy
	Etnický původ
	Multikulturalita
	Princip sociálního smíru a solidarity
Environmentální výchova	Ekosystémy
	Základní podmínky života
	Lidské aktivity a problém životního prostředí
	Vztah člověka k prostředí
Mediální výchova	Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení
	Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality
	Stavba mediálních sdělení
	Vnímání autora mediálních sdělení
	Fungování a vliv médií ve společnosti

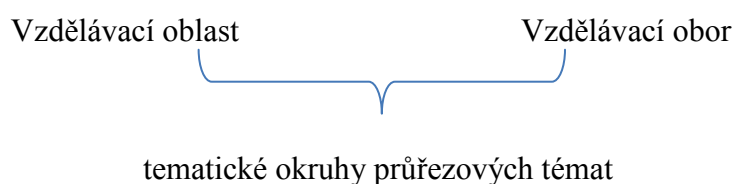
Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy²⁸⁶

změnami provedenými k 1. 9. 2007). Praha, 2007, s. 18-90.

²⁸⁶ JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 18-90.

Vztah mezi vzdělávacími oblastmi, vzdělávacími obory a tematickými okruhy průřezových témat lze také vyjádřit pomocí následujícího schématu, které ukazuje propojenost jednotlivých proměnných.

Schéma 1: *Vztah mezi vzdělávací oblastí, vzdělávacím oborem a tematickými okruhy průřezových témat.*

Zdroj: Rámcový vzdělávací program²⁸⁷

5.1.3 Školní vzdělávací program

Posledním, ale velmi důležitým bodem se po přijetí Bílé knihy, nového školského zákona a schválení Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy stala tvorba školních vzdělávacích programů. Ty bezprostředně navazují na Rámcový vzdělávací program i ostatní výše uvedené dokumenty. Sestavením školního vzdělávacího programu byli pověřeni pedagogičtí pracovníci školy všech vyučovacích předmětů, a to z důvodu větší kooperace. Úkolem školního plánu bylo sestavení programu, ve kterém by se předměty navzájem prolínaly, což by u žáků přispělo k uvědomění si mezioborových souvislostí.²⁸⁸

Rámcový vzdělávací program neplní funkci osnov, ale spíše obsahového rámce

---

²⁸⁷ Schéma bylo vypracováno pomocí poznatků z uvedené publikace. (JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 90).

²⁸⁸ JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání*. Praha, 2006, s. 5-7.

povinného minima, které by si měli žáci během základního vzdělávání osvojit. Státní úroveň programu vymezila pro školní vzdělávací program vzdělávací oblasti, obory a průřezová témata, z jejichž obsahu dále vznikaly konkrétní vyučovací předměty škol. Tyto předměty mohly a dodnes mohou mít i podobu povinných kurzů, projektů atd.²⁸⁹ Obsah každého ze vzdělávacích oborů je implikován do odpovídajících vyučovacích předmětů, které jsou strukturovány tak, aby co nejlépe postihly potřeby a zájmy žáků vzhledem k naplnění klíčových kompetencí.²⁹⁰ Tímto vznikne určitá hierarchie mezi stanovenými vzdělávacími činiteli.

Tabulka 7: *Návaznost vzdělávacích činitelů mezi Rámcovým vzdělávacím programem (RVP) a školním vzdělávacím programem (ŠVP) ve vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“.*

Státní úroveň - RVP		Školní úroveň - ŠVP
Vzdělávací oblast	Vzdělávací obory	Vyučovací předměty
Člověk a společnost	Dějepis	Dějepis
	Výchova k občanství	Výchova k občanství
		Občanská výchova
		Občanská nauka
		Společenské vědy

Zdroj: HRACHOVCOVÁ, Marie. HORSKÁ, Viola. ZOUHAR, Jan. *Pomáháme při tvorbě školního vzdělávacího programu: vzdělávací obor Výchova k občanství.*²⁹¹

Z tabulky, která je věnována vyučovacím předmětům je jasně vidět, že se názvy předmětů ve větší míře liší od označení vzdělávacího oboru. Je tomu proto,

²⁸⁹ HRACHOVCOVÁ, Marie. HORSKÁ, Viola. ZOUHAR, Jan. *Pomáháme při tvorbě školního vzdělávacího programu: vzdělávací obor Výchova k občanství.* Praha, 2007, s. 12-13.

²⁹⁰ JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007).* Praha, 2007, s. 18.

²⁹¹ HRACHOVCOVÁ, Marie. HORSKÁ, Viola. ZOUHAR, Jan. *Pomáháme při tvorbě školního vzdělávacího programu: vzdělávací obor Výchova k občanství.* Praha, 2007, s. 15.

že školy nejsou povinny dodržovat přesný název, a tudíž jej mohou zvolit podle vlastního uvážení. Jedinou podmínkou pro ně zůstává, že pojmenování předmětu by mělo vystihovat specifičnost obsahu vzdělávacího oboru.²⁹²

S benevolencí volby názvu předmětu ovšem souvisí značný zmatek. Při kontaktování základních škol v době výzkumu a přípravy dotazníku, který je součástí této práce, došlo v několika případech k nedorozumění ohledně označení předmětu. Na otázku, zda se na příslušné škole vyučuje předmět výchova k občanství, mi bylo sděleno, že nikoli. V takové případě bylo nutné položit další otázku, která již obsahovala názvy občanská výchova, občanská nauka, popř. i společenské vědy, jak je uvedeno v tabulce č. 7. Nejednotné vymezení názvu předmětu na základních školách s sebou přináší velkou nekonzistentnost, která znesnadňuje již tak poměrně složitý vzdělávací systém.

Zvolení vhodného pojmenování předmětu je spjato s integračním procesem konkrétních proměnných. Rámcový vzdělávací program vysvětluje mechanismus sjednocování takto: „*Z jednoho vzdělávacího oboru může být vytvořen jeden vyučovací předmět nebo více vyučovacích předmětů, případně může vyučovací předmět vzniknout integrací vzdělávacího obsahu více vzdělávacích oborů (integrováný vyučovací předmět). RVP ZV²⁹³ umožňuje propojení (integraci) vzdělávacího obsahu na úrovni témat, tematických okruhů, případně vzdělávacích oborů.*“²⁹⁴ Vzhledem k těmto integračním možnostem mají školy právo zvolit název výchozího předmětu podle vlastního úsudku.

Příkladem takového sjednocení může být předmět označený „Výchova k občanství a zdraví“, který vznikl ze vzdělávacího oboru výchova k občanství a výchova ke zdraví. Název vystihuje oba vzdělávací obory, čímž je naplněn

---

²⁹² Z tabulky je též patrné, že název vyučovacího předmětu může být shodný se vzdělávacím oborem, jak je tomu v případě označení „Výchova k občanství“ nebo „Dějepis“. (JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání*. Praha, 2006, s. 55-56).

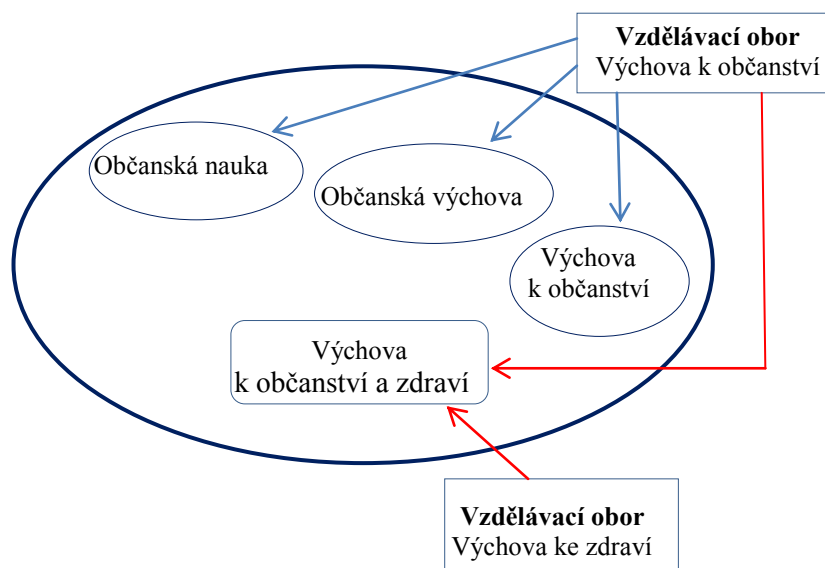
²⁹³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. (JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 9).

²⁹⁴ Tamtéž, s. 18.

požadavek Rámcového vzdělávacího programu.

Schéma 2: *Vznik názvu integrovaného vyučovacího předmětu.*

Zdroj: STANĚK, Antonín. *Výchova k občanství a evropanství*.²⁹⁵

Vytvoření školního vzdělávacího programu mělo několik důvodů. Především to byla příčina legislativní, která školám nařizovala jeho povinné zavedení. Kromě toho zde ale existovaly i jiné argumenty, jež představil již Národní program pro rozvoj vzdělávání. Program školní úrovně měl zaručit větší svobodu pro vybudování konkrétní podoby vzdělávání, kterou by škola mohla využít pro svou prezentaci a k odlišení od ostatních edukačních institucí. To mělo přispět k její větší autonomii, ale také rozvoji tvůrčích schopností učitelů a žáků.²⁹⁶

²⁹⁵ STANĚK, Antonín. *Výchova k občanství a evropanství*. Olomouc, 2007, s. 53.

²⁹⁶ KOTÁSEK, Jiří. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha, s. 37-39 [online]. *Msm.cz*, [2002-12-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.msm.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>>.

V souvislosti s prostudováním Bílé knihy se lze opět přiklonit k názorům pracovního týmu, který je přesvědčen, že tento dokument nedostatečným způsobem odůvodňuje zavedení takovýchto reforem. Je pravdou, že i v těchto otázkách přináší Národní program rozvoje vzdělávání velmi obecné informace, které blíže nespecifikují nutnost přijetí těchto a ne jiných cílů a principů. Na základě vlastní zkušenosti spjaté s rozhovory s pedagogickými pracovníky nezbývá než souhlasit s tezí pracovního týmu, který poukazuje na fakt, kdy se zainteresované osoby domnívají, že české kurikulární reformy byly rozhodnutím Evropské unie či jiných ministerských úředníků.²⁹⁷

5.2 Výchova k občanství – vzdělávací obor a předmět

Vzdělávací obor Výchova k občanství patří do jedné z devíti vzdělávacích oblastí Rámcového vzdělávacího programu. Stejně jako ostatní obory systému ho charakterizuje vzdělávací obsah, který se v tomto případě dělí do pěti částí, jež spolu úzce souvisí. Všeobecně je možné výchovu k občanství označit za výchovu vedoucí k rozvoji základních klíčových kompetencí, jak jsou pojaté v Rámcovém vzdělávacím programu. Mimo rozvoj vědomostí, postojů, dovedností a schopností, by měli žáci být zejména prostřednictvím tohoto oboru vedeni k budování vztahu k demokracii, řešení konfliktů nenásilnou formou nebo tolerancí.²⁹⁸ Je důležité připomenout, že obor Výchova k občanství je příznačný svou multidisciplinarností, tj. souvztažností více vědních oborů, a proto je někdy obtížné stanovit přesné hranice jeho dosahu. Nejčastěji se hovoří o souvislosti s

---

²⁹⁷ Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání, s. 21 [online]. *Msmť.cz*, [2009-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmť.cz/vzdelavani/skolskareforma/analyza-naplnovani-cilu-vzd-elavani>>.

²⁹⁸ Výchova k občanství by měla také vést ke spolupráci, umění orientovat se v informacích a nepodléhat propagandě, respektovat lidi kolem sebe a jejich názory, aktivně se podílet na politickém životě apod. (STARÁ, Jana. *Výchova k demokratickému občanství v primární škole*. Praha, 2004, s. 9-12).

aplikovaných poznatky z politologie, ekonomie, sociologie, historie, filozofie, práva, psychologie či mezinárodních vztahů a etiky.²⁹⁹ Vzdělávací obsah oboru Výchovy k občanství je na základních školách rozdělen do tematických okruhů pod názvy Člověk ve společnosti, Člověk jako jedinec, Stát a hospodářství, Stát a právo a Mezinárodní vztahy, globální svět. Tyto tematické okruhy jsou opět blíže specifikovány a po jejich prozkoumání lze dospět k názoru, že jsou propojeny nejenom mezi sebou, ale i s ostatními vzdělávacími obsahy oborů a jejich dílčími okruhy.³⁰⁰

Oblastí Evropské unie se zabývá obsah vzdělávacího oboru Mezinárodní vztahy, globální svět, ve kterém je zakotvené učivo o evropské integraci. V tomto okruhu by měli žáci být schopni diskutovat o podstatě a významu Unie, včetně jejího vztahu s Českou republikou a jinými mezinárodními organizacemi. V rámci integrace České republiky do Evropské unie by žáci měli umět minimálně popsat, jaký vliv mělo a má zapojení republiky do této organizace na každodenní život jejich občanů a uvědomit si práva, která jim v Unii přísluší a která mohou uplatnit.³⁰¹ Za účelem přiblížení hlasovacího práva do Evropského parlamentu, které mohou občané všech členských zemí využít od osmnácti let, je právě tento očekávaný výstup žáků příležitostí k objasnění problematiky evropských voleb. Mimo jiné je tento tematický obsah oboru Výchova k občanství vhodné sloučit s různými průřezovými tématy, kde k nejbližším patří „Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech“, a to především s jeho tematickým okruhem „Jsme Evropané“. S otázkou voleb do Evropského parlamentu je zde taktéž možnost pracovat s dalšími průřezovými tématy, mezi které se řadí

---

²⁹⁹ HRACHOVCOVÁ, Marie. HORSKÁ, Viola. ZOUHAR, Jan. *Pomáháme při tvorbě školního vzdělávacího programu: vzdělávací obor Výchova k občanství*. Praha, 2007, s. 16.

³⁰⁰ JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 48-50.

³⁰¹ Mezi další očekávané výstupy patří například uvedení nejnámějších mezinárodních organizací a společenství, se kterými má Česká republika nejbližší vztah, načež by měli žáci sami uvést jejich výhody a nevýhody, význam apod. Jako další prvek se zde objevuje pojem globalizace, kde by žáci měli popsat její kladné i záporné projevy související s globálními problémy a jejich možného řešení. (Tamtéž, s. 50).

„Výchova demokratického občana“ s tematickými okruhy „Občan, občanská společnost a stát“, „Formy participace občanů v politickém životě“, dále se jedná o průřezové téma „Mediální výchova“, ve kterém by vzhledem k volbám uspěl tematický okruh „Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení“, „Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality“, „Vnímání autora mediálních sdělení“ nebo „Fungování a vliv médií ve společnosti“, a to hlavně z důvodu užívání masivních mediálních prostředků v době volebních kampaní.³⁰²

Objasnění principu voleb do Evropského parlamentu, ale i Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, které vycházejí ze stejného volebního systému, tj. poměrného, je jedním ze základních předpokladů pochopení funkce a mechanismu demokracie. Aby bylo možné s žáky dále pracovat, je nezbytné, aby nejprve porozuměli těmto fundamentům. Dále je nutné, aby byli žáci schopni kriticky přistupovat k mediálním sdělením, a to zejména v době voleb, které často v České republice provázejí agresivní politické kampaně. Lze se proto domnívat, že by mediální výchova měla být jedním z nejfrekventovanějších průřezových témat spojených s obsahem vzdělávacího oboru ve výuce o evropských a národních volbách.

Výchova k občanství zaujímá velmi široký mezioborový pás vědních disciplín, které se v jejich nejrůznějších odvětvích prolínají. Výše zmíněná průřezová témata mohou být doplněna v celkovém pojetí oboru i předmětu výchovy k občanství o multikulturní výchovu, osobnostní a sociální výchovu i environmentální výchovu. Všechna tato témata jsou založena na principu aktuálních problémů, na které by, alespoň podle Rámcového vzdělávacího programu, měli žáci základních škol znát odpovědi.

---

³⁰² Zmíněné tematické okruhy se u průřezového tématu Výchova demokratického občana vztahuje k povinnostem a právům občanů, přijetí odpovědnosti za své postoje a činy nebo volebním systémům v demokratické společnosti. U mediální výchovy by měl být kladen důraz na osvojení kritického postoje ke zpravodajství a reklamě, rozlišování mezi interpretací mediálního sdělení a reality, s čímž je spojen faktický a fiktivní obsah zpráv či způsoby financování médií. Všechny tyto faktory se dotýkají voleb národních i evropských. (JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 90-103).

5.3 Průřezové téma „Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech“

Pojetí evropské dimenze prochází základním vzděláváním ve všech jeho možných aspektech. Dotýká se schopností a vědomostí, postojů i hodnot, které značnou měrou doplňuje o evropský formát.³⁰³ Tento faktor je v rámci oboru Výchova k občanství nejvíce rozvinut v obsahové jednotce „Mezinárodní vztahy, globální svět“, a zejména pak v průřezovém tématu „Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech“. Pomocí těchto stěžejních pilířů je možné u žáků rozšířit představu o Evropě jako takové, včetně její perspektivy v oblasti vztahů s ostatními zeměmi Unie i mimo ni.

Průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech je postaveno na bázi akcentace evropské dimenze ve vzdělávání, a to pomocí jeho tematických okruhů Evropa a svět nás zajímá, Objevujeme Evropu a svět, Jsme Evropané.³⁰⁴ Podstatou implementace těchto okruhů je rozvoj globálního myšlení a mezinárodního porozumění, jež by měly být vedoucími ukazateli pro vybudování vědomí o evropských občanech a evropské identitě za předpokladu nenarušování vazby národní identity. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech je dílčím prvkem všech vzdělávacích oblastí, čímž dochází k větší pravděpodobnosti využití získaných znalostí v širokém okruhu vědních disciplín. Tento fakt u žáků podněcuje tradiční evropské hodnoty, kterými jsou humanismus, morálka kritické myšlení aj.³⁰⁵

---

³⁰³ WALTEROVÁ, Eliška. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – I. Část [online]. *Rvp.cz*, [2005-10-27]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/113/VYCHOVA-K-MYSLANI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH-%E2%80%93-II.html>>.

³⁰⁴ DOPITA, Miroslav. STANĚK, Antonín. „*RVP v praxi učitele výchovy k občanství – se zaměřením na potírání rasové a národnostní nesnášenlivosti*“. *Sborník příspěvků z 12. ročníku Letní školy pro učitele občanské výchovy, občanské nauky a základů společenských věd*. Olomouc, 2005, s. 153.

³⁰⁵ Často jsou do souvislosti přidáné svobodná vůle, uplatňování práva a osobní zodpovědnosti nebo racionální uvažování. (Tamtéž).

Rámcový vzdělávací program v oblasti vědomostí, dovedností a schopností přesně vymezuje přínos průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Ten by měl zvláště zasahovat do roviny pochopení Evropy jako prostředí, ve kterém se nacházejí odlišné národy, skupiny lidí, kultury a jazyky, které tento prostor sdílejí nebo porozumění společným politikám a institucím Evropské unie, jejichž rozhodování a činnosti mají vliv na život jejich občanů. Vědomosti žáků by měly být také obohaceny o souvislosti evropských historických událostí, které daly podnět k evropskému integračnímu procesu.³⁰⁶

Ve výukovém kontextu evropských událostí by neměly být opomenuty ani faktory přispívající k udržení míru, který výrazně podporuje soudržnost evropských států v Unii a její otevřenost vůči ostatním nečlenským zemím, seznámení se s různými formami kultur, sociálních specifik či jednoduchého začlenění osobních zkušeností žáků ze zahraničních pobytů.³⁰⁷

Podle Elišky Walterové, známé české pedagožky, jsou základní hodnoty tohoto průřezového tématu Rámcového vzdělávacího programu především v tom, že:

- *přispívá k pochopení Evropy jako prostředí sdíleného různými národy a skupinami lidí*
- *podporuje chápání jevů a událostí očima „evropského občana“*
- *rozvíjí u žáků smysl pro partnerství, spolupráci, hledání konsenzu a nalézání společných řešení*
- *umožňuje získat vědomosti a dovednosti nezbytné pro orientaci v evropském a globálním prostoru vzdělávání práce, občanského i osobního života*

---

³⁰⁶ JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 87-88.

³⁰⁷ DOPITA, Miroslav. STANĚK, Antonín. „*RVP v praxi učitele výchovy k občanství – se zaměřením na potírání rasové a národnostní nesnášlivosti*“. *Sborník příspěvků z 12. ročníku Letní školy pro učitele občanské výchovy, občanské nauky a základů společenských věd*. Olomouc, 2005, s. 153-155.

- *přispívá významně k překonávání stereotypů a předsudků, eventuálně xenofobních projevů*
- *přináší životní perspektivy v evropském a mezinárodním kontextu*³⁰⁸

Pomocí tematických okruhů a celkového obsahu průřezového tématu *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech* lze usuzovat, že žáci budou při ukončení základního vzdělávání schopni orientace v evropských a mezinárodních otázkách, díky čemuž si budou moci utvořit vlastní představu o evropském a globálním dění.

5.3.1 Tematické okruhy průřezového tématu

Nedílnou součástí každého průřezového tématu jsou i jeho tematické okruhy. *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech* jich má celkem tři.

Tabulka 8: *Tematické okruhy průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.*

Státní úroveň - Rámcový vzdělávací program	
Průřezové téma	Tematické okruhy
Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech	Evropa a svět nás zajímá
	Objevujeme Evropu a svět
	Jsme Evropané

Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy³⁰⁹

³⁰⁸ WALTEROVÁ, Eliška. *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – I. Část* [online]. *Rvp.cz*, [2005-10-27]. Dostupné z WWW: < <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/112/VYCHOVA-K-MYSLENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH-%E2%80%93-I-CAST.html/>>.

³⁰⁹ JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 88.

Tematický okruh Evropa a svět nás zajímá, se soustřeďuje na základní poznatky společenských událostí. Mezi nimi vynikají rodinné příběhy podpořené různými zkušenosti z Evropy i světa. V případě, že alespoň někteří žáci se svými rodiči trochu cestují, a to i v rámci České republiky, lze tento tematický okruh velmi snadným způsobem začlenit do výuky a oživit jím poznatky z cest. Pozornost žáků by se měla soustředit kupříkladu na styl života našich zahraničních sousedů, jejich tradice, zvyky nebo okolí, ve kterém žijí.³¹⁰ Opět se zde nabízí propojení s jinou vzdělávací oblastí, kterou je Jazyk a jazyková komunikace se zaměřením na vzdělávací obor Cizí jazyk. Žáci, kteří někdy navštívili některou z evropských zemí, nebo i neevropských, si mohli mimo běžných poznatků z odlišné kultury přivést více zážitků získaných prostřednictvím cizojazyčné komunikace s místními obyvateli.

Druhým okruhem průřezového tématu je „Objevujeme Evropu a svět“, který vychází a prolíná se s předešlým okruhem Evropa a svět nás zajímá. Stejně jako u České republiky se i zde žáci učí o evropských symbolech³¹¹, životech Evropanů, jejich vzdělávání, ale zejména o Dnu Evropy.³¹² Jestliže mají žáci základních škol

---

³¹⁰ JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 88.

³¹¹ Jedná se o evropskou vlajku, která je tvořena dvanácti hvězdami na modrém pozadí. Počet hvězd se odvíjí od čísla dvanáct, jelikož to je symbolem úplnosti, dokonalosti a jednoty. Kruh, ve kterém se hvězdy seskupují je odrazem solidarity a souladu evropských národů. Hymna je podle oficiálních stránek Evropské unie považována za hymnu Evropy, tj. nejenom Evropské unie a byla převzata z Deváté symfonie Ludvíka Van Beethovena s názvem „Óda na radost“, složenou v roce 1823. Třetím symbolem je Den Evropy, který představuje den, kdy byl Robertem Schumanem předložen plán o vytvoření jednotné Evropy, resp. založení Evropském společenství uhlí a oceli (ESUO). Den Evropy je oslavován každý rok 9. května. V seznamu symbolů by nemělo chybět ani motto Evropské unie „Jednotná v rozmanitosti“, které vyjadřuje společný cíl členských zemí, jež je úsilí o mír a blahobyt. Poslední v řadě je evropská měna v podobě eura, kterým v současné době nedisponují všechny země Unie. Země, které euro přijaly za svou měnu, patří do tzv. *eurozóny*. (PLACÁK, Petr. *Symboly EU* [online]. *Euroskop.cz*, [2011-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/50/sekce/evropska-vlajka/>>).

³¹² JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 88.

pochopit smysl evropské integrace, je nezbytné je seznámit s historickým kontextem událostí a problematikou vzniku Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). Předložení primárních informací o Schumanovu plánu, který je do současnosti prezentován jako Deklarace z 9. května 1950, je jedním z ústředních bodů k porozumění záměrů sjednocování evropského kontinentu. Tento počáteční návrh se stal nosným pilířem pro zintenzivnění budoucího integračního procesu národů, jehož součástí jsou dnes i občané České republiky.

V tabulce č. 8 byl úmyslně zvýrazněn tematický okruh „Jsme Evropané“, jehož klíčové obsahové jednotky, jimž se věnuje tato práce, jsou patrné i v tabulce následující, tj. č. 9.

Tabulka 9: *Obsah tematického okruhu „Jsme Evropané“.*

Státní úroveň - Rámcový vzdělávací program	
Tematický okruh	Obsah tematického okruhu
Jsme Evropané	Kořeny a zdroje evropské civilizace
	Klíčové mezníky evropské historie
	Evropská integrace
	Instituce Evropské unie a jejich fungování
	Čtyři svobody a jejich dopad na život jedince
	Co Evropu spojuje a co ji rozděluje
	Mezinárodní organizace a jejich přispění k řešení problémů dětí a mládeže

Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy³¹³

Tato práce vychází především ze tří ústředních obsahových faktorů tematického okruhu průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, kterými jsou klíčové mezníky evropské historie, evropská integrace a zejména instituce Evropské unie a jejich fungování, z nichž byl vybrán Evropský parlament. Je nutno připomenout, že i ostatní obsahové díly

³¹³ JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 88.

jak celého tematického okruhu, tak i ostatních průřezových témat a některých vzdělávacích oblastí jsou s touto tematikou v úzkém spojení a nelze je od sebe oddělit.

Obsah tematického okruhu „Klíčové mezníky evropské historie“ by bylo třeba postavit na vědomostech žáků z dějepisu. Především by se jednalo o dějepisný vzdělávací obor a jeho vzdělávací obsahy pro druhý stupeň základní školy pod názvy „Moderní doba“ a „Rozdělený a integrující se svět“, které se zabývají poznatky z první a druhé světové války, jejich příčinami i následky.³¹⁴ Tyto základní historické informace by žákům pomohly lépe pochopit důvody integrace. Nejvýznamnějšími historickými událostmi, na jejichž popud se začalo vážně uvažovat o postupném sjednocování Evropy, byly bez pochyby první a druhá světová válka a vzrůstající vliv Spojených států amerických a Sovětského svazu. Za přechodník a zároveň historický přelom integrované Evropy se stalo naplnění ideje Coudenhove-Kalergiho, který začátkem 20. století rozvedl myšlenku Spojených států evropských. I přesto, že jeho jméno bylo do jisté míry po druhé světové válce překryto jménem francouzského ministra zahraničí Roberta Schumana, jde o naprosto nezanedbatelnou osobnost historie evropské integrace. Zlom v naplnění představ o mírové Evropě a vybudování současného konceptu Unie nastal nejprve založením Rady Evropy v roce 1949 a následně přijetím Deklarace z 9. května 1950, díky které se podařilo navázat spolupráci nejenom mezi Německem a Francií, ale i dalšími státy.

Pokud mají žáci základních škol dojít k porozumění daných okolností jednotné Evropy, je zapotřebí jim také připomenout datum 18. dubna 1951, kdy došlo k podepsání Pařížské smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). Tento kontrakt ovšem sebou přinesl i další důležité aspekty, jež jsou

---

³¹⁴ Vzdělávací obsah „Moderní doba“ se koncentruje na okolnosti první a druhé světové války doprovázené úvahami o jejich příčinách, ale také o kladech a nedostatcích demokracie, důsledcích totalitních režimů apod. Očekávané výstupy u téma „Rozdělený a integrující se svět“ vycházejí z předešlých poznatků a rozvíjí je o oblast příčin vzniku bipolárního světa, situace zemí patřících do východního bloku, historii Československa aj. (JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha, 2007, s. 43-47).

dodnes patrné. Smlouva nejenom že umožňovala přistoupení dalších zemí, tj. akceptovala rozšiřování Společenství, ale nechala vzniknout i instituce, které do současnosti plní své funkce. Za této skutečnosti se zrodilo Parlamentní shromáždění ESÚO, jež je dnes známo jako Evropský parlament. Postupem času docházelo s rozšiřováním Společenství také ke zvyšování pravomocí jednotlivých nadnárodních orgánů, z nichž jich za dobu své působnosti získal nejvíce právě Parlament. Pomineme-li obecné funkce, kterými se tento nadnárodní orgán podílí na chodu Unie, nezbyvá než konstatovat, že zde dodnes stojí výsostné právo přímé volby jeho zástupců, a to v přímých, všeobecných a tajných volbách. Tento fakt jej staví do pozice jediné nadnárodní přímo volené instituce v Evropě, což mu zaručuje bližší kontakt s obyvateli všech členských i nečlenských zemí Unie a zvláště pak těch, kteří mají právo v těchto volbách hlasovat. Z tohoto důvodu je velká část práce věnována právě evropským volbám, se kterými by měli být žáci základních škol obeznámeni už jen proto, že od nich bude v budoucnu s největší pravděpodobností očekávána jejich účast.

Evropská unie se často jeví jako velmi složitá organizace složená z mnoha nadnárodních orgánů, kterým občané nerozumí. Evropský parlament je ale jednou z mnoha institucí, která svou jedinečnou rolí přímo voleného orgánu má možnost oblast náplně institucí přiblížit. Bariéru k pochopení institucionárního systému Evropské unie netvoří pouze neznalost a její jistá neprůhlednost, ale také upřednostňovaný zájem o národní otázky jednotlivých zemí a nevelký interes se problematikou Unie více zabývat.

VI. EVROPSKÝ PARLAMENT VE VÝUCE VZDĚLÁVACÍHO OBORU VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Reforma českého školství značným způsobem podpořila v Rámcovém vzdělávacím programu základních škol rozvoj vědomostí o Evropské unii. V rámci základních škol to znamená, že by měl být určitý počet hodin věnován této organizaci, včetně nejrůznějších faktorů, které ji ovlivňují. Poskytnutí informací o počátcích vzniku Unie a její struktuře by měly být ústředním sdělením daných vyučovacích hodin. Tyto vstupní informace jsou nezbytné pro pochopení smyslu a funkce celé Unie.

Ač by se na první pohled mohlo zdát, že úloha Evropského parlamentu není mezi ostatními nadnárodními orgány ničím zvláštní, jedná se o omyl. Právě tato instituce prošla za svou dobu působnosti největší proměnou. Jedná se o orgán, který se v průběhu několika desetiletí nejvíce vyvíjel a krok po kroku upevňoval svou pozici v institucionálním trojúhelníku³¹⁵ Evropského společenství a posléze Evropské unie. Jeho jedinečné právo umožňující zvolení jeho poslanců v přímých a všeobecných volbách tento fakt potvrzuje. Díky těmto činitelům jej lze označit za odraz vývoje podoby evropské integrace jako komplexu, a proto by neměla být jeho podstata při výuce vzdělávacího oboru Výchova k občanství opomenuta, ba dokonce by měla být zdůrazněna.

Vyučování jakéhokoli předmětu je všeobecně doprovázeno základními otázkami vycházejícími z pojetí kurikula. V České republice se začal pojem „kurikulum“ více užívat po roce 1989. Několik let předtím byla v Německu vydána publikace od Saula Benjamina Robinsohna pod názvem *Bildungsreform als Revision des Curriculums*, která v této zemi vyvolala diskuse o terminologii mezi kurikulem a didaktikou. Komplikace nastaly zejména v oblasti vysvětlení těchto pojmů, jelikož nebylo zřejmé, zda je didaktika částí kurikula, kurikulum

---

³¹⁵ V dnešním pojetí, tj. v rámci Evropské unie se institucionálním trojúhelníkem míní Evropský parlament, Evropská komise a Rada Evropské unie. (Institucionální záležitosti [online]. *Europa.eu*, [2011-04-13]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/pol/inst/index_cs.htm>).

částí didaktiky či jsou obě oblasti identické.³¹⁶

Eliška Walterová definuje kurikulum jako celek problémů, jež se vztahují k řešení otázek proč, koho, v čem, jak, kdy, za jakých podmínek a s jakými očekávanými efekty vzdělávat, což odpovídá například funkcím a cílům vzdělávání, obsahu, metodám, postupům apod.³¹⁷ V obecné rovině lze kurikulum chápat jako vzdělávací program ve smyslu výchovně-vzdělávacího plánu, obsahovou náplň výchovně-vzdělávacího působení nebo jako dosažený výsledek.³¹⁸ Pojmem didaktika se pak vymezuje jako teorie vyučování a vzdělávání, která v sobě skrývá výchovné tendence. Její podstata se odvíjí od zkoumání cílů vyučování a vzdělávání, obsahu, vyučovacích zásad, organizačních forem, metod a postupů.³¹⁹

Za účelem upřesnění výše zmíněných prvků kurikula a jejich aplikace ve výuce o Evropském parlamentu budou následující části kapitoly věnovány těmto komponentům.

6.1 Proč učit o Evropském parlamentu

Předmětem této otázky je objasnit především smysl a potřebu výuky o Evropském parlamentu, ve které podstatnou úlohu hrají její funkce a cíle. Výukový cíl lze přitom charakterizovat jako účel nebo záměr výuky, ale také výsledek výuky.³²⁰ Zařazení tématu o Evropském parlamentu do vyučování

---

³¹⁶ IVŠV a výzkum kurikula a kurikulárních dokumentů [online]. *Ped.muni.cz*, [2011-04-22]. Dostupné z WWW: <http://www.ped.muni.cz/weduresearch/joomla/index.php?option=com_content&view=article&id=116>.

³¹⁷ MÜLLEROVÁ, Lenka. ŠIKULOVÁ, Renata. *Cvičebnice obecné didaktiky pro studenty učitelství*. Ústí nad Labem, 2001, s. 42.

³¹⁸ Co je to kurikulum [online]. *Portal.cz*, [2011-04-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=2841>>.

³¹⁹ Kol. aut. *Ilustrovaný encyklopedický slovník I*. Praha 1980, s. 485.

³²⁰ PRŮCHA, Jan. WALTEROVÁ, Eliška. MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha, 2008, s. 29.

prohloubí vědomosti žáků v oblasti Evropské unie, dá do logické souvislosti s historickými událostmi Evropy, naváže na průřezová témata mediální výchovy, multikulturní výchovy, výchovy demokratického občana, osobnostní a sociální výchovy, ale i mnohé vzdělávací oblasti. Výuku o Evropském parlamentu není možné chápat jako izolovaný prvek struktury Evropské unie, ba naopak se jedná o velmi rozsáhlé téma, jehož prostřednictvím lze propojit velké množství nejrůznějších oborů.

Na otázku proč učit o Evropském parlamentu tato práce již de facto opověděla. Nejvýznamnějšími důvody je jeho naprosto nezpochybnitelné právo být volen, resp. možnost evropských občanů zvolit jeho zástupce pomocí přímých, všeobecných a tajných voleb v každém z členského státu Unie. Tato nadnárodní instituce jako jediná udržuje minimálně od roku 1979, kdy se konaly první evropské volby, přímý kontakt se všemi občany a obyvateli Evropy. V utvořených frakcích Evropského parlamentu zasedají poslanci hájící zájmy svých zemí, všech Evropanů, všeobecné principy konkrétního politického spolku. Vzhledem k tomu, že dnes disponuje kontrolní, rozpočtovou i legislativní pravomocí, rozhoduje nebo se alespoň podílí na široké škále důležitých rozhodnutí. Pravomoci Evropského parlamentu jej staví do role instituce vykonávající demokratickou kontrolu nad všemi evropskými nadnárodními orgány či role spolutvůrce právních předpisů.

Přímý kontakt s občany nezaručují pouze volby do Evropského parlamentu, ale také petiční právo, které mohou občané Evropské unie uplatnit.³²¹ Funkce Evropského Parlamentu jako zprostředkovatele pro případy mezinárodních únosů dětí jejich rodiči je nutné do tohoto výčtu činností bezpochyby zařadit.³²²

S tímto úzce souvisí činnost Parlamentu v oblasti základních lidských práv, svobody a demokracie, které obhájuje jak v Evropě, tak i ve světě. Podpora pro

---

³²¹ Petiči může podat jednatel i více osob, které jsou občany Evropské unie a mají bydliště v některém ze členských zemí Unie. Obsah petice se musí týkat činnosti Unie nebo některé z věcí, které se jí přímo dotýkají. (Petice [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-04-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=49>>).

³²² Posláním této úlohy je pokus o zprostředkování mimosoudní dohody mezi rodiči z mezinárodních manželství. Proces probíhá za tzv. *smírčího řízení*, kdy jsou přítomny obě strany

dodržování těchto zásad je vedena především podvýborem pro lidská práva, ale také stálými výbory, jejichž působnost sahá do ochrany lidských práv mimo Evropskou unii. Evropský parlament v tomto okruhu záležitostí podporuje vznik a činnost mezinárodních soudů aj.³²³

Vztah této nadnárodní instituce s občany Unie i zbylým světem podtrhuje každoroční udělování Sacharovovy ceny za svobodu myšlení, která oceňuje osobnosti nebo organizace, které na celém světě bojují za dodržování a ochranu lidských práv, demokracii, svobodu projevu, toleranci a potlačení útlaku.³²⁴

Dalším důvodem proč učit o Evropském parlamentu je samotný fakt, že mu v rámci České republiky občané důvěřují více než vlastnímu Parlamentu. Z národní zprávy šetření Eurobarometru vyplývá, že až 60% obyvatel republiky věří Evropskému parlamentu, tj. přibližně 6 z 10 Čechů (zahrnuti jsou samozřejmě i Moravané a Slezané). Ze všech dvaceti sedmi členských zemí Unie mu důvěřuje 50% občanů. Odlišné výsledky se týkají národního parlamentu. Zde je oproti Evropskému parlamentu propad o několik desítek procent. V českých zemích důvěřuje národnímu parlamentu pouze 15% osob, což je ve srovnání s evropskou institucí velmi podprůměrné. O jedno procento více svým národním parlamentům

---

rodičů a zprostředkovatel, který zde vystupuje jako třetí nestranná osoba. Jde o alternativní způsob urovnávání sporů rodin, kde došlo k únosu dítěte či dětí jedním z rodičů. (Zprostředkovatel Evropského parlamentu pro případy mezinárodních únosů dětí jejich rodiči [online]. *Europarl.europa.eu* [2011-04-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=154>>).

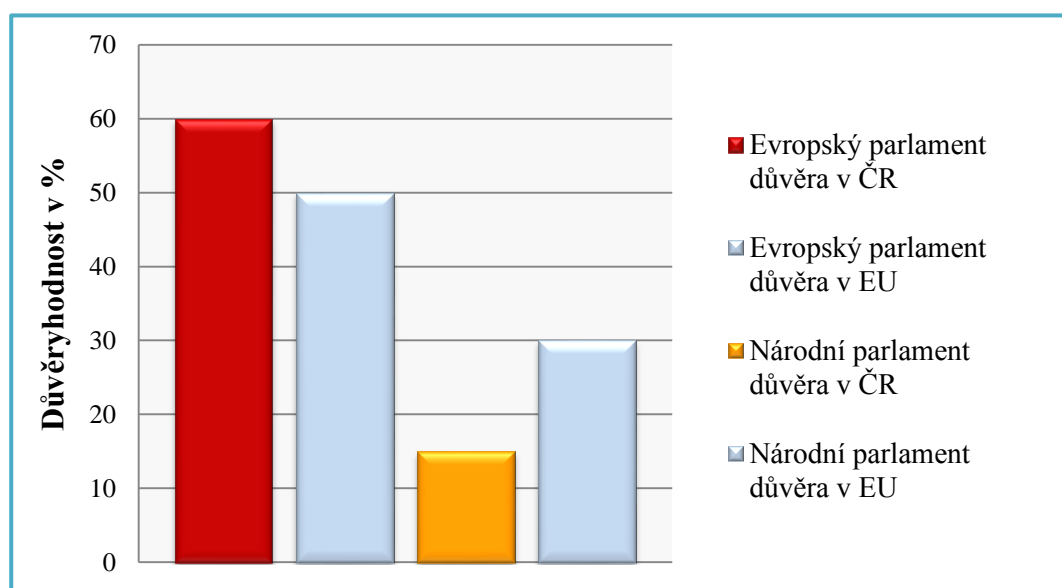
³²³ Aktivní podpora se týká například Mezinárodního trestního soudu, Zvláštního soudu pro Sierra Leone, Rwandu atd. (Parlament a lidská práva [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-04-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=69>>).

³²⁴ Sacharovova cena vznikla v roce 1988. Jejím prvním držitelem se stal Nelson Mandela (bývalý prezident Jihoafrické republiky a bojovník proti apartheidu, tj. politiky rasové segregace) a Anatolij Marčenko (disident Sovětského svazu, který zemřel po více než dvaceti letech ve vězení). V následujícím 1989 byla Sacharovova cena udělena československému politikovi a iniciátorovi Pražského jara Alexandru Dubčekovi. (Parlament a lidská práva: Sacharovova cena za svobodu myšlení [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-04-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=69>>).

důvěřují nečlenské země Unie, zatím co celkové hodnocení členských států dosáhlo 30%.³²⁵

Pro názorné zobrazení slouží přiložený graf.

Graf 5: *Procentuální vyjádření důvěry občanů České republiky a Evropské Unie v Evropský parlament a Národní parlamenty.*

Zdroj: Eurobarometr 72³²⁶

Výuka žáků o Evropském parlamentu se může ubírat mnoha směry, jelikož postavení tohoto orgánu nabízí diverzitu námětů. Obecným cílem by mělo být vzbudit zájem o Evropský parlament a dosáhnout, aby žáci byli schopni zaujmout svůj postoj vůči této organizaci. Základní znalosti o této problematice je důležité propojit s porozuměním a aplikací, což pochopitelně závisí na přístupu každého

³²⁵ HÜNDL, Vojtěch. Eurobarometr 72. Veřejné mínění v zemích Evropské unie. Podzim 2009. Národní zpráva Česká republika. Evropská komise, 2009, s. 26-30 [online]. *Ec.europa.eu* [2011-04-23]. Dostupné z WWW: <ec.europa.eu/ceskarepublika/doc/eb.pdf>.

³²⁶ Tamtéž.

učitele. Jestliže budou informace o Evropském parlamentu podávány správnou formou, mohou si z nich žáci odnést mnoho poznatků, které jim mohou posloužit pro jejich budoucí potřeby. Jakým způsobem motivovat žáky bude popsáno v jedné z dalších podkapitol.

6.2 Koho a kdy učit

V České republice má podle posledního statistického šetření trvalý pobyt celkem 191 337 cizinců téměř z celého světa.³²⁷ Největší zastoupení zde mají cizinci se státním občanství Ukrajiny, Vietnamu, Slovenska, Ruska a Polska. Počet každé z těchto národností přesahuje na území České republiky deset tisíc osob.³²⁸ V těchto číslech jsou zahrnuty i děti, které navštěvují některé z českých vzdělávacích institucí, mezi něž neodmyslitelně patří základní školy. Pokud si položíme otázku koho učit, měla by odpověď zahrnovat nejenom věkovou a generační skupinu, ale také oblast etnika, sociálních zvláštností apod.³²⁹

Výuka o Evropském parlamentu na základních školách může být přínosem všem, bez ohledu na národnost, etnikum, jazyk nebo kulturu. Parlament jako evropská nadnárodní instituce poskytuje velmi široké spektrum možností, o kterých by měli být informováni i lidé - žáci, kteří nemají evropské občanství. Právě pro ně by mohla být výuka o Evropské unii a Evropském parlamentu nejzajímavější, jelikož by mohli vzhledem ke své zemi původu nestranně vyjádřit

---

³²⁷ Cizinci podle typu pobytu, pohlaví a státního občanství – k 31. 3. 2011. Obor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR [online]. *Czso.cz*, [2011-04-24]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/84004268BF/\\$File/c01t01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/84004268BF/$File/c01t01.pdf)>.

³²⁸ Počet cizinců s trvalým pobytem na území českých zemí a mající státní občanství Ukrajiny je 47 427, Vietnamu 36 823, Slovenska 29 516, Ruska 13 730 a Polska 10 936. (Cizinci podle typu pobytu a pohlaví – 25 nejčastějších státních občanství – k 31. 3. 2011. Obor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR [online]. *Czso.cz*, [2011-04-24]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/840042C6A3/\\$File/c01t03.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/840042C6A3/$File/c01t03.pdf)>).

³²⁹ MÜLLEROVÁ, Lenka. ŠIKULOVÁ, Renata. *Cvičebnice obecné didaktiky pro studenty učitelství*. Ústí nad Labem, 2001, s. 42.

svůj názor na tuto evropskou organizaci. Při konečném výstupu by tyto děti mohly zaujmout objektivní stanovisko a zhodnotit situaci, zda by pro jejich zemi původu bylo přínosem být členem Unie a chodit jednou za pět let volit do jednoho z jejích orgánů. Děti pocházející ze zemí, které fungují na bázi federace, by je mohly porovnat s konfederativním zřízením Evropské unie, a to v souvislosti s jejím směřováním k federativní struktuře.³³⁰ Totéž by platilo pro děti z konfederativních zemí, jako je například Švýcarsko.³³¹ Vzhledem k početnému zastoupení vietnamské menšiny se zde nabízí jedinečná možnost získání jejich pohledu na danou problematiku.³³²

Práce na toto téma by vyžadovala spolupráci spíše starších žáků, kteří byli dříve seznámeni s klíčovými pojmy jako státní zřízení, formy vlád, Evropská unie, parlament apod. Téma o Evropské unii a Evropském parlamentu se na většině základních škol v České republice probírá na druhém stupni v devátých třídách.³³³ Tato skutečnost odpovídá výše zmíněné tezi o starších žácích. Jestliže by byla výuka o Evropském parlamentu zařazena do nižších než devátých ročníků, bylo

---

³³⁰ V dnešní době je Evropská unie považována za konfederaci, tj. volné sdružení států, ve kterém si členské státy zachovávají svou suverenitu a samostatně vystupují v oblasti mezinárodních vztahů. Evropská unie ovšem již v dnešní době vykazuje i určité rysy federace, jakými jsou přímá závaznost nařízení, dvojí občanství, existence evropského prezidenta a ministra zahraničních věcí či nejrůznějších společných politik jako zahraniční a bezpečnostní politika atp. Představa o federálním zřízení byla patrná již v 50. letech 20. století, kdy Unie vznikala, tj. u procesu zrodu Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). (Evropská federace. Kategorie: Herní politiky EU [online]. *Evropa2045.cz*, [2011-04-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=2&tema=90>>).

³³¹ Švýcarsko má na území České republiky 292 osob s trvalým pobytem. (Cizinci podle typu pobytu, pohlaví a státního občanství – k 31. 3. 2011. Obor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR [online]. *Czso.cz*, [2011-04-24]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/84004268BF/\\$File/c01t01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/84004268BF/$File/c01t01.pdf)>).

³³² Vietnam je socialistickou republikou s politickým systémem vlády jedné strany. Ústava Vietnamu stanovuje, že vedoucí úloha státu připadá Komunistické straně Vietnamu (KSV). (Vietnam: Vnitropolitická charakteristika Ministerstvo zahraničních věcí [online]. *Mzv.cz*, [2011-04-24]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asiem/vietnam/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html>).

³³³ Byla porovnána zhruba desítkou různých školních vzdělávacích programů.

by i tak nutné žáky nejdříve podrobněji seznámit s českou vnitrostátní politikou, aby byla zachována kontinuita výkladu. V devátých třídách je vyšší pravděpodobnost, že k vyložení této látky již došlo, a proto lze předpokládat, že by žáci snázeji navazovali na potřebné informace o Evropské unii a činnostech jejích orgánů.

Jestliže si chce Česká republika v budoucnu zachovat v Evropské unii a celkově ve světě svou suverenitu, je třeba, aby byl u dětí od počátku kladen důraz na jejich národní identitu. Tím, že byla při reformě českého vzdělávacího systému do školních vzdělávacích programů výrazným způsobem začleněna otázka Evropské unie, byl zároveň ve skutečnosti umocněn zájem eurooptimistů prohloubit u dětí ideu o evropském občanství a evropské identitě. Pokud by výuka následovala v opačném směru, mohlo by u dětí dojít k zesílení ztotožnění se s evropskou identitou na úkor té národní. Důležité je připomenout, že mladší žáci jsou mnohem náchylnější k přijetí jiné než národní identity. Tomuto zhruba odpovídá mé krátké šetření provedené na druhém stupni dvou základních škol. Pro zachování anonymity škol budou pro jejich odlišení použity proměnné ZŠ1 a ZŠ2 a pro lepší orientaci v třídách písmena A a B. Na otázku „Jste hrdí na to, že jste Češi“, v první nejmenované škole, tj. ZŠ1 neodpověděl v 6.A kladně nikdo, přičemž v 6.B souhlasily tři osoby z dvaceti pěti. V sedmé třídě ZŠ1 bylo pro sedm žáků z dvaceti čtyř a v devátém ročníku dvanáct z dvaceti šesti osob. Na ZŠ2 byly výsledky o něco příznivější. V jedné z šestých tříd se kladně vyjádřilo dvanáct z dvaceti žáků, v osmé třídě dokonce dvacet čtyři z dvaceti pěti a ve dvou devátých ročnících, tj. v 9.A patnáct z dvaceti šesti žáků a v 9.B devatenáct z dvaceti pěti osob. Výsledky jsou pochopitelně ovlivněny mnoha faktory počínaje stupněm třídy, věkem, schopnostmi a dovednostmi žáků či přístupem učitele. Neadekvátnost svého úsudku děti obhajovaly hlavně tím, že se stydí za představitele české politiky, politické aféry, nedostatek umu České republiky více se prosadit v Evropě a světě atp. Děti se proto často přikláněly k názoru, že by chtěly raději být považovány za Američany, Francouze nebo Brity. Z těchto odpovědí je na první pohled patrný zejména nedostatek informací z mezinárodní politické scény i obecných informací o uvedených zemích, ale zvláště pak málo podporované vlastenectví, které se ztrácí v poněkud opomenutém pozitivním

přístupu dětí a učitelů k České republice. K tomu, aby byli žáci schopni pozitivněji vypovědět na položenou otázku, je nutné, aby učitelé poskytovali širší komparace s různými zeměmi světa.

Rozmanitost školních vzdělávacích programů dovoluje integrování tématu o Evropské unii a její struktuře do libovolného ročníku. Podle dotazníkového průzkumu, který je součástí této práce věnují základní školy v Jihočeském kraji na druhém stupni problematice Evropské unie nejčastěji dvě vyučovací hodiny, což se může jevit vzhledem k její rozmanitosti jako nedostačující.

6.3 Co učit o Evropském parlamentu

Obsahová část komponentu co učit o Evropském parlamentu se vztahuje k otázce proč o něm vyučovat, jež byla objasněna v podkapitole 6.1. Nosnými údaji by ve výuce měly být evropské volby, funkce a pravomoci Evropského parlamentu, porovnání činnosti a významu národního parlamentu a Evropského parlamentu a Sacharovova cena.

Žákům devátých tříd je většinou zhruba patnáct let, což znamená, že jim zbývají tři roky do aktivního volebního práva, které mohou uplatnit při volbách do Parlamentu České republiky i Evropského parlamentu. Praktické zkušenosti učitelů z voleb by měly být bez pochyb interpretovány v hodinách vzdělávacího oboru Výchova k občanství. Správná explikace může žákům v budoucnu značným způsobem ulehčit jejich přímou konfrontaci s volebními úkony. Aplikovatelnost získaných vědomostí v tomto případě zcela odpovídá vzdělávacím požadavkům o použitelnosti zkušeností ze školního prostředí v praxi běžného života. Jestliže děti učíme o tom jak volit, je nutné jim také vysvětlit, proč by měly volit. Zde se nabízí navázání na funkce a pravomoci Parlamentu a historická fakta buď celého integračního procesu, nebo vzniku předchůdce Evropského parlamentu, tj. Parlamentního shromáždění ESUO a zejména na rok 1979, kdy se konaly vůbec první přímé a evropské volby do nadnárodní instituce. Z pohledu funkcí a pravomocí Parlamentu by kromě jejich definování bylo dobré zdůraznit, že tyto kompetence umožňují především vykonávat demokratickou kontrolu nad

všemi nadnárodními institucemi a podílet se na tvorbě nejrůznějších právních předpisů, což ho v rámci Evropské unie staví do role velmi významného orgánu.

Předpokladem komparace národního parlamentu a Evropského parlamentu jsou pro snazší pochopení látky žáků jejich předešlé vědomosti o Parlamentu České republiky. Základní charakteristikou, kterou se Evropský parlament odlišuje od národního parlamentu, je jeho organizace. Parlament České republiky je na rozdíl od toho evropského tvořen dvěma komorami, tj. Senátem (horní komora) a Poslaneckou sněmovnou (dolní komora), přičemž součástí českého Parlamentu jsou mimoto výbory, komise a delegace. Evropský parlament nemá žádnou komoru a jeho struktura se odlišuje v mnoha faktorech. První byl již řečen, tj. nedisponuje komorami, dalším podstatným rysem je, že se jeho poslanci sdružují nikoli podle národní příslušnosti, ale podle politické příslušnosti a navíc v politických frakcích.³³⁴ Strukturu Evropského parlamentu tvoří předseda, poslanci, politické skupiny, dvacet parlamentních výborů, čtyřicet jedna delegací, politické orgány (zahrnují konferenci předsedů, předsednictvo a kvestory), generální sekretariát.³³⁵ V současné době má tato evropská instituce 736 poslanců, z čehož Českou republiku reprezentuje 22 osob.³³⁶ Diverzita je patrná například i u pasivního volebního práva, kdy v České republice je do Poslanecké sněmovny stanoveno na dvacet jeden rok a do Senátu čtyřicet let, zatímco v Evropském parlamentu toto závisí na předpisech jednotlivých zemí.

Diverzita působnosti Evropského parlamentu by mohla být demonstrována na každoročním udělování Sacharovovy ceny za svobodu myšlení, a to už jen proto, že byla udělena Alexandru Dubčekovi. Pomocí tohoto faktu lze do vyučování zakomponovat historické události Československého státu i dalších zemí,

---

³³⁴ ČEŠKOVÁ, Andrea. Evropský parlament [online]. *Andreaceskova.cz*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.andreaceskova.cz/evropsky-parlament/>>.

³³⁵ Evropský parlament a jeho organizace [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=45>>.

³³⁶ Poslanci EP [online]. *Evropsky-parlament.cz*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/whoiswho/meps2009.html;jsessionid=C1F11C8077DDB4242C7086A85AAC4AE2>>.

jejichž představitelé byli touto cestou také odměněni. Bohatost tématu Sacharovovy ceny nabízí propojení nejrůznějších vzdělávacích oblastí, a proto by jistě přispělo k prohloubení vědomostí žáků i jejich logickému prolnutí s jinými vyučovacími předměty.

6.4 Jak učit

Jedním z nejdůležitějších aspektů výuky je motivace žáků. Zvolí-li se správný způsob aktivizace žáků, může se v jejich očích jakékoli téma stát zajímavým a zábavným. S vývojem vědních disciplín v čele s pedagogikou, vzdělávacích systémů a škol postupně vznikaly nejrozmanitější výukové metody. Kvůli velkému množství metod se lze setkat s jejich četnými způsoby klasifikace. Při vyučování o Evropském parlamentu by bylo dobré implementovat hlavně aktivizující metody, do kterých podle českého pedagoga Josefa Maňáka patří diskusní, situační, inscenační metody a didaktická hra.³³⁷ Tyto výukové prostředky by bylo třeba doplnit o metody monologické a produktivní, včetně využití moderní techniky, která by vyučovací hodiny zajisté oživila. Výše uvedené aktivizační metody podněcují zájem žáků o učení, podporují užití jejich dříve získaných vědomostí, dovedností a zkušeností, a to souběžně s jejich rozvojem samostatnosti a tvořivosti, které jsou jednou z příčin kladného postoje žáka k učení.³³⁸

Chce-li učitel žáky podnítit k vyšší aktivitě, měl by jim na úvodu hodiny sdělit konkrétní plán tématu, se kterým budou v následující vyučovací hodině či hodinách pracovat. V případě, že pedagog využije i moderní techniku v podání interaktivní tabule, práce na počítači, internetu, televize, videa apod., je zde vyšší pravděpodobnost, že žáci budou výkladu věnovat větší pozornost a z hodin si

---

³³⁷ MÜLLEROVÁ, Lenka. ŠIKULOVÁ, Renata. Cvičebnice obecné didaktiky pro studenty učitelství. In: MAŇÁK, Josef a kol. *Alternativní metody a postupy*. Brno, 1997, s. 7-8.

³³⁸ MÜLLEROVÁ, Lenka. ŠIKULOVÁ, Renata. *Cvičebnice obecné didaktiky pro studenty učitelství*. Ústí nad Labem, 2001, s. 96-103.

odnesou více poznatků, než z klasické monologické interpretace.

Evropský parlament nabízí škálu možností jak na sebe upozornit. Důležité je ale objektivně zhodnotit, co žáky základních škol v dnešní době zajímá, co je podle jejich řeči „cool“. První místo jednoznačně patří celosvětové sociální síti a fenoménu jménem Facebook, bez kterého si s nadsázkou ani mladí lidé v České republice nedokáží představit život. Málokdo se dnes bez této domény objede, a o to více děti základních škol, studenti středních škol aj. Ve školním prostředí je žák bez přístupu k Facebooku považován za outsidera, který kvůli tomuto „hendikepu“ nemá pojem o třídních aktivitách, ale ani o světě. Jestliže dnes někdo potřebuje něco najít na internetu, dá se říci, že nemusí tzv. *googlovat*³³⁹, ale bude stačit, aby se přihlásil na Facebook.

Ideální příležitostí by pro výuku o Evropském parlamentu bylo využití interaktivní tabule a této sociální sítě, která o Parlamentu přináší nepřeborné množství informací. S interaktivní tabulí, která je v současnosti přístupná na mnoha školách, si učitel zajistí nejenom pozornost žáků, ale také se vyhne žákovu případnému zneužití počítače pro vlastní potřebu ve formě „chatování“ a dalších nežádoucích aktivit. Východisko je možné najít i pro pedagogy, kteří jsou zatvrzelými odpůrci Facebooku. Při hodině by stačilo požádat někoho z přítomných, zda by nebyl tak laskav a nepřipojil se přes své přihlašovací údaje. Úspěšnost takovéto žádosti by byla téměř stoprocentní, jelikož s ohledem na popularitu Facebooku a možnosti představení svého profilu před třídou by bylo jistě velkou výzvou. Nehledě na možnost práce s touto sociální sítí ve výuce, se zde nabízí i její využití pro zadávání domácích úkolů.

Reakce Evropského parlamentu na celosvětový facebookový boom vyvrcholila v roce 2009, kdy si na této internetové stránce Parlament založil svůj profil.³⁴⁰

---

³³⁹ Slovo *googlovat* vzniklo ze slova Google, což je název vyhledávacího portálu na internetu, který patří mezi nejznámější na celém světě. (Google [online]. *Google.cz*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.google.cz/>>).

³⁴⁰ REINER, Tomáš. Evropský parlament si založil profily na Facebooku a MySpace [online]. *Novinky.cz*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/167575-evropsky-parlament-si-zalozil-profil-na-facebooku-a-myspace.html>>.

Facebook ale není jedinou webovou stránkou, na které lze informace o této evropské instituci nalézt. Poskytovateli jsou další sociální sítě jako MySpace.com, Twitter.com nebo Flickr.com, největší internetový server na světě pro sdílení video souborů YouTube.com, stejně tak zaměřený zpravodaj Evropského parlamentu Europarltv.europa.eu, nevládní nezisková organizace prohlubující znalost o Evropské unii Eutis.cz nebo portál Euroscola.cz, který představuje program Evropského parlamentu zaměřený pro školy. Poslední ze jmenovaných internetových stránek je ideální pro zavedení hry do vyučování. Tento server poskytuje on-line zábavné hry ve formě pexesa, puzzle a „zemí EU“.³⁴¹ Za pomoci interaktivní tabule si lze zahrát některou z těchto didaktických her při hodině, která by mohla mít následující atributy. Vzhledem k tomu, že například ve hře s pexesem je možné nastavit počet hráčů a jména hráčů, mohli by žáci utvořit několik skupinek, které by stály proti sobě. Téma obrázků by byly vlajky států Evropské unie, čímž by se děti seznámily s jejich motivy, uvědomili si, které země jsou členy Unie nebo kteří zástupci členských států zasedají v Evropském parlamentu. Při vyhodnocování by mohla být odměněna neúspěšnější skupina i ta, které se podařilo najít vlajku České republiky. Druhou hrou na témže portálu je puzzle, jehož nastavení umožňuje udat počet dílků od 24 do 96, tedy i rychlost doplnění, zobrazení náhledu, podkresu a téma obrázku.³⁴² Bude-li učitel chtít, aby si žáci lépe zapamatovali jak vypadají sídla Evropského parlamentu, stačí toto zadat do zobrazení. Stejně tomu je i u obrázku předsedy Parlamentu, vlajek členských zemí, vlajky Evropské unie či zasedání Evropského parlamentu. Postup hry by závisel na učiteli. Bohatost těchto her nespočívá pouze v souvislosti s interaktivní tabulí, ale jejich využití i bez ní. Didaktické hry mohou mít mnoho podob. Za zmínku proto stojí uvedení některých dalších, mezi které se řadí komunikační hry, rozhodovací hry (honba za pokladem, přemýšlejší úlohy), univerzální (křížovky, doplňovačky, tajenky, tipovací testy hrou) aj.

---

³⁴¹ Zábavné hry [online]. *Euroscola.cz*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <http://www.euroscola.cz/view/cs/zabavne_hry.html>.

³⁴² Zábavné hry: Nastavení složitosti [online]. *Euroscola.cz*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroscola.cz/ressource/static/games/puzzle/index.html>>.

K didaktickým hrám mají velmi blízko inscenační metody výuky, při kterých žáci dostávají za úkol hrát nějakou roli. Znamená to, že jsou žáci postaveni do role, která spočívá v simulaci určitých situací.³⁴³ Děti mohou kupříkladu zinscenovat evropské volby, při kterých by procházely hlasovacím rituálem odevzdávání lístku do volební urny. Část žáků by si zahrála na volební komisi a zbytek na voliče. Kandidátní listiny by si žáci mohli v rámci produktivní metody sami vyrobit.

Podobnou formu hry také představuje situační metoda. V tomto případě děti vycházejí z konkrétní situace, jež je třeba vyřešit.³⁴⁴ Ukázkou takové metody může být zasedání poslanců v Evropského parlamentu, na které si mohou žáci zahrát. Podle počtu žáků ve třídě by bylo utvořeno odpovídající množství politických skupin, které v Parlamentu zasedají.³⁴⁵ Jednání by se řídilo podle standardních pravidel, to znamená, že by bylo například zahájeno plenárním zasedáním. Volba vhodného tématu by se odvíjela od vědomostí žáků nebo by mohla navázat na některý z momentálně diskutovaných problémů třídy, školy, obce, města či státu. Touto metodou by byla podporována zejména tvůrčí schopnost žáků, jejich myšlení, jednání, logické vyjadřování, práce v kolektivu aj. Rozvoj tvořivosti by byl rozvíjen i u produktivní metody, která může být vyjádřena formou kreslení, psaní, výrobou předmětů, tabulek nebo grafů.³⁴⁶

Během některých didaktických her a jejich různých inscenačních ztvárnění jsou děti nuceny používat dialogické metody, do kterých lze zařadit rozhovor, diskusi, debatu a brainstorming. Každá z nich je určena specifickou charakteristikou, ale ve výsledku se často prolínají.³⁴⁷ Jejich význam tkví v

---

³⁴³ PRŮCHA, Jan. WALTEROVÁ, Eliška. MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha, 2008, s. 86.

³⁴⁴ MÜLLEROVÁ, Lenka. ŠIKULOVÁ, Renata. *Cvičebnice obecné didaktiky pro studenty učitelství*. Ústí nad Labem, 2001, s. 104.

³⁴⁵ V současné době je v Evropském parlamentu celkem osm politických frakcí. (List of European Party Groups [online]. *VoteWatch.eu*, [2011-04-03]. Dostupné z WWW: <http://www.votewatch.eu/cx_epg.php>).

³⁴⁶ STARÁ, Jana. *Výchova k demokratickému občanství v primární škole*. Praha, 2004, s. 50-52.

³⁴⁷ Rozhovor je způsob, kdy se učitel položí otázku a děti se na ni snaží najít odpověď. Diskuze představuje rozhovor několika osob, které hovoří o určitém tématu. Debata probíhá taktéž mezi

postupném tříbení názorů, učení se argumentaci, konstruktivní kritice nebo zaujetí postoje k dané problematice. O velmi nízkém zdokonalování uvedených faktorů lze hovořit u monologické metody, která se zaměřuje na vysvětlování, vypravování a výklad.³⁴⁸ Jejím účelem je seznámit žáky s obsahem dané látky tak, aby mu porozuměli a byli ho později schopni prakticky aplikovat. Jelikož žáci při frontální výuce výkladové části hodiny zaujímají více méně pasivní postoj, měla by být užívána v přiměřené míře.

6.5 Aktuální doplnění a doporučení k výuce vzdělávacího oboru Výchova k občanství

Transformace českého školství z roku 2007 posílila evropskou dimenzi v českém vzdělávání a přispěla k vnitřní reformě a autonomii základních škol. Jejím cílem, mimo jiné bylo z didaktického a metodického hlediska přehodnotit dosavadní způsob vzdělávání.

Jedním z nosných pilířů reformy českého školství byla Bílá kniha, která měla objasnit a přesvědčit učitele o nutnosti změny vzdělávací soustavy. Ta tak učinila, ale za pomoci velmi obecných frází s neuspokojivým dostatkem argumentů. Jako pilotní projekt přeměny školského systému, jenž byl směrodatným ukazatelem pro vývoj vzdělávací soustavy, měl podrobněji vysvětlit záměry a cíle reformy. Tak se ovšem podle mého názoru nestalo a jakousi specifickou obranou proti případné kritice již aplikovaného projektu je slovo „obecný“, které prostupuje celý text a konotuje řadu významů, které by bylo potřeba naopak více upřesnit. Výsledkem tohoto projektu bylo vytvoření konkrétních školních vzdělávacích programů a jejich povinná implementace v prvních a šestých třídách základních

---

členy skupiny, ale jedinec do ní vstupuje s konkrétním názorem, který se před ostatními snaží obhájit. Brainstorming odpovídá skupinové technice, při níž mají žáci vyprodukovat co nejvyšší počet nápadů na určité téma. (STARÁ, Jana. *Výchova k demokratickému občanství v primární škole*. Praha, 2004, s. 39-42).

³⁴⁸ Tamtéž, s. 38.

škol v roce 2007.

Obligatorními prvky se na školní úrovni stalo zanesení devíti vzdělávacích oblastí, ze kterých vycházejí vzdělávací obory a vyučovací předměty. Benevolence slučování vzdělávacích oborů, kterou umožňuje Rámcový vzdělávací program a možnost nejrůznějšího pojmenování vyučovacích předmětů sice přispívá k větší autonomii školy a rozvoji tvůrčích schopností učitelů a žáků, ale zároveň tento fakt zneřehledňuje již tak složitý vzdělávací systém českého školství. Téměř nepřekvapuje, že změnám neporozuměla laická veřejnost, zarážející však zůstává, že pro řadu učitelů (kterých by se změny měly bezprostředně týkat) se stala kurikulární reforma formální záležitostí, kterou škola prezentuje školním vzdělávacím programem, jehož sepsáním změny ve výuce začaly a zároveň skončily. Rodiče žáků, kteří všeobecně postrádají spojitost mezi současnými názvy předmětů a jejich obsahy, je například dříve jednoznačné pojetí občanské výchovy v současné době zastíněno názvy výchova k občanství a zdraví, výchova k občanství a kultuře, výchova k občanství a světu práce i samotnému výrazu výchova k občanství. Výjimku netvoří ani někteří učitelé, kteří dokonce i dnes reagují na pojem výchova k občanství v tom smyslu, že žádný z takových předmětů nevyučují a neznají. V takovém případě je pro objasnění výrazu nezbytné vyjmenovat další možnosti příbuzných názvů. Domnívám se, že k tomu, aby žáci pochopili mezioborové souvislosti, není nutné propojovat vzdělávací obory ani měnit názvy předmětů. Za důležitější považují dobře sestavené osnovy předmětu a analýzu ústředních atributů výuky, které jsou v logické shodě s ostatními vyučovacími předměty.

Všechny základní školy v České republice dnes disponují školním vzdělávacím programem, a to v jeho nejrůznějších podobách. Jedna věc je ovšem mít tento školní program zpracovaný a druhá podle něj učit. Na mnoha českých základních školách od zpracování školních vzdělávacích programů téměř k žádné zásadní změně v obsahovém zaměření výuky nedošlo, a proto ani ve vzdělávacím oboru Výchova k občanství nemohlo být zaznamenáno výraznější posílení a hlubší integrace evropských témat. Jednou z příčin je používání zastaralých učebnic, technik vyučování a malá ochota přizpůsobit se některých učitelů, kteří odmítají změnit svou mnohaletou formu výuky. Na vině mohou být však i novější

učebnice, které nedostatečným způsobem o problematice Evropské unie informují. V takovém případě velmi záleží na tom, jakou pozici jednotliví učitelé k tématu Unie zaujmou.

Podíváme-li se podrobněji na vzdělávací obor Výchova k občanství a jeho vzdělávací obsah nesoucí název Mezinárodní vztahy, globální svět, tak jak jej prezentuje Rámcový vzdělávací program pro druhý stupeň základních škol, je na první pohled zřejmé nedostatečné množství podpůrných námětů vztahujících se k Evropské unii a už vůbec žádné k její struktuře. Tomuto by odpovídala skutečnost, proč většina učitelů věnuje výkladu o Unii pouze dvě vyučovací hodiny za pololetí. Za předpokladu, že učitelé nejčastěji vycházejí ze vzdělávacího obsahu tohoto oboru, je nutné připomenout, že se žákům nedostává potřebného množství informací z požadovaného okruhu otázek. I přesto, že je zařazení průřezových témat do školního vzdělávacího programu povinné, plní spíše funkci pomocných a doplňkových témat, které učitelé považují při výuce za vedlejší, a to proto, že jádro vyučovacího předmětu představuje obsah vzdělávacího oboru. I přesto, že byla školám při tvorbě školních vzdělávacích programů poskytnuta jistá autonomie, lze po prostudování mnoha těchto programů konstatovat, že téměř většina z nich pouze doslovně převzala doporučené prvky z očekávaných výstupů a doporučeného učiva Rámcového vzdělávacího programu.

Pokud má žák prohloubit své vědomosti o Evropské unii, doporučovala bych, aby pedagogové vycházeli zejména z průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, které poskytuje k tomuto tématu rozsáhlý počet námětů. Tímto způsobem by byla problematika celé Evropské unie adekvátně začleněna do výuky, čímž by byly ve školství podpořeny i mnohaleté snahy rozvoje evropské vzdělávací politiky. Pokud by se vyučování více odvíjelo od tematických okruhů daného průřezového tématu nebo se dokonce stalo jeho hlavním pramenem, je možné předpokládat, že by bylo do výuky odpovídajícím způsobem integrováno i téma Evropského parlamentu. Předěšlé kapitoly v této souvislosti udávají argumenty zařazení tohoto tématu do vyučování, ale také vypovídají o četnosti aktivizačních metod, které podněcují k logickým úvahám a mezioborovému propojování vědomostí žáků. Výuka o Evropské unii může

výrazným způsobem přispět k pochopení aktuálních evropských i globálních témat, se kterými se budou žáci i nadále setkávat. Kromě toho si musíme uvědomit, že tyto děti jsou už dnes ve svém věku přímými aktéry národního, evropského i celosvětového dění.

VII. EVROPSKÝ PARLAMENT A UČITELÉ VZDĚLÁVACÍHO OBORU VÝCHOVA K OBČANSTVÍ V JIHOČESKÉM KRAJI

Vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004 tvoří jednu z nejvýznamnějších zahraničněpolitických událostí země, která ji výrazným způsobem ovlivnila. S ohledem na to, že Evropská unie pracuje na bázi konfederace, přikládají občané České republiky i v současné době vyšší důležitost sledování vnitrostátních záležitostí, nežli těm nadnárodním. Tomuto společenství států je i přes určité restrikce dovoleno rozhodovat o důležitých otázkách Unie, které vzhledem k jejímu dosavadnímu početnímu uskupení ne vždy představují požadovaná a přijatelná stanoviska jednotlivých členských států. Evropský parlament jako spolutvůrce právních předpisů představuje v Evropské unii a zvláště pak v evropském institucionálním trojúhelníku nepostradatelnou složku. S pomocí jeho jedinečné pravomoci přímé volby dává občanům Unie možnost podílet se prostřednictvím zvolených poslanců na udržování co nejpříjemnějších norem. Vzhledem k tomu, že Evropská unie disponuje širokým spektrem rozhodovacích pravomocí, bylo by potřeba, aby byli její občané v co možná největším rozsahu informováni o jejích činnostech. Zde se nabízí důležitá otázka, a to zda občané na zprávy o společenství pouze čekají a přijímají je v obecném kontextu dění nebo jestli si je sami vyhledávají a doplňují. Tato otázka by patřila nejvíce učitelům, kteří se mají výuce o Evropské unii již čtyři roky povinně věnovat. Jednou věcí je respektování státních rozhodnutí o zavedení školních vzdělávacích programů, které problematiku Evropské unie do českého vzdělávacího systému zařadily, ale druhou významnější otázkou je, jak na základních, ale i ostatních školách tato výuka skutečně probíhá. Je třeba si uvědomit, že učitelé jsou pro žáky základních škol, a nejenom je, největšími nositeli a prostředníky předávaných informací.

S příchodem Rámcového vzdělávacího programu, jehož zavedení bylo povinné pro všechny základní školy v České republice, bylo do výuky žáků na druhém stupni oboru Výchova k občanství zařazeno průřezové téma nesoucí název Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. V tematických

okruzích zabývajících se Evropskou unií lze mimo jiné nalézt odkaz na její instituce včetně Evropského parlamentu.

Vzhledem k tomu, že Evropský parlament zastává v rámci Unie jedinečnou roli, která občanům společenství dovoluje v přímých volbách zvolit jeho poslance, je s nimi úzce spjat. Jakým způsobem a nakolik jsou učitelé druhého stupně základních škol v Jihočeském kraji informováni o této instituci bylo cílem zjištění mého dotazníkového průzkumu.

7.1 Základní údaje dotazníkového průzkumu

Pro vymezení předmětu průzkumu jsem zvolila název „Evropský parlament ve výuce vzdělávacího oboru Výchova k občanství“. Hlavními cíli šetření bylo identifikovat informovanost učitelů druhého stupně základních škol v Jihočeském kraji ohledně problematiky výuky o Evropském parlamentu a její propojenosti s učivem v otázkách Parlamentu České republiky. V souvislosti s danými cíli jsem stanovila dvě hypotézy, které by měly být pomocí dotazníkového průzkumu potvrzeny či vyvráceny. První z nich se opírá o předpoklad, že problematice Evropské unie budou více přístupni zejména mladší učitelé, resp. učitelé, kteří jsou schopni a zvyklí pracovat s novými informačními systémy a zároveň schopni a ochotni pracovat i s cizojazyčnými zdroji. S ohledem na tuto úvahu je možné stanovit, že vyšší míra hodnocení a lepší přístup ke zkoumané problematice bude především u pedagogů mladších. Druhá hypotéza se zakládá na výzkumném předpokladu, že se dané problematice Evropské unie a Evropského parlamentu budou více věnovat učitelé s odbornou způsobilostí než ti, jejichž vysokoškolské studium bylo zaměřeno na odlišnou aprobaci. Vzhledem k této úvaze je možné předpokládat, že vyšší míru hodnocení a přístupu k tomuto tematickému okruhu budou vykazovat zejména pedagogové s odbornou kvalifikací.

Šetření vychází z kvantitativní metody se zaměřením na učitele druhého stupně vzdělávacího oboru Výchova k občanství vybraných základních škol v Jihočeském kraji. Velikost výběrového souboru byla vymezena na zhruba 130 respondentů, přičemž do průzkumu bylo zapojeno 80 základních škol. Způsob

výběru vzorku bych definovala jako techniku náhodného výběru. Všem základním školám byl po předchozí telefonické domluvě dotazník zaslán prostřednictvím elektronické pošty, a to v měsíci květnu roku 2011.

Dotazník obsahuje celkem šestnáct otázek a výsledky jeho šetření jsou validní a reliabilní. Z 80 základních škol, které jsem kontaktovala, přišlo zpět na mou elektronickou adresu do určeného termínu 68 vyplněných dotazníků.

7.2 Dotazník a jeho hlavní zjištění

Rozeslané dotazníky o šestnácti otázkách byly anonymní. Odpovědi z dotazníků byly zpracovány pomocí CSV (Comma separated values) souboru a aplikace VBA (Visual basic for application) s konečným vyhodnocením v MS Excel. Tato podkapitola bude pojednávat o jednotlivých otázkách dotazníků, které zde budou postupně prezentovány. Na základě možnosti téměř libovolného pojmenování předmětu vzdělávacího oboru Výchovy k občanství budu pro jednotnost v této analýze užívat taktéž název výchova k občanství.

Prvních šest otázek je zaměřeno na obecné ukazatele a zbývajících deset na Evropský parlament.

Úvodní otázka se týkala naprosto stěžejního faktoru, tj. věkové kategorie učitelů, která byla rozdělena do čtyř sektorů.

Tabulka 10: *Rozložení souboru podle věku.*

Věk	Počet osob
do 35 let	8
36 - 45 let	27
46 - 55 let	33
nad 55 let	0
Celkem osob	68

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulky č. 10 je patrné, že nejvyšší počet učitelů vyučujících předmět výchova k občanství je v rozmezí 46 – 55 let a 36 – 45 let. Z toho lze usoudit, že na druhém stupni vyučují nejčastěji učitelé s dlouholetou praxí, zatímco nejmladší generace pedagogů do 35 let je zastoupena velmi zřídka. Z 68 odpovědí nikomu nebylo více jak 55 let.

Druhá otázka se zaměřovala na zjištění odborné kvalifikace, resp. zda učitelé vyučující předmět výchova k občanství aprobovaně či nikoli. Z celkového počtu obdržených dotazníků prohlásilo 69% osob, že předmět učí aprobovaně, tj. 47 učitelů z 68. Zbývajících 31% pedagogů, tj. 21 z 68 se vyjádřilo záporně. Na třetí otázku odpovídali pouze ti, kteří vyučují předmět výchovy k občanství s jinou aprobací. Nejčastějšími aprobovanými předměty učitelů byly v tomto případě český jazyk, ruský jazyk, německý jazyk, dějepis aj.

Tabulka 11: *Aprobovanost učitelů předmětu výchova k občanství podle věkové kategorie.*

Odpověď	Podle věku			Celkem	%
	do 35	do 45	do 55		
ano	8	21	18	47	69%
ne	0	6	15	21	31%

Zdroj: vlastní výzkum

Následující čtvrtá otázka zněla, zda je podle učitelů problematika Evropské unie v daném školním vzdělávacím programu začleněna odpovídajícím způsobem. Většina učitelů se na sobě nezávisle shodla a odpověděla na položenou otázku spíše ano nebo rozhodně ano. Pouze 4% pedagogů nevěděla a nikdo neodpověděl rozhodně ne ani spíše ne.

Tabulka 12: otázka č. 4: „Je ve vašem ŠVP odpovídajícím způsobem začleněna problematika Evropské unie?“

Odpověď	Podle věku			Celkem	%
	do 35	do 45	do 55		
rozhodně ano	0	12	9	21	31%
spíše ano	5	15	24	44	65%
rozhodně ne	0	0	0	0	0%
spíše ne	0	0	0	0	0%
nevím	3	0	0	3	4%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 12 ukazuje, že 3 z 5 učitelů zastupujících nejmladší věkovou skupinu nevědí, zda je Evropská unie odpovídajícím způsobem do školního vzdělávacího programu zařazena. Učitelé z kategorie 46 – 55 let si naproti tomu nejvíce myslí, že tato problematika je začleněna spíše adekvátně a pedagogové do 45 let s tím z větší části souhlasí, i když velmi mnoho z nich se také přiklání k tomu, že je odpovídajícím způsobem zařazena rozhodně.

Otázka o počtu vyučovacích hodin, které učitelé druhého stupně věnují problematice Evropské unie, se jeví jako zásadní k pochopení ústředního faktu, zda je toto téma na základních školách zastoupeno dostatečně a žákům se tak dostává potřebné množství informací. Okolnosti jsem zjišťovala pomocí páté otázky, která je demonstrována v následující tabulce č. 13, jež je sestavena podle věkových kategorií a jednotlivých časových dotací, které připadají na výuku o Evropské unii.

Tabulka 13: otázka č. 5: „Kolik vyučovacích hodin věnujete problematice Evropské unie?“

Odpověď	Podle věku			Celkem	%
	do 35	do 45	do 55		
1 hodina	0	0	0	0	0
2 hodiny	0	6	20	26	38%
3 hodiny	2	6	8	16	24%
4 hodiny	4	10	0	14	21%
více než 4 hodiny	2	5	5	12	18%

Zdroj: vlastní výzkum

Výsledky šetření v této otázce poukazují na problém nedostatku časové dotace tématu o Evropské unii, k čemuž výrazným způsobem přispívají učitelé ve věkové kategorii 46 – 55 let, kteří podle předpokladu hypotézy věnují evropským záležitostem nejméně času, a to pouze dvě hodiny. Učitelé do 45 let věku věnují látce o dvě hodiny více, tj. čtyři vyučovací hodiny a podobně se chovají také učitelé zastupující v dotazníku nejmladší skupinu. Pozitivum může být, že žádný z respondentů se nevyjádřil kladně k první možnosti odpovědi, kterou je jedna vyučovací hodina. I přesto, že nejvyšší hodnoty představují dvě vyučovací hodiny, rozdíl mezi třemi a čtyřmi hodinami činí pouze 3%. To znamená, že i přes jejich nižší hodnoty v porovnání s druhou odpovědí, tj. dvě hodiny, je lze považovat za téměř vyvážené a procentuální výsledek jejich časové dotace by mohl být považován za uspokojivý. Více než čtyři hodiny pak výuce o Evropské unii věnuje 18% osob.

Pomocí šesté otázky dotazníkového šetření, jež se zabývá vztahem učitelů k cizojazyčným zdrojům při jejich přípravě na výuku o Evropské unii, byly zjištěny zajímavé výsledky. Ty jednoznačně dokazují, že naprostá většina učitelů druhého stupně, kteří vyučují předmět výchova k občanství, nevyužívá při své přípravě jiné než české prameny.

Tabulka 14: otázka č. 6: „Využíváte při přípravě na výuku o Evropské unii cizojazyčné zdroje?“

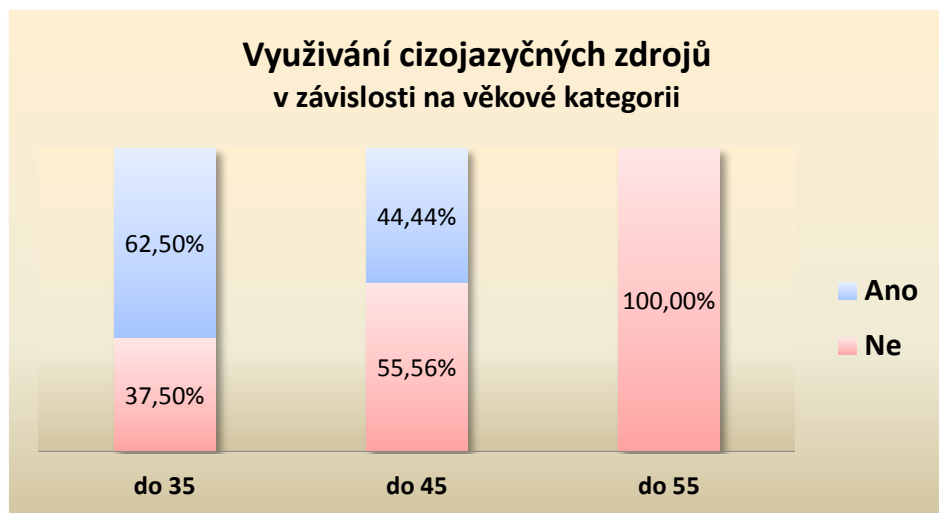
Odpověď	Podle věku			Celkem	%
	do 35	do 45	do 55		
ano	5	12	0	17	25%
ne	3	15	33	51	75%

Zdroj: vlastní výzkum

Výsledky šesté otázky potvrzují předpoklad první hypotézy, která se opírala o úvahu, kdy zejména mladší učitelé, kteří jsou zvyklí pracovat s novými informačními systémy, budou více přístupni využívat cizojazyčné zdroje. Vyhodnocením je dáno, že ve věku do 35 let využívá svou znalost cizího jazyka 5 z 8 učitelů, tj. 62,50% osob. Z věkové kategorie 36 – 45 let sice převažuje negativní odpověď, ale diference od kladného vyjádření se odchyľuje pouze třemi osobami, a proto lze konstatovat, že bezmála polovina učitelů této věkové skupiny je ochotna s cizojazyčnými prameny pracovat. Učitelé s dlouholetou zkušeností z oblasti školního vzdělávání, předmětu výchova k občanství, cizojazyčné zdroje pro svou přípravu o Evropské unii vůbec nevyužívají. Odpověď „ne“ označilo 100% respondentů od 46 – 55 let. Vysvětlením může být nemožnost uplatnění jim známého ruského jazyka, který v evropsko-unijních portálech není nabídnut nebo jejich nezájem učit se současným aplikovatelným cizím jazykům. Takový učitel však může žáky připravit o zajímavé poznatky z oblasti evropských událostí, jelikož velké množství informací je dohledatelné pouze za pomoci cizojazyčných portálů a publikací.

V přiloženém grafu je možné zhlédnout procentuální vyjádření získaných odpovědí šesté otázky, a to v závislosti na věkových kategoriích.

Graf 6: Využívání cizojazyčných zdrojů v závislosti na věkové kategorii.

Zdroj: vlastní výzkum

Následujících deset otázek je již zaměřeno na Evropský parlament jako jednu z institucí Evropské unie. V první řadě bylo důležité zjistit, jak je výuka o Evropském parlamentu pro učitele důležitá. V sedmé otázce měli proto učitelé na výběr z pěti možností, kterými mohli svůj postoj k této problematice definovat.

Tabulka 15: otázka č. 7: „Je pro Vás výuka o Evropském parlamentu:“

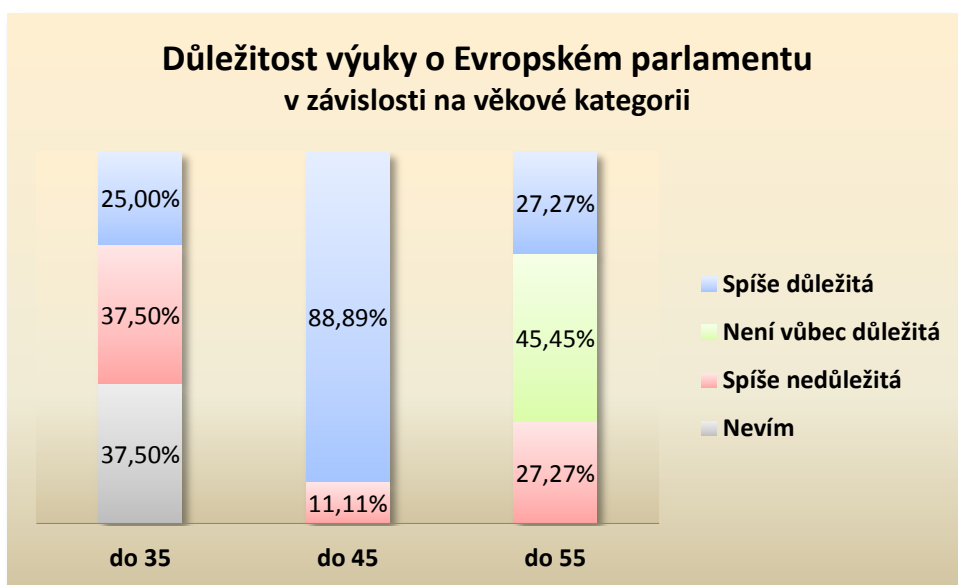
Odpověď	Podle věku			Celkem	%
	do 35	do 45	do 55		
velmi důležitá	0	0	0	0	0%
spíše důležitá	2	24	9	35	51%
není vůbec důležitá	0	0	15	15	22%
spíše nedůležitá	3	3	9	15	22%
nevím	3	0	0	3	4%

Zdroj: vlastní výzkum

Podle vyhodnocených výsledků se na sobě nezávisle učitelé shodli, že je pro ně výuka o Evropském parlamentu spíše důležitá. Vyjádřilo se tak 51% osob.

Zajímavé je, jak k této otázce přistupovala zejména nejmladší kategorie učitelů. Pouze 2 osoby z 8 se zde přiklonily k odpovědi „spíše důležitá“, přičemž 3 respondenti z téže skupiny odpověděli „spíše nedůležitá“ a zbývající tři nedokázali tuto situaci zhodnotit. Pozitivní postoj k Evropskému parlamentu zauímají především učitelé ve věku 36 – 45 let, kteří z 88,89% souhlasili s tím, že je pro ně tato instituce spíše důležitá. Vezmeme-li v úvahu, že takřka polovina učitelů z této kategorie navíc používá pro svou přípravu o Evropské unii i cizojazyčné zdroje, lze se domnívat, že jejich hodiny budou pro žáky přínosem. Ve srovnání s těmito pedagogy jsou ty z věkové kategorie 46 – 55 let tristní. Pouze 9 z 33 učitelů v tomto věku si myslí, že výuka o Evropském parlamentu je spíše důležitá. Pro 15 učitelů ovšem není vůbec důležitá a pro dalších 9 je spíše nedůležitá. To znamená, že až 45,45% vyučujících o Evropském parlamentu při hodinách de facto nehovoří, neboť bezmála polovina z nich jeho existenci nezmíní ani v souvislosti s výkladem o národních volbách. (viz. výsledky otázky č. 14.). Pro snazší představu zodpovězených otázek slouží následující graf.

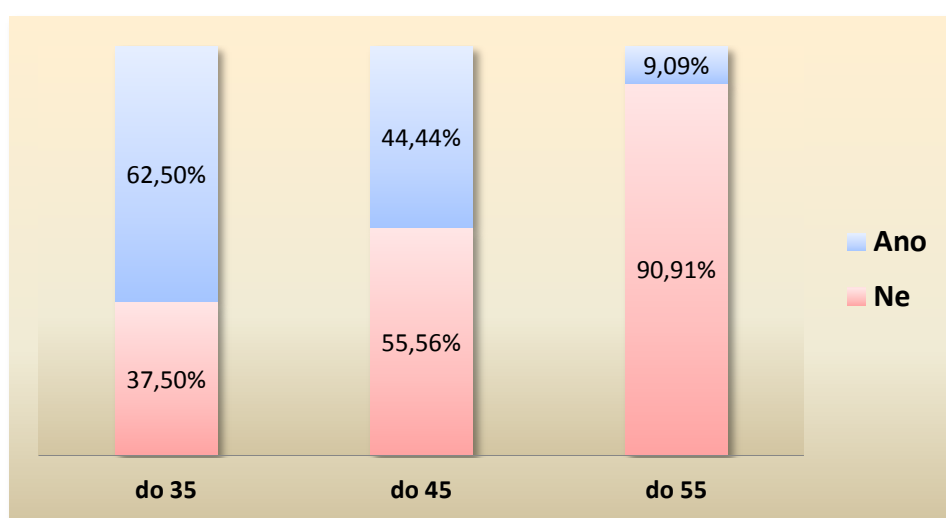
Graf 7: *Důležitost výuky o Evropském parlamentu v závislosti na věkové kategorii.*

Zdroj: vlastní výzkum

Učitelé se také v naprosté většině vyjádřili, že počet vyučovacích hodin o Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky neodpovídá počtu hodin, který věnují instituci Evropského parlamentu. Jejich odpovědi je možné porovnat v závislosti na věkové kategorii v grafu č. 8.

Graf 8: otázka č. 8: „Věnujete stejný počet hodin výuce o Evropském parlamentu jako tématu o Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky?“

Zdroj: vlastní výzkum

Informovanost učitelů je jedním ze základních předpokladů jejich práce. Proto, aby žáci mohli zaujmout svůj postoj k dané problematice, je třeba, aby jim učitelé poskytovali dostatečné množství informací, k čemuž výrazným způsobem přispívá vhodný výběr informačních zdrojů a celoživotní vzdělávání učitelů. Z tohoto důvodu jsou otázky 9 – 13 zaměřeny na informovanost učitelů a jejich výběr materiálů týkající se Evropského parlamentu.

Devátá otázka byla založena spíše na subjektivním hodnocení znalostí o Evropském parlamentu, nicméně ve vztahu k ostatním otázkám hrála důležitou roli.

Tabulka 16: otázka č. 9: „Jste podle Vás dostatečně informovaný/á o činnosti Evropského parlamentu?“

Odpověď	Podle věku			Celkem	%
	do 35	do 45	do 55		
rozhodně ano	0	0	0	0	0%
spíše ano	5	18	9	32	47%
rozhodně ne	0	0	0	0	0%
spíše ne	3	6	24	33	49%
nevím	0	3	0	3	4%

Zdroj: vlastní výzkum

Z výsledků je zřejmé, že o dvě procenta více učitelů hodnotí svou informovanost o Evropském parlamentu za spíše nedostatečnou, kdežto druhá polovina za spíše dostatečnou. Tento rozpor je způsoben věkovými kategoriemi učitelů. Zatímco mladší se domnívají, že jsou spíše dostatečně informováni, velký počet učitelů z věkové skupiny 46 – 55 má za to, že jejich informovanost je spíše nedostatečná. Žádný z respondentů neodpověděl, že by byl o této instituci rozhodně dostatečně informován a 3 z 68 dotázaných odpověděli, že neví.

Potřebné množství materiálů je nezanedbatelný atribut dobré přípravy učitelů, a to jak předmětu výchovy k občanství, tak i ostatních pedagogů. Z šetření je evidentní, že 81% učitelů výchovy k občanství Jihočeského kraje je s množstvím materiálů o Evropském parlamentu spokojena a 19% nikoli.

Tabulka 17: otázka č. 10: „Máte potřebné množství materiálů ke své přípravě pro výuku o Evropském parlamentu?“

Odpověď	Podle věku			Celkem	%
	do 35	do 45	do 55		
ano	5	24	26	55	81%
ne	3	3	7	13	19%

Zdroj: vlastní výzkum

Výsledky jedenácté otázky, která zjišťovala, zda učitelé používají jako zdroj informací při své přípravě o Evropském parlamentu oficiální internetovou stránku této organizace, jsou poněkud žalostné. Až 75% osob zvolilo odpověď „ne“ a pouze 25% učitelů „ano“. Tento portál by měl přitom být pro učitele stěžejní, jelikož představuje bezpochyby největší zdroj informací o Evropském parlamentu vůbec. Domnívám se, že pro potřebu učitelů druhého stupně základních škol, kteří se výuce Evropského parlamentu věnují, by tento portál přinesl mnoho užitečných a dostačujících informací.

Tabulka 18: otázka č. 11: „Používáte jako zdroj informací při přípravě o Evropském parlamentu internetovou adresu www.europarl.europa.eu? (Jedná se o oficiální stránku Evropského parlamentu)“.

Odpověď	Podle věku			Celkem	%
	do 35	do 45	do 55		
ano	2	12	3	17	25%
ne	6	15	30	51	75%

Zdroj: vlastní výzkum

Paradoxem zůstává, že většina respondentů v otázce dvanácté zodpověděla, že nejčasněji pro svou přípravu o Evropském parlamentu využívá internetové zdroje. Je nutné podotknout, že oficiální stránky Evropského parlamentu jsou pochopitelně i v českém jazyce, a proto by jejich využitelnost měla být mnohem vyšší.

Po internetových stránkách učitelé také často využívají různé brožury, tištěné materiály většího rozsahu jako knihy a studie a jen malé množství z nich pro svou přípravu používá novinové články, časopisy a jiné prameny. Nejčastějšími zdroji jsou podle dotazníkového průzkumu internet, jehož hodnoty stouply k 43% a brožury, které s 32% zaujímají druhou pozici. Z 68 respondentů pak 14 osob, tj. 21% nejčastěji pracuje s tištěnými materiály většího rozsahu.

Tabulka 19: otázka č. 12: „Jaký zdroj informací nejčastěji využíváte pro přípravu výuky o Evropském parlamentu?“

Odpověď	Podle věku			Celkem	%
	do 35	do 45	do 55		
internetové zdroje	2	15	12	29	43%
tištěné materiály většího rozsahu (např. knihy, studie apod.)	0	3	11	14	21%
brožury	3	9	10	22	32%
novinové články, časopisy apod.	3	0	0	3	4%
jiný	0	0	0	0	0%

Zdroj: vlastní výzkum

Poslední otázka, která se vztahovala k informovanosti učitelů a materiálům se týkala spokojenosti dotazovaných s kvalitou materiálů. Na otázku „Jste s kvalitou materiálů spokojený/á?“ se 96% osob vyjádřilo, že spíše ano a pouze 3 učitelé z věkové skupiny 46 – 55 let nedokázali odpovědět, a proto zvolili kolonku s možností „nevím“.

Tabulka 20: otázka č. 13: „Jste s kvalitou materiálů spokojený/á?“

Odpověď	podle věku			Celkem	%
	do 35	do 45	do 55		
rozhodně ano	0	0	0	0	0%
spíše ano	8	27	30	65	96%
rozhodně ne	0	0	0	0	0%
spíše ne	0	0	0	0	0%
nevím	0	0	3	3	4%

Zdroj: vlastní výzkum

Ze sekce otázek o informovanosti a užívání materiálů lze získat zajímavé poznatky. Srovnáme-li odpovědi učitelů z věkové kategorie 46 – 55 let z otázek 9, 11 a 13 zjistíme, že tito učitelé si v naprosté většině nemyslí, že by byli o činnosti Evropského parlamentu dostatečně informováni. Na druhou stranu jich ovšem z celkového počtu 33 osob 30 nevyužívá oficiální internetovou stránku Evropského parlamentu. I přesto, že se tato skupina učitelů necítí být o dané problematice dobře informována, je s kvalitou materiálů spíše spokojena. Rozpor mezi těmito odpověďmi je evidentní a dokazuje, že tito učitelé i přes svou nedostatečnou informovanost, jak ji sami zhodnotili, nevykazují potřebu jejího doplnění, jelikož jejich nejčastěji používanými zdroji informací jsou tištěné materiály a brožury, které málokdy poskytují dostatečné množství údajů.

Poslední tři otázky dotazníkového šetření byly zaměřeny na evropské volby. První z nich, tj. otázka č. 14, byla pro tento výzkum jednou z klíčových. S její pomocí lze dokázat, že i ti, kteří výuce o Evropském parlamentu nevěnují velkou pozornost a pro které není toto téma důležité, se o něm z jisté části zmiňují alespoň v souvislosti s volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Tabulka 21: otázka č. 14: „Hovoříte při výkladu o národních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky také o volbách do Evropského parlamentu?“

Odpověď	Podle věku			Celkem	%
	do 35	do 45	do 55		
ano	8	21	18	47	69%
ne	0	6	15	21	31%

Zdroj: vlastní výzkum

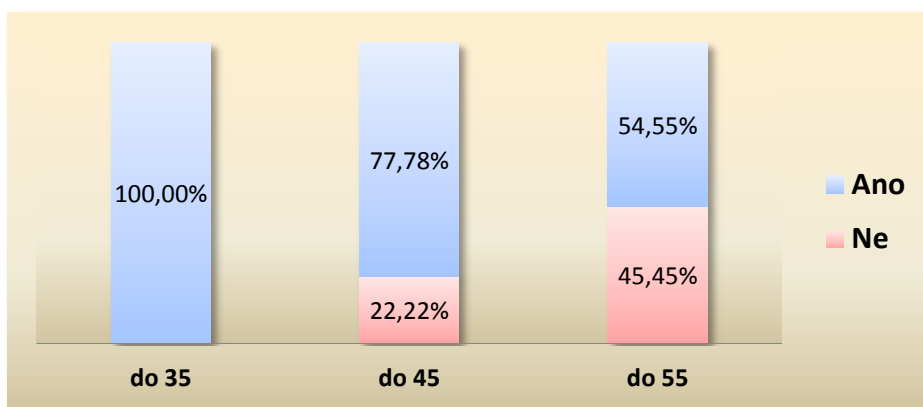
Z tabulky č. 21 vyplývá, že 100% učitelů do 35 let žáky seznamuje s evropskými volbami i při vyučovací hodině o národním parlamentu, resp. výuce

o volbách do Poslanecké sněmovny. Výsledky skupiny 36 – 45 let jsou také uspokojivé. Z 21 respondenta z celkového počtu 27 této věkové kategorie se vyjádřilo k položené otázce kladně, to znamená, že naprostá většina z nich hovoří o možnosti přímé volby do Evropského parlamentu i ve vyučovacích hodinách, které pojednávají o vnitrostátních záležitostech. Nejpočetnější skupina učitelů ve věku 46 – 55 let, která je alespoň podle mého šetření ve školském systému Jihočeského kraje nejvíce zastoupena, vykazovala v této otázce jistou nejednotnost. Z celkového počtu 33 osob na danou otázku opovědělo „ano“ 18 jejich zástupců, což značí o tom, že více jak polovina těchto pedagogů o evropských volbách alespoň někdy hovoří. Odečteme-li však z tohoto množství 9 jejich osob, které v otázce č. 7 vypověděly, že je pro ně výuka o Evropském parlamentu spíše důležitá, zbývá zde z celkového počtu 33 učitelů pouze 9 z téže věkové skupiny, pro které není tato výuka vůbec důležitá nebo spíše nedůležitá, ale kteří se o evropských volbách přinejmenším zmiňují.

Výsledky této otázky mohou být považovány za vyhovující, a to i přesto, že jedna třetina dotázaných o volbách do Evropského parlamentu při výkladu o volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky nehovoří.

Procentuální zastoupení jednotlivých odpovědí v závislosti na věkové kategorii je možné shlédnout v grafu č. 10.

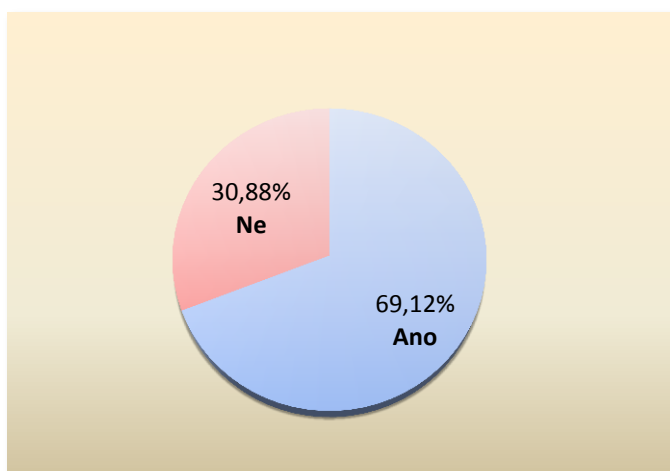
Graf 9: otázka č. 14: „Hovoříte při výkladu o národních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky také o volbách do Evropského parlamentu?“ Graf určuje závislostní vztah odpovědí na věkové kategorii.

Zdroj: vlastní výzkum

Celkové výsledky čtrnácté otázky lze názorně demonstrovat podle zastoupení odpovědí „ano“ či „ne“, tak jak je zobrazuje následující graf.

Graf 10: otázka č. 14: „Hovoříte při výkladu o národních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky také o volbách do Evropského parlamentu?“ Celkové výsledky odpovědi „ano“ a „ne“.

S ohledem na to, že tato práce pojednává o volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu, byli učitelé dotazováni, zda někdy do této nadnárodní instituce hlasovali.

Výsledky jednotlivých věkových kategorií lze porovnat v příložené tabulce.

Tabulka 22: otázka č. 15: „Hlasoval/a jste někdy ve volbách do Evropského parlamentu?“

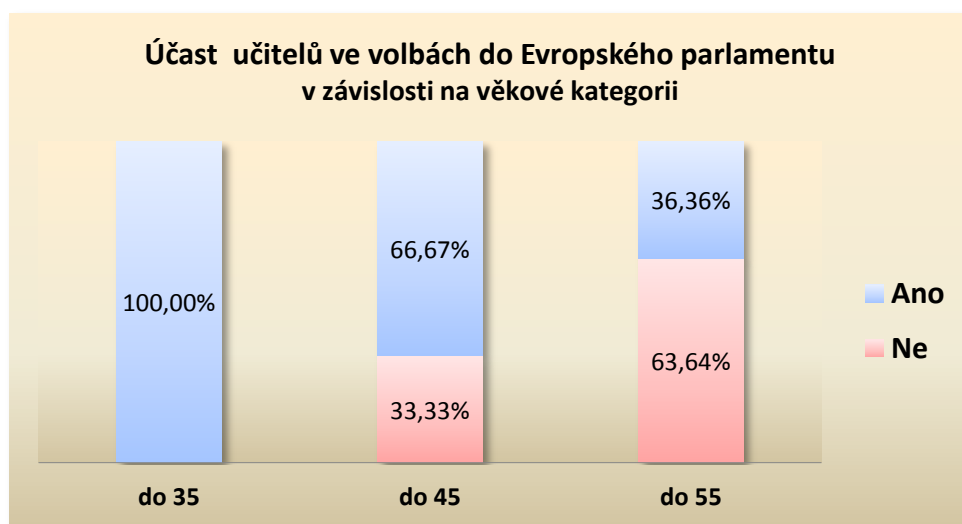
Odpověď	Podle věku			Celkem	%
	do 35	do 45	do 55		
ano	8	18	12	38	56%
ne	0	9	21	30	44%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 22 ukazuje, že nejmladší generace učitelů přistupuje k evropským volbám velmi zodpovědně. Jejich volební účast je v tomto ohledu 100%. Velkým počtem odevzdaných hlasů přispívají taktéž i učitelé ve věku 36 – 45let, v jejichž případě počet kladných odpovědí vzrostl na 66,67%, tj. 18 z 27 učitelů alespoň jednou do Evropského parlamentu volilo. Opak tvoří pedagogové z kategorie 46 – 55 let, kteří evropské volby spíše zanedbávají. Z 33 respondentů opovědělo pouze 12 „ano“, přičemž zbývajících 21 osob zvolilo odpověď „ne“, to znamená, že se evropských voleb nikdy nezúčastnily. Tyto vysoké záporné hodnoty navyšují v celkovém součtu podíl učitelů, kteří se k volbám do Evropského parlamentu staví negativně.

V grafu č. 11 je možné spatřit procentuální rozdíl, kterým se vyznačují zejména učitelé do 35 let vůči učitelům věkové skupiny 46 – 55 let. Volební účast se týkala voleb do Evropského parlamentu konaných na území České republiky v letech 2004 a 2009 bez ohledu na rok vykonání hlasování.

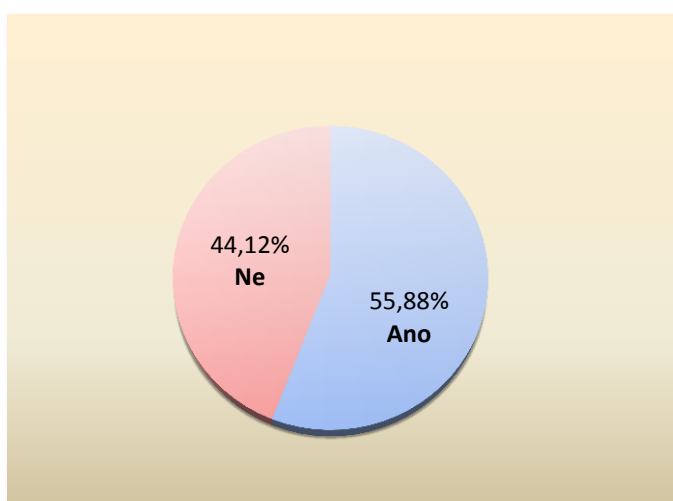
Graf 11: Účast učitelů ve volbách do Evropského parlamentu v závislosti na věkové kategorii.

Zdroj: vlastní výzkum

Zobrazení v grafu č. 12 se týká celkového zhodnocení výsledků volební účasti učitelů druhého stupně základních škol Jihočeského kraje, kteří vyučují předmět výchova k občanství. Volební účast se jako v předešlém grafu týkala evropských voleb konaných v České republice v letech 2004 a 2009 bez ohledu na rok, ve kterém učitelé hlasovali.

Graf 12: Účast učitelů ve volbách do Evropského parlamentu.

Zdroj: vlastní výzkum

Dotazníkový průzkum byl zakončen doplňující otázkou, jež se vztahovala ke znalosti učitelů. Předpoklad o 100% úspěšnosti vyvrátila odpověď tří dotázaných, kteří na otázku „Jak často se podle Vás konají volby do Evropského parlamentu?“ zvolili zaškrtačací pole s odpovědí „jednou za 4 roky“. I přesto mohu potvrdit, že podle výsledků 96% respondentů vybralo správnou odpověď, tj. „jednou za 5 let“.

7.3 Shrnutí výsledků dotazníkového průzkumu

Šetření, jehož výsledky jsem se snažila průběžně u každé z otázek hodnotit, bych si dovolila v této podkapitole již pouze krátkou formou okomentovat. První stanovená hypotéza dotazníkového průzkumu byla zcela jistě naplněna. Toto šetření potvrzuje, že mladší učitelé působící na druhém stupni základních škol Jihočeského kraje, kteří vyučují předmět výchova k občanství, jsou ochotni více pracovat s cizojazyčnými zdroji a výuce o Evropském parlamentu přikládají celkově vyšší důležitost než učitelé z věkové skupiny 46 – 55 let. Tento fakt dále potvrzuje, že mladší učitelé jsou problematice evropských témat více přístupni a lépe se v nich orientují, k čemuž přispívá jejich schopnost a zvyk pracovat s novými informačními systémy.

Vzhledem k tomu, že učitelé ve věku 46 – 55 let vyučující předmět výchova k občanství se zajímají o problematiku Evropské unie a Evropského parlamentu spíše okrajově, nejsou tudíž ani ochotni žákům o těchto institucích předávat více než nejnutnější množství informací. S tímto je s ohledem na vygenerované výsledky možné spojit i menší míru odborné způsobilosti učitelů, kterou by byla potvrzena druhá hypotéza. V druhé otázce dotazníku totiž 15 z 33 osob této věkové kategorie odpovědělo, že nedisponuje v oblasti předmětu výchovy k občanství potřebnou aprobací. Z tohoto důvodu zjevně vykazují nižší míru hodnocení a přístupu k danému tematickému okruhu.

Předložené výsledky i přes vyšší hodnocení mladších kantorů přesto dokazují, že výuka o Evropské unii na základních školách Jihočeského kraje probíhá více méně okrajově, a to nemluvě o zařazení tématu o Evropském parlamentu. Kurikulární reforma českého školství se tak zjevně opravdu stala pouze formální záležitostí, kterou základní školy prezentují svými školními vzdělávacími programy, jejichž sepsáním v roce 2007 požadované změny ve výuce začaly a současně skončily.

ZÁVĚR

Současná podoba Evropského parlamentu je výsledkem mnohaletých jednání a dohod, ale především uskutečněním významného kroku vedoucího k mírovému sjednocení Evropy v padesátých letech dvacátého století. Pro pochopení tohoto vztahu bylo nutné se nejprve poohlédnout do minulosti, kdy a za jakých podmínek začínaly být myšlenky o sjednocených evropských státech realizovány. Připomenutí nejvýznamnějších momentů historie evropského sjednocování, s jehož přispěním je na tomto kontinentu od druhé světové války udržován mír, mělo v této práci nepochybně svůj opodstatněný důvod. Z původních šesti zakládajících zemí Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) se během desítek let vyvinula Unie evropských zemí, která dnes čítá dvacet sedm států. Tento fakt se opírá o demokratický charakter Evropské unie a její otevřenosti.

Evropský parlament představuje jednu z institucí Evropské unie, která ze všech nadnárodních orgánů prošla během své doby působnosti největšími změnami v oblasti nabývání kompetencí. Evropský parlament ve svých počátcích plnil především kontrolní funkci, přičemž jeho poslanci byli do této funkce delegováni svými národními parlamenty. Významný obrat nastal v roce 1979, kdy občané členských zemí Společenství měli poprvé možnost do této evropské instituce zvolit své kandidáty v přímých, všeobecných a tajných volbách. Zavedení přímých voleb výrazným způsobem posílilo postavení Parlamentu v institucionálním rámci Unie, ale zejména jej tato skutečnost postavila minimálně v Evropě do pozice jediného přímo voleného nadnárodního orgánu.

S ohledem na to, že se Česká republika stala v květnu roku 2004 právoplatným členem Evropské unie, bylo jejím občanům, stejně jako občanům všech členských zemí, uděleno právo hlasovat ve volbách do Evropského parlamentu. S tímto oprávněním však souvisí i jistý nezájem občanů České republiky a podobně i většiny členských zemí účastnit se těchto nadnárodních voleb. Nejčastějšími důvody bývá z pohledu voličů uváděna druhořadost voleb (termín *second-order election*) a špatná informovanost obyvatelstva. Politologové vidí příčiny poklesu zájmu hlasovat také v etapách funkčního období, tj. časový odstup národních voleb od evropských nebo časté zneužívání evropských voleb k řešení

vnitrostátních záležitostí a boji politických stran. Za zdroj nízké volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v České republice mohou být považovány právě stranický boj politických stran a vnitropolitická situace země v daném období.

Zvyšování podvědomí o evropských volbách není v českých zemích záležitostí pouze občanů, kteří již disponují aktivním volebním právem, ale i žáků základních škol. Evropská dimenze vzdělávání se v českém školství výrazněji projevila po zavedení kurikulární reformy, která sebou do vzdělávacího systému České republiky přinesla mnoho změn. Souvislost mezi vzdělávací politikou a Evropským parlamentem je nesporná už jen proto, že se tento orgán například podílí na rozvoji evropských vzdělávacích programů podporujících mobilitu nebo schvalování rozpočtu vzdělávání.

Reforma českého vzdělávacího systému posílila evropskou dimenzi v českém vzdělávání a přispěla k vyšší autonomii škol a jejich vnitřní reformě. Hlavním cílem transformace bylo přehodnocení dosavadního způsobu vzdělávání, a to zejména pomocí didaktických a metodických faktorů. Evropská tematika je od roku 2007 povinnou součástí každého školního vzdělávacího systému základních škol, které ji jsou povinny v průběhu vzdělávání žáků do jejich výuky implementovat. Tato důležitá informace se ale v České republice stala spíše jen formální záležitostí, kterou základní školy prezentují svými školními vzdělávacími programy. V mnoha případech efektivita těchto programů skončila jejich sepsáním, což bylo jednou z příčin nemožnosti jejich aplikace ve výuce a změně obsahového zaměření vyučování. Z těchto důvodů nemohlo na úrovni základních škol dojít k výraznějšímu posílení integrace evropských témat, což v obecné rovině potvrzuje i můj dotazníkový průzkum. Ten byl určen učitelům druhého stupně základních škol Jihočeského kraje, kteří vyučují předmět výchova k občanství, známý také jako občanská výchova. Hlavními cíli dotazníkového průzkumu bylo identifikovat informovanost výše zmíněných učitelů ohledně problematiky výuky o Evropském parlamentu a její propojenosti s učivem v otázkách Parlamentu České republiky. Výsledky šetření byly v této práci podrobeny analýze, která potvrdila stanovené hypotézy.

Závěrem mohu konstatovat, že stanovené cíle práce byly v potřebné míře objasněny a věřím, že by tato práce mohla přispět k rozšíření vzdělávacích potřeb základních škol v rámci vzdělávacího oboru Výchova k občanství, tj. vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Vzhledem k implementaci dotazníkového šetření a jeho výsledků by práce mohla též posloužit jako podnět k posílení evropských témat ve výuce žáků druhého stupně základních škol.

CONCLUSION

The current form of the European Parliament is a result of negotiations and covenants that took many years to conclude; however, it has been mainly shaped by when a significant step leading to a peaceful unification of Europe was taken in the 1950's. To understand this relation, first it was important to hark back to the past, to investigate when and under what circumstances thoughts as to integrated European states began to be implemented. Undoubtedly, this doctoral thesis justifiably recalls the most significant moments of the history of European unification, thanks to which peace has been maintained in this continent since the World War II. The Union of European countries evolved in the course of several dozens of years from the original six charter members of the European Coal and Steel Community (ECSC), and it now comprises as many as twenty seven countries. This fact is supported by the democratic nature of the European Union and its openness.

The European Parliament represents one of the institutions of the European Union that, when performing its activities, has undergone the greatest changes - out of all transnational bodies - in the area of acquiring competences. At its outbreak, the function of the European Parliament was above all that of control, whereas its members were delegated into their functions by their national parliaments. The year 1979 saw a significant change when citizens of the Community member states could, for the first time, elect their candidates in direct, universal elections by secret ballot. The introduction of direct elections noticeably reinforced the position of the Parliament in the institutional framework of the Union; needless to say, it meant that the Parliament was, at least in Europe, the only multinational body elected directly.

In consideration of the fact that the Czech Republic became a legitimate member of the European Union in May 2004, its citizens, like other citizens of other member states, were given the right to vote in elections for the European Parliament. Nevertheless, similarly to most member states, this authorization has brought with it a certain lack of interest on the part of citizens of the Czech Republic, to participate in multinational elections. Most often stated reason claim

that it is a second-order election, awareness of citizens is insufficient; moreover, they mention stages of term of office, i.e. there exists a certain time interval between national elections and European elections, or frequent misuse of European elections for solving internal issues and political fight among national parties. It is faction among political parties and domestic political situation in the country during the given period that may be considered as the cause of low voter turnover in elections for the European Union in the Czech Republic.

In the Czech Republic, increase in awareness of European elections does not concern only citizens who have at their disposal an active voting right, but also pupils at secondary schools. The European dimension of education has manifested itself markedly after the introduction of the curricular reform, which brought with it many a change for the educational system of the Czech Republic. The connection between educational policy and the European Parliament is indisputable: if only for the reason that this body participates, for example, in the development of European educational programmes supporting mobility or approval of the education budget.

The reform of the Czech educational system has strengthened the European dimension in Czech education and contributed to a higher autonomy of schools and their internal reform. The main objective of the transformation was to review the existing educational methods, specifically by means of didactical and methodical factors in particular. Since 2007, the European theme has been a compulsory component of every educational system of secondary schools, which are obligated to implement it in the education of their pupils. However, this important information has become merely a formal issue in the Czech Republic, which is presented by schools in their school educational programmes. In many cases, the effectiveness of these programmes ceased upon their formation, which fact rendered their application in education impossible, whereas the same applies to the change to the focus of school lessons as regards their content. Accordingly, the integration of European themes could not be reinforced to a more significant extent at the level of secondary schools, which our questionnaire survey confirms in the general perspective. The questionnaire survey was designed for teachers at secondary schools in the South Bohemia region, who teach the subject “Education

to citizenship”, also known as Civics. The main aims of the survey were to identify awareness of the aforesaid teachers as to the problems of teaching about the European Parliament and its interconnection with the content of the curriculum regarding the issues of the Czech Republic Parliament. The present doctoral thesis analysed the survey results; this analysis confirmed the stipulated hypotheses.

In conclusion, let me state that the established doctoral thesis objectives have been explained sufficiently, and I believe that the present doctoral thesis may contribute to the extension of educational needs of secondary schools in the framework of the educational subject “Education to citizenship”, i.e. the educational area “Man and Society.” With regard to the implementation of questionnaire survey, it may instigate strengthening European themes in school lessons at secondary schools.

POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY

Literatura

COUDENHOVE-KALERGI, Richard Nicolaus. *Pan-Evropa*. 2. vyd. Praha: Panevropa, 1993, 130 s. ISBN 80-900034-7-8.

ČEPČÁNYOVÁ, Jana. *Reálie frankofonních zemí: Civilisation en racourci La France, la Suisse, la Belgique, le Luxembourg, Monaco, le Canada*. 3. vyd. Plzeň: Fraus, 2004, 70 s. ISBN 80-7238-345-0.

ČERYCH, Ladislav a kol. *České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie*. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 80-211-0312-4.

DOPITA, Miroslav. STANĚK, Antonín. „RVP v praxi učitele výchovy k občanství – se zaměřením na potírání rasové a národnostní nesnášenlivosti“. *Sborník příspěvků z 12. ročníku Letní školy pro učitele občanské výchovy, občanské nauky a základů společenských věd*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, ISBN 80-244-1250-0.

FIALA, Petr. MAREŠ, Miroslav. *Evropské politické strany*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2001, 157 s. ISBN 80-210-2741-X.

FIALA, Petr. MAREŠ, Miroslav. SOKOL, Petr. *Eurostrany; Politické strany na evropské úrovni*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2007, 269 s. ISBN 978-80-87029-05-3.

FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743 s. ISBN 80-7325-015-2.

FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie: druhé, doplněné a aktualizované vydání*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, 743 s. ISBN 978-80-7325-223-6.

HAD, Miloslav. URBAN, Luděk. *Evropská společenství: první pilíř Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000, 165 s. ISBN 80-85864-88-6.

HAMMANOVÁ, Brigitte. *Habsburkové: životopisná encyklopedie*. 3. vyd. Praha: Brána, 2010, 408 s. ISBN 978-80-7243-455-8.

HLOUŠEK, Vít. KOPEČEK, Lubomír. *Politické strany. Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada, 2010, 320 s. ISBN 978-80-247-3192-6.

HRACHOVCOVÁ, Marie. HORSKÁ, Viola. ZOUHAR, Jan. *Pomáháme při tvorbě školního vzdělávacího programu: vzdělávací obor Výchova k občanství*. 1. vyd. Úvaly: Albra; Praha: SPL – Práce, 2007, 127 s. ISBN 978-80-7361-036-4.

Kol. autorů. *Evropské společenství, váš soused*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1992, 40 s. ISBN 92-826-4384-0.

Kol. autorů. *Evropský parlament*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2010. ISBN 978-92-823-3015-9.

Kol. autorů. *Evropský parlament: poslanci zvolení v České republice do Evropského parlamentu, 6. volební období 2004 – 2009, stav ke květnu 2007*. Praha: Informační kancelář Evropského parlamentu v Praze, 2007, 50 s.

Kol. autorů. *Ilustrovaný encyklopedický slovník I*. 1. vyd. Praha: Academia, 1980, 970 s.

Kol. autorů. *Ilustrovaný encyklopedický slovník II*. 1. vyd. Praha: Academia, 1981, 957 s.

Kol. autorů. *Ilustrovaný encyklopedický slovník III*. 1. vyd. Praha: Academia, 1982, 975 s.

Kol. autorů. *Váš průvodce Lisabonskou smlouvou*. Brusel: Evropská komise, 2009, s. 16. ISBN 978-92-79-12930-8.

Kol. autorů. *Volby do Evropského parlamentu: co mohou změnit?* Praha: Evropské hodnoty o.s., 2008, 141 s. ISBN 978-80-904158-1-2.

GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004, 450 s. ISBN 80-246-0111-7.

MEZIHORÁK, František. *Průvodce evropanstvím*. Olomouc: ALDA, 1997, 150 s. ISBN 80-85600-42-0.

MÜLLEROVÁ, Lenka. ŠIKULOVÁ, Renata. *Cvičebnice obecné didaktiky pro studenty učitelství*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2001, 232 s. ISBN 80-7044-365-0.

NEUSTUPNÁ, Ludmila. PAUKNEROVÁ, Monika. SKÁLA, Josef. ZACHARIÁŠ, Jaroslav. ZEMÁNEK, Jiří. *Evropské společenství: jednotný trh, společné politiky (EHS), koordinace politik, systém orgánů, právo dohoda o přidružení ČSFR*. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1992, 186 s. ISBN 80-85431-13-0.

NUGENT, Neill. *The government and politics of the European union*. 5. vyd. New York: Palgrave Macmillan, 2003, 555 s. ISBN 0-333-98460-9.

PATEJDL, Stanislav. *Evropský parlament a proces politické integrace západní Evropy*. 1. vyd. Praha: Academia, 1985, 180 s.

PIODI, Franco. SCHELLING, Margret. ANTONA, Donato. *Směrem k jednotnému Parlamentu. Vliv společného Shromáždění ESUO na Římské smlouvy. Padesáté výročí Římských smluv*. Evropský parlament, 2007, 229 s.

PIŤHA, Petr. *Úvod do výchovy k občanství: knížka pro učitele a veřejnost*. Praha: Orbis, 1992, 212 s.

PRŮCHA, Jan. WALTEROVÁ, Eliška. MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008, 322 s. ISBN 978-80-7367-416-8.

SOKOL, Petr. *Volby do Evropského parlamentu 1979 – 2009*. 1. vyd. Praha: Jalna, 2009, 112 s. ISBN 978-80-86396-45-3.

STANĚK, Antonín. *Výchova k občanství a evropanství*. 1. vyd. Olomouc: Olomouc, 2007, 166 s. ISBN 80-7182-224-8.

STARÁ, Jana. *Výchova k demokratickému občanství v primární škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2004, 64 s. ISBN 80-7290-162-1.

STRMISKA, Maxmilián. HLOUŠEK, Vít. KOPEČEK, Lubomír. CHYTILEK, Roman. *Politické strany moderní Evropy. Analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál, 2005, 728 s. ISBN 80-7367-038-0.

ŠARADÍN, Pavel a kol. *Volby do Evropského parlamentu v České republice*. 1. vyd. Olomouc: Periplum, 2004, 317 s. ISBN 80-86624-22-6.

TALÁŠEK, Vladimír. *Evropské společenství. Část I, Politické základy a geneze*. Praha: Česká strojnická společnost, 1990, 77 s. ISBN 80-02-00712-3.

VODIČKA, Karel. CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, 374 s. ISBN 978-80-7367-337-6.

ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 2. vyd. Praha: Libri, 1999, 559 s. ISBN 80-85983-75-3.

Tištěné prameny

DUFF, Andrew. *Pracovní dokument o návrhu změny Aktu ze dne 20. září 1976 o volbě členů Evropského parlamentu ve všeobecných a přímých volbách*. Evropský parlament: Výbor pro ústavní záležitosti, 2010, 35 s.

HIX, Simon. NOURY, Abdul. ROLAND, Gérard. *Democracy in the European Parliament*. Berkeley: 2005, 314 s.

JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005, 104 s. ISBN 80-87000-03-X.

JEŘÁBEK, Jaroslav. TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007)*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, 126 s.

KOTÁSEK, Jiří a kol. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. s. 98. ISBN 80-211-0372-8.

TOLOUDIS, Nicholas. *Common Procedure, Common Problems: Moving Toward Uniform Electoral Procedures for EP Election*. Wisconsin: 2001, 40 s.

Elektronické zdroje

About Eurydice: Organisation [online]. *Eacea.ec.europa.eu*, [2011-02-25]. Dostupné z WWW: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/about_eurydice_en.php>.

Act concerning the election of the representatives of the Assembly by direct universal suffrage (20 September 1976) [online]. *Ena.lu*, [2009-06-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

Appeal to the European Electorate (15 January 1979) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání, s. 9 [online]. *Msmť.cz*, [2009-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmť.cz/vzdelavani/skolskareforma/analyza-naplnovani-cilu-vzdelavani>>.

BALÍK, Stanislav. Předvolební programy v evropských volbách [online]. *Revuepolitika.cz*, [2004-05-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/681/predvolebni-programy-v-evropskych-volbach>>.

BAŽANTOVÁ, Zuzana. VRATIŠOVSKÝ, Karel. Vzdělávací programy Evropské unie a ČR I. [online]. *Cuni.cz*, [2005-09-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.cuni.cz/IFORUM-2174.html>>.

BLAFKOVÁ, Martina. Volby do Evropského parlamentu v České republice (2004) [online]. *E-polis.cz*, [2005-05-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/evropska-unie/275-volby-do-evropskeho-parlamentu-v-ceske-republice-2004.html>>.

BOISSIEU, Laurent de. Groupe Alliance de Démocrates et des Libéraux pour l'Europe (ADLE) [online]. *Europe-politique.eu*, [2009-07-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/alliance-des-democrates-et-des-liberaux-pour-l-europe.htm>>.

BOISSIEU, Laurent de. Groupe confédéral de la Gauche Unitaire Européenne – Gauche Verte Nordique (GUE-NGL) [online]. *Europe-politique.eu*, [2009-07-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/gauche-unitaire-europeenne.htm>>.

BOISSIEU, Laurent de. Groupe de l'Alliance Progressiste des Socialistes et Démocrates au Parlement européen (S&D) [online]. *Europe-politique.eu*, [2009-08-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/alliance-progressiste-des-socialistes-et-democrates.htm>>.

BOISSIEU, Laurent de. Groupe des Démocrates Européens (DE) [online]. *Europe-politique.eu*, [2008-11-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/groupe-des-democrates-europeens.htm>>.

BOISSIEU, Laurent de. Groupe Du Parti Populaire Européen (Démocrates-Chrétiens) (PPE) [online]. *Europe-politique.eu*, [2009-07-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/groupe-du-parti-populaire-europeen-et-des-democrates-europeens.htm>>.

BOISSIEU, Laurent de. Groupes Mates au Parlement européens [online]. *Europe-politique.eu*, [2008-11-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/groupe-arc-en-ciel.htm>>.

BOISSIEU, Laurent de. Groupe Union pour l'Europe (UPE) [online]. *Europe-politique.eu*, [2009-05-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.europe-politique.eu/union-pour-l-europe.htm>>.

Brief History of the ECR Group [online]. *Ecrgroup.eu*, [2011-04-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecrgroup.eu/ecrg-and-eu3.asp>>.

Cizinci podle typu pobytu, pohlaví a státního občanství – k 31. 3. 2011. Obor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR [online]. *Czso.cz*, [2011-04-24]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/84004268BF/\\$File/c01t01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/84004268BF/$File/c01t01.pdf)>.

Cizinci podle typu pobytu a pohlaví – 25 nejčastějších státních občanství – k 31. 3. 2011. Obor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR [online]. *Czso.cz*, [2011-04-24]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/840042C6A3/\\$File/c01t03.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/840042C6A3/$File/c01t03.pdf)>.

Co je to kurikulum [online]. *Portal.cz*, [2011-04-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=2841>>.

ČEŠKOVÁ, Andrea. Evropský parlament [online]. *Andreaceskova.cz*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.andreaceskova.cz/evropsky-parlament/>>.

Členové vlády [online]. *Vláda.cz*, [2011-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/default.htm>>.

ČSSD má kandidátky pro evropské volby [online]. *Idnes.cz*, [2003-12-14]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/cssd-ma-kandidaty-pro-evropske-volby-dvw-/domaci.asp?c=A031214_170908_domaci_jpl>.

Dánsko [online]. *Euroskop.cz*, [2011-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/510/sekce/dansko-v-evropske-unii/#up>>.

Déclaration politique des partis sociaux-démocrates (Bruxelles, 24 juin 1978) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

Déclaration de Stuttgart (26 mars 1976) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

DESCHAPMS, Étienne. Electoral systems [online]. *Ena.lu*, [2011-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

Desítky tisíc lidí na Facebooku vyzývají: Vejce pro Paroubka v každém městě! ODS [online]. *Lidovky.cz*, [2009-05-26]. Dostupné z WWW: <http://www.lidovky.cz/desitky-tisic-lidi-na-facebooku-vyzyvaji-vejce-pro-paroubka-v-kazdem-meste-1tu-/ln_domov.asp?c=A090526_094508_ln_domov_mtr>.

Details of voting in EP Presidential election since 1979 [online]. *Europarl.europa.eu*, [2007-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=EN&type=IM-PRESS&reference=20070109BKG01804>>.

Discours de Simone Veil (Strasbourg, 17 juillet 1979) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

Druhá rozpočtová smlouva/Bruselská smlouva [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=77&pageRank=8&language=CS>>.

DYTRT, Zdeněk. SKOTNICA, Roman. STRUHAŘOVÁ, Blanka. ZAPLATÍLEK, Martin. Eurobarometr 2004.1. Veřejné mínění v nových členských zemích. Národní zpráva: Česká republika, s. 42-43 [online]. *Ec.europa.eu*, [2011-03-23]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb61/eb61_en.htm>.

Elearningeuropa.info - Transforming education through technology [online]. *Elearningeuropa.info*, [2011-04-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.elearningeuropa.info/en/home?>>.

Elections '79. The results. Voting figures in the Nine and composition of the new Parliament. 6 July 1979 [online]. *Aei.pitt.edu*, [2005-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://aei.pitt.edu/5182/>>.

Europe: Electing a New Parliament [online]. *Time.com*, [1979-06-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,946309-1,00.html>>.

Evropská federace. Kategorie: Herní politiky EU [online]. *Evropa2045.cz*, [2011-04-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=2&tema=90>>.

Evropská unie a školství České republiky [online]. *Walterbartos.cz*, [2011-04-10]. Dostupné z WWW: <http://www.walterbartos.cz/clanky/evropska_unie_a_skolstvi_ceske_republiky.htm>.

Evropský parlament a jeho organizace [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=45>>.

FRANTOVÁ, Libuše. Volební kampaň vtrhla do ulic, křesel je málo. Deníky Bohemia [online]. *Euods.pspace.cz*, [2011-03-26]. Dostupné z WWW: <http://euods.pspace.cz/?c_id=195>.

French, German, Italian, Luxembourg (campaign) poster for the first direct election to the European Parliament [online]. *Ena.lu*, [2011-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

General report by Fernand Dehousse, Member of the European Parliamentary Assembly (30 April 1960) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

Georgios Anastassopoulos [online]. *Europarl.europa.eu*, [2010-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/members/archive/alphaOrder/view.do?language=CS&id=1462>>.

Google [online]. *Google.cz*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.google.cz/>>.

Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament (List of European Party Groups [online]. *VoteWatch.eu*, [2011-04-04]. Dostupné z WWW: <http://www.votewatch.eu/cx_epg.php>.

Haagský kongres [online]. *Eurosokop.cz*, [2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.eurosokop.cz/281/sekce/g-h/>>.

HAVLÍK, Vlastimil. Volební zákon pro volby do Evropského parlamentu [online]. *Globalpolitics.cz*, [2004-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/volebni-zakon-ep>>.

Harmonogram: Průběh reformy – vydávání RVP a přechod na výuku podle vlastních ŠVP [online]. *Msmť.cz*, [2011-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmť.cz/vzdelavani/skolskareforma/harmonogram>>.

Historie, Evropský Parlament [online]. *Evropsky-parlament.cz*, [2011-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/parliament/history.html>>.

History: ELDR 1976 – 2009 [online]. *Eldr.eu*, [2011-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.eldr.eu/en/about-eldr/eldr-history.php#1976>>

Historie vstupu ČR do EU [online]. *Ec.europa.eu*, [2010-10-30]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm>.

HOLECOVÁ, Simona. KLEKNEROVÁ, Zuzana. V Česku kandiduje rekordní počet stran [online]. *Hn.ihned.cz*, [2004-06-08]. Dostupné z WWW: <<http://hn.ihned.cz/cz/c1-14480010>>.

How the turnout et the European election could be much higher...in 2014 [online]. *Theeuros.eu*, [2011-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.theeuros.eu/How-the-turnout-at-European,2844.html>>.

HÜNDL, Vojtěch. Eurobarometr 72. Veřejné mínění v zemích Evropské unie. Podzim 2009. Národní zpráva Česká republika. Evropská komise, 2009, s. 26-30 [online]. *Ec.europa.eu* [2011-04-23]. Dostupné z WWW: <ec.europa.eu/ceskarepublika/doc/eb.pdf>.

Chronologie 1971 - 1980 [online]. *Eppgroup.eu*, [2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.eppgroup.eu/group/fr/chronology04.asp>>.

Institucionální záležitosti [online]. *Europa.eu*, [2011-04-13]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/pol/inst/index_cs.htm>).

Irsko. Volební účast [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-02-20]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/elections2009/cs/ireland_cs.html>.

IVŠV a výzkum kurikula a kurikulárních dokumentů [online]. *Ped.muni.cz*, [2011-04-22]. Dostupné z WWW: <http://www.ped.muni.cz/weduresearch/joomla/index.php?option=com_content&amp%3Bview=article&amp%3Bid=116>.

Jean Monnet (1888-1979) [online]. *Europa.eu*, [2011-02-13]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/foundingfathers/monnet/index_en.htm>.

JOANNIN, Pascale. Déclaration de Robert Schuman (9 mai 1950) [online]. *Robert-schuman.eu*, [2008-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.robert-schuman.eu/question_europe.php?num=qe-98>.

Kampaň ČSSD před eurovolbami vsadí na téma krize [online]. *Idnes.cz*, 14. února 2009. [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-34397310-kampan-cssd-pred-eurovolbami-vsadi-na-tema-krize>>.

Konsolidovaná verze Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie, Úř. věst. C 83, čl. 223, s. 149 [online]. *Eur-lex.europa.eu*, 3. března 2010. [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2010:083:SOM:CS:HTML>>.

KOTÁSEK, Jiří. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha, 2001, s. 12 [online]. *Msmť.cz*, 4. prosince 2002. [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmť.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>>.

KUČERA, Rudolf. Panevropská unie Česko [online]. *Panevropa.cz*, [2011-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.panevropa.cz/?cat=10>>.

KUHN, Ivan. Eurobarometer 72. Verejná mienka v Európskej únii, Jeseň 2009. Národní zpráva Slovenská republika, s. 8-16 [online]. *Ec.europa.eu*, [2009-09-18]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb72/eb72_sk_sk_nat.pdf>.

Kypr. Základní informace [online]. *Euroskop.cz*, [2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/548/sekce/zakladni-informace/>>.

LANDEN, Thomas. Group Formation in the EP: Conservatives Team Up With Reformists. What will UKIP do? [online]. *Brusselsjournal.com*, [2009-06-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.brusselsjournal.com/node/3978>>.

LEBEDA, Tomáš. Hlavní proměnné proporčních volebních systémů. *Sociologický časopis*, 2001, roč. 37, čís. 4, s. 436 [online]. *Sreview.soc.cas.cz*, [2011-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/60-sociologicky-casopis-4-2001/1082>>.

Legislativní pravomoc [online]. *Evropsky-parlament.cz*, [2011-04-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/parliament/powers/legislative.html>>.

Les traités, Le texte du traité de Paris (pdf) [online]. *Touteurope.eu*, [2008-08-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.touteurope.eu/fr/organisation/droit-communautaire/les-traites/presentation/le-traite-de-paris-1951.html>>.

Les traités, Texte intégral du traité créant la Communauté économique européenne (CEE), Texte intégral du traité créant la Communauté européenne de l'énergie atomique (CEEA ou Euratom) [online]. *Touteurope.eu*, [2008-08-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.touteurope.eu/fr/organisation/droit-communautaire/les-traites/presentation/les-traites-de-rome-1957.html>>.

List of European Party Groups [online]. *VoteWatch.eu*, [2011-04-03]. Dostupné z WWW: <http://www.votewatch.eu/cx_epg.php>.

List of MEP S from Czech Republic [online]. *VoteWatch.eu*, [2011-04-04]. Dostupné z WWW: <http://www.votewatch.eu/cx_countries.php?euro_tara_id=22>.

Lucemburská smlouva [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=77&pageRank=9&language=CS>>.

Louise Weiss [online]. *Louise-weiss.org*, [2011-02-23]. Dostupné z WWW: <http://www.louise-weiss.org/louise_weiss.html>.

Margaret Thatcher Foundation. [online]. *Margareththatcher.org*, [2011-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.margareththatcher.org/essential/biography.asp>>.

MELICHAR, Martin. Negativní kampaně táhnou. Ale nesmí se to s agresí přehnat [online]. *Lidovky.cz*, 31. srpna 2009 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <http://www.lidovky.cz/negativni-kampane-tahnou-ale-nesmi-se-to-s-agresi-prehnat-pea-ln_domov.asp?c=A090831_112356_ln_domov_mel>.

Ministři školství od roku 1848: Seznam ministrů a ministryň školství od habsburské monarchie po dnešek [online]. *Msm.cz*, [2011-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.msm.cz/ministerstvo/ministri-skolstvi-od-roku-1848>>.

MOCEK, Ondřej. Evropský parlament jako zástupce evropského lidu? Global politics [online]. *Globalpolitics.cz*, [2009-05-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/zamereno-na-eu/evropsky-parlament-jako-zastupce-evropskeho-lidu>>.

Nedůvěra byla vládě vyjádřena dne 24. března 2009. (Vláda padla. Pohřbili ji Tlustý, Schwippel, Jakubková a Zubová [online]. *Idnes.cz*, [2009-03-24]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/vlada-padla-pohrbili-ji-tlusty-schwippel-jakubkova-a-zubova-pq6-/domaci.asp?c=A090324_171609_domaci_klu>.

ODS představila další volební novinky [online]. *Euods.pspace.cz*, [2004-05-01]. Dostupné z WWW: <http://euods.pspace.cz/?c_id=185>.

Otto von Habsburk [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.euoparl.europa.eu/members/archive/term1.do?letter=H&language=CS>>.

Pád vlády Mirka Topolánka – 24. března 2009 [online]. *Stream.cz*, [2009-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.stream.cz/video/276478-pad-vlady-mirka-topolanka-24-brezna-2009>>.

PANIZZA, Roberta. Maastrichtská a Amsterodamská smlouva [online]. *Circa.europa.eu*, [2008-07-01]. Dostupné z WWW: <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/how/evolution/article_7144_cs.htm>.

Parlament a lidská práva [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-04-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.euoparl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=69>>.

Parlament a lidská práva: Sacharovova cena za svobodu myšlení [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-04-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.euoparl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=69>>.

Paroubek chce dohodu o slušné kampani. My ji vedeme, opáčila ODS [online]. *Lidovky.cz*, [2009-08-24]. Dostupné z WWW: <http://www.lidovky.cz/paroubek-chce-dohodu-o-slusne-kampani-my-ji-vedeme-opacila-ods-ptb-/ln_domov.asp?c=A090824_165143_ln_domov_mev>.

PELIKAN, Jiri [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.euoparl.europa.eu/members/archive/term1.do?letter=P&language=CS>>.

Petice [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=49&language=CS>>.

PLACÁK, Petr. Symboly EU [online]. *Euroskop.cz*, [2011-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/50/sekce/evropska-vlajka/>>.

PLECHANOVÁ, Běla. Historie integrace EU [online]. *Euroskop.cz*, [2011-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8884/sekce/1945-1949/>>.

PLECHANOVÁ, Běla. Historie integrace EU [online]. *Euroskop.cz*, [2011-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8886/sekce/60-leta/>>.

Political composition of the European Parliament (1979) [online]. *Ena.lu*, [2011-01-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

Politické orgány a administrativní orgány [online]. *Ep15.eu*, [2011-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.ep15.eu/>>.

Polsko je v šoku: Prezident Lech Kaczyński zahynul při pádu letadla v Rusku [online]. *Ihned.cz*, [2010-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.ihned.cz/svet/c1-42391900>>.

Poslanci EP [online]. *Evropsky-parlament.cz*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/whoiswho/meps2009.html;jsessionid=C1F11C8077D%20DB4242C7086A85AAC4AE2>>.

PRÁTOVÁ, Renáta. RAFAELOVÁ, Lenka. RÁKOSOVÁ, Lenka. ODS založí v Europarlamentu novou frakci [online]. *Rozhlas.cz*, [2009-06-08]. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/evropskaunie/zpravodajstvi/_zprava/591875>.

Pravomoci [online]. *Evropsky-parlament.cz*, [2011-04-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/parliament/powers.html;jsessionid=AC8A68E61158E79776F6871B87E1FED8>>.

Programme politique du Parti populaire européen (Bruxelles, 23 février 1979) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

Projev lídra ODS Jana Zahradila [online]. *Euods.pspace.cz*, 16. 5. 2004. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW: <http://euods.pspace.cz/?c_id=231>.

Projev předsedy ODS Mirka Topolánka [online]. *Euods.pspace.cz*, 16. 5. 2004. [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <http://euods.pspace.cz/?c_id=229>.

Průzkum: ODS je favoritem voleb [online]. *Idnes.cz*, [2004-06-03]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/pruzkum-ods-je-favoritem-voleb-dm1-/zpr_archiv.asp?c=A040603_121711_eunie_jan>.

Předsedou skupiny EKR byl ve Štrasburku zvolen Jan Zahradil (ODS) [online]. *Ecrgroup.eu*, [2011-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://ecrgroup.eu/cz/video-gallery-news.asp>>.

Rapport Patijn (13 January 1975) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

Réaction luxembourgeoise à l'élection de Simone Veil à la présidence du Parlement européen (CLT, 18 juillet 1979) [online]. *Ena.lu*, [2011-02-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

REINER, Tomáš. Evropský parlament si založil profily na Facebooku a MySpace [online]. *Novinky.cz*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranici/evropa/167575-evropsky-parlament-si-zalozil-profily-na-facebooku-a-myspace.html>>.

Rozpočtová pravomoc [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-04-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=46&pageRank=5&language=CS>>.

Řádný legislativní postup [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-04-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=46&pageRank=4>>.

Řecko. Základní informace [online]. *Euroskop.cz*, [2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/409/sekce/zakladni-informace/>>.

SCHMITT, Herman. Second-Order Election to the European Parliament: Is E-Voting the Solution? [online]. *Mzes.uni-mannheim.de*, [2002-05-11]. Dostupné z WWW: <www.mzes.uni-mannheim.de/publications/papers/HS_Florence.pdf>.

Simone Veil immortelle [online]. *Lexpress.fr*, [2008-11-20]. Dostupné z WWW: <http://www.lexpress.fr/actualite/simone-veil-immortelle_707104.html>.

Single Transferable Vote [online]. *Electoral-reform.org.uk*, [2010-07-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.electoral-reform.org.uk/article.php?id=48>>.

SMETNA, Zbyněk. Volby do EP: Stále jen druhořadá volby? Global politics [online]. *Globalpolitics.cz*, [2010-01-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/zamereno-na-eu/volby-do-ep-stale-jen-druhorade-volby>>.

Smlouva o Evropské unii (92/C 191/01), s. 40 [online]. *Mfcr.cz*, 3. března 2010. [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/evropska_unie_27429.html>.

Smlouva pro Evropu 21. století [online]. *Europa.eu*, [2011-03-12]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/lisbon_treaty/take/index_cs.htm>.

Směrnice Rady 93/109/ES. Úř. věst. L 329, s. 0034 – 0038 [online]. *Eur-lex.europa.eu*, [1993-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0109:CS:HTML>>.

The European Parliament building, in Strasbourg, France [online]. *Shutterstock.com*, [2011-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.shutterstock.com/pic-24309172/stock-photo-the-european-parliament-building-in-strasbourg-france.html/>>.

The Maastricht Treaty. Provisions amending the treaty establishing the European economic community with a view to establishing the European community [online]. *Eurotreaties.com*, [2010-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf>>.

The Single European Act [online]. *Europa.eu*, [2007-10-7] Dostupné z WWW: <http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_single_en.htm>

TICHÁ, Jiřina. Informace k hodnocení průřezových témat ve školních vzdělávacích programech pro základní vzdělávání [online]. *Msmť.cz*, [2008-03-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmť.cz/vzdelavani/informace-k-hodnoceni-prurezovych-temat-ve-skolnich-vzdelavacich-programech-pro-zakladni-vzdelavani?highlightWords=informace+hodnocen%C3%AD+pr%C5AF%C5%99ezov%C3%BDch>>.

TOP 09 [online]. *Top09.cz*, [2011-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.top09.cz/>>.

Treaty establishing the European Economic Community, EEC treaty – original text (non-consolidated version) [online]. *Europa.eu*, [2007-10-7]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_eec_en.htm#>.

Treaty on European Union (Maastricht, 7 February 1992 [online]. *Ena.lu*, [2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

Účast ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1979 – 2009 [online]. *Europarl.europa.eu*, [2011-03-12]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/elections2009/cs/turnout_cs.html>.

Unie pro Evropu národů [online]. *Euroskop.cz*, [2011-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8653/sekce/unie-pro-evropu-narodu/>>.

Union pour la démocratie française [online]. *Perspective.usherbrooke.ca*, [2010-11-01]. Dostupné z WWW: <<http://perspective.usherbrooke.ca/bilan/servlet/BMParti?codePays=FRA&codeParti=udf>>.

Use your vote making your choice. Vote in the member state where you live. Election special June 1994, Info Memo 2, 29 May 1994 [online]. *Aei.pitt.edu*, [2005-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://aei.pitt.edu/5176/>>.

Usnesení vlády České republiky ze dne 7. února 2001 č. 113 k Bílé knize – Národnímu programu rozvoje vzdělávání v České republice [online]. *Vlada.cz*, [2001-02-07]. Dostupné z WWW: <http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webte.st.nsf/0/3880F7C335D74CD6C12571B6006DAE4F>.

VALIŠ, Zdeněk. Elastický výklad zákona o zákazu politické agitace na školách [online]. *Radio.cz*, [2004-06-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/elasticky-vyklad-zakona-o-zakazu-politicke-agitace-na-skolach>>.

Vietnam: Vnitropolitická charakteristika Ministerstvo zahraničních věcí [online]. *Mzv.cz*, [2011-04-24]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asia/vietnam/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html>.

Volby do EP: rekordně nízká volební účast [online]. *Euractiv.cz*, [2009-06-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropske-volby-2009/clanek/volby-do-ep-rekordne-nizka-volebni-ucast-006106>>.

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004 [online]. *Volby.cz*, [2011-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep?xjazyk=CZ>>.

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Celkové výsledky hlasování [online]. *Volby.cz*, [2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep11?xjazyk=CZ>>.

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 05. 06. - 06. 06. 2009. Celkové výsledky hlasování [online]. *Volby.cz*, [2011-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>>.

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Kandidáti dle pohlaví a věku [online]. *Volby.cz*, [2011-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep2212?xjazyk=CZ&xv=1&xstrana=0>>.

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Kandidáti dle státního občanství [online]. *Volby.cz*, [2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep221?xjazyk=CZ&xv=15>>.

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Nejstarší a nejmladší poslanci [online]. *Volby.cz*, [2011-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep2211?xjazyk=CZ&xv=2&xstrana=0>>.

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Poslanci dle státní příslušnosti [online]. *Volby.cz*, [2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep2215?xjazyk=CZ&xv=2&xstrana=24>>.

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Přehled zisků mandátů [online]. *Volby.cz*, [2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep144?xjazyk=CZ>>.

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 05. 06. - 06. 06. 2009. Přehled zisků mandátů [online]. *Volby.cz*, [2011-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep144?xjazyk=CZ>>.

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. – 12. 06. 2004. Strany postupující do skrutinia [online]. *Volby.cz*, [2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep141?xjazyk=CZ>>.

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 28.05. – 29.05. 2010. Celkové výsledky hlasování [online]. *Volby.cz*, [2011-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ>>

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 14. – 15. 6. 2002. Politické strany, politická hnutí a koalice posupující do skrutinia [online]. *Volby.cz*, [2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ps2002/ps62?xjazyk=CZ>>.

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 14. – 15. 6. 2002. Rozdělení mandátů [online]. *Volby.cz*, [2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ps2002/ps631?xjazyk=CZ>>.

Volební program [online]. *Euods.pspace.cz*, [2011-03-26]. Dostupné z WWW: <http://euods.pspace.cz/?c_id=184>.

Volební program do EP 2004. S Vámi a pro vás, doma i venku [online]. *Kscm.cz*, [2005-11-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.kscm.cz/index.asp?thema=3303&item=28372&category=>>>.

Volební programy evropských politických frakcí pod drobnohledem [online]. *Euractiv.cz*, [2009-06-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/volebni-programy-evropskych-politickyh-frakci-pod-drobn-ohledem-000052>>.

Volební systémy [online]. *Vláda.cz*, [2010-11-01]. Dostupné z WWW: <<http://icv.vlada.cz/cz/pro-skoly/materialy/politicky-system/volebni-systemy-77517/>>.

Výsledky voleb [online]. *Volby.cz*, [2011-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.volby.cz/>>.

Významná data v dějinách Evropské unie [online]. *Europa.eu*, [2011-03-16]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/abc/12lessons/key_dates/index_cs.htm>. Vzdělávací programy EU [online]. *Euractiv.cz*, [2007-08-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/vzdelavani0/link-dossier/vzdelavaci-programy-eu>>.

Vzdělávací programy EU [online]. *Mezinarodni-organizace.wz.cz*, [2011-04-11]. Dostupné z WWW: <<http://mezinarodni-organizace.wz.cz/eu/vzdelavaci-programy-eu/vzdelavaci-programy-eu.html>>.

WALTEROVÁ, Eliška. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – I. Část [online]. *Rvp.cz*, [2005-10-27]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/112/VYCHOVA-K-MYSLENI-V-EVROPSKYCH-A-GLOBALNICH-SOUVISLOSTECH-%E2%80%93-I-CAST.html/>>.

Where does the money come from? How is the budget financed? [online]. *Ec.europa.eu*, [2011-04-06]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/budget/explained/budg_system/financing/fin_en.cfm>.

Where does the money go? [online]. *Ec.europa.eu*, [2011-04-07]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/budget/explained/budg_system/fin_fw0713/fin_fw0713_en.cfm>.

Zábavné hry [online]. *Euroscola.cz*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <http://www.euroscola.cz/view/cs/zabavne_hry.html>.

Zábavné hry: Nastavení složitosti [online]. *Euroscola.cz*, [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroscola.cz/ressource/static/games/puzzle/index.html>>.

Zahradil chce další diskuse na školách [online]. *Idnes.cz*, [2004-05-27]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A040527_082904_domaci_lja>.

Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání č. 561/2004 (školský zákon) [online]. *Msmt.cz*, [2004-11-10]. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>>.

Zákon o volbách do Evropského parlamentu 62/3003 Sb. [online]. *Zakony-online.cz*, [2003-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://zakony-online.cz/?s101&q101=all>>.

Zákon 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů [online]. *Psp.cz*, [1995-09-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/texts/1995-247.html>>.

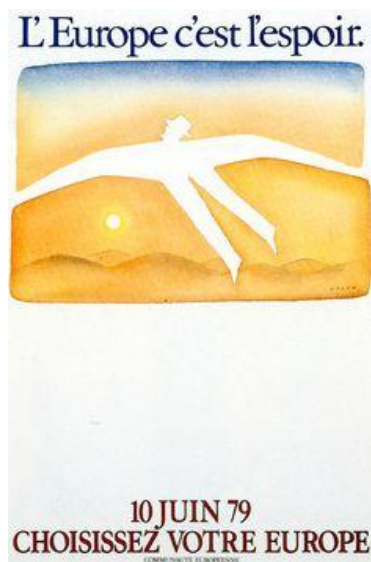
Zprostředkovatel Evropského parlamentu pro případy mezinárodních únosů dětí jejich rodiči [online]. *Europarl.europa.eu* [2011-04-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=154>>.

PŘÍLOHA

Příloha 1.

Propagační plakáty prvních přímých voleb do Evropského parlamentu v roce 1979.

Francie

Německo

Itálie

Lucembursko

Zdroj: European navigator³⁴⁹

³⁴⁹ French, German, Italian, Luxembourg (campaign) poster for the first direct election to the European Parliament [online]. *Ena.lu*, [2011-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.ena.lu/>>.

Příloha 2.

Návrh hodiny – téma: Evropský parlament.

Téma hodiny	<i>Evropský parlament</i>
Vzdělávací obor	Výchova k občanství
Předmět	Výchova k občanství
Průřezové téma	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
Mezipředmětové vztahy	Dějepis, zeměpis, informatika
Doporučený ročník	8. a 9.
Časová jednotka	45 min
Klíčové kompetence	K řešení problémů, komunikační, sociální a personální, pracovní
Organizační forma	Individuální a skupinová
Materiál - pomůcky	Pracovní list, interaktivní tabule, popř. pexeso, obrázky
Výuková metoda	Monologická, dialogická, didaktická hra
Cíl hodiny	Seznámení žáků s Evropským parlamentem jako institucí EU, která je charakteristická přímou volbou svých členů. Žáci si uvědomí rozdíl mezi Evropským parlamentem a Parlament České republiky, zopakují volební postup a pomocí pracovního listu si lépe osvojí danou problematiku.
Struktura hodiny	<i>1. Aktuality - 5 min</i> - žáci (cca 2) na úvodu hodiny odprezentují své aktuality, tj. z domova, ze světa a třetí libovolnou, načež bude následovat krátká diskuze. <i>2. Zopakování předešlé hodiny - 5 min</i>

	<p><i>3. Seznámení s novým tématem - 13 min</i> - učitel žákům objasní téma a cíle hodiny - obsah výuky se bude týkat institucionální struktury EU se zaměřením na Evropský parlament. Žáci budou seznámeni s jeho funkcemi a pravomocemi včetně přímých voleb, které budou dány do souvislosti s volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Následně bude vysvětlen rozdíl mezi Evropským parlamentem a Parlamentem ČR.</p> <p><i>4. Hra - pexeso - 10 min</i> - žáci se rozdělí do několika skupinek a pomocí interaktivní tabule si zahrají pexeso, ve kterém budou hledat vlajky členských států EU, tj. vlajky zemí, jejichž členové zasedají v Evropském parlamentu. - v případě, že by škola nedisponovala interaktivní tabulí, bude hra probíhat standardním způsobem.</p> <p><i>5. Práce s pracovním listem - 5 min</i> -žáci obdrží pracovní list, na kterém budou doplňovat chybějící text. -následně proběhne společná kontrola. - žáci si tímto způsobem zopakují některé poznatky z hodiny . -pracovní list si mohou vlepit do sešitu jako část zápisu.</p> <p><i>6. Shrnutí učiva - 5 min</i></p> <p><i>7. Domácí úkol - 2 min</i> - žáci dostanou za úkol do příští hodiny najít pomocí sociální sítě Facebook profily alespoň dvou českých poslanců z Evropského parlamentu a jejich politickou příslušnost. V případě, že by někdo z žáků nebyl na této sociální síti registrován, najdete potřebné informace pomocí jiných vyhledávačů.</p>
--	--

Zdroj: Zuzana Václavová

Příloha 3.

Pracovní list 1/ varianta A: *Doplňte chybějící údaje.*

The diagram shows a house with a chimney on the right. The roof is a triangle containing the European Union flag (a blue rectangle with twelve yellow stars in a circle) and the text "Evropský parlament" in blue. Below the roof is a rectangular box with a decorative border containing several lines of text with dotted lines for completion.

Evropský parlament

Předseda: .....

Počet členů: .....

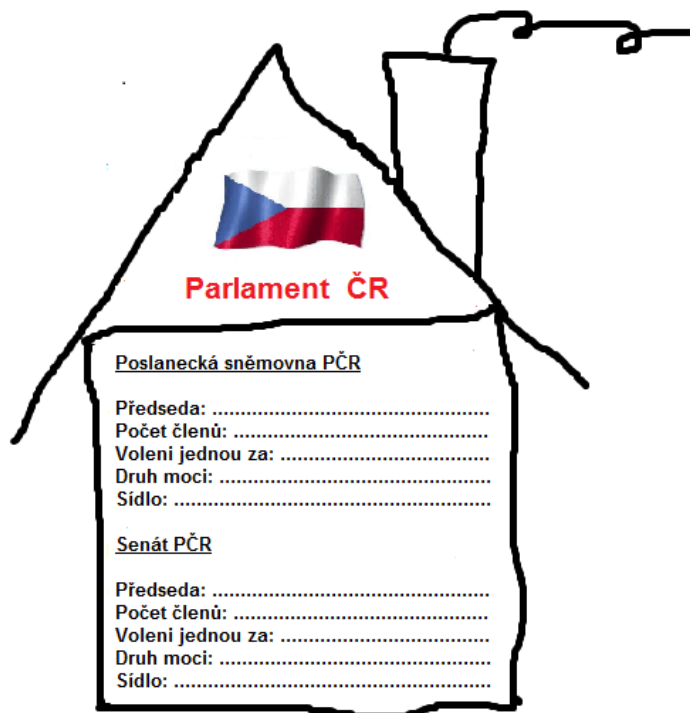
Volení jednou za: .....

Volení ze zemí: .....

Pravomoci EP: .....

.....

Sídla EP: .....

The diagram shows a house with a chimney on the right. The roof is a triangle containing the flag of the Czech Republic (white, red, and blue horizontal stripes) and the text "Parlament ČR" in red. Below the roof is a rectangular box with a decorative border containing text for two chambers of the parliament: the Chamber of Deputies and the Senate, each with several lines of text with dotted lines for completion.

Parlament ČR

Poslanecká sněmovna PČR

Předseda: .....

Počet členů: .....

Volení jednou za: .....

Druh moci: .....

Sídlo: .....

Senát PČR

Předseda: .....

Počet členů: .....

Volení jednou za: .....

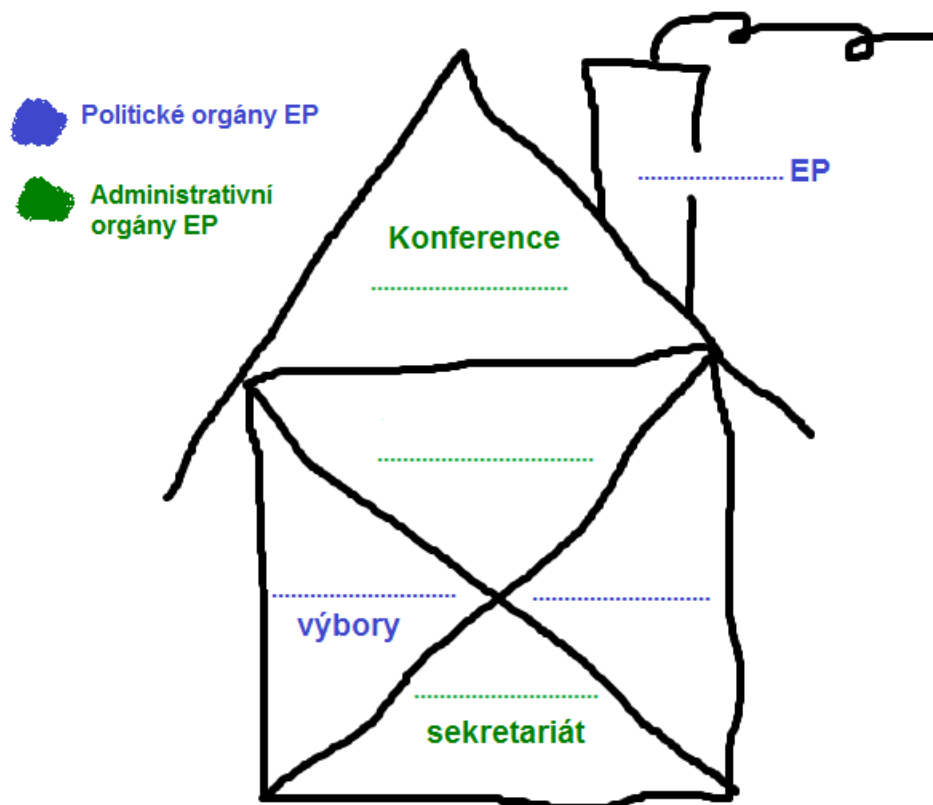
Druh moci: .....

Sídlo: .....

Zdroj: Zuzana Václavová

Příloha 4.

Pracovní list 2/ varianta B: *Doplňte chybějící údaje.*

Zdroj: Evropský parlament v 15 kapitolách³⁵⁰

³⁵⁰ Politické orgány a administrativní orgány [online]. *Ep15.eu*, [2011-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.ep15.eu/>>.

Příloha 5.

Pomůcky: obrázky

Budova Evropského parlamentu ve Štrasburku

Zdroj: www.shutterstock.com³⁵¹

Zasedací sál Evropského parlamentu ve Štrasburku

Zdroj: www.theeuros.eu³⁵²

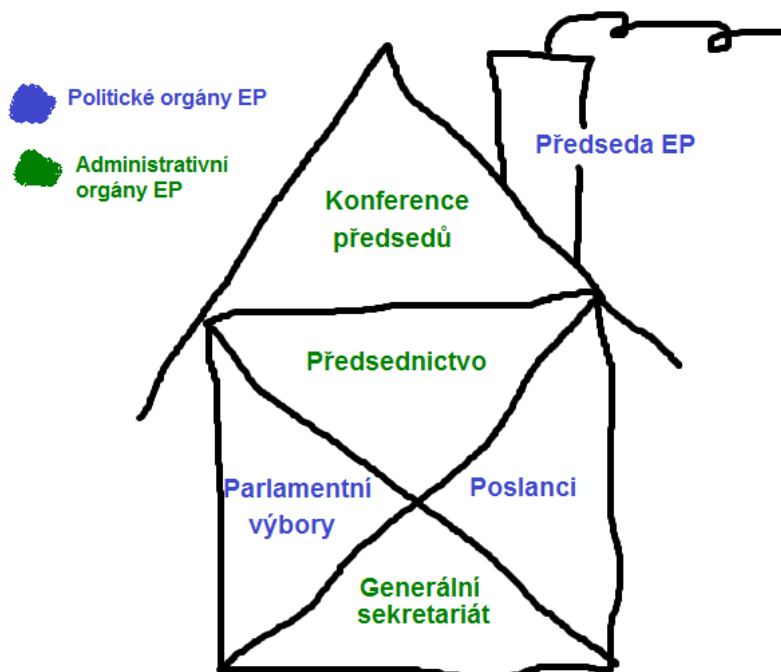
---

³⁵¹ The European Parliament building, in Strasbourg, France [online]. *Shutterstock.com*, [2011-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.shutterstock.com/pic-24309172/stock-photo-the-european-parliament-building-in-strasbourg-france.html/>>.

³⁵² How the turnout et the European election could be much higher...in 2014 [online]. *Theeuros.eu*, [2011-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.theeuros.eu/How-the-turnout-at-European,2844.html/>>.

Příloha 6.

Pomůcky: obrázek

Politické a administrativní orgány EP

Zdroj: Evropský parlament v 15 kapitolách³⁵³

³⁵³ Politické orgány a administrativní orgány [online]. *Ep15.eu*, [2011-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.ep15.eu/>>.

Příloha 7.

Dotazník pro učitele 2. stupně ZŠ.

Dotazník pro učitele 2. stupně ZŠ

Dobrý den,

jmenuji se Zuzana Václavová a jsem absolventkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. V současné době píší rigorózní práci, která se vztahuje k mé aprobaci francouzský jazyk – občanská výchova.

Dotazník, který jste právě obdržel/a je určen učitelům 2. stupně ZŠ Jihočeského kraje, kteří vyučují předmět výchova k občanství/občanská výchova a je potřebný k mé rigorózní práci.

Prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku, který je **anonymní** a bude použit výhradně ke statistickému zpracování jako výzkumná část mé práce.

Správnou odpověď označte křížkem¹, popř. vyznačte tučně červenou barvou. V každé otázce může být označena pouze jedna odpověď.

Předem velmi děkuji za Vaši ochotu.

Mgr. Zuzana Václavová

---

¹ Při vyplňování v aplikaci „Microsoft Word“ dvakrát klikněte na okénko vybrané odpovědi a ve *Výchozích hodnotách* zadejte „zaškrtnuto“, poté zadejte *Ok*.

Základní výzkumné otázky

1. Do jaké věkové kategorie patříte?

- do 35 let
- 36 – 45 let
- 46 – 55 let
- nad 55 let

2. Vyučujete předmět výchovy k občanství aprobovaně?

- ano
- ne

Pokud jste na otázku č. 2 odpověděli „ne“, pokračujte otázkou č. 3, v opačném případě pokračujte otázkou č. 4.

3. Jaká je Vaše aprobace?

Prosím, uveďte:.....

4. Je ve vašem ŠVP odpovídajícím způsobem začleněna problematika Evropské unie?

- rozhodně ano
- spíše ano
- rozhodně ne
- spíše ne
- nevím

5. Kolik vyučovacích hodin věnujete problematice Evropské unie?

- 1 hodinu
- 2 hodiny
- 3 hodiny
- 4 hodiny
- více než 4 hodiny

6. Využíváte při přípravě na výuku o Evropské unii cizojazyčné zdroje?

- ano
- ne

Následující otázky se budou týkat především Evropského parlamentu jako jedné ze základních institucí EU:

7. Je pro Vás výuka o Evropském parlamentu:

- velmi důležitá
- spíše důležitá
- není vůbec důležitá
- spíše nedůležitá
- nevím

8. Věnujete stejný počet hodin výuce o Evropském parlamentu jako tématu o Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky?

- ano
- ne

9. Jste podle Vás dostatečně informovaný/á o činnosti Evropského parlamentu?

- rozhodně ano
- spíše ano
- rozhodně ne
- spíše ne
- nevím

10. Máte potřebné množství materiálů ke své přípravě pro výuku o Evropském parlamentu?

- ano
- ne

11. Používáte jako zdroj informací při přípravě o Evropském parlamentu internetovou adresu www.europarl.europa.eu? (Jedná se o oficiální stránku Evropského parlamentu).

- ano
- ne

12. Jaký zdroj informací nejčastěji využíváte pro přípravu výuky o Evropském parlamentu:

- internetové zdroje
- tištěné materiály většího rozsahu (např. knihy, studie apod.)
- brožury
- novinové články, časopisy apod.
- jiný, prosím uveďte jaký.....

13. Jste s kvalitou materiálů spokojený/á?

- rozhodně ano
- spíše ano
- rozhodně ne
- spíše ne
- nevím

14. Hovoříte při výkladu o národních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky také o volbách do Evropského parlamentu?

- ano
- ne

15. Hlasoval/a jste někdy ve volbách do Evropského parlamentu?

- ano
- ne

16. Jak často se podle Vás konají volby do Evropského parlamentu?

- jednou za 4 roky
- jednou za 5 let
- jednou za 6 let

Zdroj: vlastní výzkum